

D. Tserenpil
R. Kullmann

МОНГОЛ ХЭЛНИЙ ХЭЛЗҮЙ

MONGOLIAN GRAMMAR

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠢ ᠬᠡᠯᠢ ᠬᠡᠯᠵᠢ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠢ ᠬᠡᠯᠢ ᠬᠡᠯᠵᠢ

*Fourth
revised
edition*

Price: 25\$+ss

A complete grammar

*of the Mongolian language,
written with a new, indigenous approach,
featuring*

Cyrillic Script
Classical Mongolian Script
English Explanations

Very Detailed Table of Contents, Both in English and Mongolian
Necessary Linguistic Terms Explained Throughout the Book
Literal Translation for Analytical Understanding
Extensive Appendix (Suffix List, Index, etc.)
Many Examples Sentences of Everyday Life
Helpful Comparison and Overview Tables
Insights in Mongolian Cultural Heritage
Hints for Using Colloquial Language
Necessary Rules

*This Grammar is relevant and recommended for both
learners and researchers of the Mongolian language.*

МОНГОЛ ХЭЛНИЙ ХЭЛЗҮЙ

MONGOLIAN GRAMMAR

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠢ ᠭᠷᠠᠮᠮᠠᠷ

*Fourth
revised
edition*

D. Tserenpil
R. Kullmann

Mongolian Grammar

R. Kullmann
D. Tserenpil

Under the Auspices of:

School of Mongolian Language and Culture,
National University of Mongolia
and
Institute of Language and Literature,
Academy of Sciences, Mongolia

DDC
494.23'015
II-969

© **Dandii-Yadamyn Tserenpil, 2005, 2008**

All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the author.

Editors

For Mongolian (Cyrillic and Uighuric) texts:

Davaagiin Battuul

For English text:

Ken Kiehm

Molly Deatherage

Lori Younker

Design of Mongolian Fonts: **Jürgen Kullmann**

Cover Design: **Togoobatyn Jamiyansüren**

First edition published in Hong Kong in 1996: 1000 copies (hardback)

Second revised edition published in Hong Kong, China in 2001: 500 copies (paperback)

Third revised edition published in Ulaanbaatar, Mongolia in 2005: 500 copies

Fourth revised edition published in Ulaanbaatar, Mongolia in 2008: 500 copies

Printed by ADMON Co.,Ltd, Mongolia, 2008

ISBN: 99929-0-445-3

Distribution:

Dandii-Yadamyn Tserenpil

Phone: (+976) 99242672 /mobile/

(+976 11) 352105

E-mail: dtseren@yahoo.com

Preface to the Third and Fourth Editions

The first two editions of this book, published in Hong Kong in 1996 and 2001 in the amount of 1500 copies have been all sold out reasoning to republish the book again in another 500 copies. Most of them were distributed within Mongolia. The buyers were those who came to Mongolia not only with a tourist interest, but also with more serious intentions to be related to Mongolia and its people obtaining their language and culture. Among them, there are hundreds of my students at the Department of Mongolian language for foreigners, School of Mongolian language and culture, National University of Mongolia in Ulaanbaatar for the years since 2001 when I have been lecturing. At least one third of the books were released in abroad, especially in the USA, Germany, Great Britain, Turkey, Japan, Korea and Taiwan. The book has a great demand in the USA where I had been an instructor of Mongolian at the Department of Central Eurasian Studies at Indiana University, USA for the years of 1997-2001. A lot of efforts for the distribution of the book throughout the world are being made by Susie Drost, a treasurer of the Mongolia Society, Inc. at Indiana University in Bloomington, IN, USA. My special thanks and appreciation are addressed to her for it.

The book, especially its theoretical part and basic linguistic principles were formulated during my more than 10 years research work (1984-1996) on the morphological structure and syntactical system of Modern Mongolian conducted at the Institute of Language and Literature, Academy of Sciences, Mongolia. Thereby it has been reanalyzed the main arguments of Mongolian grammar in the light of new advances in modern linguistic theory. Firstly, Rita Kullmann and I started working on a grammar book designed to help foreigners learn Mongolian. Then after lengthy discussions about the book, we both felt that it should be not only an 'ordinary' study book with some traditional grammar explanations and examples but should also be a popular scientific grammar, including the latest achievements in Mongolian linguistics in general, and implementing the structural approach as introduced by Sh. Luvсанvандан, the godfather of the Modern Mongolian linguistics, in particular.

For the last years since the first edition of the Grammar was published in 1996, my grammatical principles and concepts incorporated in the book have been revised during my classes with my students - learners of Mongolian as a second language at the National University of Mongolia in Ulaanbaatar and Indiana University, USA. Also the comparative part of the book covering Mongolian and English grammars, mostly in the aspects of Chomsky's "Universal Grammar", was tested and reanalyzed at my lectures giving to Mongolian students measuring in English at the NUM.

The improvements in the new edition touch the results of the workshop discussions, covering new ideas and suggestions of my Mongolian and foreign colleagues, on number of linguistic problems such as vowel development (e.g. assimilation and the origin of the long vowel and diphthong), word structure, especially word stems and the zero suffix, changes in the case system of Modern Mongolian, 'representative parts of speech' or so-called prowords, focus particles, a new syntactic classification, the form of subjects in subordinate clauses, etc. Also included are some results of my own researches on such problems as the idea of the definite/indefinite category in Modern Mongolian, hierarchies within these categories, case-bound suffixes (in particular the suffix 'xH'), case-bound particles, adwords, a new look at relational suffixes and their structural and functional system, etc.

And finally, all suggestions and corrections are very welcome to be sent to the address: P.O. Box 967, Central Post Office, Ulaanbaatar-13, Mongolia or email: dtserenp@yahoo.com

Dandii-Yadam Tserenpil

Doctor of Linguistics

Department of Mongolian Language for foreigners,
School of Mongolian Language and Culture,
National University of Mongolia

Ulaanbaatar, April 2008

Prefaces to the First and Second Editions

As I began to study Mongolian in **Huhhot, Inner Mongolia** in 1984, I soon fell in love with this language. Its structure and system, which is so totally different from all the European languages that I had learned so far, attracted me. I tried hard to understand and grasp these different ideas at that time. Our Grammar teacher, **Mr. Nolmajav** helped me greatly. However, with no study book available and with Chinese being spoken in the city, it proved difficult to learn Mongolian well.

In **England**, in the years 1986-1988, I met Mongolians from Ulaanbaatar and started to learn the Cyrillic alphabet. **Mr. Vietze's** grammar book was a big help at that time. **Mr. Damdin**, who taught Mongolian at the Faculty of Oriental Studies in Cambridge, was willing to give me private lessons.

When we came to **Ulaanbaatar, Mongolia**, in 1991, I quickly found out that there were almost no study materials available. Being a person who must understand a language in order to learn it, I had many frustrating experiences asking Mongolian friends about the reasons for saying things this way or that way. All this caused me to start writing down what I found out, not knowing it would become such a large project. In my first year, many of my personal friends like **Uyanga, Naraa, Bat-Erdene** and **Münkh**, helped in contributing example sentences. Later, I was given the privilege to work with **Mr. Sukhbaatar** from the State University. It was with him that I could work more systematically. Communication wasn't easy though, since we could only speak in either French or Mongolian. After having completed about a third of the book, I became acquainted with **Mr. Tserenpil**, who was working in the Institute of Language and Literature at the Academy of Sciences. Without knowing that his major research area was the structural system of the Mongolian language, I approached him to oversee the work on this book and studied with him for over two years, doing nothing other than writing this book, revising it again and again. If this book has scientific significance, it is mainly to his credit. In him, I had finally found the person that would patiently answer my many questions.

My thanks go to **Eva Schubert** and **Dong-Hwan Kim** who helped me make the German version (unpublished) more accurate. After completing the first draft of the German version in February 1995, I started working on the English translation with the help of **Molly Deatherage**. I am very thankful to her, **Lori Younker**, and **Ken Kiehm** for giving some of their precious time to check the English translation. **Mrs. D. Battuul** kindly checked the Classical Mongolian script, for which I'm very grateful.

I want to explicitly express my thanks to my **husband, Jürgen**, and our two boys, **Samuel** and **Michaja**, for letting me do this big job. It was very often time that had rightly belonged to them, which went into this book. Without the help of Jürgen who taught me to work on a computer and advised me in all the lay-out problems, I couldn't have written this book.

But my biggest appreciation is to God. It was His love and concern for the Mongolian people that He put in my heart, and His strength that made me persevere and succeed (I hope) in this task.

Finally, we need to say that this book could be revised forever, as the language is changing and so does its grammar. Moreover, as we read it again, we have ideas of improving different things. However, our aim has been to 'quickly' make something available for others to study this fascinating language, so we have to give up on perfectionism and dare to publish it now the way it is. Hopefully, this book will be a basis for many Mongolian researchers to explore their language more deeply and write other helpful materials with which to study it. And as the students and teachers who work with this book find mistakes and better ways to express things, we hope they'll make their suggestions available to me for possible correction and reprinting.

Rita Kullmann, Post 211051/13, Ulaanbaatar, Mongolia

Ulaanbaatar, September 1996

Rita Kullmann

Before publishing the second edition of this book, Mr. Tserenpil and I have revised it. This edition won't have lay-out problems with **bold** or *italic* styles. Cross-references were made with page numbers. Where space allowed it (we didn't want to change page numbering), we added things that got left out in our first edition. We trust that this edition will be more user-friendly.

Ulaanbaatar, October 2001

Rita Kullmann

General Introduction

We decided to go for the **American way of spelling**, simply because our English editors were exclusively Americans. When it comes to terms that are quite different in American English and British English, we have given **both terms in the index**, referring to each other (e.g. brackets [Br.] -> parentheses [Am.]; full stop [Br.] -> period [Am.]).

Sometimes the Mongolian allows for different English translations, e.g. "дүү" could be 'younger sister/younger brother', "тэг" could be 'he/she/it', etc. We always **chose** one of the possible translations, unless this very Mongolian word was the focus of the examples.

As for **Mongolian loan words**, we thought it best to keep as close to the Cyrillic as possible. Therefore, we put such words in quotation marks, using the **following transcription** of Cyrillic, unless words have already been established in English (like Genghis Khan):

а=а, б=b, в=v, г=g, д=d, е=ye, ё=yo, ж=j, з=z, и/й=i, к=k, л=l, м=m, н=n, о=о, ө=ö, п=p, р=r, с=s, т=t, у=u, ү=ü, ф=f, х=kh, ц=ts, ч=ch, ш=sh, ь= ', э=e, ю=yu/үб, я=ya.

Because we have taken an **indigenous approach** to the Mongolian grammar, this book is **not necessarily user-friendly**. We used terms which might be unfamiliar to an English speaker (e.g. comitative case; reflexive suffix); sometimes we even created new terms (e.g. adword, proword). We have aimed, though, not to use linguistic terms without explaining them, bearing in mind that some readers might not have such a background. We suggest that **readers familiarize themselves with the book**, the appendix, and the abbreviations in order to benefit from the book in the best way possible. Here is what you should pay attention to:

- **Very detailed table of contents (first pages of the book)**

Even though one might not know the right term for something and therefore not be able to look it up, the **Cyrillic words or suffixes**, that are part of the table of contents will help you find what you are looking for.

- **Appendix: Index**

We have given an index, trying to list every term we used in English, German, and Mongolian. This enables you to become familiar with the Mongolian terms your teacher is using (although he/she might sometimes use the traditional names rather than the new names given in this book).

- **Appendix: List of Inflectional Suffixes**

This list will be very important as you read a Mongolian text and come across suffixes you don't know. Next to the suffix are the abbreviations of the name or category of the suffix and on which page it is explained. **You may copy** that list in order to memorize the suffixes.

• Appendix: Table of contents in Mongolian

Our grammar is **not a self-study book**, although a lot could be learned this way. It will be important that students show the Mongolian table of contents to their teachers, that they can refer to paragraphs as they teach.

• Abbreviations

We used the following abbreviations:

e.g. = for example

(ex. a,b,g) = examples a, b and g

III:1.1.2 = Part III, 1.1.2

(ex. a-d) = examples a, b, c and d

In some tables, we could only give the first letter of the **cases** (below in parentheses). But because we used examples throughout the book, confusion (*) is not likely to happen:

Nom. (N.) = nominative case

Dat. (D.)* = dative-locative case

Abl. (A.)* = ablative case

Com. (C.) = comitative case

Gen. (G.) = genitive case

Acc. (A.)* = accusative case

Instr. (I.) = instrumental case

Dir. (D.)* = directive case

All **suffix abbreviations** are found in the list of the inflectional suffixes on page 413ff. But here are those we used most often in this book:

CS = Case Suffix

NDS = Noun Determining Suffix

PTS = Person-bound Terminating Suffix

RS = Reflexive Suffix

PS = Plural Suffix

VDS = Verb Determining Suffix

TTS = Tense-bound Terminating Suffix

Table of contents

Part I: Introduction	p. 1
1. THE MONGOLIAN LANGUAGE AND ITS DEVELOPMENT	p. 2
1.1 GENERAL CHARACTERISTICS OF THE MONGOLIAN LANGUAGE.....	p. 2
1.2 THE MONGOLIAN LANGUAGES AND THEIR DIALECTS.....	P. 2
1.3 THE CLASSICAL WRITTEN AND MODERN LITERARY LANGUAGES.....	P. 3
2. THE MONGOLIAN ALPHABETS	p. 4
2.1 THE CLASSICAL ALPHABET	p. 4
2.1.1 General Table of the Classical Alphabet.....	p. 4
2.1.2 Polyphonic Alphabet.....	p. 5
2.1.3 Detailed Table of the Classical Alphabet.....	p. 6
2.1.4 Vowels	p. 7
2.1.4.1 Vowel Harmony.....	p. 7
2.1.4.2 Process of Development.....	p. 7
2.1.4.2.1 Assimilation.....	p. 7
2.1.4.2.1.1 Forward Assimilation.....	p. 7
2.1.4.2.1.2 Backward Assimilation.....	p. 8
2.1.4.2.2 Origin of Long Vowels.....	p. 9
2.1.4.2.2.1 Sound Complexes.....	p. 9
2.1.4.2.2.2 Short Vowels.....	p. 10
2.1.4.2.2.3 Compound Vowels.....	p. 10
2.1.4.2.3 Origin of Diphthongs.....	p. 10
2.1.4.2.3.1 Y-Diphthongs.....	p. 11
2.1.4.2.3.2 Final Diphthongs.....	p. 11
2.1.4.2.4 Reduced Vowels.....	p. 12
2.1.4.2.4.1 Vowel Weakness.....	p. 12
2.1.4.2.4.2 Vowel Dropping.....	p. 12
2.1.5 Consonants	p. 13
2.1.5.1 Strong and Weak Consonants.....	p. 13
2.1.5.2 Table of Syllable-Final Consonants.....	p. 14
2.1.5.3 Soft Consonants in Strong Words.....	p. 14
2.1.5.4 Changes in Consonants.....	p. 14
2.1.6 Syllables	p. 15
2.1.7 Writing Loan Words	p. 16
2.1.7.1 Letter Changes in Loan Words.....	p. 16
2.1.7.2 Examples of Loan Words.....	p. 16
2.1.8 Spelling Rules	p. 17
2.1.8.1 Suffix Rules.....	p. 17
2.1.8.2 Rules for Inserted Vowel (Epenthetic Vowel).....	p. 17
2.1.8.2.1 General Rules.....	p. 17
2.1.8.2.2 Exceptions.....	p. 18
2.2. THE CYRILLIC ALPHABET	P. 19
2.2.1. Vowels	p. 20
2.2.1.1 Classification of Vowels.....	p. 20
2.2.1.2 Vowel Harmony.....	p. 20
2.2.2 Consonants	p. 21
2.2.2.1 Hard and Soft Consonants.....	p. 21
2.2.2.2 Classification of Consonants.....	p. 21
2.2.2.2.1 7-Consonants or C ⁷ (vocalized consonants).....	p. 21
2.2.2.2.2 9-Consonants or C ⁹ (non-vocalized consonants).....	p. 21
2.2.2.3 Consonant Order in a Word.....	p. 21

2.2.3 Signs.....	p. 21
2.2.3.1 The Hard Sign "ъ".....	p. 21
2.2.3.2 The Soft Sign "ь".....	p. 22
2.2.4 Syllables.....	p. 22
2.2.5 Rules.....	p. 22
2.2.5.1 Pronunciation Rules.....	p. 22
2.2.5.2 Spelling Rules.....	p. 23
2.2.5.2.1 General Basic Rules.....	p. 23
2.2.5.2.2 Declension Rules.....	p. 23
2.2.5.2.2.1 Basic Rules.....	p. 24
2.2.5.2.2.2 Exception Rules.....	p. 24
2.2.5.2.3 "-ла" Rules.....	p. 25
2.2.5.2.3.1 "-ла" Exception Rule.....	p. 26
2.2.5.2.4 "ь/и" Rules.....	p. 27
2.2.5.2.5 "-ж/-ч" Rules.....	p. 28
2.2.5.2.6 Capitalization Rules.....	p. 30
2.2.5.2.7 Abbreviation Rules.....	p. 30
2.2.5.2.8 Division Rules.....	p. 30
2.3 COMPARISON OF BOTH ALPHABETS.....	p. 31
3. MONGOLIAN WORD STRUCTURE.....	p. 33
3.1 ROOTS.....	p. 33
3.1.1 Active or Living Roots.....	p. 33
3.1.2 Passive or Dead Roots.....	p. 35
3.2 STEMS.....	p. 36
3.3 SUFFIXES.....	p. 37
3.3.1 Derivational Suffixes (Word-Building Suffixes).....	p. 37
3.3.2 Inflectional Suffixes (Word-Changing Suffixes).....	p. 38
3.3.2.1 Inflectional Suffixes for Nouns.....	p. 39
3.3.2.2 Inflectional Suffixes for Verbs.....	p. 40
Part II: Lexicology.....	p. 41
1. WORD-BUILDING.....	p. 41
1.1 DERIVATIONAL SUFFIXES (WORD BUILDING SUFFIXES).....	p. 42
1.1.1 Noun-Building.....	p. 42
1.1.1.1 From Nouns and Adjectives.....	p. 42
1.1.1.2 From Verbs.....	p. 44
1.1.2 Adjective-Building.....	p. 49
1.1.2.1 From Nouns and Adjectives.....	p. 49
1.1.2.2 From Verbs.....	p. 52
1.1.3 Verb-Building.....	p. 54
1.2 WORD-BUILDING BY WORD COMBINATIONS.....	p. 57
1.2.1 Coordinate Word Combinations (Compound Words).....	p. 57
1.2.2 Subordinate Word Combinations.....	p. 58
1.2.2.1 Without Suffixes.....	p. 58
1.2.2.2 With Inflectional Suffixes.....	p. 59
1.2.3 Repetitive Word Combinations.....	p. 59
2. SPECIAL PARTS OF LEXIS.....	p. 60
2.1 IDIOMS.....	p. 60
2.2 HOMONYMS.....	p. 62
2.2.1 Lexical Homonyms.....	p. 62
2.2.1.1 True Lexical Homonyms.....	p. 62
2.2.1.2 False Lexical Homonyms.....	p. 63

2.2.2 Morphological Homonyms.....	p. 63
2.2.2.1 True Morphological Homonyms.....	p. 63
2.2.2.2 False Morphological Homonyms.....	p. 63
2.3 SYNONYMS.....	p. 63
2.3.1 Stylistic Synonyms.....	p. 63
2.3.2 Loan-Word Synonyms.....	p. 64
2.3.3 Dialect Synonyms.....	p. 64
2.3.4 Taboo Synonyms (Euphemisms).....	p. 65
2.4 INDIGENOUS MONGOLIAN VOCABULARY.....	p. 65
2.5 LOAN WORDS.....	p. 66
2.5.1 Integration of Loan Words.....	p. 66
2.5.2 Loan Words from Different Languages.....	p. 66
2.5.2.1 Sanskrit, Uighur.....	p. 66
2.5.2.2 Persian, Arabic.....	p. 66
2.5.2.3 Chinese, Manchurian.....	p. 67
2.5.2.4 Tibetan.....	p. 67
2.5.2.5 European.....	p. 68

Part III : Morphology..... p. 70

1. CONCRETE PARTS OF SPEECH..... p. 72

1.1 REAL PARTS OF SPEECH..... p. 72

1.1.1 Nouns..... p. 72

1.1.1.1 Plural..... p. 72

1.1.1.1.1 Plural Suffixes..... p. 72

1.1.1.1.1.1 "-ууд²" (Most common PS)..... p. 73

1.1.1.1.1.2 "-чууд²/-чуул²" (Collective PS)..... p. 74

1.1.1.1.1.3 "нар"..... p. 74

1.1.1.1.1.4 "-д"..... p. 75

1.1.1.1.1.5 "-с"..... p. 75

1.1.1.1.2 Plural Usage without Suffixes..... p. 76

1.1.1.1.2.1 Numerals..... p. 76

1.1.1.1.2.2 Repeated Words..... p. 76

1.1.1.1.2.3 Verbs that Demand Plural..... p. 77

1.1.1.1.2.4 Quantitative Words..... p. 77

1.1.1.1.2.5 Abstract Ideas..... p. 77

1.1.1.2 Cases..... p. 78

1.1.1.2.1 The 8 Cases and their Suffixes (CS)..... p. 78

1.1.1.2.1.1 Nominative Case (-ø)..... p. 78

1.1.1.2.1.1.1 Question Words..... p. 78

1.1.1.2.1.2 Genitive Case..... p. 79

1.1.1.2.1.2.1 Suffixes (-ын, -ийн, -ы, -ий, -н), Rules, Examples..... p. 79

1.1.1.2.1.2.2 Question Words..... p. 80

1.1.1.2.1.2.3 Usage..... p. 80

1.1.1.2.1.3 Dative-Locative Case..... p. 83

1.1.1.2.1.3.1 Suffixes (-т, -д), Rules, Examples..... p. 83

1.1.1.2.1.3.2 Question Words..... p. 84

1.1.1.2.1.3.3 Usage..... p. 84

1.1.1.2.1.4 Accusative Case..... p. 86

1.1.1.2.1.4.1 Suffixes (-ыг, -ийг, -г), Rules, Examples..... p. 86

1.1.1.2.1.4.2 Question Words..... p. 87

1.1.1.2.1.4.3 Usage..... p. 87

1.1.1.2.1.4.3.1 Indefinite Noun..... p. 87

1.1.1.2.1.4.3.2 Definite Noun..... p. 88

1.1.1.2.1.4.3.3 Hierarchy List..... p. 89

1.1.1.2.1.5 Ablative Case..... p. 90

1.1.1.2.1.5.1 Suffixes (-аас), Rules, Examples..... p. 90

1.1.1.2.1.5.2 Question Words.....	p. 90
1.1.1.2.1.5.3 Usage.....	p. 91
1.1.1.2.1.6 Instrumental Case.....	p. 93
1.1.1.2.1.6.1 Suffixes (-аар ⁴), Rules, Examples.....	p. 93
1.1.1.2.1.6.2 Question Words.....	p. 94
1.1.1.2.1.6.3 Usage.....	p. 94
1.1.1.2.1.7 Comitative Case.....	p. 97
1.1.1.2.1.7.1 Suffixes (-гайт ³), Rules, Examples.....	p. 97
1.1.1.2.1.7.2 Question Words.....	p. 97
1.1.1.2.1.7.3 Usage.....	p. 97
1.1.1.2.1.7.3.1 True Comitative.....	p. 98
1.1.1.2.1.7.3.2 False Comitative.....	p. 98
1.1.1.2.1.8 Directive Case.....	p. 99
1.1.1.2.1.8.1 Suffixes (пуу ² , луу ²), Rules, Examples.....	p. 99
1.1.1.2.1.8.2 Question Words.....	p. 99
1.1.1.2.1.8.3 Usage.....	p. 99
1.1.1.2.1.8.4 New Form of Directive Case «өөд».....	p. 100
1.1.1.2.2 Case-bound Suffixes (CbS's).....	p. 101
1.1.1.2.2.1 Possessive CbS "-х".....	p. 101
1.1.1.2.2.2 Local CbS "-х".....	p. 102
1.1.1.2.2.3 Collective CbS "-хан ⁴ ".....	p. 103
1.1.1.2.2.4 Attributive CbS "-х, -хи".....	p. 104
1.1.1.2.3 Case-bound Particles (CbP's).....	p. 106
1.1.1.2.3.1 CbP "минь, чинь, тань, маань, нь", Rules, Examples.....	p. 106
1.1.1.2.3.2 Usage.....	p. 107
1.1.1.3 The Reflexive Suffix "-аа⁴"(RS).....	p. 108
1.1.1.3.1 Function of RS.....	p. 108
1.1.1.3.2 RS, Rules, Examples.....	p. 109
1.1.1.3.3 Usage.....	p. 110
1.1.1.3.4 Comparison with CbP's.....	p. 112
1.1.2 Verbs.....	p. 113
1.1.2.1 Conjugation of Verbs.....	p. 113
1.1.2.1.1 Voice Suffixes (VoS's).....	p. 115
1.1.2.1.1.1 Active VoS "-р".....	p. 116
1.1.2.1.1.2 Causative Voice.....	p. 117
1.1.2.1.1.2.1 VoS "-уул ² ".....	p. 118
1.1.2.1.1.2.2 VoS "-лга ⁴ ".....	p. 119
1.1.2.1.1.2.3 VoS's "-га ⁴ , and -аа ⁴ ".....	p. 120
1.1.2.1.1.2.3.1 VoS "-га ⁴ ".....	p. 120
1.1.2.1.1.2.3.2 VoS "-аа ⁴ ".....	p. 121
1.1.2.1.1.2.4 Functions of Causative Voice.....	p. 122
1.1.2.1.1.2.4.1 Intransitive --> Transitive.....	p. 122
1.1.2.1.1.2.4.2 Transitive --> Causative.....	p. 123
1.1.2.1.1.2.4.3 Transitive --> Passive.....	p. 123
1.1.2.1.1.3 Passive VoS's "-гд, -д, -т".....	p. 124
1.1.2.1.1.4 Communal VoS "-ли".....	p. 126
1.1.2.1.1.5 Adversative VoS "-лд".....	p. 127
1.1.2.1.1.6 Comparison of Voice Suffixes.....	p. 128
1.1.2.1.1.7 Combinations of Voice Suffixes.....	p. 130
1.1.2.1.2 Aspect Suffixes (AsS's).....	p. 131
1.1.2.1.2.1 Synthetically Expressed Aspects (with Aspect Suffixes =AsS's).....	p. 131
1.1.2.1.2.1.1 AsS "схий": Quick Action.....	p. 131
1.1.2.1.2.1.1.1 "схий" in Colloquial Language.....	p. 132
1.1.2.1.2.1.2 AsS "-(а)на ⁴ ": Temporary Action.....	p. 132
1.1.2.1.2.1.3 AsS "чих": Completed Action.....	p. 133
1.1.2.1.2.1.4 AsS "траа ⁴ ": Collective Action.....	p. 134
1.1.2.1.2.1.5 AsS "л": Repetitive Action.....	p. 135
1.1.2.1.2.1.6 AsS's "лз, балз, валз, галз, ганз": Other Repetitive Actions.....	p. 135
1.1.2.1.2.2 Analytically expressed Aspects.....	p. 136

1.1.2.1.2.2.1 Progressive Action: “-ж/ч бай-”	p. 136
1.1.2.1.2.2.2 Perfect Action: “-(чих)аад ⁴ бай-/-(чих)сан ⁴ бай-”	p. 137
1.1.2.1.2.2.3 Progressive-Perfect Action: “-саар ⁴ бай-”	p. 137
1.1.2.1.2.3 Combinations of VoS's and AsS's	p. 138
1.1.2.1.3 Mood	p. 139
1.1.2.1.3.1 Determining Suffixes (DS's)	p. 139
1.1.2.1.3.1.1 Noun Determining Suffixes (NDS's)	p. 139
1.1.2.1.3.1.1.1 Functions of NDS's	p. 139
1.1.2.1.3.1.1.2 Past Tense NDS “-сан ⁴ ”	p. 143
1.1.2.1.3.1.1.3 Indefinite Present NDS “-даг ⁴ ”	p. 144
1.1.2.1.3.1.1.4 Progressive Present NDS “-аа ⁴ ”	p. 145
1.1.2.1.3.1.1.5 Future NDS “-х”	p. 147
1.1.2.1.3.1.1.6 “Doer” NDS “-гч”	p. 149
1.1.2.1.3.1.2 Adword Determining Suffixes (AwDS's)	p. 151
1.1.2.1.3.1.2.1 Wish-AwDS “-маар ⁴ ”	p. 151
1.1.2.1.3.1.2.2 Possibility-AwDS “-хуйц ²ⁿ ”	p. 153
1.1.2.1.3.1.2.3 Necessity-AwDS “-ууштай ²ⁿ ”	p. 154
1.1.2.1.3.1.2.4 Other AwDS's “-шгүй, -лтгүй, -лтгүй, “-м(гүй)”	p. 155
1.1.2.1.3.1.3 Verb Determining Suffixes (VDS's)	p. 156
1.1.2.1.3.1.3.1 Coordinating VDS's (cVDS's)	p. 157
1.1.2.1.3.1.3.1.1 Simultaneous cVDS “-ж/-ч”	p. 157
1.1.2.1.3.1.3.1.2 Associative cVDS “-н”	p. 158
1.1.2.1.3.1.3.1.3 Anterior cVDS “-аад ⁴ ”	p. 159
1.1.2.1.3.1.3.1.4 Comparison of cVDS's	p. 160
1.1.2.1.3.1.3.2 Subordinating VDS's (sVDS's)	p. 161
1.1.2.1.3.1.3.2.1 Conditional sVDS “-бал ⁴ , -вал ⁴ ”	p. 161
1.1.2.1.3.1.3.2.2 Concessive sVDS “-вч”	p. 162
1.1.2.1.3.1.3.2.3 Immediately Succeeding sVDS “-магц ⁴ ”	p. 164
1.1.2.1.3.1.3.2.4 Logically Succeeding sVDS “-хлаар ⁴ ”	p. 165
1.1.2.1.3.1.3.2.5 Intending sVDS “-хаар ⁴ ”	p. 166
1.1.2.1.3.1.3.2.6 Limiting sVDS “-тал ⁴ ”	p. 167
1.1.2.1.3.1.3.2.7 Progressive sVDS “-саар ⁴ ”	p. 168
1.1.2.1.3.1.3.2.8 Succeeding sVDS “-нгуут ²ⁿ ”	p. 170
1.1.2.1.3.1.3.2.9 Seizing an Opportunity sVDS “-нгаа ⁴ ”	p. 171
1.1.2.1.3.1.3.2.10 Excluding sVDS “-маажин ⁴ ”	p. 172
1.1.2.1.3.1.3.2.11 Use of sVDS's with Reflexive Suffix	p. 173
1.1.2.1.3.1.3.2.12 Comparison of sVDS's	p. 174
1.1.2.1.3.2 Terminating Suffixes (TS's)	p. 175
1.1.2.1.3.2.1 Person-bound Terminating Suffixes (PTS's)	p. 175
1.1.2.1.3.2.1.1 PTS of Intention “-я ³ⁿ ” (1st Person)	p. 175
1.1.2.1.3.2.1.2 PTS of Decision “-сугай ²ⁿ ” (1st Person)	p. 176
1.1.2.1.3.2.1.3 PTS of Command-PTS “-ө” (2nd Person)	p. 177
1.1.2.1.3.2.1.4 PTS of Request “-аач ⁴ⁿ ” (2nd Person)	p. 178
1.1.2.1.3.2.1.5 PTS of Demand “-аарай ⁴ⁿ ” (2nd Person)	p. 179
1.1.2.1.3.2.1.6 PTS of Admonition “-уузай ²ⁿ ” (2nd Person)	p. 180
1.1.2.1.3.2.1.7 PTS of Appeal “-гтун ²ⁿ ” (2nd Person)	p. 181
1.1.2.1.3.2.1.8 PTS of Permission “-г” (3rd Person)	p. 181
1.1.2.1.3.2.1.9 PTS of Hope “-аасай ⁴ⁿ ” (3rd Person)	p. 182
1.1.2.1.3.2.1.10 PTS of Blessing “-тугай ²ⁿ ” (3rd Person)	p. 183
1.1.2.1.3.2.2 Tense-bound Terminating Suffixes (TTS's)	p. 184
1.1.2.1.3.2.2.1 NDS “-сан ⁴ ” as TTS (General Past)	p. 184
1.1.2.1.3.2.2.2 TTS “-жээ/-чээ” (Past)	p. 185
1.1.2.1.3.2.2.3 TTS “-в” (Past)	p. 186
1.1.2.1.3.2.2.4 TTS “-лаа ⁴ ” (Past)	p. 187
1.1.2.1.3.2.2.5 NDS “-даг ⁴ ” as TTS (Indefinite Present)	p. 188
1.1.2.1.3.2.2.6 NDS “-аа ⁴ ” as TTS (Progressive Present)	p. 189
1.1.2.1.3.2.2.7 TTS “-на ⁴ ” (Present)	p. 190

1.1.2.1.3.2.2.8 TTS "-на ⁴ " (Future).....	p. 191
1.1.2.2 Functional Classification of Verbs.....	p. 192
1.1.2.2.1 Full Verbs.....	p. 192
1.1.2.2.1.1 Full Verb "бай"-.....	p. 192
1.1.2.2.1.1.1 In the Function of 'there are'.....	p. 192
1.1.2.2.1.1.2 In the Function of 'to be'.....	p. 193
1.1.2.2.1.2 Full Verb "бол"-.....	p. 193
1.1.2.2.2 Auxiliary Verbs.....	p. 194
1.1.2.2.2.1 The Auxiliary Verb "бай"-.....	p. 194
1.1.2.2.2.1.1 Building Copula (after Nouns and Adjectives).....	p. 194
1.1.2.2.2.1.2 Building Compound Predicates (after Verbs).....	p. 195
1.1.2.2.2.1.3 Building Subjunctive.....	p. 196
1.1.2.2.2.2 The Auxiliary Verb "бол"-.....	p. 197
1.1.2.2.2.2.1 Building Copula (after Nouns and Adjectives).....	p. 197
1.1.2.2.2.2.2 Building Compound Predicates (after Verbs).....	p. 198
1.1.2.2.2.3 Defective Auxiliary Verbs.....	p. 200
1.1.2.2.2.3.1 "ажээ, атал, аваас".....	p. 200
1.1.2.2.2.3.2 "бий, буй, билээ".....	p. 200
1.1.2.2.3 Modal Verbs and Modal Constructions.....	p. 201
1.1.2.2.3.1 Modal Verb "чада"-.....	p. 201
1.1.2.2.3.2 Modal Constructions.....	p. 201
1.1.2.2.3.2.1 "-х ...тай/-гүй".....	p. 201
1.1.2.2.3.2.2 "... байх(аа)".....	p. 202
1.1.2.2.3.2.3 "... юм байна".....	p. 203
1.1.2.2.3.2.4 "... байлтай/байлгүй".....	p. 204
1.1.2.2.3.2.5 "...-сан бол".....	p. 204
1.1.2.2.3.2.6 "...-х гэсэн юм".....	p. 205
1.1.2.2.3.2.7 "... бололтой".....	p. 205
1.1.2.2.3.2.8 "...-х юмсан/-хсан".....	p. 205
1.1.2.2.3.2.9 "...-сан юмсан".....	p. 205
1.1.2.2.3.2.10 "...-сансан/-дагсан".....	p. 206
1.1.2.2.3.2.11 "...-хаас даа".....	p. 206
1.1.2.2.3.2.12 Comparison of Modal Constructions and Modal Suffixes.....	p. 207
1.1.2.2.4 Modifying Verbs.....	p. 208
1.1.2.2.4.1 "-ж/-ч бол"- in the Function of 'to be allowed to'.....	p. 208
1.1.2.2.4.2 Table of Other Modifying Verbs.....	p. 208
1.1.2.2.5 The Conjunction Verb "гэ"-.....	p. 210
1.1.3 Adverbs.....	p. 211
1.1.3.1 Adjectives (Adwords to Nouns).....	p. 212
1.1.3.1.1 Characteristics of Adjectives.....	p. 212
1.1.3.1.2 Placement of Adjectives.....	p. 213
1.1.3.1.2.1 Attributive Adjectives.....	p. 213
1.1.3.1.2.2 Predicative Adjectives (Complements).....	p. 214
1.1.3.1.3 Order of Adjectives.....	p. 214
1.1.3.1.3.1 Rule.....	p. 214
1.1.3.1.4 Degrees of Adjectives.....	p. 215
1.1.3.1.4.1 Positive Degree.....	p. 215
1.1.3.1.4.2 Comparative Degree.....	p. 215
1.1.3.1.4.2.1 Using Ablative Case and Adjective.....	p. 215
1.1.3.1.4.2.2 Using Repeated Adjective and Ablative Case.....	p. 216
1.1.3.1.4.2.3 Using the Postpositions "адил, шиг, мэт, чинээ".....	p. 216
1.1.3.1.4.2.4 Using the Adwords "илүү, арай".....	p. 217
1.1.3.1.4.3 Superlative Degree.....	p. 217
1.1.3.1.4.3.1 Using "хамгийн, туйлын".....	p. 217
1.1.3.1.4.3.2 Using Genitive Case and Repetition.....	p. 218
1.1.3.1.5 Modification of Adjectives.....	p. 218
1.1.3.1.5.1 Modification with Adword Suffixes (AwS's).....	p. 218
1.1.3.1.5.1.1 Diminutive AwS "-хан ⁴ ".....	p. 218
1.1.3.1.5.1.2 Diminutive AwS's "-вгар ⁴ , -дуу ² ".....	p. 218
1.1.3.1.5.1.3 Intensifying AwS "-в".....	p. 219

1.1.3.1.5.2 Modification with Adwords	p. 219
1.1.3.1.5.2.1 Adwords "маш, тун, нэн, даан" Expressing 'very'	p. 219
1.1.3.1.5.2.2 Adwords "хэтгэрхий, дэндүү, даанч" Expressing 'too'	p. 220
1.1.3.1.5.2.3 Different Adwords Expressing 'totally, absolutely'	p. 220
1.1.3.2 Adverbs (Adwords to Verbs)	p. 221
1.1.3.2.1 Original Adverbs	p. 221
1.1.3.2.2 Passive-Root Adverbs	p. 221
1.1.3.2.2.1 Overview	p. 222
1.1.3.2.2.2 Usage	p. 222
1.1.3.2.3 Modification of Adverbs	p. 223
1.1.3.2.3.1 Modification with Adword Suffixes (AwS's)	p. 223
1.1.3.2.3.1.1 Direction AwS "-(r)ш"	p. 223
1.1.3.2.3.1.2 Movement AwS "-уур ² "	p. 224
1.1.3.2.3.2 Modification with Word Combinations	p. 226
1.1.3.2.3.3 Modification with Adwords	p. 228
1.1.3.2.4 Semantic Classification of Adverbs	p. 228
1.1.3.2.4.1 Local Adverbs	p. 228
1.1.3.2.4.2 Temporal Adverbs	p. 229
1.1.3.2.4.3 Modal Adverbs	p. 232
1.1.3.3 Numerals	p. 234
1.1.3.3.1 Overview of Numerals and Numeral Suffixes (NuS's)	p. 234
1.1.3.3.2 Cardinal Numerals	p. 234
1.1.3.3.2.1 Overview	p. 234
1.1.3.3.2.2 Usage	p. 235
1.1.3.3.2.2.1 Compound Cardinal Numerals	p. 235
1.1.3.3.2.2.2 Cardinal Numerals as Attributes	p. 236
1.1.3.3.2.2.3 Cardinal Numerals as Conjunctions	p. 237
1.1.3.3.2.2.4 Cardinal Numerals in Everyday Life	p. 237
1.1.3.3.2.2.4.1 Date	p. 237
1.1.3.3.2.2.4.2 Time	p. 238
1.1.3.3.2.2.4.3 Telephone	p. 238
1.1.3.3.2.3 Declension of Cardinal Numerals	p. 239
1.1.3.3.2.3.1 Overview	p. 239
1.1.3.3.2.3.2 Usage	p. 239
1.1.3.3.3 Ordinal Numerals	p. 240
1.1.3.3.3.1 Ordinal NuS's "-дугаар ² , дахь/дэх"	p. 241
1.1.3.3.3.2 Usage of Ordinal Numerals	p. 241
1.1.3.3.3.2.1 Months "-дугаар ² "	p. 241
1.1.3.3.3.2.2 Other uses "-дугаар ² "	p. 241
1.1.3.3.3.2.3 Weekdays "-дахь/-дэх"	p. 242
1.1.3.3.3.2.4 Other uses "-дахь/-дэх"	p. 243
1.1.3.3.3.2.5 Address "-дугаар ² , -дахь/-дэх"	p. 243
1.1.3.3.3.2.6 Roman Numerals in Function of "-дугаар ⁴ "	p. 244
1.1.3.3.4 Collective Numerals	p. 244
1.1.3.3.4.1 Collective NuS "-уул ² "	p. 244
1.1.3.3.4.2 Usage of Collective Numerals	p. 244
1.1.3.3.4.3 Declension of Collective Numerals	p. 245
1.1.3.3.4.3.1 Overview	p. 245
1.1.3.3.4.3.2 Usage	p. 246
1.1.3.3.5 Approximate Numerals	p. 246
1.1.3.3.5.1 Overview	p. 246
1.1.3.3.5.2 Usage	p. 247
1.1.3.3.5.2.1 Approximate NuS "-аад ⁴ "	p. 247
1.1.3.3.5.2.2 Postpositions "гаруй, илүү, шахам, орчим"	p. 247
1.1.3.3.5.2.3 Repetition	p. 248
1.1.3.3.5.3 Declension of Approximate Numerals	p. 248
1.1.3.3.6 Multiplying Numerals	p. 249
1.1.3.3.6.1 Overview	p. 249
1.1.3.3.6.2 Usage of Multiplying Numerals	p. 249

1.1.3.3.6.2.1	Multiplying NuS "–таа"	p. 249
1.1.3.3.6.2.2	Words "дахин, удаа"	p. 250
1.1.3.3.7	Diminutive Numerals	p. 250
1.1.3.3.7.1	Diminutive NuS "–хан"	p. 250
1.1.3.3.7.2	Usage of Diminutive Numerals	p. 250
1.1.3.3.8	Distributive Numerals	p. 251
1.1.3.3.8.1	Usage of Distributive Numerals	p. 251
1.1.3.3.9	Numerals in Mathematics	p. 252
1.1.3.3.9.1	Decimals	p. 252
1.1.3.3.9.2	Fractions	p. 252
1.1.3.3.9.3	Percentages	p. 253
1.1.3.3.9.4	Numerals in Basic Arithmetic Functions	p. 253
1.1.3.3.9.4.1	Addition	p. 253
1.1.3.3.9.4.2	Subtraction	p. 253
1.1.3.3.9.4.3	Multiplication	p. 254
1.1.3.3.9.4.4	Division	p. 254
1.2	REPRESENTATIVE PARTS OF SPEECH (PROWORDS)	p. 255
1.2.1	Systematic Classification	p. 255
1.2.1.1	Prowords for Nouns	p. 255
1.2.1.2	Prowords for Verbs	p. 255
1.2.1.3	Prowords for Adwords	p. 255
1.2.2	Semantic Classification	p. 256
1.2.2.1	Personal Prowords	p. 256
1.2.2.1.1	Overview	p. 256
1.2.2.1.2	Declension	p. 257
1.2.2.1.3	Usage	p. 258
1.2.2.1.3.1	"би" = "I"	p. 258
1.2.2.1.3.2	"чи" = "you"	p. 258
1.2.2.1.3.3	"та" = "you" (honorary)	p. 258
1.2.2.1.3.4	"тэр" = "he/ she/ it"	p. 259
1.2.2.1.3.5	"бид (нар)" = "we"	p. 259
1.2.2.1.3.6	"та нар" = "you" (plural)	p. 260
1.2.2.1.3.7	"тэд (нар)" = "they"	p. 260
1.2.2.2	Possessive Prowords	p. 260
1.2.2.3	Reflexive Prowords	p. 261
1.2.2.3.1	Declension	p. 261
1.2.2.3.2	Usage	p. 262
1.2.2.3.2.1	Examples in Nominative Case	p. 262
1.2.2.3.2.2	Examples in Genitive Case	p. 262
1.2.2.3.2.3	Examples in Other Cases	p. 263
1.2.2.3.3	Other Reflexive Words	p. 263
1.2.2.4	Demonstrative Prowords	p. 264
1.2.2.4.1	Overview	p. 264
1.2.2.4.2	Usage	p. 264
1.2.2.4.2.1	"энэ, тэр, (т)эдгээр, (т)эд нар" = "this, that, these, those"	p. 265
1.2.2.4.2.2	"(т)ийм, (т)иймэрхүү" = "such, this/that kind of"	p. 265
1.2.2.4.2.3	"өнөө(төх), нөгөө(төх), өнөөдүүл, нөгөөдүүл" = "this/that other (one)"	p. 266
1.2.2.4.2.4	"(т)өдий, (т)өчнөөн" = "as many/much as this/that"	p. 267
1.2.2.4.2.5	"ингэ, тэгэ" = "to do this/that way"	p. 267
1.2.2.5	Interrogative Prowords	p. 268
1.2.2.5.1	Overview	p. 268
1.2.2.5.2	Comparison	p. 269
1.2.2.5.3	Usage	p. 270
1.2.2.5.3.1	"хэн" = "who"	p. 270
1.2.2.5.3.2	"юу(н)" = "what"	p. 271
1.2.2.5.3.3	"ямар" = "what kind of"	p. 271
1.2.2.5.3.4	"аль/алин" = "which"	p. 271
1.2.2.5.3.5	"хэд(эн)" = "how many"	p. 272

1.2.2.5.3.6 "хичнээн" = "how much".....	p. 272
1.2.2.5.3.7 "хэзээ, хэдийд" = "(about) when".....	p. 272
1.2.2.5.3.8 "хаа(на)" = "where".....	p. 273
1.2.2.5.3.9 "хаашаа" = "where to".....	p. 273
1.2.2.5.3.10 "хаанаас" = "where from".....	p. 273
1.2.2.5.3.11 "хаагуур" = "which way".....	p. 273
1.2.2.5.3.12 "хэр" = "how".....	p. 273
1.2.2.5.3.13 "хэрхэн" = "how".....	p. 274
1.2.2.5.3.14 "яаж" = "how".....	p. 274
1.2.2.5.3.15 "яагаад" = "why".....	p. 275
1.2.2.5.3.16 "хэрхи" = "to do what/how".....	p. 275
1.2.2.5.3.17 "яа" = "to do what/how".....	p. 275
1.2.2.5.3.18 Repeated Interrogative Prowords expressing Plural.....	p. 276
1.2.2.6 Indefinite Prowords.....	p. 276
1.2.2.6.1 Overview.....	p. 276
1.2.2.6.2 Usage.....	p. 277
1.2.2.6.2.1 "хэн ч" = "who(so)ever, everyone, anyone, no one".....	p. 277
1.2.2.6.2.2 "юу ч" = "what(so)ever, everything, anything, nothing".....	p. 278
1.2.2.6.2.3 "ямар ч" = "whatever kind of, any kind, no ... whatsoever".....	p. 278
1.2.2.6.2.4 "аль ч" = "whichever, none".....	p. 279
1.2.2.6.2.5 "хэд ч" = "no matter how many".....	p. 279
1.2.2.6.2.6 "хичнээн ч" = "no matter how much".....	p. 279
1.2.2.6.2.7 "хэзээ ч" = "whenever, always, never".....	p. 280
1.2.2.6.2.8 "хаана ч, хаашаа ч, хаанаас ч, хаагуур ч" = "wherever, anywhere, wherever".....	p. 280
1.2.2.6.2.9 "яаж ч" = "to do whatever/ in whatever way".....	p. 281
1.2.2.5.3.10 "яа" ч" = "to do whatever/ in whatever way".....	p. 281

2. ABSTRACT PARTS OF SPEECH..... p. 282

2.1 POSTPOSITIONS..... p. 282

2.1.1 Characteristics..... p. 282

2.1.2 Systematic Classification..... p. 282

2.1.2.1 Original Postpositions..... p. 282

2.1.2.2 Adverbs in Postpositional Function..... p. 284

2.1.3 Usage..... p. 285

2.1.3.1 Postpositions with Zero-Suffix..... p. 285

2.1.3.1.1 "гаруй" = "more than"..... p. 285

2.1.3.1.2 "цахам" = "almost, nearly"..... p. 285

2.1.3.1.3 "орчим" = "about, approximate"..... p. 285

2.1.3.1.4 "гэхэд" = "by"..... p. 285

2.1.3.1.5 "дээр" = "on"..... p. 285

2.1.3.1.6 "доор" = "under"..... p. 286

2.1.3.1.7 "хүртэл" = "until, to"..... p. 286

2.1.3.1.8 "бүр/ болгон" = "each, every"..... p. 286

2.1.3.1.9 "тугам" = "each, every"..... p. 286

2.1.3.1.10 "есоор" = "according to, in conformity with"..... p. 286

2.1.3.1.11 "мэт" = "like, as ... as"..... p. 287

2.1.3.1.12 "шиг" = "like, as ... as"..... p. 287

2.1.3.1.13 "адил" = "similar to, like"..... p. 287

2.1.3.2 Postpositions with Genitive CS..... p. 287

2.1.3.2.1 "тулд" = "(in order) to"..... p. 287

2.1.3.2.2 "төлөө" = "for"..... p. 287

2.1.3.2.3 "туриш" = "for" (in regard to time)..... p. 288

2.1.3.2.4 "дагуу" = "according to, along(side) of"..... p. 288

2.1.3.2.5 "чинээ" = "as big as, having the size of"..... p. 288

2.1.3.2.6 "дэргэд" = "at, near"..... p. 289

2.1.3.2.7 "хооронд" = "between"..... p. 289

2.1.3.2.8 "хажууд" = "beside, next to"..... p. 289

2.1.3.2.9 "наана" = "on this side of, situated here"..... p. 289

2.1.3.2.10 "цаана" = "on the other side of, situated there"..... p. 289

2.1.3.2.11 "дотор" = "in(side), among"	p. 289
2.1.3.2.12 "ард" = "behind"	p. 290
2.1.3.2.13 "урд" = "in front of, south of"	p. 290
2.1.3.2.14 "уруу" = "down(wards)"	p. 290
2.1.3.2.15 "өөд" = "up(wards)"	p. 290
2.1.3.2.16 "дараа" = "after"	p. 290
2.1.3.2.17 "эсрэг" = "against"	p. 291
2.1.3.2.18 "дунд" = "among"	p. 291
2.1.3.2.19 "ойролцоо" = "near, in the neighborhood of"	p. 291
2.1.3.2.20 Suffix "-уур" = expressing a local movement	p. 291
2.1.3.2.21 "тухай" = "about"	p. 291
2.1.3.2.22 "талаар" = "on, with regard to"	p. 292
2.1.3.2.23 "гадна" = "out(side) of"	p. 292
2.1.3.2.24 "хойно" = "after, north of"	p. 292
2.1.3.2.25 "өмнө" = "in front of, before"	p. 292
2.1.3.2.26 "адил" = "similar to, like"	p. 293
2.1.3.3 Postposition with Dative-Locative CS	p. 293
2.1.3.3.1 "ойр" = "near, close to"	p. 293
2.1.3.4 Postpositions with Ablative CS	p. 293
2.1.3.4.1 "бусад" = "other than, except"	p. 293
2.1.3.4.2 "өөр" = "beside, other than"	p. 293
2.1.3.4.3 "илүү" = "more than"	p. 293
2.1.3.4.4 "хөл" = "far from"	p. 294
2.1.3.4.5 Suffix "-(р)ш" = expressing a direction	p. 294
2.1.3.4.6 "гадна" = "apart from"	p. 294
2.1.3.4.7 "хойно" = "after"	p. 294
2.1.3.4.8 "өмнө" = "before"	p. 294
2.1.3.5 Postposition with Comitative CS	p. 295
2.1.3.5.1 "адил" = "similar to, like"	p. 295
2.1.3.6 Postpositions with NDS's	p. 295
2.1.3.6.1 "хүртэл" = "until"	p. 295
2.1.3.6.2 "бүр болгон" = "every time, each time"	p. 295
2.1.3.6.3 "тугам" = "each"	p. 295
2.1.3.6.4 "ёсоор" = "the way, according to"	p. 295
2.1.3.6.5 "мэт" = "like"	p. 296
2.1.3.6.6 "шиг" = "like"	p. 296
2.1.3.6.7 "тухай" = "about"	p. 296
2.1.3.6.8 "талаар" = "on, with regard to"	p. 296
2.2 CONJUNCTIONS	p. 297
2.2.1 Coordinating Conjunctions	p. 297
2.2.1.1 Overview	p. 298
2.2.1.2 Usage	p. 299
2.2.1.2.1 "ба" = "and"	p. 299
2.2.1.2.2 "бөгөөд" = "and"	p. 299
2.2.1.2.3 "-гүй" = "and; whether ...or"	p. 300
2.2.1.2.4 "болон" = "as well as"	p. 300
2.2.1.2.5 "ч.ч" = "both, ...and; although, ...and"	p. 301
2.2.1.2.6 "(мөн) түүнчлэн" = "and also"	p. 301
2.2.1.2.7 "харин" = "but"	p. 301
2.2.1.2.8 "гэвч" = "but; still"	p. 302
2.2.1.2.9 "(зөвхөн) төдийгүй, мөн" = "not (only), but also"	p. 302
2.2.1.2.10 "төдий биш, (харин)" = "not only, (but)"	p. 303
2.2.1.2.11 "-аар барахгүй, (мөн)у-аар үл барам" = "not only, no, also"	p. 303
2.2.1.2.12 "буюу; юм уу" = "respectively; or"	p. 304
2.2.1.2.13 "эсвэл; эсхүл" = "or; if not ...then"	p. 305
2.2.1.2.14 "эсвэл ... эсвэл" = "either ... or"	p. 306
2.2.1.2.15 "байхад, харин" = "whereas"	p. 306
2.2.1.2.16 "байтугай/битгий хэл/бүү хэл" = "let alone; not to mention"	p. 307
2.2.1.2.17 "гэхдээ" = "but"	p. 307

2.2.2 Subordinating Conjunctions	p. 307
2.2.2.1 Overview	p. 308
2.2.2.2 Usage	p. 309
2.2.2.2.1 "гэ" = "that"	p. 309
2.2.2.2.2 "-г гэж" = "so that"	p. 310
2.2.2.2.3 "эсэх" = "whether"	p. 310
2.2.2.2.4 "... үү, үгүй юү гэдэг" = "whether or not"	p. 310
2.2.2.2.5 "юм шиг л" = "as if"	p. 311
2.2.2.2.6 "учир, учраас" / "болохоор" = "because; since"	p. 311
2.2.2.2.7 "тул" = "since; because"	p. 312
2.2.2.2.8 "-аас болж" = "due to"	p. 312
2.2.2.2.9 "-хгүй + -(г)ээр" = "without ...-ing"	p. 312
2.2.2.2.10 "-х гэж" = "(in order) to"	p. 312
2.2.2.2.11 "-х + -ын тулд" = "(in order) to"	p. 313
2.2.2.2.12 "-х + -ын өмнө" = "before"	p. 313
2.2.2.2.13 "-сан + -ы дараа" = "after"	p. 313
2.2.2.2.14 "-сан + -ы дагуу" = "the way; in accordance with"	p. 314
2.2.2.2.15 "-сан + -аас хойш" = "since; after"	p. 314
2.2.2.2.16 "-х хүртэл" = "until"	p. 314
2.2.2.2.17 "байх үед/-хад" = "when, while"	p. 315
2.2.2.2.18 "-х бүрд/-х болгонд" = "each time"	p. 315
2.2.2.2.19 "-х + -тай зэрэг" = "as soon as; the moment"	p. 316
2.2.2.2.20 "(--ж бай)х хооронд" = "while, before"	p. 316
2.2.2.2.21 "-х завсар; --х зуур" = "besides; while"	p. 317
2.2.2.2.22 "(Хэрэв) ... -бал/-вал" = "if"	p. 317
2.2.2.2.23 "(Хэрэв) ... -х тохиолдолд" = "provided that; in case"	p. 317
2.2.2.2.24 "(Хэрэв) ... -нөхцөлд" = "provided that; under the condition that"	p. 318
2.2.2.2.25 "Хэдийгээр ... боловч" = "although"	p. 318
2.2.2.2.26 "-сан + -аар" = "the way; as"	p. 318
2.2.2.2.27 "-х/-сан тухай/ талаар"	p. 318
2.2.3 Proword-Conjunctions	p. 319
2.2.3.1 Overview	p. 319
2.2.3.2 Usage	p. 320
2.2.3.2.1 "(Мөн) түүнчлэн" = "Moreover; and also"	p. 320
2.2.3.2.2 "Түүнээс гадна" = "Besides; and moreover"	p. 320
2.2.3.2.3 "Түүгээр ч барахгүй/Тэр ч байтугай" = "Furthermore"	p. 320
2.2.3.2.4 "Тэгээд/Ингээд" = "Then, After this/that"	p. 321
2.2.3.2.5 "Тэгэхлээр/Ингэхлээр" = "Consequently"	p. 322
2.2.3.2.6 "Тэгснээр/Ингэснээр" = "By doing this/that"	p. 322
2.2.3.2.7 "Эс тэгвэл" = "Otherwise, If not"	p. 322
2.2.3.2.8 "Тэгэхэд" = "As doing that"	p. 322
2.2.3.2.9 "(Тийнхүү)" = "Thus"	p. 323
2.2.3.2.10 "Тийм учраас" = "That's (the reason) why"	p. 323
2.2.3.2.11 "Учир нь" = "for; because"	p. 323
2.2.3.2.12 "Тийм болохоор" = "Therefore"	p. 324
2.2.3.2.13 "Хэдий тийм боловч" = "Nevertheless; Despite that"	p. 324
2.2.3.2.14 "Нөгөө талаас" = "On the other hand"	p. 325
2.2.3.2.15 "Яагаад гэвэл" = "The reason for this is; for; because"	p. 325
2.2.3.2.16 "Тэгсэн чинь" = "But, you know"	p. 321
2.3 PARTICLES	p. 326
2.3.1 Overview of Particles.....	p. 326
2.3.2 Semantic Classification	p. 327
2.3.2.1 Interrogative Particles	p. 327
2.3.2.1.1 Interrogative Particle "бэ, вэ"	p. 327
2.3.2.1.2 Interrogative Particle "уу?, юу?"	p. 328
2.3.2.2 Negative Particles.....	p. 328
2.3.2.2.1 Negative Particle "биш"	p. 328
2.3.2.2.2 Negative Particle "бүс"	p. 330

2.3.2.2.3 Negative Particle "үгүй".....	p. 330
2.3.2.2.3.1 After Nouns.....	p. 330
2.3.2.2.3.2 After Verbs.....	p. 331
2.3.2.2.3.3 Note to the Word "алга".....	p. 332
2.3.2.2.4 Negative Particle "үл".....	p. 332
2.3.2.2.5 Negative Particle "эс".....	p. 333
2.3.2.2.6 Negative Particle "бүү".....	p. 334
2.3.2.2.7 Negative Particle "битгий".....	p. 334
2.3.2.3 Modal Particles.....	p. 335
2.3.2.3.1 Modal Particle "шүү".....	p. 335
2.3.2.3.2 Modal Particle "даа" ⁴	p. 335
2.3.2.3.3 Modal Particle "аа".....	p. 336
2.3.2.3.4 Modal Particle "юм".....	p. 337
2.3.2.3.5 Modal Particle "мөн".....	p. 338
2.3.2.3.6 Modal Particle "билээ/лээ".....	p. 338
2.3.2.3.7 Modal Particle "-сан" ⁴	p. 339
2.3.2.3.8 Modal Particle "даг" ⁴	p. 340
2.3.2.3.9 Modal Particle "биз".....	p. 340
2.3.2.3.10 Modal Particle "бий/вий".....	p. 341
2.3.2.3.11 Modal Particle "шив".....	p. 341
2.3.2.3.12 Modal Interrogative Particle "бол".....	p. 342
2.3.2.3.13 Modal Conditional Particle "бол".....	p. 342
2.3.2.3.14 Comparison of Modal Particles.....	p. 343
2.3.2.4 Focus Particles.....	p. 345
2.3.2.4.1 Neutral Focus Particle "бол".....	p. 345
2.3.2.4.2 Additive Focus Particle "ч".....	p. 346
2.3.2.4.2.1 Part of Indefinite Prowords.....	p. 346
2.3.2.4.2.2 Part of Conjunctions.....	p. 346
2.3.2.4.2.3 Part of Modal Constructions.....	p. 346
2.3.2.4.2.4 Expressing "would ('d) better...".....	p. 346
2.3.2.4.2.5 Expressing "even / too".....	p. 347
2.3.2.4.2.6 Comparison of Functions.....	p. 348
2.3.2.4.3 Restrictive Focus Particle "л".....	p. 348
2.3.2.4.3.1 Functions.....	p. 348
2.3.2.4.3.2 Comparison with Particle "ч".....	p. 349

2.4 INTERJECTIONS..... p. 350

2.4.1 Interjections of Emotions.....	p. 350
2.4.1.1 Overview.....	p. 350
2.4.1.2 Usage.....	p. 351
2.4.1.2.1 Understanding, Exclamation: "аа".....	p. 351
2.4.1.2.2 Agreement, Pleasure: "за, уухай, ай даа, аяа, өө, тийм дээ ашгүй дээ".....	p. 351
2.4.1.2.3 Pity, Affection, Regret: "эний, иш хөөрий, зайлуул, хай даа, халаг, өө".....	p. 352
2.4.1.2.4 Calling, Attracting Attention: "хөөе, хүүе, хөөш, эй".....	p. 353
2.4.1.2.5 Surprise, Astonishment: "ооё, оо-ёо-ё, хөөх, хүүш, үгүй, ер".....	p. 353
2.4.1.2.6 Difficulty, Despair, Pain: "ёо, ёх, яанаа".....	p. 354
2.4.1.2.7 Laughter, Happiness: "ха ха, хий хий, гялай, гоё урай, ай хө, яамай".....	p. 354
2.4.1.2.8 Disgust, Anger: "гаа(х)!, гий-гайишц түй, пэй, аа-лаа-лаа, эхэрлаа".....	p. 355
2.4.1.2.9 Feelings of Temperature: "халхай, халцгай, тий тий".....	p. 356
2.4.1.2.10 Displeasure: "чааваас, булар э, ялаа гэж, үгүй шүү, ячихааа".....	p. 356
2.4.1.2.11 Causing an Action: "май, байз, ишш/чишш, аа, эй дээ".....	p. 357
2.4.1.2.12 Fear, Terror: "ий, айжий, айжуу".....	p. 357
2.4.1.2.13 Lullaby: "бүүвэй".....	p. 357
2.4.2 Interjections of Husbandry.....	p. 358
2.4.2.1 Overview.....	p. 358
2.4.2.1.1 Interjections to Call Animals.....	p. 358
2.4.2.1.2 Interjections to Drive Animals.....	p. 358
2.4.2.1.3 Interjections of Miscellaneous Usage.....	p. 358

Part IV: Syntax p. 359

1. KINDS AND TYPES OF SENTENCES	p. 360
1.1 KINDS OF SENTENCES	p. 360
1.1.1 Declarative Sentences	p. 360
1.1.2 Interrogative Sentences	p. 361
1.1.3 Imperative Sentences	p. 361
1.1.4 Exclamatory Sentences	p. 362
1.2 TYPES OF SENTENCES	p. 363
1.2.1 One-Component and Two-Component Sentences	p. 363
1.2.1.1 One-Component Sentences (Ellipsis)	p. 363
1.2.1.1.1 Sentences without Subject Component	p. 363
1.2.1.1.1.1 Subject and Predicate are One and the Same	p. 363
1.2.1.1.1.2 Generalization	p. 363
1.2.1.1.1.3 Context allows Subject to be Omitted	p. 364
1.2.1.1.2 Sentences without Predicate Component	p. 364
1.2.1.1.3 Word-Sentences	p. 364
1.2.1.2 Two-Component Sentences	p. 365
1.2.2 Complete and Incomplete Sentences	p. 365
1.2.2.1 Complete Sentences	p. 365
1.2.2.2 Incomplete Sentences	p. 365
1.2.3 Short and Extended Sentences	p. 365
1.2.3.1 Short Sentences	p. 365
1.2.3.2 Extended Sentences	p. 365
1.2.4 Simple and Combined Sentences	p. 366
1.2.4.1 Simple Sentences	p. 366
1.2.4.2 Combined Sentences	p. 366
2. RELATIONSHIP BETWEEN WORDS.....	p. 367
2.1 COORDINATE WORDS.....	p. 367
2.1.1 Free Coordinate Words.....	p. 367
2.1.1.1 Without Conjunction Words.....	p. 367
2.1.1.2 With Conjunction Words.....	p. 367
2.1.2 Bound Coordinate Words.....	p. 368
2.2 SUBORDINATE WORDS.....	p. 368
2.2.1 Direct Subordinate Words	p. 369
2.2.2 Indirect Subordinate Words	p. 370
2.2.2.1 With Suffixes	p. 370
2.2.2.2 With Postpositions	p. 370
3. RELATIONSHIP BETWEEN PARTS OF A SENTENCE	p. 371
3.1 PARTS OF A SENTENCE	p. 371
3.1.1 Main Parts of a Sentence.....	p. 371
3.1.1.1 Subjects.....	p. 371
3.1.1.1.1 Question Words for Subjects.....	p. 371
3.1.1.1.2 Omission of Subjects	p. 371
3.1.1.1.3 Parts of Speech as Subjects.....	p. 371
3.1.1.1.4 Subject Indicators/Markers.....	p. 372
3.1.1.1.5 Complements of Subjects	p. 372
3.1.1.2 Predicates.....	p. 373
3.1.1.2.1 Question Words for Predicates	p. 373
3.1.1.2.2 Simple Predicates	p. 373
3.1.1.2.2.1 One Full Verb.....	p. 373
3.1.1.2.2.2 Compound Full Verb.....	p. 373
3.1.1.2.3 Compound Predicates.....	p. 374
3.1.1.2.3.1 Full Verbs and Auxiliary Verbs.....	p. 374

3.1.1.2.3.2 Full Verbs and Modal Verbs/Constructions.....	p. 374
3.1.1.2.3.3 Full Verbs and Modifying Verbs.....	p. 375
3.1.2 Assistant Parts of a Sentence.....	p. 375
3.1.2.1 Objects.....	p. 375
3.1.2.1.1 Parts of Speech as Objects.....	p. 376
3.1.2.1.2 Direct Objects.....	p. 376
3.1.2.1.3 Indirect Objects.....	p. 377
3.1.2.2 Attributes.....	p. 377
3.1.2.3 Adverbials.....	p. 378
3.1.2.3.1 Local Adverbials.....	p. 378
3.1.2.3.1.1 Showing Place.....	p. 378
3.1.2.3.1.2 Showing Direction.....	p. 379
3.1.2.3.1.3 Showing Local Movement.....	p. 379
3.1.2.3.2 Temporal Adverbials.....	p. 379
3.1.2.3.2.1 Showing Moment of Action.....	p. 379
3.1.2.3.2.2 Showing Beginning or End of Action.....	p. 380
3.1.2.3.3 Modal Adverbials.....	p. 380
3.1.2.3.4 Causal Adverbials.....	p. 381
3.1.2.3.5 Final Adverbials.....	p. 381
3.1.2.3.6 Conditional Adverbials.....	p. 381
3.1.2.3.7 Concessive Adverbials.....	p. 382
3.1.3 Placement of Parts of a Sentence.....	p. 382
3.2 COORDINATE WORDS AS PARTS OF A SENTENCE.....	p. 384
3.2.1 Characteristics.....	p. 384
3.2.2 Coordinate Subjects.....	p. 385
3.2.3 Coordinate Predicates.....	p. 385
3.2.4 Coordinate Objects.....	p. 385
3.2.5 Coordinate Attributes.....	p. 386
3.2.6 Coordinate Adverbials.....	p. 386
3.3 INDEPENDENT PARTS OF A SENTENCE.....	p. 387
3.3.1 Attention Parts.....	p. 387
3.3.2 Inserted Parts.....	p. 387
3.3.3 Interjections.....	p. 388
3.3.4 Response Parts.....	p. 388
4. RELATIONSHIP BETWEEN CLAUSES.....	p. 389
4.1 COMPOUND SENTENCES (COORDINATE).....	p. 389
4.1.1 Compound Sentences with Suffixes.....	p. 389
4.1.2 Compound Sentences with Intonation.....	p. 389
4.1.3 Compound Sentences with Conjunctions.....	p. 390
4.2 COMPLEX SENTENCES (SUBORDINATE).....	p. 390
4.2.1 Characteristics of Subordinate Clauses.....	p. 391
4.2.1.1 Form and Tense of Predicates.....	p. 391
4.2.1.2 Form of Subjects.....	p. 392
4.2.1.2.1 Common Subjects.....	p. 392
4.2.1.2.2 Different Subjects.....	p. 392
4.2.1.2.2.1 Subjects in Genitive Case.....	p. 392
4.2.1.2.2.2 Subjects in Accusative Case.....	p. 393
4.2.1.2.2.3 Subjects in Accusative or Genitive Case.....	p. 393
4.2.1.2.2.4 Basic Rules.....	p. 394
4.2.2 Classification of Subordinate Clauses.....	p. 395
4.2.2.1 Subject Clauses.....	p. 395
4.2.2.2 Predicate Clauses.....	p. 395
4.2.2.3 Object Clauses.....	p. 396
4.2.2.4 Attribute Clauses.....	p. 396
4.2.2.5 Adverbial Clauses.....	p. 397
4.3 EXTENDED COMBINED SENTENCES.....	p. 398

4.4 SPEECH	p. 398
4.4.1 Direct Speech	p. 398
4.4.2 Indirect Speech	p. 399
4.4.3 Transformation of Speech	p. 400
5. PUNCTUATION	p. 401
5.1 PUNCTUATION IN CLASSICAL SCRIPT	p. 401
5.1.1 Dots	p. 401
5.1.2 Marks	p. 402
5.2 PUNCTUATION IN CYRILLIC SCRIPT	p. 402
5.2.1 Period/Full Stop	p. 402
5.2.2 Question Mark	p. 403
5.2.3 Exclamation Mark	p. 403
5.2.4 Comma	p. 403
5.2.5 Semi-Colon	p. 404
5.2.6 Colon	p. 404
5.2.7 Quotation Marks/Inverted Commas	p. 405
5.2.8 Omission Dots	p. 405
5.2.9 Parentheses/Brackets	p. 405
5.2.10 Dash and Hyphen	p. 405
<i>Part V: Appendix</i>	<i>p. 406</i>
1. List of Passive Roots	p. 407
2. List of Some Phrasal Verbs	p. 411
3. List of Inflectional Suffixes	p. 413
4. Structural and Functional System of Relational Suffixes ...	p. 418
5. Mongolian Equivalent of English Tenses	p. 422
6. Table of Contents in Mongolian	p. 423
7. Index: English-German-Mongolian	p. 438

Part I:

Introduction to the Mongolian Language

Chapter 1:

The Mongolian Language and its Development
pages 1-3

Chapter 2:

The Mongolian Alphabets
pages 4-32

Chapter 3:

Mongolian Word Structure
pages 33-40

1. THE MONGOLIAN LANGUAGE AND ITS DEVELOPMENT

1.1 General Characteristics of the Mongolian Language

The Mongolian language is classified as **agglutinative** (from Latin 'agglutinare' = 'to stick on'). The most important characteristics of agglutination are:

- 1.) The word stem doesn't change; instead, grammatical changes are made by adding ('sticking on') suffixes to the word stem (see page 33).
- 2.) Every suffix expresses only one grammatical meaning.

The Mongolian language belongs to the **Altaic language family**, together with **Turkish, Manchurian-Tungus, Japanese, and Korean**.

1.2 The Mongolian Languages and Their Dialects

The Classical Mongolian script originated with the Sogdo-Uighur alphabet. In the 13th century, this alphabet was used as the foundation for the Mongolian alphabet. The oldest known monument with this script is from 1227. In 1247, Tibetan scholars wrote the first Mongolian language grammar book. Since then, the Mongolian language has steadily developed and the script has been revised several times. Today about 8 million people in the world speak Mongolian. The language can be divided into the following languages and dialects:

Overview:

Language	Dialects	Homelands	Population (approx. 2000)
1. Monguor	•Minkhe •Khutsu	Qinghai and Gansu Provinces, China	200,000
2. Dongxiang		Linsyan Banner in Gansu Province, China	400,000
3. Baoan		Linsyan Banner in Gansu Province; Qinghai Province, China	12,500
4. Shar-Uigur or East-Uigur		Several areas in Gansu Province, China	12,500
5. Daguur	•Khailar •Tsitsikhar •Bhuta •Khulia	Khölon-Büir Banner in Inner Mongolia; Tarvagatai mountains in the NW of today's Xinjiang Province, China	120,000
6. Kalmuck	•Dörvöd •Butsava •Torguut	The Kalmuck Republic in the Russian Federation	160,000
7. Oirat	•Dörvöd •Bayad •Torguut •Zakhchin •Ööld •Khoshuut •Uriankhai	Uvs, Khovd and Bayan-Olgii Aimags, Mongolia; Xinjiang Province, China	300,000 Mongolia; 160,000 China; 140,000
8. Buriat	•Aga •Alar •Barga •Bargusin •Sartuul •Bokhan •Ekhirit •Tunkha •Khorii •Tsongol	Several areas in Dornod, Khentii, Selenge, Bulgan, and Khövsgöl Aimags in Mongolia; Buriat Republic in the Russian Federation; Buriat aera of the Khölon-Büir Banner, Inner Mongolia.	400,000 Of those, living in the Buriat Republic: 300,000
9. Central Mongolia	•Khalkh •Darkhat •Dariganga •Sartuul	Mongolia	2,500,000
10. Southern Mongolia	•Tümed •Ordos •Baarin •Üzemjin •Khorchin •Gorlos •Kharchin •Darkhat •Khamnigan	Inner Mongolia, NE China	5,000,000

This book focuses on the Central Mongolian language group and its **standard dialect 'Khalkh'**. We use the **modernized** Classical Mongolian script as being used today in Mongolia, but we will give the old forms, where relevant (referred to by the word 'old').

1.3 The Classical Written and Modern Literary Languages

Right from the start, the pronunciation of Classical Mongolian script seems very difficult. For this reason, the Cyrillic script was introduced in the 1940's. The aim was to create a script which would reflect common pronunciation in the twentieth century, making it easier for the average person. The Russian alphabet served as a basis for this new alphabet, bringing with it some foreign letters and rules which resulted in a few inconsistencies in the use of Cyrillic and its 'grammar', which are not necessarily in the character of the Mongolian language. It is important to have some understanding of the most important differences between Classical Mongolian script and Cyrillic script. The following table should be helpful.

Differences between Classical-Mongolian and Modern Literary Language:

	Classical-Mongolian	Modern Literary Language (Cyrillic)
1.	Polyphonic alphabet: One letter may symbolize more than one sound. (Compare with pages 5 and 31)	Monophonic alphabet: One letter symbolizes one sound.
ex.	ᠣ (can be "o" or "u")	2 letters are used: "o" and "y"
	ᠳ (can be "d" or "r")	2 letters are used: "л" and "т"
2.	Inflectional suffixes are not added to the word stem and remain unchanged . (Compare with p.38ff)	Inflectional suffixes are added directly to the word stem and are sometimes changed greatly .
ex.	ᠭᠡᠷ ᠵᠢᠨ (ger jin)	гэрийн
	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠠᠳᠤ (mongyol adu)	монголос
3.	Sound-complex: A 'long vowel' is written as a sound-complex. (Comp. with p.9ff)	Long vowel: A long vowel is written as a double vowel.
ex.	ᠬᠠᠶᠠᠨ (qayan)	хаан
	ᠲᠡᠮᠡᠭᠡ (temege)	тэмээ
	ᠬᠠᠰᠢᠶᠠᠭ (qasiya)	хашаа
4.	Sound-complex: A 'diphthong' is written as a sound-complex. (Comp. with p.10)	Diphthong: A diphthong is written as a diphthong.
ex.	ᠠᠶᠢᠯ (ayil)	айл
	ᠤᠶᠢᠯᠡ (uyile)	уйл
5.	Different vowels in vowel harmony: (Compare with p.7)	Vowel assimilation: Some vowels dominate others and determine their pronunciation.
ex.	ᠣᠯᠠᠨ (olan)	олон
	ᠣᠷᠭᠢᠨ (orgen)	өргөн
	ᠵᠢᠷᠭᠠᠭ (jirgaxa)	зургаа
	ᠡᠪᠶᠠᠯ (ebul)	өвгүл
6.	All vowels are written: (Compare with p.12)	Vowel weakness: Short vowels are dropped or are pronounced weakly or differently.
ex.	ᠠᠬ (aq-a)	ax
	ᠤᠯᠤᠰ (ulus)	улс
	ᠨᠤᠲᠤᠭ (nutux)	нутаг
	ᠬᠣᠨᠢ (qonji)	хонь
7.	Consonants are written without changes: (Compare with p.14)	Consonants are written complying with the rules of pronunciation:
ex.	ᠰᠢᠷᠭᠡᠭᠡ (sirege)	ширээ
	ᠠᠭᠤ (abu)	аав

2. THE MONGOLIAN ALPHABETS

2.1 The Classical Alphabet

2.1.1 General Table of the Classical Alphabet

We know that this attempt to compare Mongolian sounds with English sounds doesn't necessarily follow linguistic rules. It is intended as a way to get started for beginners. We assume that Mongolian pronunciation and conversation won't be undertaken as individual study, but with a Mongolian teacher, so we will do without an exact phonetic study.

	Print	Cursive	Transcription	Sound in a Mongolian word	Transcription	Sound in an English word
1.	ᠠ	ᠠ	a	ᠠᠮᠠᠷᠠᠯᠲᠤ	amaralta	father
2.	ᠡ	ᠡ	e	ᠡᠮᠡᠭᠡ	emege	bed
3.	ᠢ	ᠢ	i	ᠢᠵᠢᠯᠢ	ijili	easy
4.	ᠣ	ᠣ	o	ᠣᠷᠤᠭᠤ	orugu	bought
5.	ᠤ	ᠤ	u	ᠤᠨᠤᠭᠤ	unugu	similar to 'bone'
6.	ᠮᠤ	ᠮᠤ	ᠮ	ᠮᠣᠮᠣᠳᠤ	omudu	similar to 'girl'/'put'
7.	ᠰᠤ	ᠰᠤ	ᠰ	ᠰᠠᠨᠳᠤᠰᠤ	šandšü	soup
8.	ᠨᠠ	ᠨᠠ	n	ᠨᠣᠮᠠᠰᠠᠩ (ᠨᠣᠮᠠᠰᠠᠨ)	nom abuysan	name sing
9.	ᠪᠠ	ᠪᠠ	b	ᠪᠠᠷᠠᠭᠤ	baraqu	bird
10a	ᠬᠠ	ᠬᠠ	q	ᠬᠠᠪᠠᠷ	qabar	loch (Scottish)
10b	ᠬᠡ	ᠬᠡ	k	ᠬᠡᠯᠡᠬᠦ	keleku	non-existent in Engl.
11a	ᠬᠢ	ᠬᠢ	x	ᠬᠢᠯ	xal	get
11b	ᠬᠣ	ᠬᠣ	g	ᠬᠣᠷᠢᠯ	gerel	get
12.	ᠯᠠ	ᠯᠠ	l	ᠯᠠᠮᠠ	lama	lateral fricative "l" (non-existent in Engl.)
13.	ᠮᠤ	ᠮᠤ	m	ᠮᠣᠳᠤ	modu	my
14.	ᠰᠠ	ᠰᠠ	s	ᠰᠠᠮᠤᠷ	šamur	song
15.	ᠰᠢ	ᠰᠢ	š	ᠰᠢᠲᠤ	šatu	shot
16.	ᠲᠠ	ᠲᠠ	t	ᠲᠣᠷᠦᠰᠤ	torusu	tall
17.	ᠳᠡ	ᠳᠡ	d	ᠳᠡᠭᠡᠪᠦᠷᠢ	degebüri	day
18.	ᠴᠢ	ᠴᠢ	č	ᠴᠢᠩᠭᠢᠰ	činggis	church
19.	ᠵᠢ	ᠵᠢ	j	ᠵᠢᠷᠵᠢ	juři	joke
20.	ᠶᠠ	ᠶᠠ	y	ᠶᠠᠪᠤᠭᠤ	yabuqu	yacht
21.	ᠷᠠ	ᠷᠠ	r	ᠷᠠᠷᠭᠤ	varqu	rolled "r" (non-existent in Engl.)
22.	ᠶᠠ	ᠶᠠ	v	ᠶᠠᠶᠠᠷ	yavar	yase

The following letters don't belong to the original Classical Mongolian alphabet, but were introduced because of the use of loan words.

23.	ᠮ	ᠮ	p	ᠮᠠᠯᠠ	park	park
24.	ᠮ	ᠮ	f	ᠮᠠᠯᠠ	franci	fine
25.	ᠮ	ᠮ	k	ᠮᠠᠯᠠ	kilo	king
26.	ᠮ	ᠮ	e	ᠮᠠᠯᠠ	german	egg
27.	ᠮ	ᠮ	c	ᠮᠠᠯᠠ	ganzan	its
28.	ᠮ	ᠮ	z	ᠮᠠᠯᠠ	zandan	seeds
29.	ᠮ	ᠮ	h	ᠮᠠᠯᠠ	himalai	house
30.	ᠮ	ᠮ	ž	ᠮᠠᠯᠠ	žornal	joke

Explanations:

- to 2) and 26): some dialects pronounce the "e" closed, some open. In Inner Mongolia the closed "e" is written with letter 2), the open "e" for foreign words with number 26. In Khalkh, letter 2) is pronounced open, similar to 'egg'.
- to 5): this open "u" (back language) is difficult to pronounce; 'bone' is only similar.
- to 6): this closed "o" (front language) is pronounced quite differently in each dialect; the British 'girl' follows the western Mongolian dialect; American 'put' reflects Khalkh pronunciation.
- to 8): for the two different pronunciations of "n" see **3rd pronunciation rule** (p.23).
- to 10): this sound is absent in English, but the Scottish word 'loch' is pronounced like the back language "q"; the front language "k" is even more difficult to pronounce for English speakers (like the German "mich").
- to 12): this Mongolian "l" is **lateral fricative**, not like the English "l" (practice well!)
- to 18): this letter allows for **different pronunciations** depending on the dialects. In Inner Mongolia, this sound is "ch", in Khalkh it could also be pronounced as "ts".
- to 19): see 18), in Inner Mongolia "j", in Khalkh it could also be "ds".
- to 21): the Mongolian "r" must be rolled.

2.1.2 Polyphonic Alphabet

As we mentioned on page 3, in a polyphonic alphabet, the same letter can symbolize different sounds. In the Classical Mongolian alphabet, this is true of many letters. In the past, scholars attempted time and again to change the Mongolian alphabet to a monophonic one:

Pag-pa Script	14th century
Tod Script	16th century (Oirat)
Soyombo Script	17th century (Khalkh)
Vagindra Script	19th century (Buriat)
Cyrillic Script	20th century (Khalkh)

These attempts were largely handicapped by the fact that they only reflected the pronunciation of one dialect. It is very difficult to reflect justly all Mongolian dialects with one monophonic alphabet. For this reason the Classical Mongolian alphabet has the advantage that it gives all the Mongolian dialects one common script.

2.1.4 Vowels

2.1.4.1 VOWEL HARMONY

The Classical Mongolian alphabet has 7 basic vowels:

ᠠ (a), ᠡ (e), ᠢ (i), ᠣ (o), ᠤ (u), ᠥ (ö), ᠦ (ü)

These 7 vowels divide into **three groups**:

- 1.) Strong (masculine, back) vowels : a, o, u
- 2.) Weak (feminine, front) vowels: e, ö, ü
- 3.) Neuter (neutral) vowel: i

Reflecting the law of **vowel harmony**, each Mongolian word may have only strong vowels or weak vowels. The "i" is neutral and can appear with either set. If a word has only the vowel "i", it is considered a weak word.

strong words: (suryaxuli), (sayiqan), (qoyin-a), (oroi)

weak words: (edür), (üyiledbüri), (öčügedür), (ebül)

neutral words: (bičig), (jijig), (jiči)

2.1.4.2 PROCESS OF DEVELOPMENT

Today, in the modern literary language, there are long vowels, diphthongs, and a list of pronunciation rules. This is a result of many centuries of language development, especially in the area of vowel usage. Originally the Mongolian language had no long vowels or diphthongs, which makes it difficult today to clearly define the border between long vowels and diphthongs. We will focus on the following 4 points of this development:

- 1.) Assimilation
- 2.) Origin of long vowels
- 3.) Origin of diphthongs
- 4.) Reduced vowels

2.1.4.2.1 Assimilation

We speak of assimilation when a vowel influences the pronunciation of a vowel next to it. Sometimes it doesn't have to be right next to it, simply in the same word. This assimilation process has taken place especially in central Mongolia, and the Khalkh pronunciation is very different from the Classical Mongolian script because of this. These changes happened in consistent ways, though, so if a person knows the rules (see) , it is much easier to read the Classical script in today's Khalkh dialect.

There are two basic assimilations:

2.1.4.2.1.1 Forward Assimilation

The vowel in the first syllable dominates, so the pronunciation of the following vowel **moves towards the first one**. For this there is only one rule:

 "a/ö" in the first syllable dominate. All following vowels are pronounced "a/ö".

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
	orlaqu	орлох
	olan	олон
	omgu	омгуг
	dörbę	дөрбөв
	mören	мөрөн

2.1.4.2.1.2 Backward Assimilation

This is a common form of assimilation. The last vowel dominates and the preceding vowels are influenced. This usually happens when long vowels are formed (p.9f), but not exclusively. For this reason, we provide a complete list with all the possible backward assimilations.

☛ The last long vowel always dominates and swallows the preceding vowel.

Assimilation	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
iya: → a:	ᠰᠢᠮᠠᠯᠠ	qasiy-a	хашаа
uxa: → a:	ᠵᠢᠷᠦᠭᠠᠭ	jiryux-a	зургаа
ayu: → u:	ᠶᠤᠯᠠ	ayula	үүл
iyu: → u:	ᠨᠢᠶᠤᠴᠠ	nixuča	нууц
ige: → e:	ᠵᠢᠭᠡ	jige	ээ
üge: → e:	ᠪᠦᠳᠦᠭᠡᠯ	bütügel	бүтээл
egü: → ü:	ᠭᠡᠭᠦ	egüle	үүл
igü: →ü:	ᠰᠢᠷᠢᠭᠦᠨ	serigün	сэрүүн

☛ "i" in the first syllable is swallowed or broken by successive, dominating vowels.

Assimilation	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
i/a → u/a	ᠮᠠᠬ	mǰq-a	мах
	ᠵᠢᠶᠠᠰᠤ	jivasu	загас
	ᠶᠡᠯᠠᠭ	ilay-a	ялаа
	ᠬᠢᠯᠪᠠᠷ	qilbar	хялбар
i/u → u/u	ᠴᠢᠰᠤ	čisu	цүс
	ᠵᠢᠷᠦᠭᠤ	jiruqu	зурах
	ᠴᠢᠯᠠᠭᠤ	čilayu	чулуу
i/ü → u/ü	ᠰᠢᠳᠤ	sjdu	шүд
	ᠵᠢᠷᠦᠭᠡ	jirüge	зүрх
	ᠨᠠᠳᠤ	nǰdu	нүд

☛ "e" in the first syllable + "ü" in the second syllable = ö!

Assimilation	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
e/ü → ö/ö	ᠬᠡᠳᠦᠷ	edür	өдөр
	ᠬᠡᠪᠡᠯ	ebül	өвөл
	ᠬᠡᠮᠢᠨ	emün-e	өмнө

☛ "e" in the first syllable + "be" in the second syllable = ö!

Assimilation	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
e/be → ö	ᠬᠡᠪᠡᠰᠠ	ebesü	өвс
	ᠬᠡᠪᠡᠳᠴᠢᠨ	ebedčin	өвчин

2.1.4.2.2 Origin of Long Vowels

When we study the pronunciation of long vowels, we find there are three groups. The first group is the most important.

2.1.4.2.2.1 Sound-Complexes

Sound-complexes	in 1st syllable		not in 1st syllable		Explanations: Table with Classical Mongolian, transcription and Cyrillic in parentheses (= pronunciation). *The "i" cannot be dropped, because it marks a soft consonant.	
	A	Not o/ö in 1st syll. B	o/ö in 1st syll. C	A		Examples: B
aya	a: (aa)	a: (aa)	o: (oo)	ᠠᠶᠠᠰᠢ		ᠵᠣᠪᠠᠶᠠᠵᠢ
				ayaᠰi (ааш)		Jobayaᠵi (зовоош)
iya → iya	a: (aa) (иа)*	a: (aa) (иа)*	o: (oo) (ио)*	ᠶᠢᠬᠠᠵᠢ	ᠲᠠᠷᠢᠨᠠ	ᠬᠣᠷᠢᠭᠠ
				jiyaᠵu (заах) qasiy-a (хашаа)	tarig-a (тарина)*	ochiyad (очоод) qorig-a (хорио) *
oᠬᠠ	o: (oo)			ᠲᠣᠬᠠ		
				toᠬ-a (тоо)		
uᠶᠠ		a: (aa)	o: (oo)		ᠵᠢᠷᠦᠭᠠᠨ	ᠨᠣᠭᠲᠤ
					jiyugan (зургаан)	noᠭᠲᠤ (ногтоо)
ayu	u: (yu)	u: (yu)		ᠶᠡᠬᠡ	ᠴᠢᠯᠠᠭᠤ	
				ayuᠢa (үүл)	čilaxu (чулгуу)	
iᠶᠤ	u: (yu)	u: (yu) (иу)*		ᠨᠠᠭᠤᠰᠠ	ᠠᠷᠢᠭᠤᠨ	
				niyuᠰa (нууц)	arigun (аригун)*	
oᠮᠤ	o: (oo)			ᠬᠣᠬᠤᠰᠤᠨ		
				qoxusun (хоросон)		
uᠮᠤ	u: (yu)	u: (yu)		ᠬᠤᠬᠤ	ᠬᠣᠷᠦᠭᠤ	
				muᠮuᠵu (үүх)	qurugū (хуруу)	
iᠶᠢ	i: (ий)			ᠴᠢᠢᠷᠢᠭ		
				čiyigax (чийрэг)		
ege	e: (ээ)	e: (ээ)	ö: (өө)	ᠳᠡᠭᠡᠷ	ᠲᠡᠮᠡᠵᠡ	ᠬᠡᠳᠡᠭᠡ
				deger-e (дээр)	temeᠵe (тэмээ)	ködege (хөдөө)
ige → iye	e: (ээ)	e: (ээ)	ö: (өө)	ᠵᠢᠭᠡ	ᠪᠡᠴᠢᠭᠡᠷ	ᠵᠡᠷᠢᠭᠡᠳ
				jiᠭe (ээ)	bečiger (бэлчээр)	jöriged (зөрөөд)
öge	ö: (өө)			ᠬᠡᠭᠡᠷ		
				öger-e (өөр)		
üge		e: (ээ)	ö: (өө)		ᠬᠢᠷᠢᠭᠡᠳ	ᠨᠡᠭᠦᠭᠡ
					küriged (хүрээ)	nögüge (нөгөө)
egü	ü: (үү)			ᠭᠦᠯᠢ		
				egüle (үүл)		
igü		ü: (үү)			ᠰᠢᠷᠢᠭᠤᠨ	
					serigün (саруун)	
ögü	ö: (өө)			ᠨᠡᠭᠦᠯᠠᠬ		
				nögükü (нөөлөх)		
ügü	ü: (үү)	ü: (үү)		ᠳᠠᠭᠦᠷᠢᠨᠭ	ᠬᠤᠵᠢᠭᠦᠮᠤ	
				dügüreng (дүүрэн)	küjügümü (хүзүү)	
iᠶᠢ	i: (ий)			ᠴᠢᠢᠭᠢᠭ		
				čijig (чийг)		

2.1.4.2.2.2 Short Vowels

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
ᠠᠪᠤ	abu	авв
ᠴᠢᠭᠠᠨ	čayan	цагаан
ᠭᠢ	gi	эж
ᠭᠡᠷᠭᠡ	ger-ε	гэрээ
ᠨᠠᠨᠢ	ōnō	онөө
ᠬᠣᠷ	ūr	үүр
ᠰᠤ	sū	сүү
ᠬᠢᠬᠤ	kjku	хийх
ᠨᠠᠷᠢᠶᠨ	narjn	нарийн

2.1.4.2.2.3 Compound Vowels

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (Pronunciation)
ᠨᠠᠭᠰᠤ	naosu	наос
ᠰᠢᠶᠠᠨᠳᠦᠷ	šijdbūri	шийдвэр
ᠤᠯ	ul	ул
ᠲᠡᠭᠡᠬᠡ	teūke	түүх
ᠬᠤᠭᠤᠯᠢ	qau li	хууль
ᠲᠠᠭᠤᠯᠠᠢ	taulai	туулай
ᠶᠡᠷᠦᠭᠦ	ergū	эрүү
ᠪᠢᠰᠢᠭᠦ	bisjū	бишүү

2.1.4.2.3 Origin of Diphthongs

A Mongolian diphthong is formed when two unlike vowels are written together and **make a new sound** (like in English 'pair', 'hair'). Usually when "i" appears in a diphthong it is very short and is therefore called "half-i". There are five different diphthongs in Classical Mongolian. The pronunciation of these diphthongs is usually a problem for English speakers. These diphthongs shouldn't be pronounced like the English 'fine', 'time', etc. where two separate vowels can be heard. Those who are familiar with the German umlauts "ä, ü, ö" do well in remembering those, as the Mongolian diphthongs are similarly pronounced.

Diphthong	Cyrillic	Pronunciation in English	Ex. Classical	Ex. Cyrillic	Ex. English (German)
a(y)i	ай	"a" (see examples)	ᠠᠶᠢᠨ	далай	similar to 'bad, hat' (German: Ähre)
e(y)i	ий эй	"ee" (see ex.) or "ai" (see ex.)	ᠶᠡᠶᠢᠨ ᠬᠡᠷᠦᠭᠲᠡᠢ	ийм хэрэгтэй	like 'free, bee, see' similar to 'hair, pair' (German: Mädchen)
o(y)i	ой	"oi" (see ex.)	ᠨᠢ	ой	similar to 'joy', if "y" is pronounced very weak!
u(y)i	уй	similar to "oi"	ᠤᠯᠭᠠᠷ	уйтгар	see above
ü(y)i	үй ий	"ui" or "ee" (see ex.)	ᠶᠡᠯᠢ ᠬᠡᠶᠢᠨ	үйл хэдий	like 'suite', but only if "i" is pronounced very weak! like 'free, bee, see'

Note that there is no diphthong for "öi" (өй). Whenever it would be necessary because of vowel harmony, it is written "ei" (эй). The diphthongs are **divided into 2 groups** according to their development.

2.1.4.2.3.1. Y-Diphthongs

Some of today's diphthongs were originally written "vowel + y + i". Then the "y" was dropped and could no longer be recognized in the writing because the small dash was missing. In the transcription we are using the "y" for clarity. Assimilation hasn't developed and therefore we get a combination of two vowels:

First:

ᠠᠶᠢᠯᠢ (ayil)

ᠲᠡᠶᠢᠮᠤ (teyimü)

Then:

ᠠᠶᠢᠯᠢ (ayil)

ᠲᠡᠶᠢᠮᠤ (teyimü)

These diphthongs never appear at the end of the word. Instead, they are usually at the beginning. Notice too, that after the weak vowels \mathfrak{h} (ö) and \mathfrak{h} (ü) the usual two "i" dashes do not appear.

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
ᠠᠶᠢᠯᠢ	ayil	айл
ᠰᠠᠶᠢᠨ	sayin	сайн
ᠢᠶᠢᠮ	eyimü	ийм
ᠲᠡᠶᠢᠮᠤ	teyimü	тийм
ᠲᠡᠶᠢᠮᠤᠰᠤ	oyimusu	оймс
ᠬᠣᠶᠢᠨᠠ	qoyin-a	ховно
ᠤᠶᠢᠲᠠᠨ	uyitan	уйтан
ᠤᠶᠢᠳᠠᠷ	uyidqar	уйтгар
ᠤᠶᠢᠮᠡᠭᠡᠨ	üymegen	үймээн
ᠤᠶᠢᠯᠡᠳᠪᠦᠷᠢ	üyiledbüri	үйлдвэр

2.1.4.2.3.2. Final Diphthongs

Such diphthongs appear only in the final syllable of a word.

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
ᠨᠣᠬᠣᠢ	noqai	нохой
ᠳᠠᠯᠠᠢ	dalaij	далай
ᠬᠢᠢ	kei	хий
ᠳᠡᠯᠡᠬᠡᠢ	delekei	дэлий
ᠣᠢ	oi	ой
ᠣᠷᠣᠢ	oroj	орой
ᠯᠤᠭᠤᠢ	duyuj	лугуй
ᠬᠠᠷᠠᠩᠬᠤᠢ	qaraṅxuj	харанхуй
ᠬᠡᠳᠢᠢ	kedüj	хэдий
ᠣᠳᠢᠢ	edüj	өдий

2.1.4.2.4 Reduced Vowels

The stress is normally on the first syllable of a word, usually resulting in a clear pronunciation of the first vowel sound. Other vowels are then unstressed or reduced in their pronunciation or sometimes, in fact, dropped entirely (see spelling rules on p.23ff). There are two main groups of reduced vowels:

- 1.) Vowels are written, but have changed
- 2.) Vowels are dropped

2.1.4.2.4.1 Vowel Weakness

Explanations	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
Vowel is unchanged	ᠠᠶᠢᠮᠠᠬᠤ	ayimāx	аймаг
	ᠭᠠᠵᠠᠷ	xaǰar	газар
	ᠲᠠᠷᠠᠭ	tarax	тараг
Vowel changes : The stress is on the first syllable, so the next vowel is not stressed.	ᠤᠷᠠᠭ	urūx	ураг
	ᠨᠤᠲᠤᠭ	nutūx	нутаг
	ᠤᠰᠢᠭ	üsūg	үсэг
Vowel is reduced : The "i" cannot be dropped completely, because it marks a soft consonant.	ᠮᠣᠷᠢ	morj	морь
	ᠬᠣᠨᠢ	qonj	хонь
	ᠬᠠᠨᠢ	qanj	хань
	ᠬᠤᠭᠤᠯᠢ	qaulj	хууль
	ᠠᠮᠢ	amj	амь

2.1.4.2.4.2 Vowel Dropping

Explanations	Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
1.) Vowel in open, final syllable is dropped.	ᠤᠷᠲᠤ	urtu	урт
	ᠰᠤᠮᠤ	sumu	сум
	ᠬᠣᠬᠡ	kōke	хөх
	ᠬᠦᠨᠳᠦ	kündü	хүнд
	ᠬᠣᠯ	qola	хол
	ᠳᠤᠮᠳᠠ	dumda	дунд
	ᠬᠣᠨᠬᠤ	qonqu	хонх
	ᠥᠭᠡ	üge	үг
	ᠬᠠᠷᠠ	qar-a	хар
2.) Vowel in closed syllable is dropped.	ᠠᠷᠠᠳ	arad	ард
	ᠤᠯᠤᠰ	ulus	улс
	ᠥ᠋ᠣᠯᠳᠡ	ögeled	өөлд
	ᠵᠢᠮᠢᠰ	jimjs	жимс

3.) Combination of 1 and 2:	ᠪᠢᠭᠦᠳᠡ	bügüde	бүгд
	ᠡᠭᠡᠴᠢ	egēčī	эгч
	ᠳᠠᠪᠤᠰᠤ	dabusu	давс
	ᠳᠠᠷᠠᠰᠤ	darasu	дарс
	ᠣᠮᠤᠳᠤ	ömüdü	өмд
	ᠬᠣᠯᠤᠰᠤ	kölüsü	хөлс
4.) Vowel in front of a hidden "n" is dropped	ᠣᠳᠤ (ᠨᠣᠳᠤ)	odü(n)	од(н)
	ᠡᠭᠦᠯᠡᠭᠡ (ᠨᠡᠭᠦᠯᠡᠭᠡ)	egüle(n)	үүл(н)
	ᠮᠢᠴᠢᠭᠠ (ᠨᠢᠴᠢᠭᠠ)	miq-a(n)	мах(н)
	ᠶᠣᠨᠢ (ᠨᠣᠶᠢ)	qoni(n)	хонь(н)
	ᠨᠠᠷᠠᠭᠠ (ᠨᠠᠷᠠᠭᠠ)	narā(n)	нар(н)
	ᠬᠡᠯᠡᠭᠡ (ᠨᠡᠯᠡᠭᠡ)	kelg(n)	хэл(н)

2.1.5 Consonants

2.1.5.1 STRONG AND WEAK CONSONANTS

In Classical Mongolian, there are 9 consonants which can appear at the end of a syllable (not only at the end of a word). These final consonants are divided into two groups which determine which suffixes can be used. Some suffixes are for strong final consonants and others for weak ones.

The 5 strong final consonants: "b, g/x, r, s, d" (code word: 'bagarasada')

ᠪᠢᠭᠠᠷᠠᠰᠠᠳᠠ (abqu), ᠨᠠᠷᠠᠳᠠ (nutux), ᠪᠠᠶᠤᠰᠢ (baysi), ᠪᠢᠯᠢᠭ (bilig), ᠶᠢᠷ (ir), ᠠᠷᠭᠠ (arba), ᠤᠯᠤᠰ (ulus)
ᠪᠣᠰᠤᠴᠤ (bosqu), ᠠᠷᠠᠳᠠ (arad), ᠵᠢᠭᠬᠠᠯ (jigkül)

The 4 weak final consonants: "n, m, l, ŋ" (code word: 'namilang')

ᠬᠤᠮᠤᠭᠤ (kümüᠭ), ᠮᠠᠭᠳᠤᠴᠤ (magduqu), ᠨᠠᠮ (nam), ᠶᠠᠮᠲᠤ (qamtu), ᠮᠠᠵᠢ (maj), ᠮᠠᠵᠢᠨ (majcin),
ᠪᠡᠭᠡᠵᠢᠭᠢ (begejiᠭ), ᠮᠣᠩᠬᠣᠯ (mongxol).

2.1.5.2 TABLE OF SYLLABLE-FINAL CONSONANTS

Transcript	b	y	g	r	s	d	n	m	l	ŋ
medial										
final										
Example words										
Transcription words	abqu ab	baysi ügcü nutay bilig	arba bar	boxqu ulus	jüdgül arad	manduqu kümün	qamtu nam	maǰin maǰ	moǰul begeǰin	

2.1.5.3 SOFT CONSONANTS IN STRONG WORDS

All consonants in **strong words** are **hard** unless an "i" is written after them. The vowel "i" changes the preceding hard consonant to a soft one. Soft consonants change the preceding vowel sound, causing it to be pronounced **palatally**. Again, this palatalization comes close to the German umlaut pronunciation.

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic	German (English)
	qoni	хонь	"chön" (like 'hoim')
	mori	морь	"mör" (like 'myrrh')
	uni	унь	"ön" (like 'ooin')
	suryayulǰi	сургууль	(similar to 'sorgooil')
	ami	амь	"äm" like 'Mädchen'
	qani	хань	"chän" like 'Mädchen'
	aŋǰi	анги	"äng"

2.1.5.4 CHANGES IN CONSONANTS

Consonants have changed and developed through the years, though not as much as vowels. The following rules of pronunciation must be followed:

☛ "b" becomes "v" when it is **between 2 vowels** or **follows any consonant except b, l, m, n, ng**.

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
	abu	авв
	irehel	ирвэл
	chül	өвөл
	arba	арав
	jobalan	зовлон

☛ "si" becomes "H"

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
ᠰᠢᠷᠡᠭᠡ	sirege	ширээ
ᠰᠢᠪᠠᠶᠤ	ṣibayu	шувуу
ᠰᠢᠨᠡ	ṣin-e	шинэ
ᠰᠢᠳᠤ	ṣidū	шүд
ᠰᠢᠳᠠᠨ	ṣiudan	шуудан

☛ "h" becomes "m"

Classical Mongolian	Transcription	Cyrillic (pronunciation)
ᠨᠢᠪᠤᠰᠤ	niḥusu	нулимс
ᠰᠢᠷᠬᠦᠰᠤ	siḥūsū	шөрмөс

2.1.6 Syllables

The Mongolian language uses 4 syllabic structures (1-4). In words from foreign languages (especially loan words from Tibetan and Sanskrit), there are other structures (5-8).

1.) Vowel Syllables (V):

ex.: ᠠᠢ (ai), ᠡᠵᠢ (e-ji), ᠠᠵᠢᠯᠢ (a-jil), ᠡᠨᠡ (e-ne), ᠤᠯᠤᠰ (u-lus)

2.) Vowel-Consonant Syllables (VC):

ex.: ᠣᠷ (ür), ᠭᠠᠲᠠᠨ (ḡa-tan), ᠡᠮᠠᠬᠢ (em-Ki)

3.) Consonant-Vowel Syllables (CV):

ex.: ᠪᠢ (bi), ᠲᠠ (ta), ᠰᠢ (si), ᠨᠠᠷᠠ (na-rā), ᠪᠠᠶᠠᠲᠤᠷ (ba-ya-tur)

4.) Consonant-Vowel-Consonant Syllables (CVC):

ex.: ᠶᠠᠯ (yal), ᠮᠠᠯ (mal), ᠶᠡᠭᠣᠯ (yool), ᠮᠠᠯᠴᠢᠨ (mal-čin)

5.) Vowel-Consonant-Consonant Syllables (VCC):

ex.: ᠠᠷᠰᠠᠨ (ars-lan)

6.) Consonant-Vowel-Consonant-Consonant Syllables (CVCC):

ex.: ᠪᠠᠷᠰ (bars), ᠬᠠᠳᠢᠷ (kadri)

7.) Consonant-Consonant-Vowel-Consonant Syllables (CCVC):

ex.: ᠬᠢᠷᠢᠰᠤᠶᠢᠰ (hris-tos)

8.) Consonant-Consonant-Vowel-Consonant-Consonant Syllables (CCVCC):

ex.: ᠪᠢᠶᠠᠨ (front)

2.1.7 Writing Loan Words

Because Classical Mongolian has a polyphonic alphabet, where one letter can be used to show different sounds, some letters were altered for loan words in order to express the pronunciation better.

2.1.7.1 LETTER CHANGES IN LOAN WORDS

Transcr.	Initial	Medial	Final	Example	Transcript.	English
o/u			ᠳ	ᠳᠠᠨᠤ	King	film
ö/ü		ᠵ	ᠵ	ᠪᠡᠶᠢᠷᠢᠲᠤ ᠨᠢᠶᠢ	béyirüt niü york	Beirut New York
n (i)		ᠨ		ᠮᠤᠨᠴᠢ	franci	France
t		ᠲ	ᠲ	ᠬᠢᠷᠢᠰᠤᠳᠤ ᠮᠤᠮᠤᠨ	hrisᠲos front	Christ front
d	ᠳ		ᠳ	ᠳᠡᠷ ᠮᠤᠮᠤᠨ	dérj fond	lantern fund

Explanations:

- 1.) The "n" in its medial or final form equals the "a" form. Usually, it is clear which letter is intended, especially in Mongolian words. In foreign words, a dot is used in the medial form in Mongolia, but not in Inner Mongolia. We use the dot because it's clearer.
- 2.) The letters "y" and "q" are written the same when appearing in the middle of a foreign word.
- 3.) There is **no difference between "v" and "e"** in a medial or final position.

2.1.7.2 EXAMPLES OF LOAN WORDS

	Classical M.	Transcription	English		Classical M.	Transcription	English
a	ᠠᠸᠠᠷᠠᠯᠢᠶᠠ	aüstraliy-a	Australia	ᠪᠡᠷᠢᠨ	bérin	Berlin	
b	ᠠᠮᠡᠷᠢᠬᠠ	amérika	America	ᠪᠣᠨ	bon	Bonn	
c	ᠭᠡᠮᠠᠨ	gérman	Germany	ᠰᠤᠲᠤᠬᠤᠯᠮ	stokholm	Stockholm	
d	ᠠᠸᠠᠷᠢᠶᠠ	aüstriy-a	Austria	ᠵᠢᠷᠦᠰᠠᠯᠡᠮ	yérusalém	Jerusalem	
e	ᠡᠭᠦᠷᠠᠯ	éüropa	Europe	ᠵᠡᠨᠡᠪᠠ	jénéva	Geneva	
f	ᠰᠠᠸᠠᠷᠠᠯᠠᠨᠳ	svis	Switzerland	ᠪᠡᠷᠨᠡ	bérné	Bern	

2.1.8 Spelling Rules

2.1.8.1 SUFFIX RULES

1. ☞ Suffixes as consonant-vowel pairs

Words ending with a vowel take suffixes which begin with consonants.

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

Words ending with a consonant take suffixes which begin with vowels.

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

2. ☞ Suffixes as vowel-harmony pairs

Most suffixes must be used in compliance with vowel harmony because they have a strong and weak form from which to choose.

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

3. ☞ Suffixes independent of vowel harmony

There are some suffixes which can be used independently of vowel harmony, because they are formed with the vowels "a/e", which look the same in a medial or final position in a word.

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

4. ☞ Suffixes as consonant-harmony pairs

There is something like a 'consonant harmony' (see p.13). This consonant division results in the following rules:

☞ **bagarasada**-consonants need suffixes beginning with "t" or "č":

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

☞ (Vowels and) **namilang** consonants need suffixes beginning with "d" or "j":

Ex.: ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ • ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ

5. ☞ Suffixes and final consonants "s" and "d"

If a suffix beginning with "x" is added to a word with the **final consonants "s" or "d"**, the "x" generally changes to a "q":

Ex.: $\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$ • $\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$

2.1.8.2 RULES FOR INSERTED VOWEL (EPENTHESIZED VOWEL)

2.1.8.2.1 General Rules

Mongolian word stems can either end with vowels or consonants. All suffixes which are added directly, though, **begin with consonants**. When these suffixes are added to a **word stem which ends with a consonant**, there are **special rules** for vowel insertion (epenthesis). Usually the inserted vowel is "u/ü", complying with vowel harmony. On a rare occasion (only for noun-building suffixes) "a/e" are used.

$\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$

$\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$

$\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$

$\text{ᠠᠨᠠᠭᠤ} + \text{ᠰᠢᠨ} = \text{ᠠᠨᠠᠭᠤ ᠰᠢᠨ}$

Rules that say when an inserted vowel is necessary:

1. ☞ Suffix beginning with a double consonant Single consonant suffix

Ex.1: ክፍት + ገጽ = ክፍትገጽ • ክፍት + ገጽ/ = ክፍትገጽ/ • ክፍት + ትጽ = ክፍትጽ • ክፍት + ትጽ = ክፍትጽ

Ex.2: ባህሪ + ህ = ባህሪህ • ባህሪ + ህ = ባህሪህ

2. ☞ Consonant-vowel suffix

Ex.: ሳህን + ስጋ = ሳህንጋ • ሳህን + ህጋ = ሳህንጋ • ሳህን + ህጋ = ሳህንጋ

Exception: the ብጋ verb suffix doesn't need the inserted vowel: ሳህንጋ

3. ☞ Sound-complex suffix

When the suffix and the inserted vowel form a sound-complex:

Ex.: ባህሪ + ገጽ/ = ባህሪገጽ/ • ባህሪ + ገጽ/ = ባህሪገጽ/ • ባህሪ + ገጽ/ = ባህሪገጽ/ • ባህሪ + ገጽ/ = ባህሪገጽ/

4. ☞ "m"-suffix

When adding a suffix which begins with "m" the inserted vowel is usually necessary. Other old suffixes* take also the inserted vowel.

-mar, -mayča, -manjin, -moi, -mal, -maiči, (-nam*, -si*, -yu*, -luya*, -run*)

Ex.: ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ

2.1.8.2.2 Exceptions

There are a few verbs which need special connections.

1. ☞ Verb ኮሎት = "to give"

With the verb "ög-" the connection is not only "ü" but "öü".

Ex.: ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ • ኮሎት + ስጋ = ኮሎትጋ

2. ☞ Verb ክፍት = "to take"

Suffixes beginning with "b" require also the inserted vowel:

Ex.: ክፍት + ስጋ = ክፍትጋ • ክፍት + ስጋ = ክፍትጋ • ክፍት + ስጋ = ክፍትጋ • ክፍት + ስጋ = ክፍትጋ

3. ☞ Verbs (ገጽ) (ገጽ) (ገጽ) = "to drift (to sink)"

With the above three verbs, all of which end with a "b", "bü" is the connector, even when the suffix begins with "b".

Ex.: ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ

ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ

ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ • ገጽ + ስጋ = ገጽጋ

2.2 The Cyrillic Alphabet (see text on page 4)

	Printed letters	Cursive	Mongolian name	English sound	Letter in Mongolian words	Approximate sound in English word
1.	А а	А а	а	u (in a closed syll.)	ах	father
2.	Б б	Б б	бэ	b	барс	bird
3.	В в	В в	вэ	v (b)	авах (авбал)	vase (bad)
4.	Г г	Г г	гэ	g (ck)	гал (бага) (огт)	get (back) (---)
5.	Д д	Д д	дэ	d	дээвэр	day
6.	Е е	Е е	е	ye (yi)	эвэн (ер)	yeah (ye)
7.	Ё ё	Ё ё	ё	yo	ётон	yawn
8.	Ж ж	Ж ж	жэ	j	жаргал	joke
9.	З з	З з	зэ	ds	зураг	seeds
10.	И и	И и	и	"ee" (but not long)	ишинг	easy
11.	Й й	Й й	хагас и	no sound on its own, but changes preceding vowel	найм, ойлгох	like "i" in 'said' (compare: 'sad')
12.	К к	К к	ка	k	кило	kilo
13.	Л л	Л л	эл	l (dental)	лам	-----
14.	М м	М м	эм	m	мол	modern
15.	Н н	Н н	эн	n (ng)	ном (авсан)	name (sing)
16.	О о	О о	о	o (open)	олон	bought
17.	Ө ө	Ө ө	ө	o (closed)	өдөр	girl (Br); put (Am)
18.	П п	П п	пэ	p	парк	park
19.	Р р	Р р	эр	r (rolled)	орох	rolled "r"
20.	С с	С с	эс	s	самар	sing
21.	Т т	Т т	тэ	t	тоос	tall
22.	У у	У у	у	u (open)	уул	similar to 'bone'
23.	Ү ү	Ү ү	ү	u (closed)	үүл	soup
24.	Ф ф	Ф ф	фэ	f	фото	photo
25.	Х х	Х х	хэ	not standard English	хамар/ хэл	loch (Scottish)/---
26.	Ц ц	Ц ц	цэ	ts	цас	its
27.	Ч ч	Ч ч	чэ	ch	чих	cheese
28.	Ш ш	Ш ш	иш	sh	шөл	short
29.	Щ щ	Щ щ	шч	shch		English Channel
30.	Ъ ъ	Ъ ъ	хатуугийн тэмдэг	Hard sign	явъя	-----
31.	Ы ы	Ы ы	ы	ii	тань	city
32.	Ь ь	Ь ь	ээлний тэмдэг	Soft sign	ирье	-----
33.	Э э	Э э	э	e	эмч	get
34.	Ю ю	Ю ю	ю	yu (open) yu (closed)	юм юу	----- you
35.	Я я	Я я	я	ya	явах	yacht

Explanations: (see also page 5)

1.) 12, 24, and 29 only appear in foreign words.

2.) The following sounds are difficult and must be practiced well: 4, 7, 13, 16, 17, 19, 22, 23, 25

2.2.1 Vowels

2.2.1.1 CLASSIFICATION OF VOWELS

Basic vowels (short vowels)	Further vowels based on basic vowels:		so called Y-vowels (*1)	Auxiliary vowels (*2)
	Double vowels (long vowels)	Diphthongs (*4)		
а	аа	ай	я	ы
о	оо	ой	ё	
у	уу	уй	ю(у)	
э	ээ	эй	е	ий
ө	өө	non existing		
ү	үү	үй	ю(ү)	
и (й) (*3)		ий (*5)		

Explanations:

- *1) The so-called 'Y-vowels' come from using the Russian Cyrillic alphabet and are nothing more than a combination of "y" and a basic vowel (see p.31f), so it is perhaps incorrect to speak of a separate vowel here.
- *2) Both auxiliary vowels represent long vowel sounds in their pronunciation. The "ы" comes from Cyrillic. Please note that auxiliary vowels are found as such only in suffixes and follow the rules of vowel harmony: "ы" for strong words and "ий" for weak words.
- *3) The vowel "и" has 2 forms. As "й", it is used in diphthongs.
- *4) "ya, uai, ia, iu" look like diphthongs, but are not.
 "ya" appears in loan words, but only rarely
 "уай" (as in "гуай") may be a modern short form of "авгай". Further words with this syllable are unknown.
 "иа, иу" are diphthongs which appeared in the Mongolian language through the use of Cyrillic. It is actually a combination sound of a soft consonant and long vowel (see table on page 9).
- *5) This diphthong looks like an auxiliary vowel in Cyrillic, but, in fact, they are actually two different phonemes which is clearly evident from the Classical Mongolian Script.

Comparison with English vowels:

Mongolian short vowels are shorter than English short vowels. **Mongolian long vowels** are shorter than English long vowels. **Mongolian diphthongs** are pronounced more united than English diphthongs.

2.2.1.2 VOWEL HARMONY

Mongolian vowels are divided into three groups:

1.) Strong (masculine or back) vowels:

a) Basic vowels	а	о	у	ex.:	ав-	очи-	ул
b) Double vowels	аа	оо	уу (юу)	ex.:	аав	очичи-	үүл (юу)
c) Diphthongs	ай	ой	уй	ex.:	айв	ойчи-	уйл-
d) Y-vowels	я	ё	ю(у)	ex.:	ява-	ёс	юм
e) Auxiliary vowels	ы			ex.:	таны		

2.) Weak (feminine or front) vowels:

a) Basic vowels	э	ө	ү	ex.:	эр	өр	үр
b) Double vowels	ээ	өө	үү (юү)	ex.:	ээр	өөр	үүр (юүлэн)
c) Diphthongs	эй		үй (юй)	ex.:	эмэгтэй		үйрэх (юйрэх)
d) Y-vowels	е		ю(ү)	ex.:	ер		юндэн
e) Auxiliary vowels	ий			ex.:	миний		

3.) Neutral (neuter) vowel:

a) Basic vowel	и			ex.:	бичи-	сонин	эрин
----------------	---	--	--	------	-------	-------	------

In compliance with the rules of vowel harmony, only strong vowels or only weak vowels can appear in one Mongolian word. The vowel "и" is neutral and can occur with either set of vowels. If only the neutral vowel "и" appears, the word is treated like a word with weak vowels (e.g. бичих, тийм, жимс).

Rules of vowel harmony do not apply to loan words.

2.2.2 Consonants

2.2.2.1 HARD AND SOFT CONSONANTS

The Mongolian language has hard and soft consonants. The consonants in a strong word are hard, the consonants in a weak word are soft.

In a strong word, the vowel "и" **changes** the preceding hard consonant into a soft one. The **soft sign "ь" shows** that the preceding consonant is soft. Soft consonants **change** the preceding vowel sound to a **palatal** pronunciation.

2.2.2.2 CLASSIFICATION OF CONSONANTS

Many spelling rules (see p 23ff) are based upon this classification of the consonants. It is therefore advisable to memorize the code-word that stands for the first group:

2.2.2.2.1 "7-Consonants" or C⁷ (vocalized consonants)

☞ М, Н, Г, Л, Б, В, Р

They are easily remembered with the code-word **МОНГОД БААВАР** ('mongol baavar' = silver-decoration on a saddle). Before or after such a consonant there needs to be a **vowel!** Therefore they are called, in Mongolian, "эгшигт гийгүүлэгч" (= 'consonants with vowels').

монгол, баавгай, нөм, гал, мөнгөн, мал, даалгавар, нэмэх, намар, нар

2.2.2.2.2 "9-Consonants" or C⁹ (non-vocalized consonants)

☞ Д, Ж, З, С, Т, Х, Ц, Ч, Ш

These **9-consonants** can appear without a vowel. Therefore, their Mongolian name is "заримдаг гийгүүлэгч" (= 'incomplete consonants').

сард, Дорж, харз, жимс, галт, талх, орц, товч, багш

2.2.2.3 CONSONANT ORDER IN A WORD

- 1.) In genuine Mongolian words double consonants never appear at the beginning of a word.
- 2.) In genuine Mongolian words "л" and "п" never appear at the beginning of a word.
- 3.) After "ж", "ч", and "ш" in a second syllable, there is always an "и". Exceptions are due to inconsistencies in the Cyrillic (e.g. "хичээл" = actually "хичиел")

2.2.3 Signs

There are two signs which have been borrowed from the Russian Cyrillic alphabet in order to express a special characteristic of Mongolian pronunciation. They are the hard sign and the soft sign.

2.2.3.1 THE HARD SIGN "Ъ"

The **hard sign** has only one function:

1. It **separates** the PTS "-я" (see page 175) from strong verb stems ending with a **consonant**.

Verb stems that end with a **vowel** or **soft sign**, don't need this sign.

ex.: яв**ъ**я, ор**ъ**ё, ав**ъ**я, оч**ъ**ё, but: яряя, больё, сольё, болгоё, буцьяя

2.2.3.2 THE SOFT SIGN "Ь"

The soft sign has two functions:

- 1.) It separates the PTS "-e" from weak verb stems ending with a *сөөсөөлэлт*. Verb stems that end with a vowel don't need this sign.

ex.: ир~~ь~~е, эр~~ь~~е, өг~~ь~~е

but: хий~~ь~~е, нээ~~ь~~е, бүт~~ь~~оо~~ь~~

- 2.) It serves as a sign of softness to mark the preceding hard consonant as a soft consonant.

ex.: мий~~ь~~е, чий~~ь~~е, ш~~ь~~е, хо~~ь~~е, мо~~ь~~е, сургуу~~ь~~е,

The soft consonant influences the preceding vowel, causing it to be pronounced *palatally*.

ex.: хам~~ь~~е, (compare with "хан/хана") о~~нь~~е (он), ам~~ь~~е (ам), уу~~ль~~е (уул)

Please note that in Classical Mongolian these words always end with the vowel "г" which causes the preceding consonants to become soft. Therefore the *palatal* pronunciation also applies where the vowel "и" is used in a strong word.

ex.: анги, солих, олонхи

Because this palatal function is very important, the soft sign (or the vowel "и") should not be dropped accidentally (see spelling rules on page 27).

2.2.4 Syllables

(C=consonant, V=vowel)

Genuine Mongolian words use the following syllable structures:

- 1.) V-syllables: улаан, аймаг, оосор, ахуй, ашиг, амар, ойттой, олон, овоо
- 2.) VC-syllables: алдар, амжих, эдлэх, үсрэх, устах, орлох, овчин, өмнө
- 3.) CV-syllables: та, чи, буудах, ширээ, бороо, тараг, шийдэх, зурах, тэгэх
- 4.) CVC-syllables: мэдрэх, тосгон, тэмдэг, халдах, сүүлдэх, чанга, шалгах

Through the Cyrillic script, the following artificial syllables came into usage:

- 5.) VCC-syllables: эмч, эгч, илт, амт, урт, эрт, ёст, өмч, үйлт, үст
These are actually two syllables where the last vowel was simply dropped (see page 12).
- 6.) CVCC-syllables: хамтрал, товчлох, мэндлэх, жимс, талх, цамц, тэрс, тэгш
These are also words where vowels (and therefore whole syllables) have been dropped.
- 7.) VCCC-syllables: эрхтнээ
Such syllables are a product of the vowel dropping (see page 24f).
- 8.) CVCCC-syllables: идэвхтнээр, төрөлхтний, шархтныг

2.2.5 Rules

Rules in Cyrillic are not as simple as in Classical Mongolian, because the transcription of Mongolian into the Cyrillic Script was done too quickly without paying close enough attention to traditional Mongolian linguistic and word formation. Therefore it's not surprising that there are a lot of inconsistencies. We will try to provide some of the basic rules which have been developed for the Cyrillic Script.

2.2.5.1 PRONUNCIATION RULES

1. "н" "...н + б..." = "...м + б..."

If "н" appears before "б", it is pronounced as "м".

ex.: Сайн байна уу? = Сайм байна уу?

Энэ хэн бэ? = Энэ хэм бэ?

2. "в" "...вб..." = "...бб..."

If "в" appears before "б", it is pronounced as "б".

ex.: авбал = аббал

3. "н" + vowel = "н" "н" without vowel = "ng"

If "н" is followed by a vowel, it is pronounced as "н".

ex.: шинэ, энэ, сонгино

If there is no vowel following "н", it is pronounced as "ng".

ex.: хүн, авсан, хэдэн

4. "р" + vowel = "ck" "р" without vowel = "g"

In a strong word, if "р" is followed by a vowel, it is pronounced like "ck".

ex.: бага, зорилго

If there is no vowel, it is pronounced as "g".

ex.: баг, тараг

2.2.5.2 SPELLING RULES

Spelling rules could be divided into the following sub-groups:

1.) General basic rules	2.) Declension rules
3.) "-ла" rules	4.) "ь/и" rules
5.) "-ж/-ч" rules	6.) Capitalization rules
7.) Abbreviation rules	8.) Division rules

2.2.5.2.1 General Basic Rules

According to what we have said about **assimilation** (see page 7) we can come up with the following rule about the vowel order in a word:

1. "o/ə" can never be in combination with "a/э"!

Only exception:

• Lack of the suffix "-тэй": өөлтэй, өнгөтэй.

Examples:

o/y: оруул-, оюутан, сонгууль, сөгтүү, тосгуур, etc.

ə/y: өвлүүл-, өгүүлэ-, өгсүүр, өнгөрүү, өглөөгүүр, өвчүү, өчүүхэн, etc.

a/y: ааруул, ариун, даруу, etc.

u/a: улаан, урам, булган, etc.

ɛ/y: эрүүл, эрүү, зөрүү, etc.

y/ɛ: үнээ, үнэг, үнэ, etc.

For foreign students who mix up "o" and "y" the following rule should be very helpful. "O" and "a" do not appear together in the same genuine Mongolian word. Therefore the letter that can't be made out ("o" or "y") must be "y".

ex.: урам, зуслан, худалда-, сурагч, тусла-, уулза-, гурав, үзэм, үзэг, хүүхэд

2. C⁷ consonants ("монгол баавар") + vowel

As mentioned before, the C⁷ consonants need a vowel before or after them.

2.2.5.2.2 Declension Rules

If a suffix is added to a word stem, the pronunciation is changed because of the new syllable structure. The vowel in a first syllable is always stressed, the other short vowels are not. These unstressed vowels are called 'unstressed vowels'. There are rules that determine whether or not such an unstressed vowel (it can hardly be heard) must be written or not. If they can be dropped, they are called 'dropping vowels', if they need to be written, they are called 'functional vowels' because they have to carry out a function (see exception rules on next pages).

2.2.5.2.2.1. Basic Rules

1. Strong word stem ending with "г" + weak suffixes!

ex. зургийг, байшингийн, нутгийг, сангийн

2. "ж, ч, ш, к" + weak suffixes!

ex.: Доржийн, сурагчийг, багшийг, католикийн

3. Adding a suffix beginning with a vowel causes the unstressed vowel to drop!

If the **unstressed vowel** has no function it can drop. For exceptions, see the next paragraph.

$C^2 + C^1$ орон + ы → орон ы гэрэл + ийг → гэрэл ийг аймаг + ийг → аймаг ийг болор + ыг → болор ыг гөлөг + ийн → гөлөг ийн	$C^2 + C^2$ дурал + аас → дурал аас ажил + ыг → ажил ыг модон + оос → модон оос үхэр + ийн → үхэр ийн нуга + ийг → нуга ийг
$C^1 - C^2 + C^1$ суртал + аар → суртал аар орчин + ы → орчин ы дэвтэр + ээ → дэвтэр ээ алхам + аас → алхам аас гомдол + оор → гомдол оор хайрцаг + аас → хайрцаг аас	дархан + ы → дархан ы малчин + ы → малчин ы нэгдэл + ийг → нэгдэл ийг өндөр + ийн → өндөр ийн сансар + ын → сансар ын алдар + аа → алдар аа
$C^1 - C^2 - C^2 + C^1$ төрөлхтөн + ий → төрөлхтөн ий шархтан + ыг → шархтан ыг (Here are exceptions to the exception rule 4)	эритэн + ээ → эритэн ээ илэвтэн + ээр → илэвтэн ээр

2.2.5.2.2.2. Exception Rules

The 3rd basic rule does not apply if one of the following conditions becomes true. Then, the unstressed vowel has a function to fulfil and may not be dropped.

1. C^1

If a C^1 consonant would be without a vowel, dropping of the unstressed vowel is forbidden!

салбар → салбар ын	хөдөлмөр → хөдөлмөр ийн
итгэл → итгэл ийг	бичлэг → бичлэг ийг
нислэг → нислэг ээс	амраг → амраг аа
засвар → засвар аас	төгсгөл → төгсгөл ийн

2. г/н

Because the pronunciation changes, whether there is a vowel after "г/н" or not (see p.22-23) the vowel that follows those two consonants may not be dropped. It has the function of differentiation.

чанар → чанар ыг	үгэн → үгэн ээр
тэнэг → тэнэг ээс	манан → манан ыг
санал → санал ын	шагнал → шагнал аас

For "r" this rule only applies in strong words:

онг ^о ц	→ онг ^о цооc	амьсгал	→ амьсгалыг
жаргал	→ жаргалын	шугам	→ шугамаас
хонгор	→ хонгорын	онгон	→ онгоноо

If a word that ends with one of those 2 consonants is declined, the **vowel** may not be dropped if either "r" or "н" becomes the **third consonant** in a series:

жинхэнэ	→ жинхэнээр	харцага	→ харцагаас
эрлэнэ	→ эрлэгийн	зулзата	→ зулзагид

3. ☞ NDS "-х"

If another suffix is added to the NDS "-х" (see page 147), the **vowel** that precedes this suffix may not be dropped. It has the function of differentiation.

эсэх	→ эсэхээр	илэрхийлэх	→ илэрхийлэхийг
өнгөрөх	→ өнгөрөхөд	унших	→ уншихаар
уулзах	→ уулзахаас	алхах	→ алхахыг
орох	→ орохын	дэмжих	→ дэмжихээр

4. ☞ C⁹ + C⁹

If two C⁹ consonants appear one after the other, a **vowel** must follow the second C⁹ and may not be dropped.

дусан	→ дусанаар	үндсэн	→ үндэсний
мэдсэн	→ мэдээнийг	төгсөн	→ төгсөөнөөс
чаддаг	→ чаддагаас	ганшдан	→ ганшданыг
ахтан	→ ахтаны	өвчтөн	→ өвчтөнийг
модхон	→ модхоныг	цавчдас	→ цавчдасын
нөхдөд	→ нөхдөдөө	хурцан	→ хурцаны
буудал	→ буудалаар	далавцан	→ далавцанаар

5. ☞ Proper names & loan words

In proper names like "Улаанбаатар, Дархан, Төмөр, Баатар, Ертөнцийн Эзэн" or in loan words, the unstressed vowel may not be dropped:

Улаанбаатараар, Дарханыг, Төмөрийн, Баатарынх, Ертөнцийн Эзэнээ
арифметикийн, атомаас, контороос, физикийн, тракторыг

2.2.5.2.3 "-ла" Rules

If the derivational suffix "-ла", which makes a verb from a noun, is added to a word stem, the following rules need to be observed:

1. ☞ Word stem ending with C¹, -ла⁴

Word stem	Infinitive ⁸	Imperative	With suffixes
төлөв	төлөвлө-	төлөвлө!	төлөвлөсөн, төлөвлөдөг, төлөвлөгөө
мал	малла-	малла!	малласан, малладаг, маллагаа
тавал	тавалла-	тавалла!	тавалдасан, тавалладаг, таваллана
баял	баялла-	баялла!	баялдасан, баялладаг, баяллалаа
ном	номло-	номло!	номлосон, номлодог, номлол

2. Word stem ending with C⁹, -ал⁵

Word stem	Infinitive*	Imperative	With suffixes
тус	тусла-	тусал!	тусалсан, тусалдаг, тусална, тусалж
зүрх	зүрхлэ-	зүрхэл!	зүрхэлсэн, зүрхэлдэг, зүрхэлнэ, зүрхэлж
цээж	цээжилэ-	цээжил!	цээжилсэн, цээжилдэг, цээжилнэ, цээжилж
зарц	зарцла-	зарцал!	зарцалсан, зарцалдаг, зарцална, зарцалж
баримт	баримтла-	баримтал!	баримталсан, баримталдаг, баримтална
багш	багшилэ-	багшил!	багшилсэн, багшилдаг, багшилна, багшилж
эмч	эмчлэ-	эмчил!	эмчилсэн, эмчилдэг, эмчилнэ, эмчилж
шүд	шүдлэ-	шүдэл!	шүдэлсэн, шүдэлдэг, шүдэлнэ, шүдэлж
яна	яналэ-	янал!	яналсан, яналдаг, янална, яналж

*Explanation:

Many traditional grammars give the infinitive as follows: "тусал-", "зүрхэл-". In keeping with our system, we will only drop the vowel from the infinitive stem if there is no vowel in Classical Mongolian.

If another suffix is joined to a word stem with the "-ла" suffix, the usual rules about dropping of vowels apply. To make that more clear we have shown some examples of how sometimes the *unstressed vowel* is dropped and how sometimes an inserted vowel is needed.

no need for an inserted vowel:

тусалаау → туслаау
 тусалуузай → туслуузай
 тусалаагүй → туслаагүй

need for an inserted vowel:

тусалагтун → туслагтун (not тусалгтун)
 тусаламж → тусламж (not тусалмж)
 тусалаң → туслаң (not тусалң)

3. Word stem ending with vowel, -ла⁴

Word stem	Infinitive	Imperative	With suffixes (Note, that the <i>unstressed vowel</i> of the "-ла" suffix is dropped)
үнэ	үнэлэ-	үнэл!	үнэлсэн, үнэлдэг, үнэлнэ,
уриал	уриала-	уриал!	уриалсан, уриалдаг, уриална
тоо	тоолэ-	тоол!	тоолсон, тоолдог, тоолно

2.2.4.2.3.1 Exception Rule to "-ла" Suffix

Word stem with two C⁹ consonants, -ла⁴

According to the basic rules, the vowel between two C⁹ consonants is not dropped. That's why the suffix is used in its original form "-ла" with such word stems.

Word stem	Infinitive*	Imperative	With suffixes
хавтас	хавтасла-	хавтасла!	хавтасласан, хавтасладаг, хавтасладна
эцэс	эцэслэ-	эцэслэ!	эцэслэсэн, эцэслэдэг, эцэслэнэ
идээш	идээшилэ-	идээшилэ!	идээшилэсэн, идээшилэдэг, идээшилэнэ

These "-ла" rules apply also for other derivational suffixes like "-ра⁴", "-да⁴".

2.2.5.2.4 "ь/и" Rules

The vowel "и" has a special task: it causes the preceding **consonant to be soft** which in turn causes a **palatal pronunciation** of the preceding vowel. The soft sign in Cyrillic stands for this vowel and carries out the same function. Therefore the vowel "и" or the soft sign may not be dropped carelessly. The following rules apply:

1. ь After C, "ь" 2C, "и"

A **single consonant** is always followed by the soft sign "ь", a **double consonant** is always followed by the vowel "и", thus indicating double softness:

тол**ь**, хо**нь**, ха**нь**, сургуу**ль**, мо**рь** а**ри**, та**ьхи**, а**гч**, а**нгч**, го**рхи**, са**лхи**.

2. ь After C', "ь/и"

Infinitive	Imperative	C' + C', "ь"	C' + C' / Vowel, "и"
тани-	тань!	таньж, таньсан, таньдаг, таних*	танина, танив, танилаа
соли-	соль!	сольж, сольсон, сольдог, солих*	солина, солив, солилоо
тави-	тавь!	тавьж, тавьсан, тавьдаг, тавих*	тавина, тавив, тавилаа
яри-	ярь!	ярьж, ярьсан, ярьдаг, ярих*	ярина, ярив, ярилаа

*The vowel before a "-х" suffix may not be dropped or reduced (for explanation see page 25).

Nouns:

хо нь	хо нь чин	хо ни о, хо ни яд
мо рь	мо рь тон	мо ри с, мо ри нд
амь	амьдрал, амьтан, амьтай	амь и в, амь и лаас
сургуу ль	сургуу ль д,	сургуу ли в, сургуу ли ар

3. ь After C', always "и"

Infinitive	Imperative (Exception!)	C' + C', "и"	C' + C' / Vowel, "и"
зохи-	зохь!	зохидог, зохисон зохижээ	зохино, зохилоо, зохив
сахь-	сахь!	сахьдаг, сахьсан сахьжээ	сахина, сахилаа, сахилга
ахи-	ахь!	ахидаг, ахисан ахижээ	ахина, ахилаа, ахилаг
захь-	захь!	захьдаг, захьсан, захьжээ	захина, захилаа, захив

Nouns (rare)

бо ть	бо ти д,	бо ти с,
--------------	-----------------	-----------------

4. ь Word stem with "ь/и" influences suffix!

1. Noun suffixes

	-ууд ¹	-ын	-ыг	-аас ⁴	-аар ⁴	-аа ⁴
анг и	анг и уд	анг и йн	анг и йг	анг и вас	анг и вар	анг и в
тамх и	*	*	тамх и йг	*	тамх и вар	тамх и в
хо нь	*	*	хо ни йг	*	хо ни вор	хо ни о
мо рь	*	*	мо ри йг	*	мо ри вор	мо ри о

* These suffixes are not relevant to this rule.

2. Verb-suffixes: Word changing (inflectional)

	-уул ²	-аад ⁴	-аа ⁴ (-гүү)	-ууштай ²	-аач ⁴	-аарай ⁴ -аасай ⁴	-уузай ²
тани-	таниуул-	таниаад	таниаа- гүү	таниууштай	таниаач	таниаарай таниаасай	таниуузай
яри-	яриуул-	яриаад	яриаа- гүү	яриууштай	яриаач	яриаарай яриаасай	яриуузай
боли-	болиуул-	болиаад	болиаа- гүү	болиууштай	болиаач	болиаарай болиаасай	болиуузай

Also derivational suffixes (word-building) are influenced according to this rule:

ex. : баруул, яриаа, хороо, баруу.

5. ☞ Only after "ж, ч, ш, х" in 2nd syllable: dropping allowed

ашиг	→ ашигаас	ажил	→ ажлаар
эгшиг	→ эгшигийг	манжун	→ манжныг
хүүдн	→ хүүнээр	хөнжил	→ хөнжлийн
учир	→ учраас	бичиг	→ бичгийн

2.2.5.2.5 "-ж/-ч" Rules

In the Classical Mongolian script these two letters and their suffixes are no problem. There is a straight forward rule:

☞ "Bagaṣada" consonants need "-ч"

☞ Vowels and "namilang" consonants need "-ж"

Some scholars have tried correctly to base the Cyrillic "-ж/-ч" rules on the Classical script. We will pay attention to this attempt in little "note" notes, but in general we have kept to the official spelling rules that have been in use until now. These rules have been worked out according to the pronunciation of the Mongolian language.

Please notice that our infinitive forms (in parentheses) vary sometimes from the official ones. We think it's important to see whether the Classical script verb stem contains a vowel or not.

Note:

1.) From all the examples of rule No. 1 only "бос-", "нис-", "өвд-" and "бэлэд-" are contrary to the Classical Mongolian rule. According to pronunciation rules, "-ч" cannot be directly joined to -д-, but can to -с-. Therefore forms like "босч", "нисч" are also widely used. In our book we treat verb stems that end with "-с" and consist of either a CVC or VC syllable structure (see page 22) as exceptions to rule No. 1 (exceptions of C^᠑) and use the following spellings:

CVC examples: босч, босчээ, нисч, нисчээ, хүсч, хүсчээ, дуусч, дуусчээ

VC examples: өсч, өсчээ

2.) Notice that all spellings in group 5 on the next page (exceptions to rule 2) can be explained with the Classical Mongolian rule.

Here now the official Cyrillic spelling rules:

1. ☞ In general, "-ж" suffix is used

- After vowels, C^᠑ consonants, "л" and "м", "-ж" always follows.
- After "г" and "в", "-ж" almost always follows (exceptions see under rule 2).
- After "р", "-ж" only follows if the word stem consists of one syllable with short vowels (= exception to rule 2)

1.) Verb stem ending with vowel

хэд-	хэдж	хэджээ
нээ-	нээж	нээжээ
суу-	сууж	суужээ
орхир-	орхиж	орхижээ
нэрлэ-	нэрлэж	нэрлэжээ

хий-	хийж	хийжээ
бос-	босж	босжээ
нөө-	нөөж	нөөжээ
манг-	мангаж	мангажээ
бөглэ-	бөглөж	бөглөжээ

2.) Verb stem ending with C⁹

бод(о)-	бодож	бодожээ
буц(а)-	буцаж	буцажээ
гал(а)-	гацаж	гацажээ
нис- *	нисэж *	нисэжээ *
өвд-	өвдөж	өвдөжээ

хат(а)-	хатаж	хатажээ
орш(и)-	оршиж	оршижээ
бял(а)-	бялцаж	бялцажээ
бос- *	босож *	босожээ *
бэлэ-	бэлэж	бэлэжээ

* see explanation on previous page under "Note 1".

3.) Verb stem ending with "л" or "м"

ол-	олж	олжээ
нэм(э)-	нэмэж	нэмэжээ

нийл(э)-	нийлж	нийлжээ
хам(а)-	хамж	хамжээ

4.) Verb stem ending with "в" or "г" (exceptions to rule 2)

яв(а)-	явж	явжээ
эл(э)-	элж	элжээ

сээ(э)-	сээж	сээжээ
бүг(э)-	бүгж	бүгжээ

5.) Verb stem ending with "р" (exceptions to rule 2)

зур(а)-	зурж	зуржээ
ор(о)-	орж	оржээ
тарь-	тарьж	тарьжээ

ир(э)-	ирж	иржээ
хар(а)-	харж	харжээ
хөр(ө)-	хөрж	хөржээ

2. After "р" and exceptions to rule 1, "-ч" suffix is used

• After "-р" usually follows the "-ч" suffix (exception see rule 1)

Note: Exceptions 3 and 4 are explained very easily with the Classical Mongolian rule.

1.) One-syllable verb stem with long vowel ending with "р"

таар(а)-	таарч	таарчээ
хайр(а)-	хайрч	хайрчээ

хуур-	хуурч	хуурчээ
хөөр-	хөөрч	хөөрчээ

2.) Verb stem of more syllables ending with "р"

авар-(авра-)	аварч	аварчээ
амьдар-(амьдра-)	амьдарч	амьдарчээ
бишир-(бишрэ-)	биширч	биширчээ

амару-(амра-)	амарч	амарчээ
анхаар-	анхаарч	анхаарчээ
захир-	захирч	захирчээ

3.) One-syllable verb stem with short vowel ending with "р" (exceptions to rule 1)

сур-	сурч	сурчээ
хүт-	хүтч	хүтчээ

гар-	гарч	гарчээ

4.) One-syllable verb stem ending with "в" or "г" (exceptions to rule 1)

ав-	авч	авчээ
-----	-----	-------

өл-	өлч	өлчээ
-----	-----	-------

2.2.5.2.6 Capitalization Rules

In the following cases, the first letter is capitalized:

1. First letters of a sentence

Гадаа цаас орлоо. Өнөөдөр их хүйтэн байна.

2. Initials

Д.Н. / Э. Баатар / Ц. Ганболд

3. Geographic names

Бид нар 1991 онд Япон явсан. Энэ жил Туул гол их устай байна. 5-р сард Францын ерөнхийлөгч Монголд ирнэ.

4. Proper names

Болд, Сараа, Дорж бид дөрөв дэлгүүр явсан. Нааш ир, Банхар минь!
Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Шинжлэх Ухаан, Боловсролын Яам

5. Quotations

Та "Ардын эрх" сонин уншдаг уу? Есүс "Би бол хорвоогийн гэрэл" гэж хэлэв.

6. Politeness: "Та, Таны, Танд"

Хүндэт Таны амрыг эрье. Есүс Та Аврагч Эзэн.

2.2.5.2.7 Abbreviation Rules

There are two ways to make abbreviations:

1.) By syllables:

ня-бо (book keeper) → нягтлан бодогч,

МОНЦАМЭ (name of the Mongolian news agency) → Монголын Цахилгаан Мэдээ

Such abbreviations can be written with capital letters only or with capital letters for each syllable (МонЦаМэ).

2.) By letters:

ШУА = Шинжлэх Ухааны Академи (Academy of Sciences)

ЛОХ = Дархлалын Олдмол Хам шинж (AIDS)

МАХН = Монгол Ардын Хувьсгалт Нам (Mongolian People's Revolutionary Party)

2.2.5.2.8 Division Rules

There are only two very simple division rules:

1. Division by syllables! New line starts with a consonant!

мон-гол, ар-дын, амь-дар-сан, явс-ны, амьд-рал, ээ-жийн, эг-гээс,
төрөлхтнөөрөө

2. No division after single letters!

элим (not э-лим), үсэг (not ү-сэг), длаа-ны (not я-лаа-ны)

2.3 Comparison of both Alphabets

	Printed Classical Mongolian	Cursive Classical M.	Printed Cyrillic	Cursive Cyrillic	Notes (see also 2.1.2 on p.5)
1.	ᠠ	ᠠ	Аа	Аа	
2.	ᠡ	ᠡ	Ээ	Ээ	
3.	ᠢ	ᠢ	Ии (й)	Ии (й)	й for diphthongs
4.	ᠣ	ᠣ	Оо	Оо	In Classical Mongolian script there is no difference between these 2 vowels.
5.	ᠤ	ᠤ	Уу	Уу	
6.	ᠥ	ᠥ	Өө	Өө	In Classical Mongolian script there is no difference between these 2 vowels.
7.	ᠦ	ᠦ	Үү	Үү	
8.	ᠨ	ᠨ	Нн	Нн	
9.	ᠪ	ᠪ	Бб	Бб	
10a	ᠬ	ᠬ	Хх	Хх	Cyrillic uses only one letter for these consonants.
10b	ᠬ	ᠬ	Хх	Хх	
11a	ᠮ	ᠮ	Гг	Гг	Cyrillic uses only one letter for these consonants.
11b	ᠮ	ᠮ	Гг	Гг	
12.	ᠯ	ᠯ	Лл	Лл	
13.	ᠮ	ᠮ	Мм	Мм	
14.	ᠰ	ᠰ	Сс/Шш	Сс (Шш)	Note: "s"+"r" in Classical Mongolian gives "sh".
15.	ᠰ	ᠰ	Ш ш	Ш ш	
16.	ᠲ	ᠲ	Тт	Тт	In Classical Mongolian script there is no difference between these 2 consonants.
17.	ᠲ	ᠲ	Дд	Дд	
18.	ᠴ	ᠴ	Цц/Чч	Цц/Чч	In some dialects (e.g. Khalkh) these 2 Classical letters are pronounced differently in different words.
19.	ᠵ	ᠵ	Зз/Жж	Зз/Жж	
20.	ᠶ	ᠶ	(Яя/Ее/Её/Юю)	(Яя Ее/Её/Юю)	Cyrillic developed the so-called Y-vowels.
21.	ᠷ	ᠷ	Рр	Рр	
22.	ᠸ	ᠸ	Вв	Вв	

23.	ᠮ	ᠮ	Пп	<i>Пп</i>	
24.	ᠮ	ᠮ	Фф	<i>Фф</i>	
25.	ᠮ	ᠮ	Кк	<i>Кк</i>	
26.	ᠮ	ᠮ	Ее	<i>Ее</i>	
27.	ᠮ	ᠮ	Цц	<i>Цц</i>	These 2 loan-word letters aren't needed in Cyrillic; there are already two forms for 18 and 19 each.
28.	ᠮ	ᠮ	Зз	<i>Зз</i>	
29.	ᠮ	ᠮ	Хх	<i>Хх</i>	Cyrillic has no "h", "x" or "r" are used instead.
30.	ᠮ	ᠮ	Жж	<i>Жж</i>	This loan-word letter is similar to a cyrillic "ж".
31.	ᠮ	ᠮ	Ее	<i>Ее</i>	Y-vowel (y + "o")
32.			Шш	<i>ш Ш</i>	Russian loan-word letter
33.			ь	-	Soft sign, in Classical Mongolian always "i".
34.			ь	ᠮ	Hard sign, only relevant in Cyrillic.
35.	ᠮ	ᠮ	ы	<i>ы</i>	Pronounced as long vowel "ü".
36.	ᠮ ᠮ	ᠮ ᠮ	Юю	<i>Юю</i>	Y-vowel (y + "y/γ")
37.	ᠮ	ᠮ	Яя	<i>Яя</i>	Y-vowel (y + "a")

Example 1:

Active word root			Active root + derivational suffix		
Classical	Cyril.	English	Classical	Cyrilic	English
ᠮᠠᠮᠠ	Үзэ-	to watch	ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЗВАР	cultural sights (e.g. circus, film)
			ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЗЛАГ	investigation, examination
+inflectional suffix			ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЭМЭР	exhibit
ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	ҮЗЭВ	watched	ᠮᠠᠮᠠᠨ	УЗЭЛ	(pol.) views
ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	ҮЗЭЭРЭЙ	please watch	ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЗЭСГЭЛЭН	exhibition
ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	ҮЭСЭН	watched	ᠮᠠᠮᠠᠨ	УЗҮҮЛ-	to show to
ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	ҮЭНЭ	will watch	ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЗҮҮЛЭН	visual aid
			ᠮᠠᠮᠠᠨᠠᠭ	УЗЭГДЭ-	to be seen
			ᠮᠠᠮᠠᠨ	УЗЭГЧ	"audience" (singular)

Example 2:

ᠶᠠᠬᠤ	ИХ	great, big	ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭД	a great deal, many
			ᠶᠠᠬᠤᠨ	ИХЭНХ	greatest part, majority
+inflectional suffix			ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭЭХЭН	pretty big
ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭС	from the great (one)	ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭВЧЛЭН	mostly
ᠶᠠᠬᠤ	ИХИЙГ	the Great (Acc.)	ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭРХЭ-	to be arrogant, proud
ᠶᠠᠬᠤ	ИХИЙН	of the Great	ᠶᠠᠬᠤ	ИХЭМСЭГ	majestic, arrogant

Example 3:

ᠮᠠᠯ	МАЛ	animal	ᠮᠠᠯ	МАЛЧ	gifted with animals
			ᠮᠠᠯ	МАЛЧИН	herdsman
+ inflectional suffix			ᠮᠠᠯ	МАЛСАГ	'animal lover', loves to take care of animals
ᠮᠠᠯ	МАЛЫН	animal's	ᠮᠠᠯ	МАЛЛА-	to take care of animals
ᠮᠠᠯ	МАЛУУД	animals	ᠮᠠᠯ	МАЛЖИ-	to expand the flocks
ᠮᠠᠯ	МАЛААС	from the animal	ᠮᠠᠯ	МАЛЛАГЧ	animal trainer, tamer

Example 4:

ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛ	deed	ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛД-	to do
			ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛДВЭР	plant, factory
+ inflectional suffix			ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛДВЭРЛЭ-	to produce, to make
ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛЭ	my/his/your deed	ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛДВЭРЛЭЛ	production
ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛЭЭР	through the deed	ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛДВЭРЧИН	(factory) worker
ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛ	the deed's	ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛЧЛЭ-	to serve, to wait on
			ᠮᠠᠮᠠ	ҮЯЛЧЛЭГЧ	server, waiter

Example 5:

ᠰᠤᠷ	сур-	to learn	ᠰᠤᠷᠠᠭᠠᠴ	сургагч	pupil
			ᠰᠤᠷᠠᠭᠠᠨ	сурлага	learning
+ inflectional suffix			ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сурга-	to instruct, to teach
ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сурсан	learned	ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сургаал	teaching, doctrine
ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сурна	will learn	ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сургалт	training, study situation
ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сураач	please learn	ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сургамж	lesson*, admonition (*"that'll be a lesson to you")
			ᠰᠤᠷᠭᠠᠨ	сургууль	school

3.1.2 Passive or Dead Roots

If we compare words beginning with the same morpheme, we can often discover the passive root of these words. The passive root has a **very general and often abstract meaning**. This meaning usually cannot be determined by analyzing one single word, but comes by comparing many. Not every word has a passive root. A passive root **cannot be a word stem**.

Example 1:

Passive word root			Passive root in many words		
Classical M.	Cyrillic	English (general meaning)	Classical Mongolian	Cyrillic	English
ᠰᠤ	ца-	"white"	ᠰᠤᠴᠢ	цас	snow
			ᠰᠤᠴᠢᠨ	цаас	paper
			ᠰᠤᠴᠢᠨ	цагаан	white
			ᠰᠤᠴᠢᠨ	цагаала-	to celebrate New Year (White Month)
			ᠰᠤᠴᠢᠨ	цайлган	innocent, good-hearted

Example 2:

ᠰᠣ	хо-	"two"			
			ᠰᠣᠬᠡ	хорь	two
			ᠰᠣᠬᠤ	хос	pair
			ᠰᠣᠬᠤᠨ	холбоо	relationship, association, connection
			ᠰᠣᠬᠤᠨ	холбогдо-	to be connected, to have a relationship
			ᠰᠣᠬᠤᠨ	хорши-	to do together, to work together
			ᠰᠣᠬᠤ	хорь	twenty
			ᠰᠣᠬᠤ	хоршой	twice, two-time, double (e.g. gold medal winner)
			ᠰᠣᠬᠤᠨ	хооронд	between
			ᠰᠣᠬᠤ	хולי-	to mix
			ᠰᠣᠬᠤ	хоч	nickname ("2nd name")

Example 3:

ᠰᠠᠶᠢ	сай-	"good"	ᠰᠠᠶᠢᠨ	сайн	good
			ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ	сайхан	pretty, beautiful
			ᠰᠠᠶᠢᠳ	сайд	minister, dignitary
			ᠰᠠᠶᠢᠲᠠᠷ	сайтар	well, nicely, carefully
			ᠰᠠᠶᠢᠲᠠᠢ	сайтай	have a good ...
			ᠰᠠᠶᠢᠰᠠᠭᠠ	сайшаа-	to praise, to consider as good

Example 4:

ᠭᠢ	га-	"outside"	ᠭᠠᠳᠠᠨ	гадна	outside (of)
			ᠭᠠᠳᠠᠭ	гадаа	outdoors, outside, open air
			ᠭᠠᠳᠠᠭᠠᠳ	гадаад	outer, foreign, alien
			ᠭᠠᠳᠠᠭᠤᠷ	гадуур	outside, exterior, external

Example 5:

ᠪᠢᠶᠢ	бая-	"rich"	ᠪᠠᠶᠢᠨ	баян	rich
			ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭ	баялаг	riches, wealth
			ᠪᠠᠶᠢᠵᠢ	баяжи-	to become rich
			ᠪᠠᠶᠢᠴᠤᠭᠤᠳ	баячууд	the rich, the wealthy
			ᠪᠠᠶᠢᠷᠬᠠ	баярха-	to show off
			ᠪᠠᠶᠢᠰ	баяс-	to rejoice, to be happy
			ᠪᠠᠶᠢᠷ	баяр	happiness
			ᠪᠠᠶᠢᠷᠲᠠᠢ	баяртай	joyful, happy (good bye)
ᠪᠠᠶᠢᠷᠯᠠ	баярла-	to be happy			

There are not many passive roots in the Mongolian language, so it is worth it to learn them thoroughly. In the **Appendix** (p. 407ff), you will find a list of most of them.

3.2 Stems

The word stem is the part of the word to which **inflectional suffixes are added**. In other words, the stem can always be **declined**. An active root is the shortest word stem, but a root with one or more derivational suffixes can also be a stem. Here are several examples of word stems with their declensions (added inflectional suffixes) in parentheses. It should be clear from the examples that stems can vary in length depending on how many derivational suffixes are used.

Example 1:

ᠶᠤᠯ (ᠶᠤᠯᠠᠨ / ᠶᠤᠯᠢ)	үйл (үйлийн)	act, deed (the act's)
ᠶᠤᠯᠳᠠ (ᠶᠤᠯᠳᠠᠭ)	үйлд- (үйлдэв)	to produce (produced)
ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢ (ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢᠨ)	үйлдвэр (үйлдвэрийн)	factory (the factory's)
ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢᠵᠢ (ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢᠵᠢᠭ)	үйлдвэржи- (үйлдвэржлээ)	to become industrialized (was industrialized)
(ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢᠵᠢᠯᠲᠤ / ᠶᠤᠯᠳᠠᠭᠢᠵᠢᠯᠲᠢᠭ)	үйлдвэржилт (үйлдвэржилтийг)	industrialization (the industrialization; Acc.)

Example 2:

ᠬᠠᠮ (ᠬᠠᠮᠠᠭ)	хам (хамаар)	colleague, fellow member (by the colleague)
ᠬᠠᠮᠲᠤ (ᠬᠠᠮᠲᠤᠨ)	хамт (хамтын)	together (communally)
ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠ (ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠᠭ)	хамтра- (хамтраач)	to participate (please take part)
ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠᠯ (ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠᠯᠠᠭ)	хамтрал (хамтралаас)	collective (from the collective)
ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠᠯᠵᠢ (ᠬᠠᠮᠲᠤᠷᠠᠯᠵᠢᠨ)	хамтралжи- (хамтралжсан)	to be in the collective (was in the collective)

Example 3:

ᠬᠥᠳᠡᠯ (ᠬᠥᠳᠡᠯᠰᠡᠨ)	хөдөл- (хөдөлсөн)	to move (moved)
ᠬᠥᠳᠡᠯᠮᠥᠷ (ᠬᠥᠳᠡᠯᠮᠥᠷᠭᠡᠮ)	хөдөлмөр (хөдөлмөрөөр)	work (by working)
ᠬᠥᠳᠡᠯᠮᠥᠷᠴᠢᠳ (ᠬᠥᠳᠡᠯᠮᠥᠷᠴᠢᠳᠢᠶᠢᠨ)	хөдөлмөрчид (хөдөлмөрчдийн)	worker (the worker's)

3.3 Suffixes

The word "suffix" comes from the latin 'suffigere' = 'to fasten behind or underneath'. There are other kinds of affixes (e.g. 'prefixes' attached to the front or 'infixes' in the middle), but the Mongolian language does not use them.

There are 2 kinds of suffixes:

3.3.1 Derivational Suffixes (Word-Building Suffixes)

When a suffix is added to an active or passive root or develops the word stem further **giving the original word a new meaning**, it is called a derivational suffix. In the Mongolian language, there are **a great many of these suffixes**. We will talk more thoroughly about word-building and derivation in Part II (Lexicology) on p. 41ff. For that reason, we only give a few examples here:

Example 1:

Derivational Suffix			New Words		
Classical	Cyrillic	Function	Classical	Cyrillic	English
ᠰᠢ	-ч	noun	ᠰᠢᠵᠢ	эмч	medicine → doctor
		noun (profession)	ᠰᠢᠬᠤᠯᠠᠭᠢ	хулгайч	theft → thief
			ᠰᠢᠲᠦᠭᠦᠯᠤ	сэтгүүлч	magazine → journalist
			ᠰᠢᠲᠦᠷᠠᠯ	жолооч	steering wheel → driver
			ᠰᠢᠲᠦᠭᠦᠯᠤ	тогоч	wok → cook

Example 2:

ᠰᠢ + ᠶᠢ	-г	verb	ᠰᠢᠶᠢᠰᠢ	зураг	to draw → picture
		noun	ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	бичиг	to write → script
			ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	будаг	to paint → color
			ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	зориг	to intend → courage
			ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	гуниг	to grieve → grief, sorrow
			ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	сураг	to inquire → news
			ᠰᠢᠶᠢᠰᠢᠶᠢ	бүжиг	to dance → dance

Example 3:

ᠶᠢ	-pa ⁴	adjective ↓ verb	ᠪᠡᠯᠡᠬᠡ	хөхрᠦ	blue → to become blue
			ᠴᠢᠨᠭᠠᠷᠠ	чангара	strong → to grow strong
		ᠲᠣᠮᠲᠦ	томто	large → to become large	
		ᠪᠡᠲᠦᠭᠦᠷᠡ	өтгөрө	thick → to thicken	

Example 4:

ᠮᠤ	-ла ⁴	noun ↓ verb	ᠮᠤᠯᠠ	амла	mouth → to promise
			ᠴᠢᠪᠢᠷᠯᠢ	цэвэрлэ	clean → to clean
		ᠨᠢᠶᠢ	гэрлэ	yurt → to marry	
		ᠰᠢᠮᠳᠡᠭᠳᠡ	тэмдэгдэ	sign → to make a note, to celebrate	
		ᠮᠣᠮᠯᠤ	номло	book → to teach, preach	
		ᠠᠰᠢᠨᠭᠢᠯᠠ	ашигла	profit → to exploit	

Example 5:

ᠬᠡᠨᠢ	-мал ⁴	verb ↓ adjective	ᠬᠡᠨᠢᠭᠣᠨᠠᠯ	нэгдмэл	to unify → united
			ᠬᠡᠨᠢ	хиймэл	to do, to make → artificial
		ᠬᠡᠨᠢ	нэхмэл	to knit → knitted	
		ᠬᠡᠨᠢᠭᠣᠨᠠᠯ	таримал	to plant → planted	

Example 6: (inserted vowels)

ᠬᠤᠮᠢᠨ	-рхуу ²	noun ↓ adjective	ᠬᠤᠮᠢᠨᠬᠤ	хүүхдэрхүү	child → childish
			ᠪᠣᠷᠣᠷᠬᠤᠮᠢᠨ	бороорхуу	rain → rainy
		ᠰᠣᠷᠬᠤᠮᠢᠨ	есорхуу	law → legalistic	
		ᠨᠣᠶᠬᠤᠮᠢᠨ	ноёрхуу	lord → lordly	
		ᠠᠲᠠᠶᠬᠤᠮᠢᠨ	атаархуу	jealousy → jealous	

Example 7:

ᠬᠡᠨᠢ	-мсаг ²	adjective ↓ adjective	ᠬᠡᠨᠢᠮᠰᠠᠭ	ихэмсэг	great → majestic, haughty
			ᠲᠣᠷᠭᠣᠮᠰᠠᠭ	торгомсог	silken → silky
		ᠬᠡᠨᠢᠮᠰᠠᠭ	хөнгөмсөг	light → careless, promiscuous	
		ᠬᠡᠨᠢᠮᠰᠠᠭ	гоёмсог	beautiful → elegant	

3.3.2 Inflectional Suffixes (Word-Changing Suffixes)

When a suffix is added to a word stem and only gives the original word a **grammatical meaning** (no lexical meaning), it is called an **inflectional suffix**. These suffixes serve to **integrate a word into the sentence**. They **decline** word stems. We can divide these suffixes into **three groups** according to what kind of **relationship** they express. Please compare with Chapter 4 of the Appendix on page 418ff.

1.) Non-relational suffixes (only grammatical function):

- Plural suffix (PS)
- Voice suffix (VoS)
- Aspect suffix (AsS)

2.) Subordinating relational suffixes (syntagma building between two words):

- Case suffix (CS)
- Determining suffix (DS)

3.) Possessive relational suffixes (sentence building between two parts):

- Terminating suffix (TS): for subject-predicate relationship
- Reflexive suffix (RS): for subject-syntagma relationship

In this book, however, we will follow a **morphological structure** which is more relevant for learners. In **Part III (Morphology)** on page 70ff, we will consider the different parts of speech and their possible suffixes. Here is a short overview:

According to the traditional morphological structure, there are **6 groups** of inflectional suffixes:

for nouns:

Plural	PS's (Plural suffixes)
Case	CS's (Case suffixes)
Reflexive	RS (Reflexive suffix)

for verbs:

Voice	VoS's (Voice suffixes)
Aspect	AsS's (Aspect suffixes)
Mood	MS's (Mood suffixes)

3.3.2.1 INFLECTIONAL SUFFIXES FOR NOUNS

The following three groups of suffixes can be added to nouns in the **prescribed order**, although it is not necessary for a suffix from each group to be present. However, **every noun must have a case suffix** but they are **not always expressed** (e.g. accusative). In such a case, we talk about a zero-suffix and mark it with "-ø".

☛ Noun + PS + CS + RS

Noun	Classical Mongolian	Cyrillic	English
ᠬᠣᠭᠤᠨ	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ	ОЮУТНУУД	students
ОЮУТАН	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ	ОЮУТНУУДЫН	the students'
student	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ	ОЮУТНУУДЫНХАА	my/your/his/her students'

a) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

b) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

c) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

a) Би оюутныхаа хүсэлтийг сондог. (noun stem + **case** + reflexive)

b) Би зарим оюутны хүсэлтийг сондог. (noun stem + **case**)

c) Би оюутнуудынхаа хүсэлтийг сондог. (noun stem + **plural** + **case** + reflexive)

a) I listen to the requests **of my** student.

b) I listen to the requests **of some** students.

c) I listen to the requests **of my** students.

ᠬᠣᠭᠤᠨ	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ	ах нар	older brothers
ах	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ	ах нараас	from the older brothers
older brother	ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ	ах нараасаа	from my/your/his older brother

a) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

b) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

c) ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ (ᠬᠣᠭᠤᠨ ᠰᠠᠨ ᠰᠠᠨ) ..

a) Чи ахаасаа энэ тухай асуугаарай! (noun stem + **case** + reflexive)

b) Чи түүний ахаас энэ тухай асуугаарай! (noun stem + **case**)

c) Чи ах нараасаа энэ тухай асуугаарай! (noun stem + **plural** + **case** + reflexive)

a) Please ask **your** older brother about it.

b) Please ask his older brother about it.

c) Please ask **your** older brothers about it.

3.3.2.2 INFLECTIONAL SUFFIXES FOR VERBS

The following three groups of suffixes can be added to verbs in the **prescribed order**, although it is not necessary for a suffix from each group to be present. However, **every verb needs a mood**. If no suffix is expressed, we're talking about the **active voice** and the **simple aspect**. Each group is explained thoroughly on page 113ff.

☞ Verb + VoS + AsS + MS

Verb	Classical Mongolian	Cyrillic	English
бар	бар- <i>чи</i>	барив	built
барн-	барн- <i>а</i> <i>чи</i>	баржулав	had (it) built, let be built
to build	барн- <i>а</i> <i>х</i> <i>чи</i>	барьчихав	have built
	барн- <i>а</i> <i>х</i> <i>с</i> <i>н</i> <i>чи</i>	баржулчихав	have had (it) built
a) Би бар- <i>чи</i> бар- <i>чи</i> .. b) Би бар- <i>чи</i> барн- <i>а</i> <i>чи</i> .. c) Би бар- <i>чи</i> барн- <i>а</i> <i>х</i> <i>чи</i> .. d) Би бар- <i>чи</i> барн- <i>а</i> <i>х</i> <i>с</i> <i>н</i> <i>чи</i> ..			
a) Би байшин барив. (verb stem + mood) b) Би байшин баржулав. (verb stem + voice + mood) c) Би байшин барьчихав. (verb stem + aspect + mood) d) Би байшин баржулчихав. (verb stem + voice + aspect + mood)			
a) I built the house. b) I <i>had</i> the house built. c) I have built the house. d) I <i>have had</i> the house built.			
гял	гял- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i>	гуйсэн	ran
гүй-	гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i>	гуйлээсэн	had (him/her) run
to run	гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i>	гуйцээсэн	ran together
	гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i> <i>д</i>	гуйлээцээсэн	we together had (him) run
a) Би гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> .. b) Би гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i> .. c) Би гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i> .. d) Би гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i> гүй- <i>а</i> <i>х</i> <i>ч</i> <i>д</i> <i>д</i> <i>д</i> ..			
a) Би дэлгүүр лүү гуйсэн. (verb stem + mood) b) Би хүүгээ дэлгүүр лүү гуйлээсэн. (verb stem + voice + mood) c) Бид дэлгүүр лүү гуйцээсэн. (verb stem + aspect + mood) d) Бид хүүгээ дэлгүүр лүү гуйлээцээсэн. (verb stem + voice + aspect + mood)			
a) I ran to the store. b) I <i>had</i> my son run to the store. c) We ran to the store together . d) We (together) <i>had</i> our sons run to the store.			

Part II:
Lexicology

Chapter 1:
Word-Building
pages 41-60

Chapter 2:
Special Parts of Lexis
pages 60-69

1. Word-Building

1.1 Derivational Suffixes (Word-Building Suffixes)

As we already mentioned on page 37, derivational suffixes (the proper term for the word-building suffixes) give a word a **new lexical meaning**. This method of building words is very important in the Mongolian language. Here is a list of derivational suffixes with examples.

Explanation of the tables:

- 1) In the English translation, the **original word**, to which the suffix is added, is in parentheses.
- 2) "-тан⁴" means that this suffix varies in compliance with **vowel harmony** with the following four vowels: "а, э, о, ө" → "тан, тэн, тон, төн"
- 3) "-тай³" means that this suffix varies in compliance with **vowel harmony** with the following three vowels: "а, э, о" → "тай, тэй, той"
- 4) "-мгай³" means that this suffix varies in compliance with **vowel harmony** with the following three vowels: "а, о, и" → "мгай, мгой, мгий"
- 5) "-уур²" means that this suffix varies in compliance with **vowel harmony** with the following two vowels: "у, ү" → "уур, үүр"
- 6) If a suffix is added to a strong word ending with "и" or "ь", the "и" **appears in the suffix**. (see rule on page 27)
- 7) It isn't always possible to clearly define the function of a derivational suffix. If it isn't clear, we've omitted naming the function.
- 8) It would go beyond the limitations of this book to give all the possible examples of all the suffixes. It is very important to know, however, which suffixes are used to build the most words, i.e. which are the most productive. For this reason the suffixes are listed here in the **order of their productivity**.
- 9) To add a suffix, sometimes an **inserted vowel** must be used. Some rules for these vowels - although they are not so strictly followed with derivational suffixes as for inflectional suffixes - are listed on pages 17-18.

1.1.1 Noun-Building

1.1.1.1 FROM NOUNS AND ADJECTIVES

1	Classical Mongolian	Cyrillic	Translation and function if defined
	ᠲᠠᠨ (ex. а-с)	-ч (ex. а-с)	changes a noun to an activity or
	ᠲᠠᠨᠢ (ex. f-j)	-чин (ex. f-j)	profession
Example words			
a	ᠮᠠᠵᠢᠨ	эмч	doctor (medicine)
b	ᠬᠤᠯᠭᠠᠢᠨ	хулгайч	thief (theft)
c	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠴᠢᠨ	монголч	Mongolist (Mongolia)
d	ᠰᠡᠭᠲᠦᠭᠦᠯᠤ	сэтгүүлч	journalist (journal, magazine)
e	ᠵᠣᠯᠤᠭᠠᠨ	жолооч	driver (steering wheel, reins)
f	ᠮᠠᠯᠴᠢᠨ	малчин	herdsman (livestock)
g	ᠮᠣᠳᠴᠢᠨ	модчин	carpenter (wood)
h	ᠨᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠠᠨ	нүүдэлчин	nomad (movement from place to place)
i	ᠶᠤᠰᠢᠨ	үсчин	hairstylist/barber (hair)
j	ᠭᠤᠶᠢᠯᠭᠠᠴᠢᠨ	гуилгачин	beggar (begging)

2	тан	-тан ⁴	with "..." ⁴ (usually a person)
a	амьтан	амьтан	animal, creature (life)
b	оюутан (оюун)	оюутан (оюун)	student (mind)
c	буруутан	буруутан	wrongdoer, guilty one (wrong, guilt)
d	эрдэмтэн	эрдэмтэн	scholar (knowledge, wisdom)
e	үндэстэн	үндэстэн	nationality (root, base)
f	холбоотон	холбоотон	ally (tie, bond, connection)
g	өвчтэн (өвчин)	өвчтэн (өвчин)	patient (sickness)
h	хөрөнгөтөн	хөрөнгөтөн	capitalist (capital)

3	ич	-вч (inserted vowel)	the "..."-covering
a	зарихч	чихэвч	earmuff (ear)
b	хөхрөч	хөхрөч	bra, (breast)
c	улавч	улавч	inner sole (sole of foot)
d	хүүрч	хүүрч	collar (neck)
e	салхивч	салхивч	small window, ventilator (wind)
f	цээживч	цээживч	vest (chest)

4	лан	-лан ⁴	
a	тариалан	тариалан	plantation (grain, crop)
b	дугуйлан	дугуйлан	club, course, circle (wheel, circle)
c	хүрээдэн	хүрээдэн	institute (border, fence, something enclosed)

5	лаг	-лаг ⁴	
a	нийгэмлэг	нийгэмлэг	association, club, union (society, community)
b	төмөрлөг	төмөрлөг	iron-like metal (iron, metal)
c	баялаг	баялаг * (баян)	wealth, riches (rich, abundant)

Seldom used suffixes:

6	ай	-с(ан) ⁴	7	ж	-ж(ин)
8	цаг	-цаг ⁴	9	м	-м
10	мж	-мж	11	мад	-мад ⁴
12	ниар	-ниар ⁴	13	гай	-гай ³
14	гтай	-гтай ³	15	лаг	-лаг ⁴
16	гана	-гана ⁴	17	л	-л
18	цаа	-цаа ⁴			

1.1.1.2 FROM VERBS

NOM

1	ᠰ	-л	
a	ᠰᠠᠨᠠᠯ	санаᠯ	idea, opinion, suggestion (to remember)
b	ᠰᠠᠨᠢᠯ	таниᠯ	acquaintance (to recognize, to know)
c	ᠠᠪᠢᠷᠠᠯ	авраᠯ	rescue, salvation (to rescue, to save)
d	ᠠᠮᠢᠳᠢᠷᠠᠯ	амьдраᠯ	life (to live)
e	ᠬᠦᠰᠢᠯ	хүсᠢᠯ	wish, desire (to want, to wish)
f	ᠬᠡᠪᠯᠢᠵᠢᠯ	хэвлᠢᠵᠢᠯ	publication, press, printing (to print)
g	ᠢᠳᠡᠭᠢᠯ	итгᠢᠯ	faith, believe (to believe)
h	ᠨᠣᠮᠯᠣᠳ	номлоᠯ	doctrine, teaching (to teach, to preach)
i	ᠲᠣ᠋᠋᠋ᠯᠣᠳ	тоолоᠯ	counting, calendar (to count, to calculate)
j	ᠰᠣᠨᠢᠷᠬᠣᠯ	сонирхоᠯ	interest (to be interested)
k	ᠪᠦᠷᠭᠡᠯ	өргөᠯ	offering, donation (to lift up, to offer)
l	ᠡᠷᠦᠭᠡᠯ	ерөөᠯ	blessing (to bless)
2	ᠰᠦᠷᠭᠢ ᠮᠦᠷᠭᠢ	-ᠷᠴ	Changes the verb to a profession or activity . This is an NDS (see page 149ff). Actually <i>another noun</i> should accompany these words (e.g. сурагч хүн), but over the years the noun was dropped, so this "-ᠷᠴ" suffix became a derivational suffix. (<i>inserted vowel</i>)
a	ᠰᠦᠷᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	сурагч	pupil (to learn)
b	ᠪᠢᠷᠢᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	баригч [эх баригч]	someone who holds or builds [midwife] (to hold, to build)
c	ᠶᠠᠯᠠᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	ялагч	winner, conqueror (to win)
d	ᠠᠪᠢᠷᠠᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	аврагч	savior, rescuer (to save, to rescue)
e	ᠢᠷᠬᠡᠯᠢᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	эрхлэгч	manager (to be in charge, to manage)
f	ᠨᠢᠰᠢᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	нисэгч	pilot (to fly)
g	ᠣᠷᠴᠡᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	орчуулагч	translator (to translate)
h	ᠰᠣᠨᠰᠣᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	сонсогч	listener, audience (to listen)
i	ᠡᠷᠦᠨᠬᠢᠶᠠᠯᠠᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	ерөнхийлөгч	president (to preside)
j	ᠲᠥᠯᠡ᠋᠋᠋ᠭᠠᠮᠠᠳᠢ	төлөөлөгч	representative, delegate (to represent)
3	ᠰᠦᠨᠢ (ᠰᠠᠨᠢ) ᠰᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ) (ex. a-k, o-x) ᠰᠦᠨᠢ (ᠰᠠᠨᠢ) (*ex. l-n)	-aa(n) ⁴ (ex. a-n) -гаа(n) ⁴ (ex. o-t) -га ² (ex. u-x)	This suffix is in most cases built with a long vowel . The hidden "n" returns when other suffixes are added. Sometimes the hidden "n" is part of the Cyrillic word stem (ex. h-k). The y-form (*) grew from assimilation and usually appears after sibilants (ex. l-n). In ex. u-x, the suffix doesn't result in a long vowel, so there is no "n" and a different pronunciation.
a	ᠰᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠢ (ᠰᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠢ)	санаа	idea, thought (to remember, to think)
b	ᠰᠢᠨᠠᠭᠠᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠠᠭᠠᠨᠢ)	харгаа	sight (to see)
c	ᠰᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠢ (ᠰᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠢ)	идээ	food (to eat)

d	мэдлэг (мэдлэг)	мэдлэг	news (to know)
e	холбогч (холбогч)	холбоо	connection, communication (to contact)
f	тооцоогч (тооцоогч)	тооцоо	calculation, bill (to calculate, to work out)
g	төргөөгч (төргөөгч)	өргөө	palace (to lift up, to offer)
h	зөрөлдөөгч (зөрөлдөөгч)	зөрөлдөөн	conflict (to argue, to disagree)
i	цуглаангч (цуглаангч)	цуглаан	meeting, assembly (to gather)
j	хөдөлгөөгч (хөдөлгөөгч)	хөдөлгөөн	movement (to move)
k	уралдаангч (уралдаангч)	уралдаан	competition, race (to compete)
l	ачаагч (ачаагч)	ачаа	load, cargo, burden (to load)
m	хэмжээгч (хэмжээгч)	хэмжээ	size, measurement (to measure)
n	хөшөөгч (хөшөөгч)	хөшөө	monument (to harden)
o	ажиллагч (ажиллагч)	ажиллагаа	work, activity (to work)
p	баталгаагч (баталгаагч)	баталгаа	guarantee, confirmation (to confirm)
q	төлөвлөгч (төлөвлөгч)	төлөвлөгөө	plan (to plan)
r	шинжилгээгч (шинжилгээгч)	шинжилгээ	research, study (to examine)
s	үйлчилгээгч (үйлчилгээгч)	үйлчилгээ	service (to serve)
t	эмчилгээгч (эмчилгээгч)	эмчилгээ	medical treatment, health care (to cure)
u	орчуулгагч (орчуулгагч)	орчуулга	translation (to translate)
v	цуглуулгагч (цуглуулгагч)	цуглуулга	collection (to collect)
w	таниулгагч (таниулгагч)	таниулга	elucidation, introduction (to introduce)
x	босгогч (босгогч)	босго	threshold (to raise)

4	дараагч (дараагч)	-бар ⁴ , вар ⁴ (-мар ⁴)	"-мар" (дараагч) is rare
a	дагаадгч (дагаадгч)	дагавар	suffix (to follow)
b	чадваргч (чадваргч)	чадвар	ability (to be able to)
c	найдамгч (найдамгч)	найдар	hope (to trust, to hope)
d	шийдвэр (шийдвэр)	шийдвэр	decision (to decide)
e	татавтаргч (татавтаргч)	татавар	tax (to pull)
f	төгүүлбэр (төгүүлбэр)	өгүүлбэр	sentence (to tell)
g	үйлдвэр (үйлдвэр)	үйлдвэр	factory (to do, to produce)
h	хонжворгч (хонжворгч)	хонжвор	winning, lottery prize (to win in lottery)
i	хөдөлмөргч (хөдөлмөргч)	хөдөлмөр	labor (to move)

5	ᠲᠡᠯᠦᠭ, -ᠯᠡᠭ	-лэг, -лөг (ex. a-d) -лга, -лго (ex. e-i) -лага, -лого (ex. j-l)	The different Cyrillic suffixes are a result of some pronunciation rules. (see p. 23ff) Ex. e is an exception.
a	ᠮᠡᠳᠡᠯᠡᠭ	мэдлэг	knowledge (to know)
b	ᠮᠡᠵᠡᠯᠡᠭ	үзлэг	inspection (to see)
c	ᠮᠡᠨᠡᠯᠡᠭ	эмнэлэг	hospital (to cure)
d	ᠮᠡᠯᠡᠯᠡᠭ	шөллөг	exile (to exile, to banish)
e	ᠮᠡᠷᠴᠢᠯᠡᠭᠡᠭ	гэрчилгээ	certificate (to testify)
f	ᠮᠡᠷᠢᠯᠡᠭ	урилга	invitation (to invite)
g	ᠮᠡᠭᠠᠯᠡᠭ	угаалга	laundry (to wash)
h	ᠮᠡᠬᠢᠯᠡᠭ	сахилга	discipline (to observe, to keep)
i	ᠮᠡᠵᠢᠯᠡᠭ	зорилго	longterm aim, goal (to intend, to aim at)
j	ᠮᠡᠨᠢᠯᠡᠭ (ᠮᠡᠨᠢᠯᠡᠮᠡᠭ)	уншлага	reading (to read)
k	ᠮᠡᠳᠡᠯᠡᠭ	бодлого	math problem, policy (to think)
l	ᠮᠡᠷᠢᠯᠡᠭ	бослого	rebellion, revolt (to rebel, to rise)
6	ᠲᠡᠯ	-лт	
a	ᠶᠡᠯᠡᠳᠡ	ялалт	victory (to win)
b	ᠬᠠᠮᠭᠠᠯᠠᠳᠡ	хамгаалалт	defense, protection (to defend, to protect)
c	ᠠᠮᠵᠢᠯᠡ	амжилт	success (to achieve in the required time)
d	ᠡᠬᠡᠯᠡᠳᠡ	эхлэлт	start, beginning (to start, to begin)
e	ᠪᠢᠯᠡᠯᠡᠳᠡ	биелэлт	realization, accomplishment (to be realized)
f	ᠪᠢᠷᠢᠳᠡ	боолт	bandage, wrapper (to wrap, to bind)
g	ᠵᠢᠷᠢᠳᠡ	зорилт	immediate goal, aim (to purpose, to intend)
h	ᠮᠡᠰᠡᠳᠡ	өсөлт	growth (to grow up)
i	ᠬᠡᠭᠵᠢᠯᠡ	хөгжилт	development (to develop)
7	ᠮᠤᠵᠢ	-мж	
a	ᠰᠠᠨᠠᠮᠤᠵᠢ	санамж	user's manual, lesson* (to remember) [*event that reminds me of something]
b	ᠲᠤᠰᠤᠯᠠᠮᠤᠵᠢ	тусламж	help (to help)
c	ᠶᠡᠭᠡᠮᠤᠵᠢ	үзэмж	appearance (to look)
d	ᠨᠢᠶᠡᠯᠡᠮᠤᠵᠢ	нийлэмж	agreement, harmony (to unite, to correspond)
e	ᠣᠶᠢᠯᠠᠭᠤᠮᠤᠵᠢ	ойлогмж	understanding (to understand)
f	ᠪᠣᠯᠭᠣᠮᠤᠵᠢ	болгоомж	caution, heed (to be careful)

8	ᠠᠨᠠ	-ц	
a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	ургац	harvest (for plants to grow)
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	явц	process (to go)
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	сууц	residence, living quarters (to sit, to live)
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	нууц	secret (to hide)
e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	орц	entrance (to enter)
f	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	зарц	servant (to employ as a servant)

9	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	-уул ²	
a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	харуул	guard (to see)
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	баруул	handle (to hold)
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	эргүүл	patrol (to turn or move around)
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	бүрхүүл	lamp shade, cover (to cover)

10	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	-уур ²	
a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	гашуур	whip (to beat, to hit)
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ (ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ)	алчуур (арчи-)	scarf, kerchief (to wipe, to cleanse)
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	золуур	beating staff (to beat)
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	түлхүүр	key (to push)
e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	дэлгүүр	shop (to spread, to uncover)
f	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	өлгүүр	hanger, coat rack (to hang)

11	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	-дал ⁴	
a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	буудал	staying place, landing stage, stop (to settle down)
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	суудал	seat (to sit down)
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	захидал	letter (to ask someone to do something)
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	нүүдэл	move, nomadic movement (to move)
e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	оодол	seam, sewing (to sew)
f	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	өргөдөл	petition (to offer, to lift up)

12	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	-г	
a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	зург	picture (to draw)
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	сург	news (to inquire)
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	будг	paint (to paint)
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	зориг	courage (to intend, to aim at)
e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	бичиг	script (to write)
f	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠ	бүжиг	dance (to dance)

13	тала / өл	-хуун ²	
a	өгөгсөлтөгсөлт	тусагдахуун	object (to be hit, to be reflected)
b	шатахуул	шатахуун	fuel (to burn)
c	хэрэгцээтөгсөлт	хэрэглэгдэхүүн	necessary material (to be used)
d	өгөгсөлтөгсөлт	өгүүлэхүүн	predicate (to speak / lit.)
e	өгөгсөлтөгсөлт	өгүүлэгдэхүүн	subject (to be spoken)

14	тала / өл / үл	-аас (н) ⁴	
a	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	хадаас	nail (to nail, to drive)
b	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	бичээс	inscription (to write)
c	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	холбоос	link, hyphen (to connect)
d	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	төлөөс	compensation (to pay)
e	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	хуниас	folds (to fold)
f	өгөгсөлтөгсөлт (өгөгсөлтөгсөлт)	бүрээс	yurt covering, cover (to cover)

15	тала / өл / үл	-аач ⁴	
a	зураач	зураач	painter (to draw)
b	удирдаач	удирдаач	conductor (to lead, to guide)
c	манаач	манаач	watchman, guard (to guard)
d	бичээч	бичээч	typist, clerk (to write)

16	тала / өл / үл (тала)	-аар ⁴	
a	хавчаар	хавчаар	clip (to oppress, to squeeze)
b	тэвчээр	тэвчээр	self-control, patience (to abstain from)
c	үлдээр	үлдээр	leather tie used in a yurt wall, fastening thong (to fasten, to bind)

17	тала / өл	-аар ⁴	
a	хазгаар	хазгаар	bridle (to bite)
b	бэлчээр	бэлчээр	pasture (to pasture)
c	хэлэлцээр	хэлэлцээр	agreement (to discuss)

18	тала / өл / үл (тала / өл)	-уурь ² (-ууль ²)	
a	сургууль	сургууль	school (to teach)
b	сонгууль	сонгууль	election (to choose, to elect)
c	зовуурь	зовуурь	pain (to suffer)

19	ᠠᠷ	-р, -рб	
a	ᠰᠤᠭᠦᠷ	суурь	foundation (to sit)
b	ᠪᠠᠶᠢᠷ	байр	place, apartment (to be)
c	ᠠᠨᠮᠤᠷ	нэмэр	contribution (to add)
d	ᠬᠡᠪᠲᠡᠷ	хэвтэр	place for animals to lie down (to lie down)
20	ᠰ	-р	
a	ᠬᠠᠪᠳᠠᠷ	хавдар	swelling, tumor (to swell, to puff up)
b	ᠴᠠᠶᠢᠷ	цайр	zinc (to become white, to turn pale)
c	ᠰᠠᠭᠦᠷ	шүүр	broom, filter (to filter)
d	ᠪᠠᠯᠴᠢᠷ	бэлчир	confluence, nice pasture area (to be in a pasture)

Seldom used suffixes:

21	ᠠ	-з	22	ᠮᠤᠷ	-мг
23	ᠳ	-д	24	ᠰᠢᠨ (ᠰᠢᠨᠠᠳ)	-с(н)
25	ᠰ	-ш	26	ᠰᠢ (ᠰᠢᠨ)	-м
27	ᠳᠠᠰᠢᠨ (ᠳᠠᠰᠢᠨᠠᠳ)	-дас(н) ^d	28	ᠯ	-лы/-л
29	ᠮ	-мь	30	ᠪ	-в
31	ᠬᠠᠢ, ᠰᠠᠢ	-хай ^d	32	ᠮᠰᠠᠷ	-мсар ^d
33	ᠮᠠᠭ, ᠮᠠᠭᠢ	-маг ^d	34	ᠯᠠᠨ (ᠯᠠᠨ)	-лан(г) ^d /н(г)
35	ᠭᠠᠯᠠᠨ, ᠭᠠᠯᠠᠨᠠᠳ	-галан(г) ^d	36	ᠬᠤᠢ, ᠰᠢ	-хуй ^d
37	ᠠᠠᠯ, ᠠᠠᠯᠢ, ᠠᠠᠯᠢ	-аал ^d	38	ᠮᠰᠢᠭ, ᠮᠰᠢᠭᠢ	-мшиг
39	ᠨᠲᠠᠭ, ᠨᠲᠠᠭᠢ	-нтаг ^d			

1.1.2 Adjective-Building

1.1.2.1 FROM NOUNS AND ADJECTIVES

	Classical Mongolian	Cyrillic	English translation or explanation
1	ᠠ	-н	There is a disagreement whether or not this "n" is a derivational suffix. Some argue that it is as hidden "n" part of the classical stem (which in fact is true) and therefore can't be considered as a derivational suffix. Ex. d would then be an exception. Others say this "n" gives certain nouns adjective characteristics and is used like in English - to build compound words .
a	ᠮᠠᠬᠠᠨ	махан	meat --- [e.g. soup] (meat)
b	ᠠᠷᠢᠰᠠᠨ	арьсан	leather --- [e.g. jacket] (leather)
c	ᠤᠰᠠᠨ	усан	water --- [e.g. bed] (water)
d	ᠰᠢᠯᠢᠯᠠᠨ	шилэн	glass --- [e.g. door] (glass)
e	ᠴᠢᠯᠠᠭ	чулуун	stone --- [e.g. age] (stone)
f	ᠬᠡᠪᠲᠡᠷ	давуун	cotton --- [e.g. gloves] (cotton)

g	салхи	салхиң	wind --- [e.g. mill]	(wind)
h	төгсөн	таргаң	fat, corpulent	(fatness, corpulence)
i	төгсөн	ноосон	woolen	(wool)
j	төгсөн	модон	wooden	(wood)

2	тай	-тай	This suffix is actually the comitative CS , which has become a derivational suffix. Note the opposite form of "тай" which is the negative particle "-гүй". It isn't added directly in the Classical script. In English, the translations of "гүй" would vary from "in--", "un--", "not --" or even new words.	
a	аюултай	(... тай)	аюултай (-гүй)	dangerous (danger)
b	авьяастай	(... тай)	авьяастай (-гүй)	talented (talent)
c	ухаантай	(... тай)	ухаантай (-гүй)	intelligent, clever (wisdom, intellect)
d	сахалтай	(... тай)	сахалтай (-гүй)	bearded (beard)
e	гэрэлтэй	(... тай)	гэрэлтэй (-гүй)	bright (light)
f	гэр бүлтэй	(... тай)	гэр бүлтэй (-гүй)	married (family)
g	бэлгэмжтэй	(... тай)	бэлгэмжтэй (-гүй)	careful (caution)
h	ойлгомжтой	(... тай)	ойлгомжтой (-гүй)	clear, comprehensible (understanding)

3	тай	-т	This suffix is originally a short form of the CS "тай".	
a	баримттай	баримттай	баримттай	documentary (fact, proof)
b	уянгатай	уянгатай	уянгатай	melodious (melody)
c	зурагтай	зурагтай	зурагтай	illustrated, television = "with picture" (picture)
d	зоригтай	зоригтай	зоригтай	courageous (courage)
e	гунигтай	гунигтай	гунигтай	sad (sorrow, sadness)
f	нэртэй	нэртэй	нэртэй	famous, well-known (name)
g	эрдэнэтэй	эрдэнэтэй	эрдэнэтэй	precious (treasure)
h	хүндэтэй	хүндэтэй	хүндэтэй	dear, honored (respect)

4	лаг	-лаг		
a	махдаг	махдаг	махдаг	corpulent, fleshy, fat (meat)
b	баатарлаг	баатарлаг	баатарлаг	heroic, courageous (hero)
c	яслаг	яслаг	яслаг	bony (bone)
d	ноёдог	ноён	ноёдог (ноён)	lordly, haughty, dominant (lord, chief)
e	тослог	тослог	тослог	oily (oil)
f	эвдэг	эвдэг	эвдэг	harmonious, polite, courteous (harmony)
g	үслэг	үслэг	үслэг	hairy (hair)
h	хөрөнгөдөг	хөрөнгөдөг	хөрөнгөдөг	wealthy (wealth)

1.1.2.2 FROM VERBS

1	ᠮᠠᠯ	-мал ¹	
a	ᠪᠠᠷᠢᠮᠠᠯ	баримал	sculptural (to build)
b	ᠲᠠᠷᠢᠮᠠᠯ	таримал	planted (to plant)
c	ᠨᠢᠬᠢᠮᠠᠯ	нэхмэл	knitted, woven (to knit, to weave)
d	ᠪᠢᠴᠢᠮᠠᠯ	бичмэл	handwritten (to write)
e	ᠬᠢᠶᠢᠮᠠᠯ	хиймэл	artificial (to make)
f	ᠣᠡᠮᠣᠯ	оёмол	(hand-)sewn (to sew)
g	ᠶᠡᠷᠭᠡᠮᠣᠯ	өргөмөл	adopted, step--- [e.g. brother] (to lift up)
h	ᠶᠡᠬᠡᠮᠣᠯ	өнжмөл	last year's, yesterday's (to pass over, to skip a day, to stay one day or one year)
2	ᠠᠭᠤ (ᠠᠭᠤᠪᠢ), ᠵᠢᠪᠢ	-уу ²	
a	ᠬᠠᠲᠤᠭᠤ	хатуу	hard, stiff (to dry up, to harden)
b	ᠶᠢᠬᠠᠭᠤᠨᠠᠭᠤᠨ	гаргуу	unusual, outstanding (to go out)
c	ᠰᠣᠭᠲᠤᠭᠤ	согтуу	drunken (to get/be drunk)
d	ᠵᠢᠷᠭᠤ	эргүү	foolish (to spin, to turn around)
e	ᠬᠡᠯᠯᠠᠭᠤ	хөлдүү	frozen (to freeze)
f	ᠶᠡᠳᠤᠭᠤ	зүүдүү	poor, suffering (to suffer)
g	ᠪᠠᠷᠢᠭᠤ	баригуу	tight (to hold)
3	ᠮᠠᠭᠠᠢ, ᠮᠠᠭᠠᠨ	-мгай ³	Similar in meaning to suffix 10 Ex. e is an exception (noun--->adjective)
a	ᠴᠠᠳᠠᠮᠭᠠᠢ	чадамгай	competent, capable, skillful (to be able to)
b	ᠰᠤᠷᠠᠮᠭᠠᠢ	сурамгай	trained, experienced (to learn)
c	ᠶᠢᠬᠠᠭᠠᠢ	гарамгай	outstanding (to go out)
d	ᠲᠦᠷᠦᠮᠭᠠᠢ	түрэмгий	aggressive, brutal (to force, to press)
e	ᠨᠦᠦᠷᠦᠮᠭᠠᠢ	нүүрэмгий	shameless, brazen (face)
f	ᠬᠡᠯᠡᠮᠭᠠᠢ	хэлэмгий	eloquent, voluble (to tell)
4	ᠮᠠᠭᠠᠢ, ᠮᠠᠭᠠᠨ	-мхай ³	Suffix 4/5 are similar and often interchangeable (ex.a, d) and in their meanings similar to suffix 8 . Adjectives with suffixes 4/5 express the character traits not as strongly as adjectives with suffix 8.
a	ᠠᠶᠢᠮᠬᠠᠶᠢ	аймхай/ аймтгай	timid (to be afraid)
b	ᠢᠯᠡᠮᠬᠠᠶᠢ	илэмхий	gluttonous (to eat)
c	ᠮᠡᠰᠡᠯᠡᠮᠬᠠᠶᠢ	мэсэлэмхий	know-it-all (to know)
d	ᠢᠴᠢᠮᠬᠠᠶᠢ	ичимхий/ ичимтгий	shy, embarrassed (to be embarrassed)

5	ᠮᠣᠤᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / ᠮᠣᠤᠮᠤᠮᠤᠬᠤᠢ	-ᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ ³	see suffix 4
a	ᠳᠠᠰᠠᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	дасамᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / дасамхай	familiar (to get used to)
b	ᠮᠤᠤᠯᠠᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	мууламᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / мууламхай	gossipy (to slander)
c	ᠮᠠᠷᠲᠠᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	мартамᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / мартамхай	forgetful (to forget)
d	ᠲᠣᠭᠯᠣᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	тогломᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / тогломхой	fun-loving (to play, to make fun of)
e	ᠴᠣᠴᠢᠮᠤᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	цочимᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / цочимхой	easily frightened (to be startled)
f	ᠵᠣᠴᠯᠣᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ	зочломᠮᠤᠮᠤᠭᠤᠢ / зочломхой	hospitable (to visit, to receive visitors)
6	ᠬᠠᠯᠤᠭᠤᠨ / ᠨᠢᠯᠤᠭᠤᠨ	-уун ²	
a	ᠬᠠᠯᠤᠭᠤᠨ	халуун	hot (to warm up)
b	ᠨᠢᠯᠤᠭᠤᠨ	нялуун	extremely sweet (to smear)
c	ᠬᠣᠰᠤᠭᠤᠨ	хөшүүн	stiff, rigid (to stiffen)
d	ᠶᠣᠨᠭᠤᠨ	өрнүүн	abundant, thriving (to spread, to grow)
7	ᠶᠠᠷᠠᠨᠭᠤᠢ / ᠶᠠᠷᠠᠨᠭᠤᠢ	-ᠨᠭᠤᠢ ²	This suffix adds the meaning "quite ---, rather ---" to the adjectives. * Ex. d is an exception: adverb ---> adjective
a	ᠶᠠᠷᠠᠨᠭᠤᠢ	ядранᠭᠤᠢ	weak (to be tired)
b	ᠪᠣᠯᠣᠪᠰᠣᠷᠨᠭᠤᠢ	боловсронᠭᠤᠢ	developed, refined (to mature, to develop)
c	ᠬᠣᠴᠢᠷᠨᠭᠤᠢ	хоцронᠭᠤᠢ	underdeveloped (to be late)
d	ᠳᠡᠰᠡᠷᠨᠭᠤᠢ	дээрэнᠭᠤᠢ *	arrogant, haughty (above)
e	ᠬᠢᠴᠡЭᠨᠭᠤᠢ	хичээнᠭᠤᠢ	diligent, enthusiastic (to strive)
f	ᠶᠣᠷᠰᠡᠭᠡᠨᠭᠤᠢ	өршөөнᠭᠤᠢ	merciful (to pardon)
8	ᠤᠢᠮᠠᠷᠠᠭᠤᠨ / ᠴᠠᠯᠴᠠᠭᠤᠨ / ᠮᠣᠬᠣᠳᠤᠭᠤᠨ	-аа ⁴	Compare with the note to suffix 4
a	ᠤᠢᠮᠠᠷᠠᠭᠤᠨ	уймаа	nervous, agitated (to feel/be uneasy)
b	ᠴᠠᠯᠴᠠᠭᠤᠨ	чалчаа	idle talk (to chatter, to talk nonsense)
c	ᠮᠣᠬᠣᠳᠤᠭᠤᠨ	мохдоо	blunt, dull, crooked (to become blunt/dull)
d	ᠶᠡᠭᠯᠡᠰᠡᠭᠤᠨ	үглээ	grumbling, scolding (to grumble, to scold)
9	ᠰᠤᠨᠠᠬᠤᠢ / ᠲᠣᠳᠣᠷᠬᠤᠢ	-хай ³	Ex. c is mostly used together with other adjectives.
a	ᠰᠤᠨᠠᠬᠤᠢ	шунахай	greedy (to be greedy)
b	ᠲᠣᠳᠣᠷᠬᠤᠢ	тодорхой	clear, direct (to become clear)
c	ᠬᠡᠲᠡᠭᠦᠷᠬᠤᠢ	хэтэрхий	extremely, too --- (to go over the limit)
d	ᠨᠡᠪᠲᠡᠭᠦᠷᠬᠤᠢ	нэвтэрхий	thoroughly, perfectly (to penetrate, to pass through)
10	ᠴᠠᠳᠮᠠᠭᠤᠨ / ᠰᠤᠷᠮᠠᠭᠤᠨ	-маг ⁴	compare with suffix 3
a	ᠴᠠᠳᠮᠠᠭᠤᠨ	чадмаг	skillful, competent (to be able to)
b	ᠰᠤᠷᠮᠠᠭᠤᠨ	сурмаг	trained (to learn)
c	ᠬᠣᠯᠢᠮᠣᠭᠤᠨ	холомдог	mixed (to mix)

d	ᠰᠢᠶᠠᠮᠡᠮᠦᠭ	ШИЙЛАМЭГ	decisive (to decide)
11	ᠲᠤᠬᠤᠯᠠᠭ	-Г	
a	ᠲᠤᠬᠤᠯᠠᠭ	ТУХЛАГ	comfortable (to relax)
b	ᠪᠦᠷᠬᠡᠭ	БҮРХЭГ	gloomy, dark (to cover up)
c	ᠰᠢᠶᠠᠮᠡᠮᠦᠭ	СИЙРЭГ	scattered, not thick (to scatter, to become thin)

Seldom used suffixes:

12	ᠠᠭᠤᠷ	-уур ²	13	ᠬᠠᠢ	-хай ³
14	ᠬᠠᠢ	-хай ³	15	ᠨᠠ	-н(г)
16	ᠭᠠᠢ	-гай ³			

1.1.3 Verb-Building

1	ᠠᠯᠤ	-ла ⁴	Usually added to a noun . However, it could be joined to an adjective (ex. i), an interjection (ex. h), an adverb (ex. j).
a	ᠬᠠᠶᠢᠷᠠᠳᠠ	хайрда-	to love (love)
b	ᠨᠠᠶᠠᠯᠠ	найзла-	to be friends (friend)
c	ᠤᠷᠠᠳᠠ	уурда-	to be angry (anger)
d	ᠪᠡᠯᠡᠭ	бэлэгдэ-	to give a present (gift)
e	ᠵᠣᠷᠢᠭᠠ	зоригдо-	to intend (aim, courage)
f	ᠪᠠᠶᠠᠨᠡᠭ	өндөгдө-	to lay eggs (egg)
g	ᠪᠦᠭᠦᠶᠠᠳᠤ	бүүвэйдэ-	to soothe a child with a lullaby (lullaby)
h	ᠶᠣᠯᠣ	ёоло-	to groan (ouch!)
i	ᠴᠡᠪᠡᠷᠳᠡ	цэвэрдэ-	to clean (clean, neat)
j	ᠲᠠᠰᠤᠯᠠ	тасла-	to interrupt, to cut (completely)

2	ᠳᠠ (ex. a-k)	-да ⁴ , (ex. a-k)	Can be added to the negative particle "ГҮЙ" (ex. j-k).
	ᠳᠠ (ex. l-o)	-д-, -г- (ex. l-o)	
a	ᠶᠡᠷᠳᠡ	эрдэ-	to be early (early)
b	ᠨᠠᠮᠳᠠ	намда-	to be (too) low, to subside (low)
c	ᠲᠣᠮᠳᠠ	томда-	to be (too) big (big, large)
d	ᠮᠤᠤᠳᠠ	мууда-	to worsen, to decline (bad)
e	ᠢᠯᠦᠭᠦᠳᠤ	илүүдэ-	to exceed, to be unnecessary (more)
f	ᠵᠡᠪᠳᠡ	зөвдө-	to be right (correct)
g	ᠠᠶᠢᠷᠠᠭᠳᠠ	айрагда-	to be placed among the first 5 in a horse race ('airag') [expl. the winners' horses are crowned with 'airag']
h	ᠤᠲᠠᠰᠤᠯᠠ	утасда-	to call, to phone (wire, thread = telephone)
i	ᠬᠡᠭᠵᠢᠮᠳᠡ	хөгжимдө-	to play a musical instrument (music)
j	ᠠᠵᠢᠯᠭᠠᠳᠤ	ажилгүйдэ-	to be jobless (without work)

k	ᠠᠵᠤᠭᠦᠳᠦ	азгүйдэ-	to be unlucky (without luck)
l	ᠪᠠᠭᠠᠳᠦ	багад-	to be/become small/insufficient (small, little)
m	ᠰᠠᠶᠢᠳᠦ	сайд- (сайн)	to reconcile, to be friends again (good)
n	ᠪᠣᠷᠠᠭᠤᠳᠦ	буруут-/бурууд-	to be wrong, to be at fault (wrong)
o	ᠢᠯᠡᠭᠦᠳᠦ	илүүт-	to be or to have too much, to exceed (more)

3	ᠲᠤ	-та ⁻¹	
a	ᠲᠤᠮᠤᠮᠤ	уста-	to perish, to become annihilated (water)
b	ᠲᠤᠰᠢᠯᠢᠲᠤ	гэрэлтэ-	to shine (light)
c	ᠲᠤᠰᠢᠬᠤ	гэмтэ-	to be hurt, damaged or wounded (sin, damage)
d	ᠲᠤᠰᠢᠪᠤ	сэвтэ-	to be/become flawed/rough (defect, flaw)
e	ᠲᠤᠰᠢᠬᠤᠰᠢᠬᠤᠰᠢᠬᠤ	хорхойто-	for decay to set in, to crave for (worms, insects)

4	ᠴᠢ	-чла ⁻¹	
a	ᠰᠠᠨᠠᠭᠴᠢᠯᠠ	санаачла-	to suggest (idea, suggestion)
b	ᠠᠶᠢᠯᠴᠢᠯᠠ	айлчла-	to visit (household, family)
c	ᠶᠦᠭᠴᠢᠯᠠ	үгчлэ-	to act according to instructions (word)
d	ᠵᠡᠭᠦᠶᠢᠴᠢᠯᠠ	згүйчлэ-	to take advantage of someone's absence ("without lord"=absent, deserted)
e	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠴᠢᠯᠠ	монголчло-	to translate into Mongolian, to mongolize (Mongolia)
f	ᠦᠨᠭᠣᠴᠢᠯᠠ	өнгөчлө-	to select the best things for oneself (color)

5	ᠰᠢ	-ши-	
a	ᠠᠮᠲᠤᠰᠢ	амтши-	to develop a taste or liking for (taste)
b	ᠭᠠᠷᠰᠢ	гарши-	to be experienced at doing something (hand)
c	ᠬᠡᠮᠰᠢ	гэмши-	to repent, to regret (sin, damage)
d	ᠶᠦᠯᠰᠢ	үүлши-	to become cloudy (cloud)
e	ᠪᠣᠷᠣᠰᠢ	борооши-	to be/become rainy (rain)
f	ᠵᠡᠪᠰᠢ	зөвши-	to discuss, to consider (correct, right)

6	ᠵᠢ	-жи ⁻¹	
a	ᠮᠠᠯᠵᠢ	малжи-	to acquire/enlarge livestock (animal, livestock)
b	ᠠᠮᠠᠷᠵᠢ	амаржи-	to give birth (peace, rest)
c	ᠵᠤᠯᠡᠭᠵᠢ	зүлэгжи-	to be turned into a meadow (green meadow, grass)
d	ᠦᠨᠦᠷᠵᠢ	өнөржи-	to become a large family (abounding in relatives)
e	ᠪᠣᠪᠠᠵᠢ	өвөлжи-	to pass the winter season (winter)
f	ᠬᠠᠪᠠᠷᠵᠢ	хаваржи-	to pass the spring season (spring)

7	ᠠ	-ра ⁻⁴	
a	ᠠᠮᠢᠳᠠᠷᠠ	амьдра-	to live, to exist (alive)
b	ᠲᠣᠮᠤᠷᠠ	томрᠠ-	to become big (big, large)
c	ᠨᠣᠭᠣᠷ᠎ᠠ	ногоор᠎ᠠ (ногоон)	to become green (green)
d	ᠬᠥᠭᠰᠢᠷᠠ	хөгшрᠠ- (хөгшин)	to become old (old)

8	ᠠᠶᠢᠰᠢᠷᠬᠠ, ᠶᠢᠰᠢᠷᠬᠠ	-рха ⁻⁴ (inverted vowels)	
a	ᠨᠠᠶᠢᠰᠢᠷᠬᠠ	найзрха-	to behave like a friend (friend)
b	ᠠᠲᠠᠭᠠᠷᠬᠠ	атаарха-	to envy (envy, jealousy)
c	ᠶᠢᠰᠢᠷᠬᠠ	ихэрхэ-	to be arrogant (much, very)
d	ᠰᠣᠨᠢᠷᠬᠠ	сонирхо-	to be interested (interest, news)

9	ᠰᠢᠶᠠ	-шаа ⁻⁴	general meaning : "to consider as --"
a	ᠮᠤᠤᠰᠢᠶᠠ	муушаа-	to blame, to gossip, to disapprove (bad)
b	ᠰᠢᠷᠬᠢᠰᠢᠶᠠ	зүрхшээ-	to lose heart, to consider as too difficult (heart)
c	ᠣᠶᠢᠰᠢᠶᠠ	ойшоо-	to pay attention, to heed (mind, intellect)
d	ᠶᠠᠭᠢᠰᠢᠶᠠ	эвшөө-	to approve, to agree (right, correct)

10	ᠨᠠ	-на ⁻⁴	
a	ᠵᠠᠮᠨᠠ	замна-	to follow a road [abstract meaning] (road)
b	ᠵᠢᠮᠨᠠ	эмнэ-	to treat (medicine)
c	ᠵᠢᠮᠨᠠ	жигнэ-	to steam (compress)
d	ᠵᠠᠮᠨᠠ	зөгнө-	to foretell, to prophesy (presentiment, foreboding)

11	ᠰ	-с- (inverted vowels)	This suffix is used for comparison and its meaning is: "to become --er".
a	ᠪᠠᠭᠰ	багᠰ-	to become smaller (small)
b	ᠶᠢᠬᠰ	ихэс-	to become bigger, to increase (many, a lot)
c	ᠲᠦᠷᠭᠰ	түргэс- (түргэн)	to become quicker, to accelerate (quick)
d	ᠦᠷᠭᠰ	өргөс- (өргөн)	to become wider (wide, broad)

Seldom used suffixes:

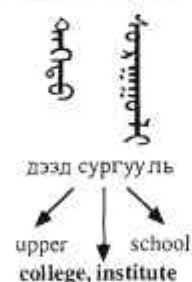
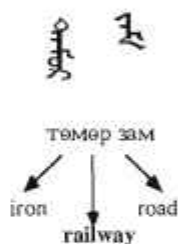
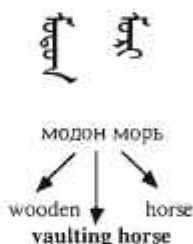
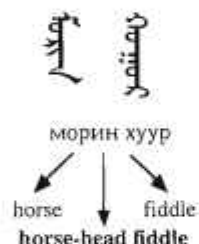
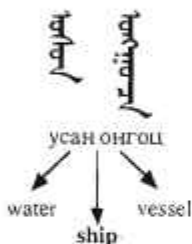
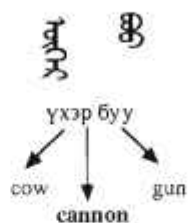
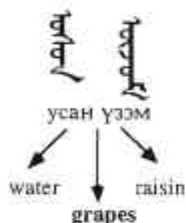
12	ᠰᠢᠷᠠ	-шира ⁻⁴	13	ᠵᠢᠷᠠ	-жира ⁻⁴
14	ᠴᠠ	-ца ⁻⁴	15	ᠰᠠ	-са ⁻⁴
16	ᠪᠴᠠ	-вчла ⁻⁴	17	ᠭᠠᠨᠠ	-гана ⁻⁴
18	ᠲᠢᠨᠠ	-тна ⁻⁴	19	ᠭᠠᠨᠠ	-гна ⁻⁴
20	ᠵᠢᠮᠨᠠ	-жигна ⁻⁴	21	ᠬᠢᠷᠠ	-хира ⁻⁴

1.2.2 Subordinate Word Combinations

As the name expresses, this combination has a main word and an assistant word which attributively clarifies the main word. We have subordinate combinations in English as well (e.g. wind + mill = windmill). In the Mongolian language, these can be added with or without the help of a suffix.

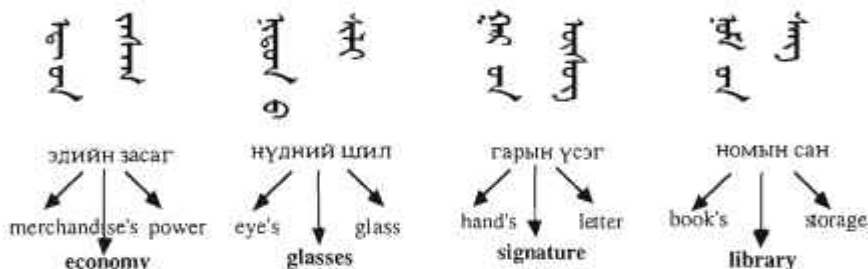
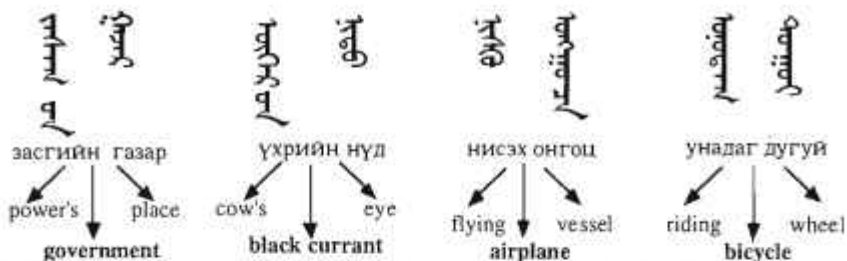
1.2.2.1 SUBORDINATE WORD COMBINATIONS WITHOUT SUFFIXES

Usually the subordinated word is an **adjective** or a **noun used as an adjective**.

1.2.2.2 SUBORDINATE WORD COMBINATIONS WITH INFLECTIONAL SUFFIXES

Here the subordinated word is seldom an adjective, but a verb with an NDS or a noun with a CS.

Notice that sometimes the second or even the third word in a longer combination is dropped and the subordinated word is used alone as the idea. It can be confusing if the student doesn't know the origin of the idea.

Examples:

лавлах (товчоо)		information office
нягтлан (бодох хүн)		book-keeper, accountant
үзүүлэн (таниулах материал)		visual aid

1.2.3 Repetitive Word Combinations

The same word is repeated, similar to the English 'sing-song' or 'hurly-burly'. The meaning is more similar to word combinations in English with '---ware' (silverware) or '--- goods' (leather goods). The meaning could be **very wide** or **very narrow** depending on the idea which the speaker has in mind:

"талх малх" could be translated as 'bakery things', 'basic food stuff' or even only 'foodstuff', depending on the situation and the speaker. In the same way,

"ном зом" could refer to 'books in general', 'stationery items' or even 'knowledge'.

Such repetitive combinations are used only in the **colloquial language** and therefore have no Classical Mongolian writing. The **general rule** is:

If a word begins with a vowel, "**m**" is **usually added** to the second word. If the word begins with any consonant other than "m", that consonant is **replaced with an "m"** in the repeated word. If the word starts with an "m", the "**m**" is **replaced with "c" or "z"** in the repeated word:

Ex.: адуу **м**адуу, үзэг **м**үзэг, талх **м**алх, аар **с**вар, мах **с**ах, ном **з**ом (сом)

5. Мэтгэл/ Гүнэ Гүнэ Гүйгэл/ алтан гартай хүн "person with golden hands"	like 'to be good with one's hands' a person who has a natural ability to fix things or do things not formally learned
Түүнэ тэжэ Мэтгэл/ Гүнэ Гүнэ Гүйгэл/ .. Манай ээж алтан гартай хүн. My mother is good with her hands .	
6. Арван/ Голголонги Гунуу Гүйгэл/ арван хуруу тэгш хүн "a person equal to ten fingers"	like 'well-rounded person' a person of many gifts
Өнө бидэ Голголонги Гунуу/ Арван/ Голголонги Гунуу Гүйгэл/ Голголонги Гүнэ Гүйгэл/ .. Би бүх талаараа сайн сайхан арван хуруу тэгш хүн байхыг хүсдэг. I wish I were a more well-rounded person .	
7. Амьт/ Гүнэ Гүйгэл/ амьт тагла- "to cork the mouth"	like 'to cork the mouth'
Дорж тэдний Амьт/ Гүнэ Гүйгэл/ Гүйгэл/ .. Дорж тэдний амьт таглаал буцаажээ. Dorj sent them home having made them cork their mouths .	
Өнө тэгсэ удаа амаа тэглүүлснээс хойш энэ тухай ярихаа больсон. After my mouth had been corked on that topic, I've stopped talking about it.	
8. Гар хумхи- "to fold one's hands/arms"	like 'lazy bones'; 'to slack(en) off'; 'to laze around'
Зах зээлийн үед Гар хумхи аргагүй. In the days of a market economy, you can't afford to laze around .	
Чи хийх ёстой ажлаа хий, битгий Гар хумхиж суу. Do the work you need to do and don't slacken off!	
9. Ам өг- "to give one's mouth"	like 'to give one's word' to make a promise
Би архи уухгүй гэж ээждээ ам өгсөн. I gave my mother my word not to drink alcohol.	
10. Хүний сэтгэл үймүүл- "to disturb someone's soul"	like 'to disturb someone's feelings'; 'to play with someone's affections'; 'to send mixed messages' to confuse someone by something you say
Энэ хүн надад дэмий юм ярьж сэтгэл үймүүлчихлээ. This person had me totally confused by the useless thing he said.	
Түүнтэй суухгүй бол сэтгэлийг нь бүү үймүүл! Don't play with her emotions , if you don't have good intentions!	

11. ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠨᠠᠭᠤ хошуу дүрэ- "to stick one's beak into something"	like 'to put one's nose in someone else's business'
ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ - Бусдын хэрэгт бүү ХОШУУ ДҮР! Don't stick your nose into other people's business!	
12. ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ эцгээ өвчи- "to skin one's father"	like 'a chip off the old block'
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠵᠠᠮᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ .. Энэ хүүхэд яг л ЭЦГЭЭ ӨВЧЖЭЭ . This child is a chip off the old block .	
13. ᠮᠣᠷᠢ ᠬᠠᠷᠠ морь хара- "to look after the horse"	like 'I've got to go'; 'to powder one's nose' (for women), 'to see a man about a horse'(for men) to need a restroom/toilet
ᠮᠣᠷᠢ ᠬᠠᠷᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ .. Би морь хараад ирье. I need to see a man about a horse.	ᠮᠣᠷᠢ ᠬᠠᠷᠠᠮᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ .. Би морь хармаар байна. I've got to go, be right back.
14. ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ олон оймс элээ- "to wear out many socks"	something like 'to have been around the block' to have more experience than someone else
ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ .. Би чамайг бодвол олон оймс элээсэн хүн. In comparison to you, I have more experience.	

For further idioms, we refer to the book by Г.Аким: "Монгол өвөрмөц хэлшийн товч тайлбар толь", Улсын хэвлэлийн газар, Улаанбаатар, 1982

2.2 Homonyms

Homonyms ('homo' = 'same' and 'nym' = 'name') are words which have the same **pronunciation and spelling** but have different meanings. In English, the word 'mail' would be an example: mail; a) postal matter b) a form of armor using metal links or plates.

If we look at Classical Mongolian, there are not so many homonyms (**true homonyms**). However in the Cyrillic Script, there are many (**false homonyms**) because of the phonetic influences on the Cyrillic (e.g. long vowels, diphthongs, the assimilation process).

2.2.1 Lexical Homonyms

These homonyms are formed with words from the same parts of speech: all nouns, all verbs, etc.

2.2.1.1 TRUE LEXICAL HOMONYMS

a	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ	ач	1) grandchild 2) favor, benefit, result, help
b	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ	тал	1) field, steppe 2) side 3) favor 4) half
c	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ	ой	1) anniversary 2) forest 3) mind, intellect
d	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ	хөрөнгө	1) yeast, seed 2) capital, property
e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭᠤ	нэхэ	1) to demand 2) to weave, to knit

2.2.1.2 FALSE LEXICAL HOMONYMS

a	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ)	ᠶᠡᠲᠦᠭ	bear	(manure, dung)
b	ᠮᠠᠨᠤ (ᠮᠠᠨᠤ)	сар	month	(moon)
c	ᠮᠠᠨᠤ (ᠮᠠᠨᠤ)	ᠶᠡᠮ	nest	(daybreak)
d	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ)	уул	mountain	(original)
e	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ)	ᠶᠡᠪᠡᠭ	ancestor	(bird's crest)
f	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ)	ᠪᠡᠬ	wrestler, strong	(camel's hump)
g	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ) (ᠮᠠᠨᠠᠭ)	дал	ᠶᠡ	(livestock barn) (shoulder blade)

2.2.2 Morphological Homonyms

These homonyms are made up of **different parts of speech**, usually a noun/verb pair. Also here, you can tell from the Classical Mongolian Script which ones are true homonyms.

2.2.2.1 TRUE MORPHOLOGICAL HOMONYMS

a	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	ор (op!)	bed	(come in!)
b	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	гар (gar!)	hand	(go out!)
c	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	нүд (nyud!)	eye	(smash!/crush!)

2.2.2.2 FALSE MORPHOLOGICAL HOMONYMS

a	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	долоо (dолоо!)	seven	(lick!)
b	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	буу (buu!)	gun	(get down!)
c	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ--)	бод (bod!)	the 3 large livestock: horse, camel, cow	(think!)

2.3 Synonyms

Synonyms have the **same or similar meaning**, but are spelled completely different. We can categorize the synonyms of the Mongolian language in the following four groups:

2.3.1 Stylistic Synonyms

Literary words are not only used in literature, but they are most commonly used there. In comparison, words from colloquial usage are never really written. Also, polite forms or terms of respect can never be used for oneself, but always refer to those of a higher class or rank.

	Term of Respect:	Literary Language:	Colloquial Language:
wife	ᠮᠠᠨᠠᠭ ГЭРГИЙ	ᠮᠠᠨᠠᠭ ЭХНЭР	ᠮᠠᠨᠠᠭ АВГАЙ
hand	ᠮᠠᠨᠠᠭ МУТАР	ᠮᠠᠨᠠᠭ ГАР	_____
meal	ᠮᠠᠨᠠᠭ ЗООГ	ᠮᠠᠨᠠᠭ ХООЛ	_____
stomach	ᠮᠠᠨᠠᠭ ХЭВЛИЙ	ᠮᠠᠨᠠᠭ ГЭДЭС	_____
husband	_____	ᠮᠠᠨᠠᠭ НӨХӨР	ᠮᠠᠨᠠᠭ (ᠮᠠᠨᠠᠭ) ХАР ХҮН
money	_____	ᠮᠠᠨᠠᠭ ТӨГРӨГ	ᠮᠠᠨᠠᠭ ЦААС

2.3.2 Loan - Word Synonyms

During various epochs of Mongolian history, many foreign words became fashionable in the Mongolian language, even though there were already Mongolian words for these ideas. After the communist revolution, for example, many Russian words were used. These loan words, albeit with Mongolian pronunciation, are still common in colloquial usage, while the Mongolian equivalent is used in the written language.

English:	Loan word:	Pronunciation:	Cyrilllic:	Classical:
table	стол (Russian)	stol	шпрээ	ᠰᠢᠷᠡᠭᠡ
wardrobe	шкаф (Russian)	shkaf	шүүгээ	ᠰᠢᠬᠠᠮᠠ
cake	торт (Italian)	tort	бялуу	ᠪᠢᠶᠠᠯᠠᠭᠤ
skirt	юбка (French)	urick	банзал	ᠪᠠᠨᠵᠠᠯ
ice-cream	мороженое (Russian)	maroojeng	мөхөөлдөс	ᠮᠥᠬᠡᠭᠡᠯᠳᠦᠰ

The following words were used in the written language for a long time, because there was no equivalent in Mongolian. But for different reasons, modern scholars created Mongolian words.

	Loan Words:	Created Mongolian Words:	
Korea	Гуулин (Chinese)	Солонгос	ᠰᠣᠯᠣᠩᠭᠣᠰ
Sunday	ням (Tibetan)	бүтэн сайн өдөр	ᠪᠦᠲᠡᠨ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠥᠳᠦᠷ
Saturday	бямба (Tibetan)	хагас сайн өдөр	ᠬᠠᠭᠠᠰ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠥᠳᠦᠷ
telephone	телефон (English)	утас	ᠤᠲᠤᠰ
officer	офицер (German)	цэргийн дарга	ᠴᠡᠷᠭᠢᠶᠢᠨ ᠳᠠᠷᠭᠠ
furniture	мебель (German)	тавилга	ᠲᠠᠪᠢᠯᠭᠠ

2.3.3 Dialect Synonyms

Words from various Mongolian dialects are also used in common Mongolian language. These words have become acceptable in literary Mongolian and are widely known, but can still be traced back to their dialect origin.

English:	Khalkh-Dialect:	Oirat-Dialect:	Buriat-Dialect:
girl	охин	сэвгэр	басган
whip	ташуур	малиа	
white	цагаан	гялаан	

2.3.4 Taboo Synonyms (Euphemisms)

Some people (mostly **rural people**) don't like to use certain words like 'wolf', 'snake', 'to die', etc. Such words are taboo for them. Therefore, certain synonyms have developed:

Common word (which is avoided)		Taboo-synonym (which is used instead)	
ЧОНО	ᠴᠣᠨᠣ	wolf	боохой, гайхал
МОГОЙ	ᠮᠣᠭᠣᠢ	snake	хайрхан
СУВД	ᠰᠤᠪᠳᠤ	pearl	шижир шүр
ҮХРИЙН МЯЛЗАН	ᠡᠬᠡᠷᠢᠶᠢᠨ ᠮᠢᠵᠢᠨ	cattle plague	цагаан өвгөн
ҮХЭ	ᠡᠬᠡ	to die	нас бара-
			бурхан бол-
all possible words which have become taboo			ХЭЦҮҮ НЭРТ

2.4 Indigenous Mongolian Vocabulary

Every language has **original words** which are difficult to translate into other languages because the concept or the object is not present elsewhere. Most special vocabulary is a **window into that culture**. For this reason, it is very helpful for students of the Mongolian language to know these words. This is a very **limited selection**. For a more complete list we refer the readers to the supplement of the book by Ц. Дашдондов "Англи хэлний хураангуй үгсийн толь" (Dictionary of English abbreviations), Ulan Bator, 1983.

Classical	Cyrillic	Translation and Explanation
ᠰᠢᠷᠬᠣᠭ	хорхог	a kind of Irish Stew prepared with hot stones in a pot (often a milk can) over an open fire
ᠮᠢᠮᠣᠭ	боодог	meal of goat or marmot (hot stones are put into the gutted-out belly of the animal and it cooks from the inside out)
ᠠᠶᠢᠷᠠᠭ	ааруул	dried, very hard curds
ᠪᠠᠨᠲᠠᠨ	бантан	meat soup with lumps of flour (often eaten after a hangover)
ᠪᠠᠨᠰ	банш	meat dumplings cooked in water or soup
ᠪᠤᠭᠤᠰ	бууз	large, steamed meat dumplings (eaten at the festival meal on Tsagaan Sar = lunar New Year celebration)
ᠬᠤᠭᠤᠰᠤᠭᠤᠷ	хуушуур	fried meat dumplings
ᠶᠢᠷᠢᠮ	өрөм	creamy milk skin, eaten on bread
ᠠᠶᠢᠷᠠᠭ	айраг	kumiss (fermented mare's milk)
ᠳᠡᠭᠡᠵ	дээж	the part of the meal offered to the gods
ᠠᠷᠠᠭ	араг	loosely woven basket for collecting dung
ᠳᠣᠮᠪᠣ	домбо	decorated copper jug used like a thermos
ᠳᠡᠭᠡᠯ	дээл	traditional Mongolian tunic/dress/coat which is buttoned on the side
ᠪᠠᠶ᠋ᠠᠷ	баавар	round metal (silver) decoration on a horse's saddle
ᠣᠪᠤᠭ	овоо	pile of rocks on a mountain top where travelers appease the spirits
ᠨᠠᠶᠠᠮ	наадам	festival of the 3 manly sports: horse racing, archery, and wrestling (always on July 11/12 th)
ᠣᠲᠣᠷᠯᠠ	оторло-	to take one's herd and belongings to a better pasture, often far away

2.5 Loan Words

As with all other languages, Mongolian has borrowed many foreign words. Many came in hundreds of years ago, have changed and look now like Mongolian words.

2.5.1 Integration of Loan Words

The pronunciation of foreign words changed considerably after coming into Mongolian:

грва-чань (Tibetan)	дашан	ᠳᠠᠰᠢᠨ	temple
цуан-хү (Chinese)	цонх	ᠴᠣᠨᠬ	window
ноомос (Greek)	ном	ᠨᠣᠮ	book
дифтэра (Greek)	дэвтэр	ᠳᠡᠪᠲᠦᠷ	notebook

Sometimes the meaning also changed after time. "Чамин", for example, was a market in Beijing where Mongolians used to buy luxury items. Today, "чамин" means 'luxury' or 'exquisite'.

Before the revolution, most of the foreign words came from other Asian languages. After the revolution, many European words entered the language through Russian.

2.5.2 Loan Words from Different Languages

2.5.2.1 SANSKRIT, UIGHUR

Religious vocabulary was introduced together with the introduction of Buddhism.

words from Sanskrit:			words from Uighur:		
ᠰᠤᠳᠠᠷ	судар	Sutra	ᠬᠤᠪᠠᠷᠠᠭ	хувраг	monk
ᠰᠢᠰᠢᠨ	шашин	religion	ᠰᠤᠪᠷᠠᠭᠠ	суврага	stupa, pagoda
ᠲᠢᠪ	тив	continent	ᠯᠠᠪᠠᠢ	лавай	conch trumpet
ᠮᠠᠬᠪᠣᠳ	махбод	body (element)	ᠲᠢᠲᠦᠮ	титэм	crowns
ᠰᠢᠯᠡᠭ	шүлэг	poem	ᠬᠤᠲᠠᠭᠲ	хутагт	religious title
ᠪᠣᠲᠦ	боть	volume (of books)	ᠬᠡᠷᠰ	хөрш	neighbor

2.5.2.2 PERSIAN, ARABIC

These are words that have to do mainly with goods and wares.

words from Persian:			words from Arabic:		
ᠪᠣᠯᠳ	болд	steel	ᠠᠷᠬᠢ	архи	alcohol
ᠴᠢᠬᠢᠷ	чихэр	sandy, sweets	ᠴᠤᠪ	цув	raincoat
ᠳᠠᠷᠢ	дарь	gunpowder	ᠠᠯᠮᠠᠰ	алмас	diamond
ᠲᠠᠷᠪᠠᠰ	тарвас	watermelon	ᠰᠠᠪᠠᠨ	саван	soap
ᠲᠣᠲᠦ	тоть	parrot			
ᠪᠠᠶᠢᠰᠢᠨ	байшин	building, house			
ᠳᠠᠷᠭᠠ	дарга	boss, leader, chief			

2.5.2.3 CHINESE, MANCHURIAN

Mongolia had very close contact with China and Manchuria, resulting in the absorption of many words into the Mongolian language. These words usually have to do with **household items, handicrafts, construction**, etc. From Manchurian came **administrative titles and concepts**.

words from Chinese:			words from Manchurian:		
ᠪᠠᠶᠴᠠᠭ	байцаа	cabbage	ᠬᠠᠪᠠᠨ	хаван	officer
ᠬᠡᠭᠤᠰᠢᠭᠦᠷ	хуушуур	khuushuur (dish)	ᠪᠠᠶᠠᠯ	бэйл	administrative title
ᠭᠣᠶᠮᠣᠨ	гоймон	noodles	ᠪᠠᠶᠰ	бэйс	administrative title
ᠯᠠᠠᠪᠠᠭᠤ	лаавуу	(cotton) material	ᠠᠮᠪᠠᠨ	амбян	governor
ᠯᠢᠶᠢᠷ	лийр	pear	ᠮᠠᠵᠢᠨ	фүжин	lady
ᠪᠠᠨᠵ	банз	board, plank			
ᠮᠤᠵᠠᠨ	мужаан	carpenter			
ᠰᠢᠬᠤᠶ	шохой	chalk			
ᠸᠠᠷ	ваар	vase, tile			
ᠯᠤᠭᠤᠨ	лууван	carrot			
ᠶᠠᠨᠳᠠᠨ	яндан	stove pipe			

2.5.2.4 TIBETAN

Many **Buddhist concepts** came from Tibet and are expressed with Tibetan words, including names for the **days of the week**. Almost all foreign given names come from the Tibetan language.

ᠪᠠᠭ	баг	mask	ᠮᠠᠶᠭ	маяг	style, manner
ᠪᠤᠨᠬᠠᠨ	бунхан	tomb, grave	ᠳᠡᠭᠯᠡᠮ	дэглэм	rule, order
ᠲᠡᠭ	тэг	zero	ᠳᠢᠪᠠᠶᠠᠵᠢᠨ	диваажин	paradise
ᠰᠠᠶᠠ	сая	million	ᠬᠣᠨᠵᠣᠨ	хонзон	revenge, grudge
ᠪᠤᠮ	бум	100,000	ᠮᠠᠳᠠᠭ	мадаг	fault, error, mistake
ᠭᠠᠷᠴᠢᠭ	гарчиг	table of contents	ᠭᠣᠮᠪᠣ	гомбо	patron of the Mongolians
ᠯᠤᠶᠠᠪᠠᠷ	луйвар	cheat, swindle	ᠨᠠᠶᠢᠵ	найз	friend
ᠯᠤᠭ	луу	dragon	ᠪᠤᠷᠠᠮ	бурам	cane sugar

2.5.2.5 EUROPEAN

Most **technological words** come from Europe. Many 'international' words which we know from English, came originally from Greek or Latin. One example is 'television', a combination of a Greek prefix and a Latin word.

words from Russian:			words from English:		
സ്റ്റാൻഷൻ	станц	station	ക്ലബ്ബ്	клуб	club
സൈസ്	размер	size (of clothing)	സ്പോർട്ട്	спорт	sport
ഡിസ്ട്രിക്ട്	район	district	ബോക്സിംഗ്	бокс	boxing
റിഫ്ലക്ടർ	винтов	rifle	തീയേറ്റർ	театр	theatre
ട്രെയിൻ	вокзал	train station	ടെലിവിഷൻ	телевиз	television
കുക്കി/ബിസ്കിറ്റ്	печень	cookie/biscuit			
ഇലക്ട്രിക്കൽ ബോക്സ്	щит	electrical box			
പ്രോപ്പർട്ടി കാർഡ്	пропуск	identity card			
ടൈം ടേബിൾ	расписани	schedule			

words from German and Italian:			words from French and Dutch:		
സെമെന്റ്	цемент (Ger.)	cement	ടിക്കറ്റ്	билет (French)	ticket
ഓഫീസ്	контор (Ger.)	office	താക്സി	такси (French)	taxi
ഫ്രെയിം	рам (Ger.)	frame	പ്രോസ്യൂട്ടർ	прокурор (French)	prosecutor
ലോസംഗ്	лозунг (Ger.)	slogan, password	ഫ്രണ്ട്	фронт (French)	front
ലാഗർ	лагерь (Ger.)	camp	പ്ലാകാറ്റ്	плакат (French)	poster
ഓപ്പറ	опер (Ital.)	opera	കൂപ്പൺ	талон (French)	coupon, voucher
കോൺസെർട്ട്	концерт (Ital.)	concert	ബാങ്ക്	банк (French)	bank
ബെൻസിൻ	бензин (Ital.)	petrol, gasoline	സ്റ്റീറിംഗ് വീൽ	руль (Dutch)	steering wheel

words from Latin:					
കാർ	മാഷിൻ	car, machine	ആർക്കൈവ്	അർക്കൈവ്	archives, files
റേഡിയോ	റേഡിയോ	radio	ട്രാക്ടർ	ട്രാക്ടർ	tractor
കമ്പൈൻ	കമ്പൈൻ	group of enterprises	ഡോക്ടർ	ഡോക്ടർ	doctor
കോളനി	കോളനി	colony	മാറ്റീരിയൽ	മാറ്റീരിയൽ	material
എജൻ്റ്	എജൻ്റ്	agent	ഗ്രേഡുസ്	ഗ്രേഡുസ്	degree
ഡെബന്റേഴ്സ്	ഡെബന്റേഴ്സ്	debenture, bond	ആർമി	ആർമി	army
ഫാബ്രിക്	ഫാബ്രിക്	factory	കമ്പാസ്	കമ്പാസ്	compass
കിമി	കിമി	chemistry	എക്സ്പോർട്ട്	എക്സ്പോർട്ട്	export
ആക്ട്	ആക്ട്	file	അസ്പിറന്റ്	അസ്പിറന്റ്	graduate student

Words from Greek:			
تلفون	Телефон	telephone	تلفون
سیستم	система	system	سیستم
موزه	музей	museum	موزه
بکتری	бактер	bacteria	بکتری
تصویر	практик	practice	تصویر
تکنیک	техник	technique	تکنیک
کلوگرام	килограм	kilogram	کلوگرام
استادین	стадион	stadium	استادین
فیزیک	физик	physics	فیزیک
کیلومتر	километр	kilometer	کیلومتر

Part III:

Morphology

Chapter 1:

Concrete Parts of Speech

pages 72 - 281

Real Parts of Speech

Nouns

Verbs

Adwords

Representative Parts of Speech

Prowords

Chapter 2:

Abstract Parts of Speech

pages 282 - 358

Postpositions

Conjunctions

Particles

Interjections

In Part III of this book, called Morphology (from Greek 'morphē' = 'form'), we will study **morphemes**. They can be divided into **2 groups**:

- 1.) **Lexical morphemes** (also called '**derivational suffixes**') which are used to form the words that enter a dictionary. (In English like 'worker', 'legalistic', 'pleasure'.)
- 2.) **Grammatical morphemes** which give lexical morphemes a new grammatical meaning. (In English like 'workers', 'legalistically', 'pleasures'.)

In Part II (Lexicology) we studied the different lexical or derivational morphemes and how they are used to build words. In this part we will mainly deal with the different **grammatical morphemes and their rules of application**. We will also look at some analytical forms when necessary.

Notice that the rules of the Cyrillic and the Classical script often do not agree. We might say that there are two grammars. For further explanation see Part I of the book.

For the Classical Mongolian script we stick in this book to the **revised forms**, which have been used in Inner Mongolia for some time. Where these forms differ from the old traditional forms, which appear in old historical works or some newly published books, we try to give also these old forms under the note 'old forms'.

The **parts of speech**, which actually are the subject of morphology, can be divided into **2 groups**. We will consider each group and its members with their appropriate grammatical morphemes (= inflectional suffixes):

1. Concrete parts of speech:	1.1 Real parts of speech:
1.1.1 Noun (person, place or thing; has a name)
1.1.2 Verb (words of action, state of being)
1.1.3 Adword* (adjective, adverb, numeral/number)
	1.2 Representative parts of speech:
1.2.1 Proword* (Pronoun)
(* these are two new terms that we created to express Mongolian grammatical ideas)
2. Abstract parts of speech:	2.1 Postposition (following word)
2.2 Conjunction (joining word)
2.3 Particle (piece of word)
2.4 Interjection (exclamations, onomatopoeic word)

Concrete parts of speech make up the language structure. In Chapter 4 of the **Appendix** (p.418ff) the reader will find the '**structural and functional system of relational suffixes**' which shows this structure clearly.

Abstract parts of speech are used to **express speech**.

1. CONCRETE PARTS OF SPEECH

1.1 Real Parts of Speech

1.1.1 Nouns

Words which describe people, animals, objects, bodies, ideas and appearances, and answer the question 'who?' or 'what?' are called nouns.

As mentioned at the end of Part I, three different kinds of inflectional suffixes can be added to nouns. Their grammatical meaning and subsequent order is as follows:

1. Plural

2. Case

3. Reflexivization

In order to understand better the following suffixes and their rules, we must mention again that Cyrillic and Classical Mongolian suffix rules sometimes disagree. This becomes especially clear with nouns with a **hidden "n" / "g"**. It's important to be able to discern whether the "n" / "g" belongs to the suffix or the word stem. ('Hidden' means that the letter belongs to the Classical Mongolian word stem, but doesn't always appear.)

1.1.1.1 PLURAL

In contrast to English, the plural form has **no great meaning**. Originally, there were very strict rules for plural usage, but through the centuries they have been lost, and we could almost say that you can get by without the plural. Basically, **the plural form is never used if it is already clear from the context that the noun is plural**. In English, this basic rule would lead to the following impossible sentences:

I bought three **apple** yesterday. Did you see all these **child**? How many **book** do you need?
Horse and **cow** are grazing in the meadow.

There are **five different plural suffixes**. Although it was probably pretty clear earlier which suffix was used where, **we cannot draw those parameters today**. So the rule that the "нар" suffix is for intelligent beings is still valid, but it would be dangerous to apply it strictly, otherwise students would be thought to have no intellect! It makes more sense to memorize the plural suffixes for the most important nouns.

1.1.1.1.1 Plural Suffixes (PS's)

Overview:

1.	ᠮᠠᠨᠤ, ᠮᠠᠨᠠᠭᠤᠨ, ᠮᠠᠨᠢᠨ	-ууд ² , -нууд ²	Most common PS
2.	ᠮᠠᠨᠤᠰ, ᠮᠠᠨᠠᠭᠤ	-чууд ² , -чуул ²	Collective PS
3.	ᠨᠠᠷ	нар	Usually for intelligent beings
4.	ᠰ	-д	mainly used for the suffixes "-ч(ид)" and "-гч(ид)"
5.	ᠨ	-с	rare, only for certain words

L.L.L.L.L. Plural Suffix "-үүд" (Most Common PS)

Suffix	Rules: for nouns, ending with <i>p</i>	Examples in Cyrillic and Classical Script	English translation
ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ (uud/üüd)	☞ consonants except "n"	ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ ᠪᠢᠷᠠᠭᠤᠳᠤ ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ ᠶᠤᠷᠦᠳᠤ ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ ᠬᠢᠰᠢᠭᠤᠳᠤ ᠰᠠᠭᠤᠳᠤ	books heroes yurts children
ᠨᠠᠭᠤᠳᠤ (nuGud) ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ (nügüd)	☞ vowels or "n" (Notice that the form ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ is written without the usual ü-letter-stroke in order to keep it from being confused with ᠨᠠᠭᠤᠳᠤ (= comrades).	ᠨᠠᠭᠤᠳᠤ ᠨᠠᠭᠤᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ ᠨᠠᠭᠦᠳᠤ	students seas birds tables
-ууд -үүд	☞ all consonants and vowels Pay attention: • Short vowels are dropped	нoмyуд гapууд бaатapууд oкyутнyуд гэрүүд хүүхлүүд бугүүд (буга) ханүүд (хана) хулганүүд (хулгана)	books hands heroes students yurts children deer walls mice
	• "-и", "-э" stay in suffix	ангyуд (ангy) тapннyуд (тapнн) cургуулнyуд (cургуулн)	classes mantras schools
	• The hidden "e" appears	шyвyуунyуд тэмээнyуд ширээнyуд өрөөнyуд тaлхнyуд	birds camels tables rooms loaves of bread
	• The hidden "g" appears	бaйшингyуд cангyуд хүрээлэнгyуд	houses treasures institutes
	• Inserted vowel "n" is needed for long vowels and diphthongs.	гэрээнyуд харандаанyуд бөөнyуд дэгдээхийнyуд далайнyуд туулайнyуд	contracts pencils shamans chicks seas hares

1.1.1.1.2 Plural Suffix "-чууд, -чүүд" (Collective PS)

Suffix	Example Classical M.	Example Cyrillic	English translation
ᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠤᠨ (-Kuud/-Küüd)	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠠᠭᠤᠨ	монголчууд/-чууд	Mongolians
-чууд, -чүүд	ᠠᠨᠭᠯᠢᠨᠠᠭᠤᠨ	англичууд/-чүүд	the British
	ᠳᠠᠷᠬᠠᠨᠠᠭᠤᠨ	Дарханчууд/-чууд	residents of Darhan
	ᠵᠠᠯᠠᠭᠤᠨ	залуучууд/-чүүд	youths
ᠪᠠᠭᠠᠭᠤᠨ (-Kuul/-Küüü)	ᠪᠠᠭᠠᠭᠤᠨ	багачууд/-чууд	little ones
-чуул, -чүүд	ᠪᠠᠶᠠᠭᠤᠨ	баячууд/-чүүл	the wealthy
	ᠶᠠᠯᠠᠭᠤᠨ	ялуучууд/-чүүд	the poor
The first suffix is the most common although the second can also always be used.	ᠰᠠᠶᠤᠭᠤᠨ	сайчууд/-чууд	the good
	ᠬᠤᠵᠢᠭᠤᠨ	эхчүүд/-чүүд	mothers
	ᠡᠮᠠᠭᠲᠠᠶᠤᠭᠤᠨ	эмэгтэйчүүд/-чүүд	women
	ᠪᠦᠰᠦᠭᠦᠶᠤᠭᠤᠨ	бүсгүйчүүд/-чүүд	young women
	ᠶᠡᠷᠭᠡᠲᠠᠶᠤᠭᠤᠨ	эрэгтэйчүүд/-чүүд	men
	ᠠᠵᠢᠯᠭᠦᠶᠤᠭᠤᠨ	ажилгүйчүүд/-чүүд	the unemployed

1.1.1.1.3 Plural Suffix "нар"

Suffix	Ex. Classical M.	Ex. Cyrillic	English translation
ᠨᠠᠷ (nar)	ᠪᠠᠭᠲᠠᠶᠤᠨ	багш нар	teachers
нар	ᠴᠣᠭᠣᠴᠤᠨ	тогооч нар	cooks
This suffix is the only PS which is not added directly to the Cyrillic word stem.	ᠡᠮᠴᠢᠨ	эмч нар	doctors
	ᠠᠬᠤᠨ	ах нар	older brothers
	ᠳᠦᠭᠦᠨ	дүү нар	younger siblings
	ᠡᠭᠴᠢᠨ	эгч нар	older sisters
	ᠯᠠᠮᠤᠨ	лам нар	Lamas
	ᠵᠣᠯᠣᠭᠤᠨ	жолооч нар	drivers
	ᠠᠪᠠᠭᠠᠨ	авга нар	paternal relatives
	ᠨᠠᠭᠠᠨ	нагац нар	maternal relatives
* Note, that this suffix, when added to the 1 st and 3 rd person plural, strengthens the plural meaning.	ᠠᠵᠢᠯᠭᠠᠨ	ажилтан нар	employees
	ᠰᠦᠰᠡᠭᠲᠠᠨ	сүсэгтэн нар	believers
	ᠳᠠᠷᠭᠠᠨ	дарга нар	leaders, bosses
	ᠪᠢᠳᠤᠨ	бид нар	we (all)
	ᠲᠡᠳᠤᠨ	тэд нар	they (all)

1.1.1.1.4 Plural Suffix "-д"

This suffix is used mainly when the noun ends with the derivational suffixes "-ц(ин)" / "-гч". The final "н" is dropped and the PS "д" is written instead. Note that the hidden "и" reappears. This suffix is also used with a few other nouns in which one of the following **final letters** is dropped when the PS is added: "н, р, л, й(ь)".

Suffix	Example Classical	Example Cyrillic	English transl.
ᠳᠠᠨ (-d)	ᠮᠠᠵᠢᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠮᠠᠵᠢᠨᠠᠳᠠᠨ)	ажилчид	workers
-д	ᠮᠠᠯᠴᠢᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠮᠠᠯᠴᠢᠨᠠᠳᠠᠨ)	малчид	herdsmen
☞ derivational suffixes:	ᠰᠣᠬᠢᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠰᠣᠬᠢᠨᠠᠳᠠᠨ)	зохиолчид	writers
	ᠰᠡᠳᠲᠦᠭᠦᠯᠠᠳᠠᠨ (ᠰᠡᠳᠲᠦᠭᠦᠯᠠᠳᠠᠨ)	сэтгүүлчид	journalists
• -ц(ин)	ᠰᠤᠷᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠰᠤᠷᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ)	сурагчид	pupils
• -гч	ᠬᠤᠳᠠᠯᠳᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠬᠤᠳᠠᠯᠳᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ)	худалдагчид	salesclerks
☞ final letters н, р, л, й(ь)	ᠬᠣᠶᠢᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠬᠣᠶᠢᠨᠠᠳᠠᠨ)	охид (охин)	daughters, girls
	ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠳᠠᠨ)	хаад (хаан)	kings
	ᠪᠣᠪᠠᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠪᠣᠪᠠᠨᠠᠳᠠᠨ)	өвгөд (өвгөн)	old men
	ᠨᠥᠬᠡᠳᠠᠨ (ᠨᠥᠬᠡᠳᠠᠨ)	нөхөд (нөхөр)	comrades
	ᠲᠦᠰᠢᠮᠡᠳᠠᠨ (ᠲᠦᠰᠢᠮᠡᠳᠠᠨ)	түшмэд (түшмэл)	officials
	ᠨᠣᠬᠣᠳᠠᠨ (ᠨᠣᠬᠣᠳᠠᠨ)	ноход (нохой)	dogs
	ᠮᠣᠷᠢᠨᠠᠳᠠᠨ (ᠮᠣᠷᠢᠨᠠᠳᠠᠨ)	морьд (морь / морин)	horses

1.1.1.1.5 Plural Suffix "-с"

Suffix	Example Classical	Ex. Cyrillic	English translation
ᠰᠢ (-s)	ᠬᠣᠶᠢᠨᠰᠢ	үйлс	deeds
-с	ᠮᠠᠵᠢᠨᠰᠢ	эрс	men
	ᠨᠠᠵᠢᠨᠰᠢ	нэрс	names
This suffix is not exchanged with another vowel, but added to the final letter.	ᠵᠠᠯᠤᠯᠠᠰᠢ	залуус	youths
	ᠶᠦᠷᠰᠢ	үрс	descendants
	ᠳᠡᠭᠳᠡᠰᠢ	дээдэс	ancestors, upper class
	ᠳᠣᠳᠣᠳᠢ	доодос	lower class
Note , that some words have a hidden "н" which is dropped when the suffix is added.	ᠶᠣᠮᠤᠨᠰᠢ (ᠶᠣᠮᠤᠨᠰᠢ)	юмс (юман)	things
	ᠶᠦᠭᠦᠨᠰᠢ (ᠶᠦᠭᠦᠨᠰᠢ)	үгс (үгэн)	words
	ᠠᠭᠤᠯᠠᠨᠰᠢ (ᠠᠭᠤᠯᠠᠨᠰᠢ)	уулс (уулан)	mountains

1.1.1.1.2. Plural Usage Without Suffixes

Mongolian PS's, as already mentioned, are only used when it is not already clear from the overall context that the plural is intended. Below we have described the circumstances when plural usage is unnecessary.

1.1.1.1.2.1. Numerals

- a) *ᠨᠠᠯᠠᠳ ᠭᠤᠷᠪᠠᠨ хуурцаᠭ бий.*
Надал **гурван** хуурцаᠭ бий.
I have **three** tapes.
- b) *Би таван найзтайгаа кино үзэв.*
Би **таван** найзтайгаа кино үзэв.
I saw a film together with my **five** friends.
- c) *Би дэлгүүрээс олон ном авлаа.*
Би дэлгүүрээс **олон** ном авлаа.
I bought **many** books at the store.
- d) *Өнөөдөр зарим оюутан ирсэнгүй.*
Өнөөдөр **зарим** оюутан ирсэнгүй.
Some students didn't come today.
- e) *Манай хүү цөөн алдаа хийсэн.*
Манай хүү **цөөн** алдаа хийсэн.
Our son made **few** mistakes.
- f) *Ангид хэдэн сандал байна вэ?*
Ангид **хэдэн** сандал байна вэ?
How many chairs are in the classroom?

1.1.1.1.2.2. Repeated Words

- a) *Орон орны төлөөлөгч иржээ.*
Орон орны төлөөлөгч иржээ.
Delegates came from different **countries**.
- b) *Гэр гэртээ харьгаа!*
Гэр **гэртээ** харьгаа!
Go back to your **homes**!
- c) *Энд хэн хэн байна вэ?*
Энд **хэн хэн** байна вэ?
Who (all) is here?
- d) *Та дэлгүүрээс юу юу авсан бэ?*
Та дэлгүүрээс **юу юу** авсан бэ?
What (all) did you get at the store?
- e) *Тэр хөдөөнөөс ирээд хүн хүнтэй уулзаар явна.*
Тэр хөдөөнөөс ирээд **хүн хүнтэй** уулзаар явна.
He came from the countryside and has been meeting with many **people**.
- f) *Би Берлинд байхдаа сайхан сайхан юм иддэг байсан.*
Би Берлинд байхдаа **сайхан сайхан** юм иддэг байсан.
When I was in Berlin, I ate many good **things**.
- g) *Манай хүү байх байхгүй юм дандаа нэхдэг.*
Манай хүү байх **байхгүй** юм дандаа нэхдэг.
My son constantly demands extraordinary **things**.
("... being and not being things.")
- h) *Тэр олон жил чадах чадахгүй ажил хийж байна.*
Тэр олон жил **чадах чадахгүй** ажил хийж байна.
For many years he has been going about doing all **kinds of work**.
("...things he can and things he can't do.")

1.1.1.2.3. Verbs that Demand Plural

- a) *ᠬᠤᠳᠠᠭ ᠳᠡᠭᠦᠷ ᠬᠤᠭᠤᠯᠠᠷᠠᠭᠤᠨ* .. b) *ᠪᠠᠶᠢᠷ ᠰᠢᠷᠢᠶᠢᠨ ᠳᠡᠭᠦᠷ ᠮᠥᠩᠭᠦ ᠳᠠᠯᠠᠭᠭᠢᠵᠢᠰᠢ* ..
 Худаг дээр үхэр цугларчээ. Баяр ширээн дээр мөнгө далгэжээ.
 The cattle **gathered** at the well. Bayar **spread out** the money on the table.
- c) *ᠪᠢ ᠤᠯᠤᠨᠳᠤ ᠮᠥᠭᠦᠨ ᠲᠦᠭᠦᠰᠢᠨ* .. d) *ᠰᠠᠷᠠᠠ ᠤᠷᠢᠯᠭ᠎ᠠ тарааж байна.*
 Би ууланд мөөг түүсэн. Сараа урилга тарааж байна.
 I **picked** mushrooms on the mountain. Saraa **is distributing** invitations.
- e) *ᠲᠠᠯᠳᠤ ᠬᠣᠨᠢ бэлчиж байна.* f) *ᠪᠢᠳᠤ ᠨᠠᠮᠠᠷ ᠬᠦᠨᠰᠢᠨᠢ хураадаг.*
 Талд хонь бэлчиж байна. Бид намар хүнсний ногоо хураадаг.
 The sheep are **grazing** on the steppe. We always **harvest** vegetables in the fall.

1.1.1.2.4. Quantitative Words

- a) *ᠰᠦᠷᠢᠭᠦ ᠴᠣᠨᠠ* b) *ᠬᠠᠶᠢᠷᠢᠮᠠᠭ* c) *ᠪᠣᠣᠳᠤᠯ*
сүрэг чоно хайрмаг янжуур боодол маас
 a **pack** of wolves a **pack** of cigarettes a **packet** of paper
- d) *ᠪᠠᠭᠴᠢ* e) *ᠠᠲᠭ᠎ᠠ* f) *ᠬᠤᠰᠢᠭᠢ*
 мод багц чихэр атга ном
 a **bundle** of wood a **handful** of candies a **pile/stack** of books

1.1.1.2.5. Abstract Ideas

- a) *ᠰᠠᠨᠠᠭ* b) *ᠬᠠᠶᠢᠷ* c) *ᠮᠡᠷᠦᠭᠡᠳᠠᠯ* d) *ᠪᠣᠳᠠᠯ*
 санаа хайр мөрөөдөл бодол
 idea love longing thought

1.1.1.2.1.2 Genitive Case

1.1.1.2.1.2.1 Genitive CS's, Rules, Examples

Suffixes	Rules: For words ending with p	Examples	English ("...s" or "of the ...")
ᠶ᠋ᠨ (yin)	• vowels	ᠮᠵᠢᠨ ᠶ᠋ᠨ ᠲᠣᠭᠤᠨ ᠶ᠋ᠨ ᠨᠠᠮᠤᠨ ᠶ᠋ᠨ ᠮᠤᠨ ᠶ᠋ᠨ	the doctor's the dog's the name's Mother's
ᠠᠨ (un/ün)	• consonants except "n"	ᠰᠢᠨ ᠠᠨ ᠰᠢᠨ ᠠᠨ ᠠᠨᠪᠢᠰᠢᠨ ᠠᠨ	the animal's the book's the notebook's
ᠪᠢ (u/ü)	• "n"	ᠮᠤᠨᠠᠨ ᠪᠢ ᠰᠢᠨᠠᠨ ᠪᠢ ᠠᠨᠵᠢᠨᠠᠨ ᠪᠢ ᠠᠨᠴᠢᠨ ᠪᠢ	the moon's the sun's the table's their
-ЫН	strong words: • short vowels (which are then dropped) • consonants except "n"	зорилго зорилгын буга бугын хана ханын найз найзын ном номын хурал хурлын аав аавын улс улсын ах ахын сар сарын	the goal's the deer's the wall's the friend's the book's the meeting's Father's the country's the older brother's the month's
(ийн)	Note the exceptions : • -И, -Ь (are dropped) • -Ж, -Ц, -ИИ, -Х (have "i" in the Classical Mongolian word stem) • Г (final consonant) (hidden "g" appears) (inserted consonant "g" is needed for long vowels)	анги ангиин технологг технологийн Азг Азийн сургууль сургуулийн говь говийн Дорж Доржийн сурагг сурагчийн багш багшийн хатолиг католикийн зураг зургийн байшин(г) байшингийн сан(г) сангийн залуу залуугийн бөө бөөгийн дараа дараагийн	the class's technology's Asia's the school's the Gobi Desert's Dorj's the pupil's the teacher's catholic the picture's the house's the treasury's the youth's the shaman's (of the) next

-Ы	strong words: ☛ "n" Note: ☛ hidden "n" (some list this as a suffix, but the "n" is part of the noun stem) * exception	оюутан олов малчин хаан морь(и) сар(а) нар(а) талх(а) харандаа(*!)	оюутны олны малчны хааны морины сарны нарын талхны харандааны	the student's of many the herdsman's the king's the horse's the moon's the sun's the bread's the pencil's
-ИЙН	weak words: ☛ short vowels (which are then dropped) ☛ consonants except "n" (see exceptions to -ЫН)	шөнө эрдэнэ бие гэр эм билет эх	шөнийн эрдэнийн биеийн гэрийн эмийн билетийн эхийн	the night's the jewel's the body's the yurt's the medicine's the ticket's Mother's
-ИЙ	weak words: ☛ "n" Note: ☛ hidden "n" (some list this as a suffix, but the "n" is part of the noun stem) *exception	хэн үнэн хүн мөрөн зэр ширээ(н) жимс(э) гүү(н) гэрээ(*!)	хэний үнэний хүний мөрний зэний ширээний жимсний гүүний гэрээний	whose the truth's the person's the river's the lord's the table's the fruit's the mare's the contract's
-Н	☛ diphthongs	далай орой дэлхий	далайн оройн дэлхийн	the sea's the evening's the world's

1.1.1.2.1.2.2 Question Words

Whose mother is this?

Энэ хэний ээж вэ?

Энэ хэний ээж вэ?

What kind of meat did you buy? ("Whose meat...")

Чи юуны мах авсан бэ?

Чи юуны мах авсан бэ?

This is Baatar's mother.

Энэ Баатарын ээж.

Энэ Баатарын ээж.

I bought beef. ("... cow's meat.")

Би үхрийн мах авлаа.

Би үхрийн мах авлаа.

1.1.1.2.1.2.3 Usage

1.) Postpositions which demand genitive case:

a	тал / аргаар	жилийн дараа	after a year
b	хүүхдэд / аргаар	хүүхдийн төлөө	for the children
c	хуралд тал / аргаар	уулзахын тулд	in order to meet ...
d	хүний / аргаар	номын тухай	about the book
e	хичээлд тал / аргаар	хичээлийн өмнө	before the lesson
f	агаар тал / аргаар	таван жилийн турш	during five years

2.) Nouns used as modifiers:

a) Noun + **material** from which it's madec) **place** where the noun appearsb) noun + **part** of the nound) noun + its **container**

a	ᠠᠨᠠᠮ / ᠪᠢ ᠰᠢᠲᠠᠨ ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠲᠠᠭᠠᠰᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠰᠢᠵᠢᠨ ᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠢ ᠰᠢᠲᠠᠨ	талхны гурил гутлын савхи эмийн ургамал гэрийн мод дэрний өд	bread flour boot leather medicinal plant yurt's wood pillow feathers
b	ᠲᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠢ ᠰᠢᠲᠠᠨ ᠲᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠢ ᠰᠢᠲᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	номын хавтас ширээний хөл орны даавуу уулын орой	book cover table leg bed sheet mountain peak
c	ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠲᠠᠭᠠᠰᠠᠨᠠᠨ	хотын музей усны шувуу говийн ургамал	city museum water bird desert plant
d	ᠪᠢᠴᠢᠭᠢᠨᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ ᠲᠠ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	бичгийн сав гурилын шуудай захяны дугтуй	letter case flour sack envelope (letter wrapping)

3.) Possession:

a	ᠰᠢᠵᠢᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	миний сандал	my chair
b	ᠴᠢᠨᠢᠨᠠᠨ ᠠᠬ	чиний ах	your brother
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠢ ᠰᠢᠲᠠᠨ	тэдний ээж	their mother
d	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠨᠤᠲᠠᠭ	монголын нутаг	Mongolian territory
e	ᠪᠠᠭᠠᠲᠠᠷᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ЭХНЭР	Баатарын эхнэр	Baatar's wife
f	ᠠᠮᠴᠢᠨᠠᠨᠠᠨ / ҮЭЛЭГ	эмчийн үзлэг	the doctor's examination
g	ᠮᠠᠯᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ТЭЖЭЭЛ	малын тэжээл	(animal) fodder

4.) Time:

a	—ᠲᠠᠭᠠᠰᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠢ ᠲᠠᠭᠠᠰᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	1984 оны 9-р сар	September (of the year) 1984
b	ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ	маргаашийн хурал	tomorrow's meeting
c	ᠨᠠᠮᠷᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠪᠣᠷᠣᠰᠤ	намрын бороо	autumn rain
d	ᠥᠨᠡᠭᠡᠳᠢᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠰᠣᠨᠢᠨ	өнөөдрийн сонин	today's newspaper
e	ᠲᠠᠭᠠᠰᠠᠨᠠᠨᠠᠨ / ᠰᠢᠵᠢᠨᠠᠨᠠᠨ	оройн хоол	evening meal, supper

5.) Geographical names:

a	Алтайн нуруу	Алтайн нуруу	Altai Mountain Range
b	Туулын хөндий	Туулын хөндий	Tuul Valley
c	Улиастайн гол	Улиастайн гол	Uliastai River
d	Хүйсийн говь	Хүйсийн говь	Khuis Desert
e	Улаанбаатарын орчим	Улаанбаатарын орчим	Ulaanbaatar's surroundings

6.) Intensifying adjectives:

a	Муугийн муу	МУУГИЙН МУУ	very worst ("bad of bad")
b	Холын хол	ХОЛЫН ХОЛ	very furthest ("far of far")
c	Дээдийн дээд	ДЭЭДИЙН ДЭЭД	very highest, very best ("high of high")

7.) Together with an NDS:

a	Мэддэгийн шинж	МЭДДЭГИЙН ШИНЖ	well-known appearance
b	Ялсны баяр	ЯЛСНЫ БАЯР	joy of victory ("having-won joy")

8.) Subject of an attribute clause (see page 392):

a	Миний тарьсан цэцгийг хамгаалж байгаарай!	Миний тарьсан цэцгийг хамгаалж байгаарай!	Please take care of the flowers <i>that I planted</i> .
b	Доржийн худалдаж авсан машиныг би үзсэн.	Доржийн худалдаж авсан машиныг би үзсэн.	I saw the car <i>that Dorj bought</i> .

1.1.1.2.1.3 Dative-Locative Case

1.1.1.2.1.3.1 Dative-Locative CS's, Rules, Examples

Suffixes	Rules: For words ending with p	Examples	English translation	
ᠳᠤ (du/dü) -д (ᠳᠤ᠋ᠠᠨ + ᠳ) (old forms)	ᠳ vowels note: ◦ final vowel can't be seen in Cyrillic	ᠠᠨᠭᠠᠳᠤᠳᠤ ᠳᠤ ᠠᠨᠭᠢᠳᠤ ᠳᠤ ᠰᠤᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠤᠳᠤ ᠳᠤ ᠨᠣᠬᠣᠶᠤ ᠳᠤ ᠳᠡᠯᠬᠢᠶᠤᠳᠤ ᠳᠠᠯᠠᠶᠤᠳᠤ ᠠᠶᠤᠳᠤ ᠰᠠᠷᠳᠤ ᠳᠤ	даргад ангид сургуульд нохойд дэлхийд далайд аавд * сард *	to the leader in the class in the school for the dog in the world in the sea to the father in the month
	ᠳ n, m, l, ng code word: namilang note: ◦ hidden "ᠮ" ◦ inserted vowel is necessary after д, з, т, х, ш, ж, ч in Cyrillic script	ᠨᠣᠮᠳᠤ ᠳᠤ ᠮᠠᠯᠳᠤ ᠳᠤ ᠰᠠᠨᠳᠤ ᠳᠤ ᠪᠠᠶᠰᠢᠨᠢᠮᠳᠤ ᠳᠤ ᠤᠰᠠᠮᠳᠤ ᠳᠤ ᠮᠣᠷᠢᠨᠳᠤ ᠳᠤ ᠮᠣᠳᠣᠨᠳᠤ ᠳᠤ ᠪᠠᠲᠠᠳᠤ ᠳᠤ ᠨᠠᠶᠢᠭᠠᠳᠤ ᠳᠤ ᠠᠬᠤᠳᠤ ᠳᠤ ᠪᠠᠭᠰᠢᠨᠢᠳᠤ ᠳᠤ ᠡᠮᠴᠢᠳᠤ ᠳᠤ ᠮᠤᠵᠢᠨᠢᠳᠤ ᠳᠤ ᠨᠥᠭᠡᠨᠠᠳᠤ ᠳᠤ	номд (НОМОНД) малд санд байшинд усадд моринд модонд Батад найзад ахад багшид эмчид мужид ноёдд	in the book for the animal in storage in the house in the water to the horse in the tree to Baatar to the friend to the older brother to the teacher to the doctor in the district to the stock
ᠳᠤᠳᠤ (tu/tü) -т (ᠳᠤᠳᠤ᠋ᠠᠨ + ᠳ) (old forms)	ᠳ (b*),g,r,s,(d*) code word: bagarasada Cyrillic exceptions*	ᠰᠢᠳᠤᠪᠠᠭᠠᠷᠠᠰᠠᠳᠠ ᠳᠤᠳᠤ ᠲᠥᠰᠥᠪᠠᠭᠠᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠠᠶᠢᠮᠠᠭᠠᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠴᠠᠭᠤᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠭᠠᠷᠤᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠭᠠᠷᠦᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠭᠢᠨᠦᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠶᠤᠷᠦᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠶᠤᠰᠢᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠲᠢᠪᠤᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ	сэдэвт төсөвт аймагт цагт гарт гэрт эндэст тивд	in the title in the budget in the 'aimag' at --- o'clock in the hand in the yurt at the end on the continent
	* Note: in Cyrillic, an inserted vowel follows after final -д	ᠠᠷᠠᠯᠠᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ ᠬᠤᠭᠤᠬᠤᠳᠤᠳᠤ ᠳᠤᠳᠤ	арлад хүүхдэд	for the people for the child

c	Би 1960 онд төрсөн.	Би 1960 онд төрсөн.	I was born in 1960.
d	7-р сард хамгийн халуун болдог.	7-р сард хамгийн халуун болдог.	It is warmest in July.

4.) Possession:

a	Надад ном бий.	I have a book.
b	Баатарт олон хурдан морь бий.	Baatar has many fast horses.
c	Чамд талх бий юу?	Do you have any bread?

5.) Causative structures:

a	Нэг хонь чононд идүүлжээ.	A sheep was eaten by a wolf.
b	Муур нохойнд баригдав.	A cat was caught by a dog.

6.) Like an English prepositional object:

a	Тараа алчуурт үр!	Rub your hands on the towel.
b	Бид хөлдөө гутал өмсдөг, гартаа бээлий хийдэг.	We wear boots on our feet, and gloves on our hands.

7.) Like the English preposition 'for':

Ex. c and d are used similarly, but notice that ex. e is used the other way round. If one translates хэрэгтэй with "...is needed.", then confusion is not likely to happen.

a	Тэр бүсгүй хүүдээ дээл хийв.	That young woman made a 'deed' for her son.
b	Би эхнэртээ үнэртэй ус авав.	I bought perfume for my wife.
c	Би чамд хайртай.	I love you. ("I am with love for you.")
d	Би өөхөнд дургүй.	I don't like fat. ("I am without liking for fat.")
e	Надад мөнгө хэрэгтэй. and not: Би мөнгөнд хэрэгтэй.	I need money. ("For me money is needed.")

8.) Expressing quality of action:

a	Дорж англи хэлэнд сайн.	Dorj is good at English.
b	Монголчууд моринд гаргуу.	The Mongolians are excellent at horseback riding.
c	Тэр хоолонд муу.	He is a picky eater. ("He is bad at eating.")

9.) Listing similar things:

a	Араатанд арслан, бар, чоно гэх мэт амьтад ордог.	Lions, tigers, wolves, etc. belong to the wild animal category.
---	--	---

1.1.1.2.1.4. Accusative Case

1.1.1.2.1.4.1. Accusative CS's, Rules, Examples

Suffix	Rules: For words ending with p	Examples	English translation	
᠋ᠨ (i)	☛ consonants	ᠬᠠᠨᠨ ᠋ᠨ ᠶ᠋ᠢᠨᠨ ᠋ᠨ ᠣᠷᠶ᠋ᠨᠨ ᠋ᠨ	the hand the people the light	
᠋ᠨ (yi)	☛ vowels	ᠬᠠᠨᠢᠨ ᠋ᠨ ᠬᠠᠨᠢᠨᠢ ᠋ᠨ ᠬᠠᠨ ᠋ᠨ	the mirror the loaf of bread the father	
-ыг	strong words: ☛ short vowels (which are then dropped)	дарга чоно зорилга	даргыг чоныг зорилгыг	the leader the wolf the aim
	☛ consonants	уул ард ном давс гар	уулыг ардыг номыг давсыг гарыг	the mountain the people the book the salt the hand
(ийг)	Note the exceptions: • ы, -ь (are dropped) • ж, -ч, -ш, -ж (have "i" in the Classical Mongolian word stem) • г (final consonant)	салхы ангы хонь сургуул ээж ач багш католик зураг нутаг	салхийг ангийг хонийг сургуулийг ээжийг ачийг багшийг католикийг зургийг нутгийг	the wind the class the sheep the school the mother the favor the teacher the Catholic the picture the homeland
-ийг	weak words: ☛ short vowels (which are then dropped)	мөнгө өнгө эрдэнэ шөнө	мөнгийг өнгийг эрдэнийг шөнийг	the money the color the treasure the night
	☛ consonants	гэрэл хүн эх үнэг	гэрлийг хүнийг эхийг үнэгийг	the light the person the mother the fox

e	Би хоёр цагаан цамц авъя.	Би хоёр цагаан цамц авъя.	I want to buy two white shirts.
h	Тэмүүжин 5 метр өндөр мод харсан.	Тэмүүжин 5 метр өндөр мод харсан.	Tömüjün saw a tree 5 meters tall.
i	Надад том талх аваарай!	Надад том талх аваарай!	Please buy me a big loaf of bread.

1.1.1.2.1.4.3.2 Definite Noun

Following are some of the conditions when the noun is definite and therefore the accusative CS is needed.

1.) Noun with possessive pronoun:

	Classical Mongolian	Cyrillic	English
a	Хүрэг ахныг / ахныг харнахыг биелүүл.	Миний сонин(ы)г* ах уншиж байна.	The older brother is reading <i>my</i> newspaper.
b	Ахныг би харна / би харнахыг биелүүл.	Түүний цамцыг чи өмссөн үү?	Did you wear <i>his</i> sweater?
c	Ахыг би харна / би харнахыг биелүүл.	Таны морийг унаж болох уу?	May (I) ride <i>your</i> horse?
d	Бид баатарын байшинг барив.	Бид Баатарын байшинг барив.	We built <i>Baatar's</i> house.

*according to the grammatical rule, сонин(ы)г is correct, but сонинг has become an acceptable form.

2.) Noun with demonstrative pronoun:

a	Би энэ номыг авлаа.	Би энэ номыг авлаа.	I took <i>this</i> book.
b	Би энэ хичээлийг заана.	Би энэ хичээлийг заана.	I will teach <i>this</i> lesson.
c	Харгалын тоог тэр сайн боддог.	Иймэрхүү тоог тэр сайн боддог.	<i>Such numbers as these</i> he calculates well.
d	Тэр юмсыг хаанаас авч чадах вэ?	Тэр юмсыг хаанаас авч чадах вэ?	Where can we buy <i>those things</i> ?

3.) Personal pronouns:

a	Чи намайг харсан уу?	Чи намайг харсан уу?	Did you see <i>me</i> ?
b	Би түүнийг явуулна.	Би түүнийг явуулна.	I will send <i>him</i> .
c	Бид тэднийг санана.	Бид тэднийг санана.	We will miss <i>them</i> .
d	Би чамыг хайрладаг.	Би чамыг хайрладаг.	I love <i>you</i> .

4.) Proper names:

a	Бид маргааш Хэрлэнг туулна.	Бид маргааш Хэрлэнг туулна.	We will cross <i>the Kherlen</i> tomorrow.
b	Би Сүрэнг олон удаа дуудсан.	Би Сүрэнг олон удаа дуудсан.	I called <i>Süren</i> many times.
c	Жаргалыг гэр лүү нь явуулсан уу?	Жаргалыг гэр лүү нь явуулсан уу?	Did someone send <i>Jargal</i> home?

1.1.1.2.1.5.3 Usage

1.) Postpositions and adverbs in postpositional function which require ablative case:

Notice that "-ын өмнө" means 'directly before ...' and "-аас өмнө" mean 'a longer period of time before...':

a	Амттай/с амттай танай бичиглэл .. Анх / хуучирч / хуучирч би	Тэр уулзалтаас өмнө би түүнийг таньдаггүй байсан.	Before that meeting I didn't know him.
b	Амттай танай .. Хэс / хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Үүнээс хойш би энэ алдааг давтахгүй.	From now on , I won't make this mistake again.
c	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Швейцарь Германаас урагш байдаг.	Switzerland is south of Germany.
d	Хуучирч танай .. Би амттай би / амттай би	Би түүнээс доош явж чадахгүй.	I can't go further down than that .

2.) Time or place an action begins:

a	Ан / хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Та нар Берлинээс ирэв үү?	Did you come from Berlin ?
b	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Хөдөөнөөс хүн ирсэн.	Someone came from the countryside .
c	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Зүүн зүгээс нар манддаг.	The sun rises in the East .
d	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Германаас тусламж ирсэн.	Aid came from Germany .
e	Би хуучирч би / хуучирч би	Би маргаашаас хөлөө явна.	I'm going to the countryside tomorrow or soon after.
f	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Би өглөөнөөс орой болтол юм уншсан.	I read from morning until evening.
g	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Би багадаа хонь хариулж байсан юм.	I've herded sheep since my childhood .
h	Хуучирч / хуучирч би / хуучирч би	Би өнгөрсөн зунвас Монголд амьдарч байна.	I've been living in Mongolia since last summer .

3.) Like the English prepositions 'from/of':

a	Би хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Би чамнаас нэг ном авмаар байна.	I want to get a book from you .
b	Хуучирч -- Хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Энэ цайнаас ууж, хоолноос идээрэй!	Please drink some of this tea and eat some of this food .
c	Хуучирч -- Хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Надад махнаасаа 2 кило өгөөч.	Would you give me 2 kg of the meat , please.
d	Хуучирч би .. Хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Биднээс нэг нь багштай уулзъя.	Let one of us meet with the teacher.
e	Хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Арваас тавыг хас!	Subtract 5 from 10 !
f	Хуучирч би / хуучирч би / хуучирч би	Тэднээс 4 нь ирсэнгүй.	Four of them didn't come.

1.1.1.2.1.6 Instrumental Case

Hardly any other case is translated in as many different ways as is the instrumental case. **Many different English prepositions express it:** 'through, by, with, from, as, of, in,' etc.

1.1.1.2.1.6.1 Instrumental CS's, Rules, Examples

Suffixes	Rules: For words ending with p	Examples	English translation (only in context clear)	
Өр (bar/ber)	✎ vowels	зана ө Өр хөө ө Өр хөвөн ө Өр тал ө Өр гурван/ ү Өр	through the window from wood with jewels through the forest of silk	
Үр (iyar/iyer)	✎ consonants	гүн ү Үр гүн ү Үр хот ү Үр хүн ү Үр аймаг ү Үр	through the fire by hand through the country by the people through the aimag	
-аар -оор -ээр -өөр	✎ all vowels and consonants Note: • short vowels are dropped	эрдэнэ торго дарга мөнгө мад сэтгэл мод	эрдэн ээр торг оор дарга ар мөнгө өр мала ар сэтгэл ээр мод оор	with jewels (e.g. to decorate) of silk (e.g. to make) by the leader (e.g. to send) with/for money (e.g. to play) (e.g. rich) in livestock with (e.g. my whole) heart from wood (e.g. to make)
	• "а/я" contain already an "э/я"	биз ая	биз ээр ая ар	(e.g. great) of figure along the melody (e.g. to sing)
	• hidden "г" appears	сан(г) ан(г)	санга ар анга ар	about the library (e.g. to brag) (e.g. rich) in game
	• -эл/-ө	анга л ам л	анга лар амжа ар	as a class (e.g. to participate) with one's life (e.g. to defend)
	• inserted vowel "г" is necessary after long vowels and diphthongs	дэлхий хүү далай ой	дэлхий гээр хүү гээр далайга ар ой оор	through the world (e.g. to travel) with the son (e.g. to send) by sea (e.g. to travel) through the forest (e.g. to walk)

1.1.1.2.1.6.2. Question Words

With whom did you send the letter?

Энэ /-ийг /-д хэргээр захиа явуулсан бэ?
Чи хэнээр захиа явуулсан бэ?

I sent the letter **with Baatar.**

Би баатартай хамт хэргээр захиа явуулсан.
Би Баатараар захиа явуулсан.

With what did you make this meal?

Энэ /-ийг /-д хэргээр хийсэн бэ?
Та энэ хоолыг юугаар хийсэн бэ?

I made this meal **with meat, flour and vegetables.**

Би энэ /-ийг /-д хэргээр хийсэн.
Би энэ хоолыг мах, гурил, ногоогоор хийсэн.

As what did (the people) elect Dorj?

Доржийг юугаар сонгосон бэ?
Доржийг /-д /-ийг юугаар сонгосон бэ?

(They) elected Dorj **as class president.**

Доржийг ангийн ахлагчаар сонгов.
Доржийг ангийн ахлагчаар сонгов.

About when will you come?

Та хэдийгээр ирэх вэ?
Та /-ийг /-д хэргээр ирэх вэ?

I'll come **at the end of the month.**

Би энэ сарын сүүлчээр ирнэ.
Би энэ сарын сүүлчээр ирнэ.

1.1.1.2.1.6.3 Usage

1.) Different Means: a) transportation; b) object; c) material; d) people

a	Би /-ийг /-д /-ийг /-д .. Тэр /-ийг /-д /-ийг /-д ..	Би онгоцгоор ирэв. Тэр дугуйгаар явдаг.	I flew. ("I came by plane.") He always goes by bike.
	Тэр /-ийг /-д /-ийг /-д .. Тэр галт тэргээр явна.	Тэр дараа угсаар ярина.	She'll leave by train.
b	Би /-ийг /-д /-ийг /-д .. Хутгаар юм огтолдог.	Хутгаар юм огтолдог.	I'll call afterwards. ("I'll speak by wire...") You cut things with a knife.
	Шатаар гар! Аав өндөр дуугаар хүүхлүүдийг дуудсан.	Шатаар гар! Аав өндөр дуугаар хүүхлүүдийг дуудсан.	Go up the stairs. Father called the children with a loud voice.
	Би /-ийг /-д /-ийг /-д .. Би биеэр ирнэ.	Би биеэр ирнэ.	I'll come in person. ("I'll come in the flesh.")
c	Би /-ийг /-д /-ийг /-д .. Миний аав модоор ширээ хийв.	Би хөх торгоор дээл хийв. Миний аав модоор ширээ хийв.	I made a 'deel' out of blue silk. My father made a table out of wood.
	Үүнийг халуун усаар угаа! Монголчууд гүүний сүүгээр айраг хийдэг.	Үүнийг халуун усаар угаа! Монголчууд гүүний сүүгээр айраг хийдэг.	Wash this with hot water! Mongolians make 'airag' from mare's milk.
	Арьсаар гутал хийдэг.	Арьсаар гутал хийдэг.	(We) make boots from leather.
d	Багшийн ачаар бид эрдэм ном сурчээ. Бат таны дэмжлэгээр сургуульд оров.	Багшийн ачаар бид эрдэм ном сурчээ. Бат таны дэмжлэгээр сургуульд оров.	Thanks to the teacher we have received an education. Thanks to you, Bat entered school. ("Through your help...")

2.) With logical subject in *causative* voice:

a	Би баатараар захиа явуулав.	I sent a letter with Baatar.
b	Та эгчээр дээл хийлгэх үү?	Will you have the older sister make you a 'deel'?
c	Би ахдаараа орос хэл заалгадаг.	I have my older brother teach me Russian.

3.) Like English prepositions:

a	Танай хонь голоор гарлаа.	Your sheep went through the river.
b	Багшийг үүдээр орж ирэхэд сурагчид огт яриагүй байсан.	As the teacher came in through the door the pupils were not talking at all.
c	Шил цонхоор битгий шид!	Don't throw glass out of the window.
d	Чи энэ шилээр юм харж чадах уу?	Can you see anything through this glass?

4.) Indefinite time or place:

a	Та монголд ямар хугацаагаар ирсэн бэ?	For how long have you come to Mongolia?
b	Би Монголд 3 жилээр ирсэн.	I have come to Mongolia for about three years.
c	Тэр энэ сарын эхээр Германаас ирсэн.	She came from Germany at the beginning of this month.
d	Миний ээж үүрээр явдаг.	My mother leaves at daybreak.
e	Гудамжаар олон хүн явж байна.	Many people are walking along the streets.
f	Бид хөдөөгөөр явах санаатай.	We intend to travel through the countryside.
g	Ойгоор зугаалах сайхан.	Walking through the forest is wonderful.

5.) Explaining activities and work:

a	Би эрдэм шинжил- гээний ажилтнаар ажилладаг.	I work as a research worker.
b	Тэр 1986 онд Их сургуульд оюутнаар элсэв.	He registered as a student at the university in 1986.
c	Монголын ард түмэн П. Очирбатыг ерөн- хийлөгчөөр сонгов.	The Mongolian people elected P. Ochirbat as president.
d	Би Монголд хувийн ажлаар ирэв.	I came to Mongolia for private reasons.

1.1.1.2.2 Case-bound Suffixes (CbS's)

These suffixes are not further cases, but suffixes which are **added to a noun with a CS**. It's not common in the Mongolian language structure that another suffix follows a CS. These CbS's are neither derivational nor inflectional suffixes and have **various functions**. From their **origin** they are **one suffix** with two forms:

originally singular:	-х, -хи, (-их)	ᠬ (ki)
originally plural:	-хан, -хэн, -хон, -хөн	ᠬᠢ (kin)

The following **meanings/ functions** are recognized today:

Suffixes	meaning/function	Mongolian ex.	English transl.
Possessive CbS -х	ᠬ, ᠬᠢ possessive function	МИНИЙХ ᠮᠢᠨᠢᠶᠬ	mine
Local CbS -х	ᠬ, ᠬᠢ abstract meaning for 'house, yurt'	МАНАЙХААС ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠬᠠᠭᠤᠰ	from my home
Collective CbS -хан ⁴	ᠬᠢ, ᠬᠢᠨ people of the same group	ГОВИЙНХОН ᠭᠣᠪᠢᠶᠢᠨᠬᠣᠨ	people of the Gobi
Attributive CbS -х, -хи	ᠬ, ᠬᠢ attributive function	УРЛУУРХИ ᠤᠷᠯᠠᠭᠤᠷᠬᠢ	being in front; being in the south

The **possessive CbS** has a **grammatical function**. Both, **local and collective CbS's** have a **lexical function**. The **attributive CbS** changes the **grammatical function** in a sentence.

1.1.1.2.2.1 Possessive CbS "...х"

This CbS is always added to a **word with a genitive CS**. It's used a lot in colloquial language. Compare with the possessive pronouns on pages 260ff.

1a	Is this Baatar's book?	Энэ – Баатарын ном мөн үү?	ᠡᠨᠢ – ᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠢᠨ ᠨᠣᠮ ᠮᠥᠨ ᠦᠦ?
1b	No, it belongs to Dorj.	Үгүй, энэ Доржийнх.	ᠦᠭᠦᠢ, ᠡᠨᠢ ᠳᠣᠷᠵᠢᠶᠢᠨᠬ.
2a	Whose is this?/ To whom does it belong?	Энэ – хэнийх вэ?	ᠡᠨᠢ – ᠬᠡᠨᠢᠶᠢᠬᠤ ВЭ?
2b	This is yours./ This belongs to you.	Энэ – таных.	ᠡᠨᠢ – ᠲᠠᠨᠢᠬ.
2c	This is mine./ This belongs to me.	Энэ – минийх.	ᠡᠨᠢ – ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠬ.
2d	This is Walter's./ This belongs to Walter.	Энэ – Валтерынх.	ᠡᠨᠢ – ᠪᠠᠯᠲᠡᠷᠢᠨᠬ.
3a	Where does this child belong ?	Энэ юун хүүхэд вэ?	ᠡᠨᠢ ЮУᠨ ХҮҮХЭД ВЭ?
3b	It's a child from our class. ("... belonging to our class.")	Энэ манай ангийнх.	ᠡᠨᠢ ᠮᠠᠨᠠᠶᠢ ᠠᠨᠭᠢᠶᠢᠨᠬ.
4a	Is this cream for the face? ("... belonging to the face?")	Энэ тос нүүрнийх үү?	ᠡᠨᠢ ᠲᠣᠰ НҮҮРНИЙХ ҮҮ?
4b	No, for the hands. ("... belonging to the hands.")	Үгүй, гарынх.	ᠦᠭᠦᠢ, ᠭᠠᠷᠢᠨᠬ.

Other suffixes can be added to this suffix if the word is used as a **noun**:

Gen.	Compared to yours, mine is quite new. (e.g. pen)	Минийх чинийхийн дэргэд шинэ.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠬᠤ ᠴᠢᠨᠢᠶᠢᠨᠬᠢᠶᠢᠨ ᠳᠡᠷᠭᠡᠳᠤ ᠰᠢᠨᠡ.
Dat.	Someone gave some food to mine. (e.g. dog)	Минийхэд хоол өгчээ.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠬᠤ ЭД Өᠭᠠᠭᠢᠳᠤ Хᠣᠯ Өᠭᠴᠡ.
Acc.	Please read Baatar's. (e.g. book)	Чи Баатарынхыг унш.	ᠴᠢ ᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠢᠨᠬᠢ ᠤᠨᠰ.

Abl.	Yours is better than mine . (e.g. book)	Чинийх минийхээс сайн.	Танынх нь минийнхээс ..
Instr	With a Chinese ? (e.g. plane)	Хятадынхаар уу?	Хятад/аг нь нь минийнхээс ..
Com	Yours left together with the older brother's. (e.g. horse)	Таных ахынхтай хамт явжээ.	Хамттай .. Танынх нь минийнхтэй хамт явжээ
Dir.	I want to go and look in a private (one). (e.g. shop)	Би хувийнх руу очиж үзмээр байна.	Хувийнх руу .. Би хувийнх руу очиж үзмээр байна

1.1.2.2.2 Local CbS "-x"

The CbS has a very exact meaning in this function, yet it can't be easily translated with one word. The idea of this suffix has to do with the **place, the home, the apartment of a particular person or family**. It seldom means simply 'family'.

Notice that the following forms are not possible: "минийх, чинийх, түүнийх, биднийх, таных". "Тэднийх" is possible, but only in the meaning 'his house', 'his yurt', etc.

Example to show the difference between the possessive CbS and the local CbS:

	Word with CbS	English	Cyrillic	Classical
Posses-sive CbS	brother's ахынхыг хүүг нь нь	I read my older brother's . (What? e.g. book)	Би ахынхыг уншив.	Хүүг нь нь .. Нийг нь нь
Local CbS	the yurt of my brother ахынхыг хүүг нь нь	I helped move the yurt/household of my older brother .	Би ахынхыг нүүлгээлэв.	Хүүг нь нь .. Нийг нь нь

Other examples:

a	We moved. (with all our household)	Манайх нүүсэн.	Манайх нүүсэн ..
b	Here is my teacher's home .	Манай багшийнх энд байна.	Манай багшийнх нь энд байна ..
c	Where do you (and your family) live?	Танайх хаана байна?	Манайх нь хаана байна ..

A CS can be added to this CbS, since it has the meaning of a noun (house/yurt). But because its meaning is more abstract there are **no sentences with a genitive CS**. When used with a **dative CS**, the CbS "-x" is **dropped**.

This combination of a dative-locative CS + zero-suffix of local CbS can be compared with the English equivalent 'We ate at Millers'; 'There was a party going on at Birds'.

Dat.	I haven't been to their home .	Тэднийд би орж үзээгүй.	Тэднийх нь .. Тэднийх нь ..
Dat.	Do you regularly go to your older brother's home ?	Та ахынхдаа очдог уу?	Танынх .. Танынх нь ..
Acc.	I showed him my older brother's home .	Би түүнд ахынхыг зааж өгсөн.	Танынх нь .. Танынх нь ..
Acc.	He kept on looking for Baatar's house , but didn't find it	Тэр Баатарынхыг эрээд эрээд олсонгүй.	Баатарынхыг .. Баатарынхыг ..
Abl.	From my house we went to the mountains.	Бид манайхвас ууланд явсан.	Манайхвас .. Манайхвас ..

Acc.	Do you know the people at my table?	Та манай ширээнийх- НХИЖ таних уу?	СБ С- Ал /Ал/ Агаар/ Б /А/ С Агаар/
Abl.	Three people came from Dorj's family/relatives.	Доржийнхнөөс гурван хүн иржээ.	Агаар/ .. Агаар/ Ал /А/ /А/ /Агаар/ /Агаар/
Instr.	I want to have my room-mates play this game.	Би энэ тоглоомыг манай өрөөнийхнөөр тоглуулъя.	Б /А/ Ал /Агаар/Агаар/ Г .. Б /А/ /Агаар/Агаар/ С /Ал/ /Агаар/Агаар/
Com. *	Will you compete with us? (e.g. clubs)	Танайхан манайхан-тай уралдах уу?	СБ С- Агаар/Ал /Агаар/Ал /Ал /Агаар/Агаар/
Dir.	He looked in amazement at the people in our church.	Тэр манай цуглааны-хан руу гайхан харсан.	Агаар/Ал /Агаар/Ал /Агаар/Агаар/ .. Агаар/ /Ал/ /Агаар/Агаар/ Б /А/

* Note:

The collective CbS is often joined to the words *манай* (маня) and *танай* (таня). For this reason, we want to add clarity at this point. These two pronouns are usually thought of as plural forms, but actually they are words which reflect a modest attitude. So it is common to hear "манай эхнэр" for 'my wife' although the plural form is absolutely unnecessary. Whenever the possessive pronoun doesn't fit a situation (perhaps because the person doesn't really possess the noun), the forms "манай/танай" are used.

манай хүүхдүүд	my children	normal modest attitude (not mine alone)
миний хүүхдүүд	my children	emphasis on "my"
бидний хүүхдүүд	our children	emphasis on "our"

Таны эхнэр сайн уу?	Is your wife doing well?	No difference because it's only important for the 1st person to be modest.
Танай эхнэр сайн уу?	Is your wife doing well?	

1.1.1.2.2.4 Attributive CbS: "х, хи"

Most words with a case suffix are followed by verbs. Only the genitive case can be followed by a noun. Because of this, the attributive CbS is called on to help balance out this weakness by changing the sentence structure to allow a noun rather than a verb to follow it (see the italicized words in the examples). In English we often use a subordinate clause to express this, but in the following examples, a literal translation will also be given.

Please notice also that dative-locative CS and this attributive CbS, when used together, create the new word-pair *дахь/дэх* (дхл/дхл) (see ex. 7-8).

1a	The road lies ahead (southward).	Зам урд байна.	Ал /Агаар/ Агаар/Г ..
1b	On the southern road, children are playing. ("In the south-lying road...")	Урдхи замд хүүхдүүд тоглож байна.	Агаар/Ал /Агаар/Агаар/ .. Агаар/Агаар/ Ал /А/ /Агаар/ /Агаар/
2a	I went to a summer camp.	Би зуслан руу явав.	Б /А /Агаар/Агаар/ Агаар/Агаар/ Агаар/Агаар/ ..
2b	The road to the summer camp is bad. ("The to-the-summer-camp-going road ...")	Зуслан руухи зам муу байна.	Агаар/ Агаар/Агаар/ .. Агаар/Агаар/ Агаар/Агаар/ /А /Ал/
3a	I'm holding this pen in my hand.	Би энэ үзгийг гартаа барьж байна.	Агаар/Ал /Агаар/Агаар/ .. Б /А /Агаар/Агаар/ С /Ал/ /Агаар/Агаар/
3b	The pen that I'm holding in my hand is very good. ("The in-my-hand-being pen ...")	Миний гартхи үзэг их сайн.	Агаар/ .. Агаар/ Ал /Ал /Агаар/Агаар/ Агаар/Агаар/

1.1.1.2.3 Case-bound Particles (CbP's)

In Mongolian there is another **group of words** (not suffixes, because they are written separately from the word stem) which **appear together with a CS**. In some of their functions they are similar to the **reflexive suffix**, which we will look at on page 108.

These CbP's have 2 major functions: one in connection with nouns, which we will look at in this paragraph and one in connection with syntax (e.g. "тэгсэн чинь, миний эхнэр чинь", etc.)

Characteristics of the CbP's:

- 1.) They follow **after a noun with a CS** (nominative case is also possible, which is an essential difference to the RS; see the 3rd example of each).
- 2.) They **relate to a person** which means, every CbP relates only to one specific person.
- 3.) They **can't be considered as possessive pronouns** because the possessive function, which seems to come through in the translation, is not the most important function. More importantly, they express the **relationship** between the person to which this CbP refers and the noun.
- 4.) They never refer to the subject, but to the 1st, 2nd or 3rd person.

wrong:

Би ээжил **МИНЬ** цай авчирсан.
I brought **my** mother tea.
(CbP can't refer to the subject!)

Би ахад **МИНЬ** хэлсэн.
I told **my** older brother.
(CbP can't refer to the subject!)

correct:

Би ээждээ цай авчирсан. (see RS)
I brought **my** mother tea.
Би ээжил **ЧИНЬ** цай авчирсан.
I brought **your** mother tea.
Ээж **МИНЬ** цай уусан. (nominative case)
My mother drank tea.

Би ахдаа хэлсэн. (see RS)
I told **my** older brother.
Би ахад **НЬ** хэлсэн.
I told **his/her** older brother.
Ах **ЧИНЬ** надад хэлсэн. (nominative case)
Your brother told me.

1.1.1.2.3.1 CbP's, Rules, Examples

Person	Cyrillic (equivalent pronoun)	Classical	Examples:		
			English	Cyrillic	Classical
1 st p. singular	МИНЬ (миний/ манай)	ᠮᠢᠨᠪᠠ	my father	аав МИНЬ	ᠠᠠᠪᠠ ᠮᠢᠨᠪᠠ
			my wife	эхнэр МИНЬ	ᠡᠬᠡᠨᠡᠷ ᠮᠢᠨᠪᠠ
1 st p. plural	маань (бидний/ манай)	ᠮᠠᠭᠠᠨ	our children	хүүхдүүд маань	ᠬᠡᠭᠦᠬᠡᠳᠡᠭᠦᠳᠤ ᠮᠠᠭᠠᠨ
			our father	аав маань	ᠠᠠᠪᠠ ᠮᠠᠭᠠᠨ
2 nd p. singular	чинь (чиний)	ᠴᠢᠨᠢ	your father	аав ЧИНЬ	ᠠᠠᠪᠠ ᠴᠢᠨᠢ
			your mother	ээж ЧИНЬ	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠴᠢᠨᠢ
2 nd p. plural/ polite form	тань (та нарын/ таны)	ᠲᠠᠨᠢ	your father	аав ТАНЬ	ᠠᠠᠪᠠ ᠲᠠᠨᠢ
			your mother	ээж ТАНЬ	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠲᠠᠨᠢ
			your friend	найз ТАНЬ	ᠨᠠᠶᠢᠵᠡ ᠲᠠᠨᠢ
3 rd p. singular/ plural	НЬ (түүний/ тэдний)	ᠨᠢ *old forms: strong/weak (ᠨᠢᠪᠠ, ᠨᠢᠪᠢ)	his/her/its father	аав НЬ	ᠠᠠᠪᠠ ᠨᠢ (ᠨᠢᠪᠠ)
			his/her/its mother	ээж НЬ	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠨᠢ (ᠨᠢᠪᠢ)
			his/her/its friend	найз НЬ	ᠨᠠᠶᠢᠵᠡ ᠨᠢ (ᠨᠢᠪᠢ)

1.1.1.3 THE REFLEXIVE SUFFIX '-аа' (RS)

1.1.1.3.1 Function of the RS

The English language has **no equivalent** to the RS. For that reason we want to explain its function clearly.

The RS has **two main characteristics** that can be explained as follows:

1.) It is **never added to the subject of the sentence.**

Because the RS links a syntagma* to the subject, it can't be added to the subject itself.

2.) It is **always added to a CS or a VDS.**

A CS or a VDS is the nucleus of any syntagma. Therefore, in order to link a syntagma to the subject, the RS must be **added to the CS or the VDS** of that syntagma.

*What is a syntagma?

The case suffixes (CS's) connect either **nouns with nouns** (N-N-syntagma) or **nouns with verbs** (N-V-syntagma). The **Verb Determining Suffixes** (VDS's) connect **verbs with verbs** (V-V-syntagma). The RS helps to **integrate** these three syntagmas in a sentence **coupling them to the subject**. Because the subject is at the beginning of the sentence, this is a 'reverse' coupling and is therefore called 'reflexive'. Sometimes one could be tempted to put this RS simply into the category 'possessive pronouns', but this **possessive function** is only one function among several.

1.) Example for N-N syntagma:

Би найзынх **захиаг** авав. I received **my** friend's letter.

who?	I (Би)	subject
what happened?	received (авав)	predicate (verb)
what?	the letter (захиаг)	direct object (noun)
what kind of?	friend's (найз+ын)	attribute (noun)
N-N syntagma?	the friend's letter (найзын захиа)	noun + noun
relationship?	my (-ын)	refl. relationship of the syntagma to the subject

2.) Example for N-V syntagma:

Хүүхдүүд ааваас **асуу**. The children **asked** their father.

who?	The children (Хүүхдүүд)	subject
what happened?	asked (асуу)	predicate (verb)
whom?	the father (ааваас)	indirect object (noun)
N-V syntagma?	to ask the father (ааваас асуу-)	noun + verb
relationship?	their (-аас)	refl. relationship of the syntagma to the subj.

3.) Example for V-V syntagma:

Би гэртээ ирмэгц **цай уув**. As soon as I came home, I **drank** tea.

who?	I (Би)	subject
what happened?	drank (уув)	predicate (verb)
when?	As soon as I came (ир+мэгц)	adverbial clause (with VDS)
V-V syntagma?	to drink as soon as one comes (ирмэгц уу-)	verb + verb
relationship?	I came, I drank(-г) (my coming and drinking)	refl. relationship of the syntagma to the subj.

In this part we'll only look at the **first two syntagmas**, because they are **related to the noun and the CS's**. On page 173, other examples will be included for the third syntagma (V-V). Please see also Chapter 4 in the Appendix (page 418f).

1.1.1.3.2. RS, Rules, Examples

Suffix	Rules: For words ending with ρ	Examples	(English translation not possible without context)
יאן/יאנ (iyan/iyen)	☛ consonants	יאן יאן יאן יאן יאן יאן יאן יאן	יאן יאן יאן יאן יאן יאן יאן יאן
בן/בנ (ban/ben)	☛ vowels	בן בן בן בן בן בן בן בן	בן בן בן בן בן בן בן בן
RS combined with CS's			
Dative-Locative: (often)			
דאגאן/דעגאן daGan/dege n	☛ vowels	דאגאן דאגאן דעגאן דעגאן	דאגאן דאגאן דעגאן דעגאן
	☛ "namilaN"	דאגאן דאגאן דעגאן דעגאן	דאגאן דאגאן דעגאן דעגאן
טאגאן/טעגאן taGan/tegen	☛ "bagarasada"	טאגאן טאגאן טעגאן טעגאן	טאגאן טאגאן טעגאן טעגאן
יאגאן/יאעגאן yuGan/yügen	Accusative: (old forms) conforming with vowel harmony	יאגאן יאגאן יאעגאן יאעגאן	יאגאן יאגאן יאעגאן יאעגאן
האגאן/העגאן an	Ablative: (quite common) conforming with vowel	האגאן האגאן	האגאן האגאן
האגאן/העגאן n	harmony	האגאן האגאן	האגאן האגאן
טאגאן/taiGa n	Comitative: (old forms) conforming with vowel	טאגאן טאגאן	טאגאן טאגאן
טאגאן/teigen	harmony	טאגאן טאגאן	טאגאן טאגאן

-aa -oo -ээ -өө	one suffix for everything conforming with vowel harmony (see exceptions below)	Dative:		Ablative:			
		аавд ээжид охинд өрөөнд	аавдаа ээждээ охиндоо өрөөндөө	ааваас гэрээс номоос өвөөс	ааваасаа гэрээсээ номоосоо өвөөсөө		
		Accusative :		Instrumental:			
		аав ээжээжээ хөг өндөг	аавгаа (аавыгаа) ээжийгээ (ээжийгээ) хөгөө өндгөө	ааваар ээжээр номоор өндгөөр	ааваараа ээжээрээ номоороо өндгөөрөө		
		Attention!		Genitive:			
		<ul style="list-style-type: none"> o "x" and "z" • inserted consonant "x" for genitive case suffix • inserted consonant "u" for diphthongs and long vowels; always used with: -zero-suffix accusative (-ø) -comitative (-тав) -directive (руу) 		анга сургууль аавын ээжийн харандаа бөө аавтай ээжтэй		ангиа сургуулиа өдрийн модны нохой гэрээ ах руу гэр лүү	архи морь өдрийнхөө модныхоо нохойгоо гэрээгээ ах руугаа гэр лүүгээ
		Comitative:		Directive:			
		аавтай ээжтэй	аавтайгаа ээжтэйгээ	ах руу гэр лүү	ах руугаа гэр лүүгээ		

1.1.1.3.3 Usage of the RS

We tried to make it clear in the introduction that the **RS is never added to the subject of the sentence**, and thus does not follow the nominative case. The accusative case can have a **zero-suffix (-ø)** which means, the noun is in the accusative case but misses the suffix. For further explanation look up the **hierarchy list** (on p. 89) and the examples below with an asterisk (*).

Case	English	Cyrillic	Classical
Gen. a	I read my friend's letter.	Би найзынхаа захиаг уншсан.	Би найзынхаа захиаг уншсан.
b	Turn off the light in your room!	Чи өрөөнийхөө гэрлийг унтраа!	Чи өрөөнийхөө гэрлийг унтраа!
c	The children will eat their fruit after their meal.	Хүүхдүүд жимсээ хоолныхоо дараа иднэ.	Хүүхдүүд жимсээ хоолныхоо дараа иднэ.
d	She/He closed the door of her/his house.	Тэр гэрийнхээ хаалгыг хаав.	Тэр гэрийнхээ хаалгыг хаав.
Dat. a	I wrote my friend a letter.	Би найздаа захиа бичсэн.	Би найздаа захиа бичсэн.
b	She bought her husband a shirt.	Тэр нөхөртөө цамц авав.	Тэр нөхөртөө цамц авав.
c	Did you buy your daughter a bag?	Чи охиндоо цунх авсан уу?	Чи охиндоо цунх авсан уу?
Dat. d	He/She loves his/her older sister a lot.	Тэр эгчдээ их хайртай.	Тэр эгчдээ их хайртай.
Acc. a*	I won't forget you, my dear . (pers. pronoun)	Би чамайгаа мартахгүй.	Би чамайгаа мартахгүй.
b*	I took my stuff. (demonstr. pronoun)	Би үүнийгээ авсан.	Би үүнийгээ авсан.
c*	Please take your Dog with you. (name)	Чи Доржийгөө (Доржоо) аваад яваарай.	Чи Доржийгөө (Доржоо) аваад яваарай.

d*	I miss my Dad. (relatives)	Би аавыг аа /ааваа санаж байна.	Өгн хэцэ нэ өн (хэцэ өн) 'аавыг санаж'..
e*	Please remember your teacher always.	Багшаа (Багшиа-гаа) дурсаж яваарай.	Гэцхилэ.. Өмнэл өн (Өмнэл нэ өн) 'аавыг'..
f	She/He's looking after her/his cattle. (animals)	Тэр үхрээ хариулж байна.	Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
g	Please take your garbage. (things)	Чи энэ хог оо аваарай.	нэ нэ/нэл нэл 'аавыг'..
h	Bat forgot his pen today. (things)	Бат өнөөдөр үзг ээ мартжээ.	Өгн хэцэ нэл 'аавыг'..
i	We have to love our earth. (things)	Бид дэлхийг ээ хайрлах хэрэгтэй.	Өгн 'аавыг' өн 'аавыг'..
Abl.	The children asked their Dad many things.	Хүүхдүүд ааваасаа зөндөө юм асуусан.	Гэцхилэ 'аавыг'.. Өгн хэцэ нэл 'аавыг'..
a	Dorj is taller than his older sister.	Дорж эгчээс ээ өндөр.	'аавыг' хэцэ нэл 'аавыг'..
c	She/He isn't afraid of her/his dog.	Тэр нохойноос оо айдаггүй.	Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
d	We received a letter from our grandfather.	Бид өвөөгөөс өө захиа авсан.	Өгн 'аавыг' нэл 'аавыг'..
Instr.	We had our teacher teach us this.	Бид багшаараа үүнийг заалгасан.	Өгн 'аавыг' өн нэл 'аавыг'..
a	Please send this with your child.	Чи үүнийг хүүхдээр ээ явуулаарай.	нэ хэцэ 'аавыг' нэл 'аавыг'..
c	They are proud of their daughter.	Тэд охиноор оо бахархдаг.	Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
d	That tree is 3 meters tall. ("in its height")	Тэр мод өндрөөр өө 3 метр.	Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
Com.	He/She went together with his/her friend.	Тэр найзтайгаа хамт явсан.	Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
a	The mother met with her son.	Ээж нь хүүтэйг ээ уулзав.	нэ нэ 'аавыг' нэл 'аавыг'..
c	We played cards with our friends.	Бид нөхөдтэйг өө хөзөр тоглов.	Өгн 'аавыг' нэл 'аавыг'..
d	The mother had her picture taken with her daughter.	Ээж нь охинтойг оо зургаа авахуулав.	аавыг.. нэ нэ 'аавыг' нэл 'аавыг'..
Dir.	He/She went by car to his/her summer camp.	Тэр зуслан руугаа машинаар явсан.	аавыг.. Анх/хэцэ нэл 'аавыг'..
a	I went ("to my") home.	Би гэр лүүг ээ харьсан.	Өгн нэ 'аавыг' нэл 'аавыг'..

1.1.1.3.4 Comparison with CbP's

	English	Cyrillic	Classical
1a	My older brother came from the countryside.	Миний ах хөдөөнөөс ирсэн.	Бүрэг талыг (хөдөөн) хүлээсэн ..
1b		Ах минь хөдөөнөөс ирсэн.	Талыг бүрэг (хөдөөн) хүлээсэн ..
1c		not possible in nominative case!	
2a	He/She took your older brother's book.	Тэр таны ахын номыг авсан.	Ахыг/анг/өмч талыг өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
2b		Тэр ахын таны номыг авсан.	Ахыг/талыг өөр ахыг хүлээсэн (хөдөөн) ..
2c	He/She took his/her older brother's book.	Тэр ахынхаа номыг авсан.	Ахыг/талыг өөр өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
3a	He/She sent my older brother a book.	Тэр миний ахад ном явуулсан.	Ахыг/бүрэг талыг өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
3b		Тэр ахад минь ном явуулсан.	Ахыг/талыг өөр бүрэг хүлээсэн (хөдөөн) ..
3c	He/She sent his/her older brother a book.	Тэр ахдаа ном явуулсан.	Ахыг/талыг өөр өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
4a	He/She doesn't know my older brother.	Тэр миний ахыг мэдэхгүй.	Ахыг/бүрэг талыг өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
4b		Тэр ахыг минь мэдэхгүй.	Ахыг/талыг өөр бүрэг хүлээсэн (хөдөөн) ..
4c	He/She doesn't know his/her older brother.	Тэр ах(ыг)аа мэдэхгүй.	Ахыг/талыг өөр өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
5a	He/She took a book from my older brother.	Тэр миний ахаас ном авсан.	Ахыг/бүрэг талыг өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
5b		Тэр ахаас минь ном авсан.	Ахыг/талыг өөр бүрэг хүлээсэн (хөдөөн) ..
5c	He/She took a book from his/her older brother.	Тэр ахаасаа ном авсан.	Ахыг/талыг өөр өөр хүлээсэн (хөдөөн) ..
6a	He/She had my older brother teach him/her.	Тэр миний ахаар хичээл заалгав.	Ахыг/бүрэг талыг өөр (хөдөөн) ахыг/бүрэг ..
6b		Тэр ахаар минь хичээл заалгав.	Ахыг/талыг өөр бүрэг (хөдөөн) ахыг/бүрэг ..
6c	He/She had his/her older brother teach him/her.	Тэр ахаараа хичээл заалгав.	Ахыг/талыг өөр өөр (хөдөөн) ахыг/бүрэг ..
7a	He/She went to the countryside with my older brother.	Тэр миний ахтай хөдөө явсан.	Ахыг/бүрэг талыг өөр (хөдөөн) хүлээсэн ..
7b		Тэр ахтай минь хөдөө явсан.	Ахыг/талыг өөр бүрэг (хөдөөн) хүлээсэн ..
7c	He/She went to the countryside with his/her older brother.	Тэр ахтайгаа хөдөө явсан.	Ахыг/талыг өөр өөр (хөдөөн) хүлээсэн ..

1.1.2 Verbs

Verbs serve mainly to **build the predicate** of a sentence. In English, when talking about verbs, we might use the following terminology or subgroups:

Example word "seeks":

Tense: Present tense	Mood: Indicative
Voice: Active voice	Person: 3rd person
Aspect: Simple/Indefinite	Number: Singular

But in Mongolian there are **no person or number suffixes**. **Voice and aspect** have many more possibilities than English, since we often don't express various conditions or aspects morphologically. Also, mood has more subgroups than English. For a **comparative chart of the tenses** see Appendix, Chapter 5.

It is difficult in these verb groups to find a good and correct equivalent since these two languages are constructed with **different systems**. The Latin system, which forms the basis for English as well as other European languages, is not suitable for the Mongolian language. Therefore, we have tried to **present the verbs** (and some other parts of this book) **using a different model**, namely the Mongolian model.

1.1.2.1 CONJUGATION OF VERBS

As the following table shows, this part in Mongolian is **extensive**. As mentioned on page 40, the inflectional verb suffixes can be divided into groups. We'll **present the suffixes in the order in which they are joined to the verb stem**.

Overview of the inflectional verb suffixes:

1.1.2.1.1 Voice (Voice Suffixes = VoS's)			
Active	-ø	-ø	Би явна.
Causative	ᠮᠠᠭᠠᠨᠠ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-уул ²	Би захиа явуулсан.
	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-лга ⁴	Чи намайг яагаад айдгав?
	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-га ² /-аа ⁴	Багш биднийг монгол хэлэнд сургана. Баяр чийдэнгээ унтраав.
Passive	ᠮᠠᠭᠠᠨᠠ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-гд	Тэдний баг хожигдов.
	ᠮᠠᠭᠠᠨᠠ	-д/-т	Аавын ном олдсон. Тариалан үерийн усанд автав.
Communal	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-лц	Би ахтайгаа байшин барилцав.
Adversative	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-лд	Тэр хоёр удаан үнсэлдэв.
1.1.2.1.2 Aspect (Aspect Suffixes = AsS's)			
Synthetically expressed Aspect			
Quick	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-ский	Та жаахан явскийгээрэй.
Temporary	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-зана ⁴	Та намайг хүлээнэж байгаарай.
Complete	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-чих	Би хоолоо идчихсэн.
Collective	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-цгаа ⁴	Сайн байцгаана уу?
Repetitive	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-л	Миний зүрх хүчтэй цохилж байна.
Others	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-лэ	Хүний юм руу бүү өнгөлз!
	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-валз ² -талз ²	Холоос их хотын гэрэл анивалзана. Тэр үүнээс татгалзаж байна.
	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ, ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	-гана ⁴	Жаал хүү юу ч хэлэхгүй бүлтгэнэнэ.

Analytically Expressed Aspects			
Progressive	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ ᠪᠢᠶᠢᠨ	-ж бай-	Тэр унтаж байна.
Perfect	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ ᠪᠢᠶᠢᠨ	-аад бай-	Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчи-хаад байсан. / Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихсан байсан.
	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ ᠪᠢᠶᠢᠨ	-сан бай-	
Progressive-Perfect	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ ᠪᠢᠶᠢᠨ	-саар бай-	Бид даалгавраа болсоор байна.
1.1.2.1.3 Mood			
Determining Suffixes (DS's)			
Noun Determining Suffixes (NDS's)			
Past	ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-сан ¹	Тийшээ явсан хүн миний аав.
Indefinite Present	ᠲᠠᠮᠠᠨ, ᠲᠠᠮᠠᠨ	-даг ²	Энд германаар ярьдаг хүн байна уу?
Progressive Present	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ	-аа ¹	Тэнд байгаа номыг авч яваарай.
Future	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ	-х	Би хөдөө явах ажлаас чөлөөлөгдөв!
"Doer"	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ	-гч	Орчуулагч хүү хаана байна вэ?
Adword Determining Suffixes (AwDS's)			
Wish	ᠠᠵᠢ	-маар ¹	Энэ үзмээр (сайхан) кино байна.
Possibility	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠪᠢᠶᠢᠨ	-хуйц ²	Надал хүрэлцэхуйц (их) мөнгө бий.
Necessity	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠪᠢᠶᠢᠨ	-ууштай ²	Энэ бол уншууштай (сонин) ном.
Others	ᠠᠵᠢ ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ	-шагүй	Бид эх орноо хэвгээрлэшагүй (их) хайрладаг.
	ᠠᠵᠢ ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ	-лтай ³	Энэ бол мориор явалттай (бэрх) газар.
	ᠠᠵᠢ ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ	-лтгүй	Энэ бол машинаар явалтгүй (муу) зам.
	ᠠᠵᠢ	-м	Хайрлам (сайхан) эх орон минь!
	ᠠᠵᠢ ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ	-мгүй	Монгол хүнд морь саламгүй (чухал) унаа.
Verb Determining Suffixes (VDS's)			
Coordinating Verb Determining Suffixes (cVDS's)			
Simultaneous	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ	-ж/-ч	Ээж хоол хийж аав цай уув.
Associative	ᠠᠵᠢ	-н	Өвгөн үүдээ нээн оров.
Anterior	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-аад ¹	Миний аав хоёр хоноод буцна.
Subordinating Verb Determining Suffixes (sVDS's)			
Conditional	ᠪᠢᠶᠢᠨ	-в(б)ал ²	Ажлыг эхэлбэл дуусгах хэрэгтэй.
Concessive	ᠪᠢᠶᠢᠨ	-вч	Чамайг яввч байдал өөрчлөгдөхгүй.
Immediat. succeeding	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-магц ¹	Тэр сургуулиа төгсөмөгц хөдөө явсан.
Logically succeeding	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-хлаар ¹	Нар гарахлаар дулаан болдог.
Intending	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-хаар ¹	Сарнай түүнийг дуудахаар гарсан.
Limiting	ᠲᠠᠮᠠᠨ	-тал ¹	Намайг иртэл хүлээгээрэй!
Progressive	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-саар ¹	Би хүн болсоор ийм юм үзээгүй.
Succeeding	ᠮᠠᠮᠠᠢᠭᠢ, ᠠᠮᠠᠨᠠᠭᠢ	-нгуут ³	Аавыг явангуут ээж ирлээ.
Seizing opportunity	ᠠᠵᠢ, ᠠᠵᠢ	-нгаа ¹	Дорж явангад тамхиа асаалаа.
Excluding	ᠠᠵᠢ	-маажиг ¹	Сурмаажин сая мэднэ.

Terminating Suffixes (TS's)			
Person-bound Terminating Suffixes (PTS's)			
Intention (1 st p.)	-гэ	-я ³	Би явъя!
Decision (1 st p.)	-сугай ¹ , -сугай ²	-сугай ²	Хөдөө аж ахуйг эрчимтэй хөгжүүлсүгэй!
Command (2 nd p.)		-а	Номоо нээ!
Request (2 nd p.)	-аач ¹ , -аач ²	-аач ¹	Чи энэ ажлыг хийгээч!
Demand (2 nd p.)	-аарай ¹ , -аарай ²	-аарай ²	Энэ эмийг хоолны өмнө уугаарай!
Admonition (2 nd p.)	-уузай ¹ , -уузай ²	-уузай ²	Чи мартуузай!
Appeal (2 nd p.)	-гтун ¹ , -гтун ²	-гтун ²	Мөнгөө банканд хадгалуулагтун!
Permission (3 rd p.)	-л, -лэ	-л	Тэр үзвэл үзэг.
Hope (3 rd p.)	-аасай ¹ , -аасай ²	-аасай ²	Тэр архи битгий уугаасай!
Blessing (3 rd p.)	-тугай ¹ , -тугай ²	-тугай ²	Танай гэрт аз жаргал дэлгэртүгэй!
Tense-bound Terminating Suffixes (TTS's)			
General Past	-сан ¹ , -сан ²	-сан ¹	Би өглөө хоол идсэн.
Past	-жээ ¹ , -жээ ²	-жээ ¹ -чээ	Орой болжээ.
Past	-в	-в	Тэр надаас олон юм асуув.
Past	-лаа ¹	-лаа ¹	Би саяхан сонин ном уншлаа.
Indefinite Present	-даг ¹ , -даг ²	-даг ¹	Би их сургуульд ажилладаг.
Progress. Present	-аа ¹ , -аа ²	-аа ¹	Миний ном Доржид байгаа.
Present	-на ¹	-на ¹	Намар бороо орно.
Future	-на ¹	-на ¹	Би маргааш явна.

General explanation of the verb suffixes:

- 1.) Some vowels are dropped when a suffix is added (see pages 23-25), in other cases an inserted vowel is needed.
- 2.) Some Classical verb stems which end with consonants need an inserted vowel. Rules for these are found on pages 17-18, and they are referred to in the suffix tables, where necessary.

1.1.2.1.1. Voice Suffixes (VoS's)

In English we are familiar with the active and passive voices, but not with the causative, communal or adversative voices, because we express causative, communal or adversative conditions not with suffixes, but with other words like 'to have someone do something', 'against', 'together', etc.

Here are some characteristics of a Mongolian VoS:

- 1.) The VoS does not indicate a tense. This is the task of a 'terminating suffix' (TS).
- 2.) Sometimes more than one VoS can be added to a verb stem.
Examples: устгуул-, хүрүүл-, гүйдүүл-, уудгуул-, зөөдүүл-
- 3.) Often, the verb stem gets a completely new meaning when the VoS is acting like a derivational suffix. In these cases, the exact English translation can be traced down but is not used.

ява-	= to go	явуул-	= to cause to go	= to send
бай-	= to be	байгуул-	= to cause to be	= to build
ол-	= to find	олго-	= to cause to find	= to give, to grant
бари-	= to grasp	барилда-	= to grasp each other	= to wrestle

Because some of these VoS's have turned into derivational suffixes, other derivational suffixes can now be added to those new verb stems:

Examples: явуул- --> явуулдага = contrivance, espionage
 ярицца- --> ярицдага = discussion
 барилда- --> барилдаан = wrestling match

On the following pages we'll talk about 'syntactic subject' and 'logical subject'. Therefore, let's explain what we mean by these two terms:

'I had my sister sew me a dress.'

predicate? --> to sew
 subject of sentence? --> I
 logical subject? Who sews? --> my sister (in fact, this is an object)

In this example, the object of the sentence (my sister) has clearly **subject character**. (She is the one doing the job and not me).

'With Dorj's help I made my son drink the medicine.'

predicate? --> to (make to) drink
 subject? --> I
 logical subject? Who drinks? --> my son (object)
 How did I do it? --> with Dorj's help (2 people together caused the action)

(Finally, we have to admit, the Mongolian voices **are causing some headaches** for the Mongolian linguists. So the reader shouldn't be too frustrated if not everything is clear to him.)

1.1.2.1.1 Active VoS (-ø)

Cyrillic Rules:

Zero-suffix (-ø)

Classical Rules:

Zero-suffix (-ø)

Explanations:

- 1.) The **subject** of the sentence is **active**.
- 2.) Though some verbs express a **passive** condition (e.g. to be), they are in the active voice (jk).

Frequency:

Written language: **very often**
 Colloquial language: **very often**

a	My father went to Germany.	Миний аав Герман явсан.	Миний аав Герман явсан.
b	Have you eaten anything?	Чи юм идсэн үү?	Чи юм идсэн үү?
c	We study at a college.	Бид дээд сургуульд сурдаг.	Бид дээд сургуульд сурдаг.
d	Bat slept very late yesterday.	Бат өчигдөр их орой унтсан.	Бат өчигдөр их орой унтсан.
e	Will you go to your sheep?	Та хониндоо явах уу?	Та хониндоо явах уу?
f	I will be at home writing a letter.	Би гэртээ суугаад захиа бичнэ.	Би гэртээ суугаад захиа бичнэ.
g	Please come quickly!	Чи хурдан ирээрэй!	Чи хурдан ирээрэй!
h	The older brother will go there tomorrow.	Ах нөгөөдөр очно.	Ах нөгөөдөр очно.
i	They have reviewed their lessons well.	Тэд хичээлээ сайн давтсан.	Тэд хичээлээ сайн давтсан.
j	The clothes are drying.	Хувцас хатаж байна.	Хувцас хатаж байна.
k	The water is getting hot.	Ус халж байна.	Ус халж байна.

1.1.2.1.1.2 Causative Voice

The causative (from Latin 'causa' = 'reason') is used when the subject (which sometimes doesn't appear) **causes something to happen**. The subject is the reason why something happens. But sometimes the causative expresses an action that hasn't been caused purposely but just happened. In English, the causative is expressed with verbs like 'to have someone do something', 'to cause ...', 'to make ...', 'to see to it, that ...', 'to make sure, that ...', etc. In Mongolian, all this is expressed by the causative suffixes.

Here some of their characteristics:

- 1.) The **main function** of a causative suffix is to change **intransitive verbs into transitive verbs**. Transitive verbs need a **direct object**; intransitive verbs never have one.
English transitive verbs: to put, to set, to bring, to buy, etc.
English intransitive verbs: to occur, to faint, to sleep, to die, etc.
- 2.) Verbs with a causative suffix often gain a **new meaning**, that is, they are translated very differently from the original verb (see explanation 3 on page 115).
- 3.) There are **four different suffixes** which are used to build the causative voice. The **following rules** should prove to be of some help in finding one's way through the causative labyrinth. Unfortunately, we can't do without exceptions since the Cyrillic has developed for so long without conforming to the Classical script. (Example of an exception: $\text{YHC}^- \rightarrow \text{YHCYUD}^-$, although the stem ends with an "s", a fact that is not visible in the traditional Cyrillic verb stem $\text{YHC}\bar{\text{C}}^-$).

Classical verb stem ending with:	Classical suffix	Cyrillic suffix
- short i - short vowel	ᠰᠢᠨᠢ , ᠰᠢᠨᠢ	-уул, -үүл
- short vowel except i	ᠰᠢᠨᠢ , ᠰᠢᠨᠢ	-аа, -ээ, -оо, -өө
- consonants ("d")	ᠰᠢᠨᠢ , ᠰᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ , ᠰᠢᠨᠢ)	-га, -гэ, -го, -гө
- long vowel - diphthongs	ᠰᠢᠨᠢ , ᠰᠢᠨᠢ	-лга, -лгэ, -лго, -лгө

- 4.) If **two or even three causative suffixes** are used together, it could indicate that the subject **causes an action with the help of some other person(s)**. In colloquial language, verbs with more than one causative suffix are often used. There are many subtle reasons for this which fall beyond the scope of this book.

Possible suffix combinations are:

-лга + -уул -га + -уул -аа + -лга -аа + -лга + -уул

Examples:

ᠰᠢᠨᠠᠭᠤ = to burn (intransitive; the thing burns by itself, e.g. the fire)
 ᠰᠢᠨᠠᠭᠤᠨ = to burn (transitive; someone burns something)
 ᠰᠢᠨᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠤ = to have someone burn something (causative)
 ᠰᠢᠨᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠤ = to have someone burn something (causative)

i	They fought among themselves over the stolen money. ("to snatch away from each other ")	Тэд нар хоорондоо дээрэмдсэн мөнгөө булааддсан.	Өмчлөгчөөрөөр // Амьдралтайгаа тулалдсан // Амьдралтайгаа тулалдсан
k	I've had bad luck. ("Bad luck encountered me.")	Надад азгүй явдал тохиоддсон.	Амьдралтайгаа тулалдсан // Тулалдсан тулалдсан тулалдсан

Attention: The following examples have **lost their adversative meaning** and gained a new one:

l	I tried this a lot yesterday.	Би үүнийг өчигдөр их оролдсон.	Тусалдсан // Би хэл / Өмчлөгчөөрөөр тулалдсан
m	-Are you learning Mongolian? -I'm trying to.	-Та монгол хэл сурч байна уу? -Би оролдож л байна.	-Би тусалдсан / Өмчлөгчөөрөөр // -Амьдралтайгаа тулалдсан / Өмчлөгчөөрөөр
n	Yesterday our two classes entered a competition .	Өчигдөр манай хоёр анги уралдсан.	Тусалдсан // Тусалдсан тулалдсан тулалдсан

1.1.2.1.6. Comparison of VoS's

Example sentences: a = active; b = passive; c = causative; d = communal; e = adversative

1. to build		бари-	Өмчлөгчөөрөөр
1a	I built a house.	Би байшин барьсан.	Өмчлөгчөөрөөр тулалдсан //
1b	This wooden house was built in 1935.	Энэ модон байшин 1935 онд баригдсан.	Өмчлөгчөөрөөр // Тулалдсан / Өмчлөгчөөрөөр - өмчлөгчөөрөөр тулалдсан
1c	I had construction workers build (me) a wooden house.	Би барилгачдаар модон байшин бариулсан.	Өмчлөгчөөрөөр // Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр тулалдсан
1d	I helped build this house.	Би энэ байшинг барилдсан.	Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр //
2. to hold		бари-	Өмчлөгчөөрөөр
2a	I held a flag in front of the parade.	Би жагсаалын эхэнд туг барив.	Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр //
2c	I had them hold the flag.	Би тэднээр туг бариулав.	Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр //
2d	I helped hold the flag.	Би туг барилдсан.	Өмчлөгчөөрөөр //
2e	I wrestled with Dorj. ("to grasp each other ")	Би Доржтой барилдсан.	Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр //
3. to treat		бари-	Өмчлөгчөөрөөр
3a	The masseur treated the patient.	Бариач өвчтөнийг барив.	Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр //
3c (b)	The patient was treated by the masseur. (Passive expressed with causative VoS)	Өвчтөн бариачид (бариачаар) бариулав.	Өмчлөгчөөрөөр // Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр
3d	I assisted the masseur in treating the patient.	Би бариачтай хамт өвчтөнийг барилдсан.	Өмчлөгчөөрөөр // Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр / Өмчлөгчөөрөөр

b	Please keep an eye on this for a minute .	Та үүнийг харанаж байгаарай!	Ал / Хэл / С / Гараагаарай биелүүлсэн --
c	Keep waiting a little bit longer , please!	Та жаахан хүлээгдэж байгаач!	Ал / Гараагаарай / Гараагаарай биелүүлсэн --
d	He had been waiting for a few minutes and then he left.	Тэр хэдэн минут байзнаж байгаад явсан	Биелүүлсэн / Гараагаарай // Ал / Гараагаарай / Гараагаарай биелүүлсэн
e	Hey sir, wouldn't you keep an eye on my bag, just for a minute ?	Ах аа, та миний цүнхийг харзнаж байхгүй юу?	Гараагаарай биелүүлсэн / Гараагаарай / Гараагаарай биелүүлсэн // Ал / Гараагаарай биелүүлсэн
f	Excuse me! Please wait a minute .	Уучлаарай, жаахан хүлээгдээрэй!	Гараагаарай // Гараагаарай / Гараагаарай
g	My daughter is temporarily watching my son.	Хүүг маань эгч нь харзнаж байгаа.	Гараагаарай // Гараагаарай / Гараагаарай / Гараагаарай биелүүлсэн
h	Let me call after a while .	Би байзнаж байгаад утасдъя!	Би Гараагаарай биелүүлсэн / Гараагаарай биелүүлсэн --
i	Why don't you come a bit later ! ("Will you not come after having waited a while?")	Та хүлээгдэж байгаад ирэхгүй юу?	Гараагаарай биелүүлсэн // Ал / Гараагаарай биелүүлсэн / Гараагаарай биелүүлсэн
j	Go out for a minute , please.	Чи жаахан гарзнаж байгаарай.	Ал / Гараагаарай / Гараагаарай биелүүлсэн //

1.1.2.1.2.1.3. A&S "-чих": Completed Action

Cyrillic Rules:

-ЧИХ

Classical Rules:

ᠳᠠᠴᠢᠬᠢᠰᠢᠬᠤ complying with vowel harmony

Explanations:

- 1.) This suffix expresses an action which is **fully completed**.
- 2.) It appears very often together with the analytically expressed **perfect aspect** "--аад бай--" (see page 137). Therefore this suffix itself bears a slight **perfect meaning**.
- 3.) The action might be completed in the future (ex. g-i).
- 4.) In the colloquial language this suffix appears at the end of the sentence (with -ø TS) (ex. j-k).

Frequency:

Written language: **very often**

Colloquial language: **very often**

a	I've eaten my whole meal.	Би хоолоо бүгдийг идчихлээ.	Би / Гараагаарай / Би / Гараагаарай / Би / Гараагаарай //
b	She's lost her purse.	Тэр хэтэвчээ гээчихэв.	Ал / Гараагаарай / Би / Гараагаарай //
c	Our conversation has been interrupted. ("Someone has interrupted ...").	Бидний яриаг тасалчихлаа.	Биелүүлсэн / Би / Гараагаарай / Би / Гараагаарай //
d	If you had told me, it would have been easy, you know.	Та надад хэлчихсэн бол амар байж л дээ.	Гараагаарай / Би / Гараагаарай // Ал / Гараагаарай / Би / Гараагаарай / Би / Гараагаарай
e	They've finished (it).	Тэд дуусчихжээ.	Ал / Гараагаарай //
f	Bat's family moved yesterday.	Батынх өчигдөр нүүчихсэн.	Гараагаарай / Би / Гараагаарай / Би / Гараагаарай //

1.1.2.1.2.1.5 AsS. "-н": Repetitive Action

Cyrillic Rules:

-л

Classical Rules:

ᠨ

Inserted vowel necessary

Explanations:

- 1.) This AsS expresses an action which is **repeated again and again**.
 2.) Some consider this suffix to be a derivational suffix.

Frequency:Written language: **only used with a few verbs**Colloquial language: **only used with a few verbs**

a	My heart beats strongly. (to beat = repeated action)	Миний зүрх хүчтэй цохилж байна.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠵᠦᠷᠬᠡ ᠬᠦᠴᠡᠲᠡᠢ ᠴᠣᠬᠢᠯᠵᠢᠭᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.
b	He was afraid of the snake and tried in vain again and again to grab it.	Тэр могойноос айж баридж ядан байв.	ᠲᠡᠷ ᠮᠣᠭᠢᠨᠣᠰᠤ ᠠᠶᠢᠵᠢ ᠪᠠᠷᠢᠳᠢᠵᠢ ᠶᠠᠳᠠᠨ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.
c	I was pulling the boat out of the water. (to pull = repeated action)	Би завийг таталсаар уснаас гаргав.	ᠪᠢ ᠵᠠᠪᠢᠶᠢᠭᠡᠢ ᠲᠠᠲᠠᠯᠰᠠᠭᠠᠷ ᠤᠰᠨᠠᠭᠤᠰᠠ ᠭᠠᠷᠭᠠᠪᠠᠭᠠᠨᠠ.
d	Why isn't the wall clock ticking ? (to tick = repeated action)	Ханын цаг ягаал цохилохгүй байна вэ?	ᠬᠠᠨᠢᠶᠢᠨ ᠴᠠᠭ ᠶᠠᠭᠠᠠᠯ ᠴᠣᠬᠢᠯᠣᠬᠡᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.

1.1.2.1.2.1.6 AsS. "-лз, -валз²/-галз², -гана⁴": Other Repetitive Actions

The following AsS's are added to the **passive roots** of a few words. They could be considered as derivational suffixes. All have a more or less strong meaning of repetition.

ᠨᠡᠵᠢ		-лз	The subject repeats itself (with intransitive verbs) Note: <i>diphthong</i> is dropped.
ᠨᠠᠶᠢᠭᠠ	ᠨᠠᠶᠢᠭᠠᠯᠢᠵᠠ	найга- найгалза-	to swing in the wind
ᠬᠡᠨᠭᠢᠶᠢ	ᠬᠡᠨᠭᠢᠶᠢᠵᠠ	өнгий- өнгөлдэ-	to encroach upon, to lean forward in order to see to keep looking, to envy
ᠪᠤᠯᠲᠠᠶᠢ	ᠪᠤᠯᠲᠠᠶᠢᠵᠠ	бултай- булталза-	to stick out to keep sticking out
ᠬᠡᠨᠴᠣᠭᠠᠶᠢ	ᠬᠡᠨᠴᠣᠭᠠᠶᠢᠵᠠ	өндий- өндөлдэ-	to raise one's head, to straighten up to impatiently wait for

ᠨᠡᠵᠢ	ᠨᠡᠵᠢ	-валз ² /-галз ²	This suffix is a left-over of the combination "б"/"г" + "-лз".
ᠠᠨᠢ	ᠠᠨᠢᠪᠠᠯᠢᠵᠠ	ани- анивалза-	to close one's eyes to blink, to wink
ᠲᠠᠲᠠ	ᠲᠠᠲᠠᠪᠠᠯᠢᠵᠠ	тата- татвалза-	to pull to writhe with convulsions
ᠲᠠᠲᠠ	ᠲᠠᠲᠠᠭᠠᠯᠢᠵᠠ	тата- татгалза-	to pull to abstain/refrain from
ᠲᠦᠳᠡ	ᠲᠦᠳᠡᠭᠠᠯᠢᠵᠠ	түдэ- түдгэлзэ-	to hesitate, to tarry to delay, to be neutral

1.1.2.1.2.2.2 Perfect Action: “-(чих)аад/-(чих)сан” байг.”

Cyrillic Rules:

- (чих)аад/ -ээд/ -оод/ -өөд байг** – complying with vowel harmony
 -**(чих)сан/ -сэн/ -сон/ -сөн байг** – complying with vowel harmony

Classical Rules:

- (ᠴᠢᠬᠢ)ᠠᠭᠠᠳᠤ/ ᠪᠢᠶ᠋ᠠᠳᠤ** • **(ᠴᠢᠬᠢ)ᠰᠠᠩᠤ/ ᠪᠢᠶ᠋ᠰᠠᠩᠤ** – complying with vowel harmony
 -**(ᠴᠢᠬᠢ)ᠠᠭᠠᠳᠤ/ ᠪᠢᠶ᠋ᠠᠳᠤ** • **(ᠴᠢᠬᠢ)ᠰᠢᠩᠤ/ ᠪᠢᠶ᠋ᠰᠢᠩᠤ** – complying with vowel harmony

Explanations:

- 1.) A **perfect action** is an action **that continues up to a certain selected point of time** in the past (ex. b), present (ex. a), or future (ex. c-d). This aspect is the equivalent of the English perfect aspect.
- 2.) Because the action is **completed**, the AsS “-чих” is part of this analytical construction (above, the suffix is in parentheses; see also pages 133-134).
- 3.) Whether this analytical form is built with the VDS “-аад” or the NDS “-сан” doesn’t make a big difference. The only slight difference might be that the relationship to the selected point of time is stronger with the form “-(чих)аад байг” (the reason for this is explained by the original meaning of “-аад”; see pages 159-160).

Frequency:

Written language: **not so often**
 Colloquial language: **not so often**

a	This has become too dry.	Энэ хэтэрхий хатчихсан байна.	ᠡᠨᠢ хᠡᠲᠡᠷᠬᠢᠶ᠋ ᠬᠠᠲᠴᠢᠬᠢᠰᠠᠩ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
		Энэ хэтэрхий хатчихаад байна.	ᠡᠨᠢ хᠡᠲᠡᠷᠬᠢᠶ᠋ ᠬᠠᠲᠴᠢᠬᠢᠭᠠᠳᠤ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
b	When I came, he had finished his work.	Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихсан байсан.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихсан ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ.
		Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихаад байсан.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихаад ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ.
c	By the time I come, he'll have finished his work. (“When I come...”)	Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихсан байх болно.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихсан ᠪᠠᠶᠢᠬᠡ болно.
		Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихаад байх болно.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихаад ᠪᠠᠶᠢᠬᠡ болно.
d	When I came, he should have had his work finished.	Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихсан байх байсан.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихсан ᠪᠠᠶᠢᠬᠡ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ.
		Намайг ирэхэд тэр ажлаа дуусчихаад байх байсан.	ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢᠢᠷᠡᠬᠡᠳᠤ тᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠠ дуусчихаад ᠪᠠᠶᠢᠬᠡ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ.

1.1.2.1.2.2.3 Progressive-Perfect Action: “-саар” байг.”

Cyrillic Rules:

- саар / -сээр/ -соор/ -сөөр байг** – complying with vowel harmony

Classical Rules:

- ᠰᠠᠭᠠᠷ** • **ᠰᠢᠭᠠᠷ** ᠪᠢᠶ᠋ᠭᠢᠷ – complying with vowel harmony
 Inserted vowel necessary (ex. d.g)

Explanations:

- 1.) This aspect is a combination of the two previous aspects. Whether the action happens in the present, past, or future, depends on the TTS being added to the auxiliary verb "байх".
- 2.) The English progressive-perfect tense usually demands time words such as 'all day long', 'for two hours', etc. (ex. d, 2nd sentence). If this is not given in Mongolian, it is better to translate as 'still be ...ing' (ex. d, 1st sentence; e,e) or for the future tense '...will continue to...' (ex. f-h).
- 3.) The particle "л" expresses here the meaning of 'still'.
- 4.) Interrogative and negative sentences are built according to the rules for TTS's (ex. d,h).

Frequency:

Written language: quite often

Colloquial language: quite often

a	He has been thinking about his homework.	Тэр даалгавраа бодсоор байна.	ᠳᠡᠷ ᠳᠠᠯᠭᠠᠪᠷᠠᠭᠠ ᠪᠣᠳᠰᠤᠷ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ. ᠠᠨᠠᠭᠢᠬᠠᠨ ᠠᠵᠯᠠᠬᠢᠢᠰᠦᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ.
b	The students are still coming from the countryside./ The students have been coming from the countryside.	Хөдөөнөөс оюутнууд ирээр л байна.	ᠬᠥᠳᠡᠭᠡᠨᠡᠭᠦᠨ ᠤᠯᠤᠰᠤᠨ ᠢᠷᠡᠭᠡᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ. ᠳᠡᠷᠠᠭᠠᠨᠠᠵᠯᠠᠬᠢᠢᠰᠦᠷ ᠬᠤᠠᠭᠠᠨ ᠠᠵᠯᠠᠬᠢᠢᠰᠦᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ.
c	We're still doing our work.	Манайхан ажлаа хийсээр л байгаа.	ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠠᠵᠯᠠᠬᠢᠢᠰᠦᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ. ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠠᠵᠯᠠᠬᠢᠢᠰᠦᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ.
d	Are you still receiving letters from home? / Have you been receiving letters from home lately?	Та гэрээсээ захиа авсаар л байна уу?	ᠲᠠ ᠭᠡᠷᠡᠶᠡᠰᠡᠭᠡᠭᠡ ᠵᠠᠬᠢᠠ ᠠᠪᠰᠠᠭᠠᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠤ? ᠲᠠ ᠭᠡᠷᠡᠶᠡᠰᠡᠭᠡᠭᠡ ᠵᠠᠬᠢᠠ ᠠᠪᠰᠠᠭᠠᠷ ᠬᠠᠭᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠤ?
e	(When I woke up) it was still snowing outside.	(Намайг сэрэхэд) гадаа цас орсоор л байлаа.	ᠬᠠᠭᠠᠨ ᠴᠠᠰ ᠣᠷᠰᠣᠭᠣᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭᠠ. (ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠡ ᠰᠡᠷᠦᠬᠡᠳ) ᠭᠠᠳᠠᠭᠠ ᠴᠠᠰ ᠣᠷᠰᠣᠭᠣᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭᠠ.
f	We will continue to live in Mongolia.	Бид Монголд амьдарсаар л байх болно.	ᠪᠢᠳᠤ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠠᠮᠢᠶᠳᠠᠷᠰᠠᠭᠠᠷ ᠯ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ. ᠪᠢᠳᠤ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠠᠮᠢᠶᠳᠠᠷᠰᠠᠭᠠᠷ ᠬᠠᠭᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ.
g	I will continue to receive letters from home.	Би гэрээсээ захиа хүлээн авсаар байх болно.	ᠪᠢᠭᠡᠷᠡᠶᠡᠰᠡᠭᠡᠭᠡ ᠵᠠᠬᠢᠠ ᠠᠪᠰᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ. ᠪᠢ ᠭᠡᠷᠡᠶᠡᠰᠡᠭᠡᠭᠡ ᠵᠠᠬᠢᠠ ᠠᠪᠰᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ.
h	Will you continue to live in Mongolia?	Та Монголд амьдарсаар байх уу?	ᠲᠠ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠠᠮᠢᠶᠳᠠᠷᠰᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ ᠤᠤ? ᠲᠠ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠠᠮᠢᠶᠳᠠᠷᠰᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠨᠠ ᠤᠤ?

1.1.2.1.2.3 Combination of VoS's and AsS'sVoice suffixes (VoS's) in *italics>, aspect suffixes (AsS's) underlined>.*

a	I have opened a window wide. (<i>"caused ... to be open"</i>)	Би цонх онгойлгочихсон.	ᠪᠢ ᠴᠣᠨᠬᠤ ᠣᠨᠭᠣᠶᠢᠯᠭᠣᠴᠢᠬᠤᠰᠣᠨ. ᠪᠢ ᠴᠣᠨᠬᠤ ᠣᠨᠭᠣᠶᠢᠯᠭᠣᠴᠢᠬᠤᠰᠣᠨ.
b	We had our notebooks signed by him.	Бид дэвтэртээ түүгээр гарын үсгийг нь зуруулцаав.	ᠪᠢᠳᠤ ᠳᠡᠪᠲᠡᠷᠲᠡᠭᠡᠲᠡᠭᠡᠷ ᠲᠡᠭᠦᠭᠡᠷᠢᠭᠡᠷ ᠭᠠᠷᠢᠨ ᠤᠰᠭᠢᠶᠢᠭᠡᠨ ᠨᠢ ᠵᠢᠷᠤᠭᠤᠯᠴᠠᠭᠠᠪᠢ. ᠪᠢᠳᠤ ᠳᠡᠪᠲᠡᠷᠲᠡᠭᠡᠲᠡᠭᠡᠷ ᠲᠡᠭᠦᠭᠡᠷᠢᠭᠡᠷ ᠭᠠᠷᠢᠨ ᠤᠰᠭᠢᠶᠢᠭᠡᠨ ᠨᠢ ᠵᠢᠷᠤᠭᠤᠯᠴᠠᠭᠠᠪᠢ.
c	Please have your horse go a bit faster .	Та морио жаахан явуулсхийгээрэй.	ᠲᠠ ᠮᠣᠷᠢᠣ ᠵᠠᠬᠠᠬᠠᠨ ᠶᠠᠪᠤᠭᠤᠯᠰᠢᠬᠢᠶᠡᠷᠡᠶᠢ. ᠲᠠ ᠮᠣᠷᠢᠣ ᠵᠠᠬᠠᠬᠠᠨ ᠶᠠᠪᠤᠭᠤᠯᠰᠢᠬᠢᠶᠡᠷᠡᠶᠢ.
d	Our wrestlers wrestled well at the competition.	Манай бөхчүүд тэмцээнд сайн барилдацгаав!	ᠮᠠᠨᠠᠶᠢ ᠪᠥᠬᠠᠴᠢᠭᠤᠯᠤ ᠲᠡᠮᠴᠡᠭᠡᠨᠳᠤ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠪᠠᠷᠢᠯᠳᠠᠴᠢᠭᠠᠪᠢ! ᠮᠠᠨᠠᠶᠢ ᠪᠥᠬᠠᠴᠢᠭᠤᠯᠤ ᠲᠡᠮᠴᠡᠭᠡᠨᠳᠤ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠪᠠᠷᠢᠯᠳᠠᠴᠢᠭᠠᠪᠢ!

1.1.2.1.3 Mood

By means of **different verb forms**, the content of a sentence is influenced or **modified by the speaker in a certain way**. Thus, the sentence has a certain mood. Depending upon which mood the speaker chooses for his statement, he can make real, desired, impossible, conditional, "second-hand", and other statements.

The **English** language knows three sets of mood: - Indicative (fact, action)
- Imperative (command)
- Subjunctive (doubt, wish, hope, etc.)

In Mongolian there are **2 main groups of mood suffixes**. But unlike English, these groups haven't come about because of their similar modal expressions. What makes the suffixes belong to one or the other group is their **placement and function within the sentence**. Therefore, it is difficult to use the European model to classify Mongolian mood suffixes. We have tried to classify them with a view to Mongolian language structure. If we were to **compare Mongolian mood suffixes with the three sets in English**, they would be as follows:

- NDS's, VDS's and TTS's are similar to the indicative forms.
- Most of the PTS's are similar to the imperative forms.
- AwDS's and some PTS's are similar to the subjunctive forms.

Furthermore, it needs to be said that modal statements can also be **expressed with modal constructions or modal verbs** (see pages 201-207).

Overview of the mood suffixes:

[In parentheses are the traditional names]

1.) Determining Suffixes (DS's):

- Noun Determining Suffixes (NDS's) [verbal noun suffixes]
- Adword Determining Suffixes (AwDS's) [verbal noun suffixes; converb suffixes]
- Verb Determining Suffixes (VDS's) [converb suffixes]

2.) Terminating Suffixes (TS's):

- Person-bound Terminating Suffixes (PTS's) [imperative and subjunctive suffixes]
- Tense-bound Terminating Suffixes (TTS's) [indicative suffixes]

Here are some **characteristics of the mood suffixes (MS)**:

- 1.) The MS's are always added as the **last suffix to the verb stem**.
- 2.) **One verb stem** can only have **one MS**.

1.1.2.1.3.1. Determining Suffixes (DS's)

1.1.2.1.3.1.1. Noun Determining Suffixes (NDS's)

Because the NDS's are absent in the English language we will explain exactly what they are. However, there are be a few **parallels to the English** grammar.

1.1.2.1.3.1.1.1 Functions of NDS's

a) The **main function** of a NDS is to **bring a verb into a relationship with the succeeding noun**. In this function, the NDS serves as a verbal adjective to a noun and has the **form of a participle** in English. But these participles are **not commonly used in English** and therefore many such words have to be translated by means of an attribute clause.

a	the person who came ("the having come person")	ирсэн хүн	ᠶᠢᠷᠰᠡᠨ ᠬᠦᠨ
b	the snow that falls in spring ("the spring- falling snow")	хавар ордог цас	ᠬᠠᠪᠠᠷ ᠣᠷᠳᠣᠭ ᠴᠢᠰ
c	the bag which Dorj has ("the with Dorj being bag ")	Доржил байгаа цүнх	ᠳᠣᠷᠵᠢᠯ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭ ᠴᠦᠨᠬ
d	the book which I will read ("my going to read book")	миний унших ном	ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠤᠨᠰᠢᠬ ᠨᠣᠮ
e	a pupil ("a learning [person]")	суралцу [хүн]	ᠰᠤᠷᠠᠯᠴᠤ (ᠬᠦᠨ)

f	Хавар цас орно. It snows in spring.	Хавар ордог цас хурдан хайлдаг. • The snow falling in spring melts fast. Цас ордог хавар та үзсэн үү? • Have you seen a spring with snowfall? ("Have you seen a snow-falling spring?")
g	Ах минь хөдөө яваа. My older brother is traveling in the countryside.	Хөдөө яваа ах минь надад захиа явуулсан. • My older brother, who is traveling in the countryside, sent me a letter.
h	Миний ном Доржид байгаа. Dorj has my book. ("My book is with Dorj.")	Доржид байгаа миний ном их сонирхолтой. • My book, which Dorj has, is very interesting. Миний ном байгаа Дорж германаар ярьдаг. • Dorj, who has my book, speaks German.
i	Тэр хүн машинд ачаа ачиж байна. That person is loading the truck.	Машинд ачаа ачиж байгаа тэр хүн хөдөөнөөс ирсэн. • That person, who is loading the truck, came from the countryside. Тэр хүний ачаа ачиж байгаа машин их хуучин юм. • The truck, which that person is loading, is really very old. Тэр хүний машинд ачиж байгаа ачаа юу вэ? • What's the cargo that that person is loading on the truck?
j	Тэр морь унана. He will ride a horse.	Түүний унах морь их хурдан. • The horse he will ride is very fast.
k	Энэ хүн хөдөө явна. This person will go to the countryside.	Би хөдөө явах энэ хүнтэй уулзах хэрэгтэй. • I have to meet the person going to the countryside. Энэ хүний явах хөдөө их сонин газар. • The rural area that this person is going to is a very interesting place.
l	Багш хичээл заана. The teacher will teach (lessons).	Багшийн заах хичээл хэзээ эхлэх вэ? • "When do the lessons the teacher is going to teach start?" Хичээл заах багш хаанаас ирсэн бэ? • Where did/does the teacher who is going to teach come from?
m	Бат сургуульд сурдаг. Bat studies at school.	Сургуульд суралцагч Батыг би мэднэ. • I know the Bat who studies at school.
n	Тэр эмэгтэй амьтан сургадаг. That lady trains animals.	Амьтан суралцагч тэр эмэгтэйтэй би уулзана. • I'll meet that lady who trains animals.

g) With the NDS's, many different parts of speech and many clauses can be constructed. Here is a selection of a few (for more see Part IV on pages 359ff).

subject clause (subject)	Чиний эрт ирсэн нь их сайн.	It's very good that you came early. ("Your having come early...")
predicate (see explanation under c)	Тэр явсан.	He went.
object clause - accusative - dative-locative	Онгоц хэзээ ирснийг та мэдэх үү? Таны ирсэнд би их баярлаж байна.	Do you know when the plane came? I'm very glad that you came.
adverbial clause - temporal (time) - causal (reason)	Тэр явснаар энэ ажил бүтсэнгүй. Бид явснаар юм өөрчлөгдсөнгүй.	Since he left, this work has not been progressing. Nothing changed by us having left.
attribute (attribute clause)	Хот орсон ах маань маргааш ирнэ.	Our older brother, who has gone to town, will come tomorrow.

h) The NDS's relate to all three persons in singular and plural and have no special person endings.

C	Mongolia wasn't like I had thought it would be.	Монгол орон миний бодсон дээд адилгүй байсан.	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠤ ᠣᠷᠣᠨ ᠮᠢᠨᠢᠶᠡ ᠪᠣᠳᠰᠣᠨ ᠳᠡᠭᠡᠳ ᠠᠳᠢᠯᠢᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ ᠋᠋
D	You don't have to follow everything you have seen . (proverb)	Харагдсан зүүг аа хошуурах хэрэггүй.	ᠬᠢᠷᠠᠭᠢᠳᠰᠠᠨ ᠵᠡᠭᠦᠭ ᠠᠭᠠᠬᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠡᠭᠦᠢ ᠋᠋

1.1.2.1.3.1.1.3 Indefinite Present NDS "-даг"

Cyrillic Rules:

-даг, -дог, -дэг, -дөг complying with vowel harmony

Classical Rules:

ᠳᠠᠭ / ᠳᠠᠭᠦ complying with vowel harmony

Explanations: (the small letters refer to the points in the introduction to the NDS's)1.) This NDS expresses an action of **indefinite time** [e.g. to live, to work] (ex. b,c,g,h) or an action which is **repeated** (ex. a,d,e,f).a) It can be compared with the **present participle**: **singing** children, **working** man, etc. (ex.a)b) All **ᠳᠡᠭᠡᠳ** can be added (ex. with **case abbreviations: N-D**).

c) Very often used as a TTS at the end of a sentence (see page 188 and ex. b-h).

d) Often used in **negative sentences** (ex. f).e) Very often used in **interrogative sentences** (ex. g-h).**Frequency:**

Written language: very often

Colloquial language: very often

a	In Ulaanbaatar there are many people who smoke .	Улаанбаатарт тамхи татдаг хүн олон бий.	ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠲᠤ ᠲᠠᠮᠬᠢ ᠲᠠᠳᠳᠠᠭ ᠬᠦᠨ ᠣᠯᠣᠨ ᠪᠢᠶᠢ ᠋᠋
b	My Mongolian friend lives in Ulaanbaatar.	Миний монгол найз Улаанбаатарт суудаг.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠡ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠤ ᠨᠠᠶᠢᠵᠢ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠲᠤ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭ ᠋᠋
c	I work at the university.	Би их сургуульд ажилладаг.	ᠪᠢ ᠶᠡᠬᠡ ᠰᠤᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠢᠳᠤ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠳᠠᠭ ᠋᠋
d	Every morning I get up at 7 o'clock.	Би өглөө бүр долоон цагт босдог.	ᠪᠢ ᠥᠭᠯᠡᠭᠡ ᠪᠦᠷ ᠳᠣᠯᠣᠨ ᠴᠠᠭᠲᠤ ᠪᠣᠰᠳᠣᠭ ᠋᠋
e	In summer it gets hot.	Зун халуун болдог.	ᠵᠤᠨ ᠬᠠᠯᠤᠭᠠᠨ ᠪᠣᠯᠳᠣᠭ ᠋᠋
f	I don't work on Sundays.	Би бүтэн сайн өдөр ажилладаггүй.	ᠪᠢ ᠪᠦᠳᠡᠨ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠥᠳᠦᠷ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠳᠠᠭᠦᠢ ᠋᠋
g	Do you speak German?	Та германаар ярьдаг уу?	ᠲᠠ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠠᠭᠠᠷ ᠶᠠᠷᠢᠳᠠᠭ ᠤᠭᠤ? ᠋᠋
h	What do you call this in Mongolian?	Үүнийг монголоор юу гэдэг вэ?	ᠦᠦᠨᠢᠶᠡᠭᠡ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠣᠷ ᠵᠤᠭᠡᠳᠡᠭᠡ ᠪᠦ? ᠋᠋

N	It's (very) right to do homework regularly.	Даалгавар тогтмол хийдэг нь маш зөв.	ᠳᠠᠭᠡᠳᠡᠭᠡ ᠬᠢᠳᠡᠭᠡ ᠨᠢ ᠮᠠᠰᠢ ᠵᠡᠪ᠋᠋
G	What's the reason that they (always) leave so early?	Тэд ийм эрт явдгийн учир юу вэ?	ᠲᠡᠳᠤ ᠢᠶᠢᠮᠡ ᠡᠷᠲᠤ ᠶᠠᠪᠳᠡᠭᠢᠨ ᠤᠴᠢᠷ ᠵᠤᠪᠦ? ᠋᠋
D	I'm glad that you (always) help me.	Таныг надад тусалдаг би баярладаг.	ᠪᠢ ᠪᠠᠶᠢᠷᠠᠳᠠᠭᠡ ᠪᠢ ᠲᠤᠰᠠᠯᠠᠳᠠᠭᠡ ᠋᠋

g	He really is a pupil	Тэр бол сурагч юм.	Ага! Өө! Тэгэхээр эгээл..
h	He is not a pupil	Тэр сурагч биш.	Ага! Тэгэхээр биш..
i	I don't know a country without a leader .	Жолоодогчгүй улсыг би мэдэхгүй.	Төрийн төлөөлөгч.. Төрийн төлөөлөгчгүй төлөөлөгчгүй..
j	He went to the countryside without a translator .	Тэр орчуулагчгүй хөдөө явсан.	Төрийн төлөөлөгч.. Ага! Тэгэхээр төлөөлөгч
k	Should this liar be a lawyer?	Энэ худал яригч хуульч гэж үү?	Тэр эгээл.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч
l	Who is the service station attendant ? ("petrol distributor")	Шатахуун түгээгч хэн бэ?	Төрийн төлөөлөгч төлөөлөгч..

N	The passenger was late.	Зорчигч хожимдлоо	Төрийн төлөөлөгч..
G	Our people praise the work and deeds of this servant/ waiter .	Манайхан энэ үйлчлэгчээс ажил үйлсийг магтдаг.	Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч
D	Please give this to our investigator . ("person who finds out")	Үүнийг манай мөрдөн байцаагчийг өгөөрэй!	Тэр төлөөлөгч.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч
A	I make the new pupil happy.	Би шинэ сурагчийг баярлуулдаг.	Төрийн төлөөлөгч.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч
A	Did you ask the film producer about this?	Чи энэ тухай кино найруулагчээс асуув уу?	Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч
I	The teacher had that pupil of his draw something.	Багш нь тэр сурагчээс яа нэг юм зуруулав.	Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч.. Төрөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч
C	Yesterday I came with one of my pupils .	Би өчигдөр нэг сурагчтайгаа хамт ирсэн.	Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч.. Тэр төлөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч
D	He looked angrily at the prison warden .	Тэр харгалзагч руу муухай харав.	Төрийн төлөөлөгч.. Төрөөлөгч төлөөлөгч төлөөлөгч

1.1.2.1.3.1.2 Adword Determining Suffixes (AwDS's)

The NDS's have the main function of linking a verb with a noun although this function is already weakened with the NDS "гч". The following adword determining suffixes have the main function of **linking a verb to an adword** (for definition of 'adword' see p. 211). But in today's speech, most of these **adwords are missing** because the context of the whole sentence is clear without them (e.g.: films **worthwhile seeing** are always *nice* films, thus the adword '*nice*' is dropped; something **which needs to be considered** is always *important*, thus the adword '*important*' is dropped). This adword-dropping explains why some grammars consider these AwDS's to be NDS's or VDS's. As a matter of fact, after the adword is dropped, the verb seems to be linked to a noun or a verb, thus **servicing as a NDS or a VDS**.

Examples will clarify this process as it might have developed:

- 1a Энэ бол үзмээр (сайхан) кино.
This is a (nice) film **worth seeing**.
- 1b Би үүнийг үзмээр (сайхан) санагдаж байна.
This seems to me **worth seeing** (beautiful).
- 2a Энэ уншихуйц (гоё) ном бололтой.
It appears to be a (nice) book **worth reading**.
- 2b Энэ мөнгө хөдөө явахад хүрэлцэхуйц (их) байсан.
This money was (big) **sufficient enough** to go to the countryside.
- 3a Энэ бол анхаарууштай (чухал) асуудал байна.
This is a (important) problem **that needs to be looked at**.
- 3b Тэр үүнийг анхаарууштай (чухал) санагдсан.
It seemed to him to be something (important) **that needed attention**.

We shall now look at these suffixes in view of **both functions**. Please keep in mind that the sentence structure is quite different from English. Therefore, we often needed to translate freely.

1.1.2.1.3.1.2.1 Wish-AwDS "-маар"

Cyrillic Rules:

-маар, -мээр, -моор, -мөөр complying with vowel harmony

Classical Rules:

Inserted vowel necessary (ex. a, i, o, p)

Explanations:

- 1.) This suffix expresses a **wish or a desire that can be realized**, or an **intention**. It is stronger in its meaning than the expression "-х хүсэлтэй" and also indicates that someone does something **for a good reason**. It is very rarely used for the 2nd or 3rd person; only if someone passes on another person's statement (compare with ex. s-t and their remarks).
- 2.) In function of a VDS; only with a certain number of verbs (ex. a-k).
-negation (ex. f-g,k)
-interrogation (ex. h-k)
- 3.) In function of an NDS (ex. l-t).
-declined (ex. p-r)
"-...маар юм хэл-/ярь-" [communicating another person's wishes] (ex. s).
- 4.) See also **modal constructions** (see pages 201-207).
- 5.) The auxiliary verb "бай-" isn't always needed (ex. t).

Frequency:

Written/Colloquial language: together with "бай-" **very often**

a	I'd like to learn Mongolian.	Би монгол хэл сурмаар байна.	ᠪᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠬᠡᠯ ᠰᠤᠷᠮᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶ᠋ᠠ.
b	We'd like something to drink.	Бид нэг юм уумаар байна.	ᠪᠢᠳᠢ ᠨᠡᠭ ᠵᠤᠮ ᠤᠮᠠᠭᠠᠷ ᠪᠠᠶ᠋ᠠ.

c	I wanted to meet you.	Би тантай уулзмаар байсан.	Өгс өгс өгс хэлтэвчээр өгсөөрөө ..
d	You wanted to read in the library yesterday, and did you?	Чи өчигдөр номын санд сууж ном уншмаар байна гэсэн, уншсан уу?	Уншсан/би о. Тэр уншсан/би о. Энэ уншсан/би о./уу, би уншсан
e	I'd like to (always) review the lessons together with you.	Би чамтай хамт хичээл давтмаар байдаг.	Өгсөөрөө .. Өгс гэр/г өгс өгсөөрөө өгсөөрөө
f	I don't want to go to the countryside this month.	Би энэ сар хөдөө явмааргүй байна.	Өгс/г .. Өгс гэр/г өгс өгсөөрөө өгсөөрөө
g	I don't want to call now.	Би одоо угсаар ярьмааргүй байна.	Өгс/г .. Өгс өгс өгсөөрөө өгсөөрөө өгсөөрөө
h	Would you like to drink this tea?	Чи энэ цайг уумаар байна уу?	Энэ гэр/г өгс өгсөөрөө өгс/г өгс о.
i	Would you like to learn Mongolian?	Чи монгол хэл сурмаар байна уу?	Энэ өгсөөрөө өгс/г өгсөөрөө өгс/г өгс о.
j	Would you like to ask anything else?	Чи өөр юм асуумаар байна уу?	Өгс о. Энэ өгсөөрөө өгс/г өгсөөрөө өгс/г
k	Why on earth don't you ever want to meet him?	Чи яагаад түүнтэй уулзмааргүй байдаг юм вэ?	Өгс/г өгсөөрөө өгс/г өгс о. Энэ өгсөөрөө өгс/г өгсөөрөө өгсөөрөө
l	This is a book worth reading.	Энэ бол уншмаар ном байна.	Өгс/г өгс өгсөөрөө өгс/г өгс/г ..
m	My father is the kind of person that people would like to have as a friend.	Миний аав бол ханилмаар хүн.	Өгс/г өгс өгс өгсөөрөө өгс/г өгс ..
n	This is indeed a yurt one would like to live in.	Энэ бол суумаар гэр мөн.	Өгс/г өгс өгсөөрөө өгс/г өгс ..
o	This is a coat one would like to buy.	Энэ бол худалдаж авмаар дээл.	Өгс/г өгс өгсөөрөө өгс/г өгс ..
p	Out of all this meat, this is the (part) which people would like to buy.	Энэ олон махнаас авмаар нь энэ байна.	Өгс/г .. Өгс/г өгс өгс өгс өгс өгс өгс
q	Among all those blouses, I looked at those which would fit me.	Би тэр олон цамшинаас биедээ таармаар нь үзлээ.	Өгсөөрөө өгс/г өгс өгс/г .. Өгс өгс/г өгс өгс өгс өгс өгс өгс
r	Please get married to the one of your three friends who suits you most.	Та тэр гурван найзынхаа аль таармаар нь суугаарай!	Өгс өгсөөрөө өгс өгс өгс өгс өгс - Өгс өгс/г өгс өгс өгс өгс өгс
s	My friend talked about wanting to go to the countryside this summer.	Миний найз зун хөдөө явмаар юм ярьсан.	Өгсөөрөө өгсөөрөө .. Өгс өгс/г өгс өгс өгс өгс өгс
t	When looking at him from the outside, one would think that he's an angry person.	Түүний гаднаас нь харахад их уургтай хүн гэж бодмоор.	Өгс/г өгс өгс өгс өгс өгс өгс .. Өгс/г өгс өгс/г өгс өгс өгс өгс

m	The woman embraced her son as he got out of the car.	Хүүгээ машинаас буутал эх нь тэврэн авчээ.	Хэ Ангийн / хэвэл .. (хэ өл / хэвэл / эх / өмссөнг Кг)
n	His dog came running as he had barely gone out the door.	Түүнийг үүдээр дөнгөж гартал нохой нь давхин ирлээ.	Гүтсөнг / тсвал Хэ Ангийн / хэвэл .. Анх / с / хэв / өл / өмссөнг
o	As he picked up the phone, he got cut off.	Тэр утас автал тасарчихав.	Анх / тсвал / өл .. Анх / тсвал / өл / өмссөнг
p	As (they) went outside, it started to rain.	Гадаа гартал бороо орж эхлэв.	Хүтсөнг .. Гүтсөнг / Гүтсөнг / өмссөнг / тсвал
q	As he shouted, everybody woke up with a start.	Түүнийг хашгиртал бүгд шочин сэрэв.	тсвал / хэвэл .. Анх / с / Гүтсөнг / өмссөнг
r	Although he had been told repeatedly (not to), he left.	Түүнд хэлсээр байтал тэр явчихсан.	Гүтсөнг / өл .. Анх / өл / Гүтсөнг / өмссөнг / Анх /
s	to roar with laughter ("to laugh until cackling")	тачигнагал инээ-	Анх / өмссөнг / хэвэл
t	to sob ("to cry until bellowing")	хэнгэнэтэл уйла-	Гүтсөнг / тсвал
u	to fall with a bump ("to fall until making a 'thud' [pid]")	пидхийгэл уна-	Гүтсөнг / тсвал
v	to sing shrilly ("to sing until shrilling")	хангинагал дуула-	Гүтсөнг / өмссөнг
w	to break into a smile, to grin ("to laugh until grinning")	маасайгал инээ-	Гүтсөнг / хэвэл
x	to slap strongly with the hands ("to slap until jumping")	үсэртэл алгада-	тсвал / өмссөнг / хэвэл
y	to eat until one bursts ("to eat until one's bursting")	хагаргал(ээ) илэ-	Гүтсөнг / өл / тсвал
z	to work like mad ("to work until one's tired")	ядаргал(ээ) ажилла-	Гүтсөнг / өл / хэвэл

1.1.2.1.3.1.3.2.7 Progressive sVDS "-саар"

Cyrillic Rules:

-саар, -соор, -сээр, -сөөр complying with vowel harmony

Classical Rules:

-саар, -соор, -сээр, -сөөр complying with vowel harmony

Inserted vowel necessary (ex. a)

Explanations:

- 1.) This suffix is used to express the **progressive perfect aspect** (see pages 137-138).
- 2.) Note that the *particle* "л" here expresses a meaning similar to 'still' (ex. b-d).
- 3.) The auxiliary verb "бай-" can be exchanged with another verb (ex. e-f) which doesn't even have to follow immediately (ex. g).
- 4.) Very commonly, this suffix is used in the expression "-саар байгаад" (ex. h-j). Note that the literary translation (in parentheses) is not common in English.
- 5.) The **action can be intensified** by doubling the verb with this suffix (ex. k) or by using it together with the cVDS "-н" (ex. l-m).
- 5.) Often, the two actions **happen simultaneously**, thus giving the translation 'since' (ex. n-p).
- 6.) The **subjects** of the main and clause sentences must be **identical**.

Frequency:

Written language: **often**
 Colloquial language: **often**

a	We have been thinking about our homework.	Бид даалгавраа бодсоор байна.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
b	It was still snowing outside.	Гадаа цас орсоор л байлаа.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
c	The students keep coming back from the countryside.	Хөдөөнөөс оюутнууд ирсээр л байна.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
d	My family is still doing their work.	Манайхан ажлаа хийсээр л байгаа.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
e	We watched the Mongolian landscape through the window of the train, as we traveled.	Бид галт тэргэний цонхоор Монгол орны байгалиг харсаар явлаа.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
f	Tuya has been sewing her 'deel'.	Туяа дээлээ өгсоор суув.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
g	Traveling by car, we came to an 'ail'.	Бид машинаар явсаар нэг айлд хүрэв.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
h	Because I have been waiting for you, I couldn't get anything done. ("Having been waiting for you ...")	Би чамайг хүлээсээр байгаад юу ч хийж амжсангүй.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
i	Because he had been writing , his hand got tired. ("Having been writing, his...")	Бичсээр байгаад гар нь цуцав.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
j	Because I had been sitting , my foot fell asleep. ("Having been sitting, my...")	Би суусаар байгаад хөлөө оршоов.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
k	We almost finished this good 'airag', having been drinking it continually.	Бид нар энэ сайхан айргийг уусаар уусаар бараг дуусгачихлаа.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
l	We finally arrived there, having walked and walked .	Бид яван явсаар тэнд хүрлээ.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
m	My son finished this book, having read it continually.	Миний хүү энэ номыг уншиж уншсаар дуусгажээ.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
n	Since I was born, I've never seen such a thing. ("Since I have become a person...")	Би хүн болсоор ийм юм үзээгүй.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
o	Since Bat began to study Mongolian, one year has passed. ("...it's becoming one year.")	Бат монгол хэл сурч эхэлсээр нэг жил болж байна.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл
p	I have been living in the city for ten years. ("While I have been living in the city, 10 years have passed.")	Би хотод суусаар 10 жил боллоо.	Бичлэг.. Бичлэг / Өгөгдөл / Өгөгдөл / Өгөгдөл

1.1.2.1.3.1.3.2.11 Use of sVDS's with the RS

Under the condition that the **subject** of the main sentence is **identical** with the subject of the clause, the **RS** may be added to the following sVDS's:

-магц(аа), -хлар(аа), -тал(аа), -нгуут(аа), -уут(аа)

Notice that the suffix "-нгаа" already contains an RS and therefore is always used with common subjects.

Theoretically, by using the **RS**, the **complex sentence** could be translated like a **simple sentence***. The **RS** gives it more inner-bonding.

The **RS** can also appear when the subject of the clause sentence is related to the subject of the main clause (**ex.n**).

a	Please call me, as soon as you get up at 7 o'clock! (*"Please call me at your getting up ...")	7 цагт босмогцоо намайг дуудаарай!	Амангуйвчир! - 7 цагт өгө бичгийнхэнд өгө / бичир!
b	As soon as I saw you, I recognized you. (*"At my seeing you...")	Би чамайг хар- магцээ л танысан.	Амангуйвчир! .. Өгө бичир! Амангуйвчир! өгө / л
c	As soon as Bat began to read his letter, which he had hastily torn open on the way, he smiled.	Бат явангаа яаран захиагаа задалж уншиж эхэлмэгцээ инээмсэглэв.	Өгө / хуурагчид / өгө .. Өгө / бичгийнхэнд / бичгийнхэнд / хуурагчид / өгө / бичир! / өгө / бичир! / өгө / бичир!
d	As soon as I get there, I'll write you a letter.	Би очмогцоо чамд захиа бичнэ.	Бичир! бичир! .. Өгө / бичир! өгө / бичир! өгө
e	When I come to town, I'll meet you. (*"At my coming to town")	Хот орохдоороо би чамтай уулзана.	Өгө / бичир! .. Өгө / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
f	When you wear this blouse, you look very nice!	Чи энэ цамцыг өмсөхдөөрөө их сайхан харагдах юм.	Бичир! бичир! / бичир! өгө / бичир! .. Эг / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
g	She always weeps when she is homesick.	Тэр гэрээ санахпаар дандаа уйлдаг.	Амангуйвчир! .. Амангуйвчир! өгө / бичир! өгө / бичир!
h	I am dead tired. ("tired until my dying")	Би үхтлээ ядарлаа.	Өгө / бичир! өгө / бичир! ..
i	Please don't get out of bed until you have recovered.	Эдгэртлээ орноосоо бүү босоорой!	Өгө / бичир! .. Бичир! өгө / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
j	As soon as you have finished eating, please clean up.	Чи идэж дуусан- гуутая эвэрлээрэй.	Бичир! бичир! .. Эг / бичир! бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
k	When I said this, I laughed.	Би үүнийг хэлэн- гүүтээ инээсэн.	Амангуйвчир! .. Өгө / бичир! / бичир! өгө / бичир!
l	A woman asked her son, while giving him the meal, "Did you take the test?"	Эх нь хүүдээ хоол хийж өгүүтээ «Шалгалтаа өгөв үү?» гэж асуув.	Бичир! өгө / бичир! .. Бичир! өгө / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
m	While putting on his sweater he ran out.	Тэр цамцаа өмсүү- тээ гүйн гарав.	Бичир! бичир! .. Амангуйвчир! бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!
n	When her son came, Oyona made a meal.	Хүүгээ ирэхдээр Оюуна хоол хийсэн.	Бичир! .. Өгө / бичир! бичир! өгө / бичир! өгө / бичир!

1.1.2.1.3.1.3.2.12 Comparison of sVDS's

Conditional		
a	If the teacher comes, I'll talk with him. (conditional)	Багшийг ирвэл би түүнтэй ярина. Өмнөх нь хялбарч би үргэлж өөр өөртэйгээ...
b	When the teacher enters (the classroom), the pupils stand up. (general)	Багшийг орж ирвэл сурагчид босдог. Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч /сэтгэгдэл/
Concessive		
a	Although the teacher enters (the classroom), the pupils don't stand up.	Багшийг орж ирвэч сурагчид босдоггүй. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч
b	Although the teacher had entered (the classroom), the pupils didn't stand up.	Багшийг орж ирсэн боловч сурагчид боссонгүй. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч /сэтгэгдэл/
Immediately succeeding		
a	As soon as the teacher entered the classroom, the pupils stood up.	Багшийг орж ирмэгц сурагчид бослоо. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч/
Logically succeeding		
a	When the teacher enters the classroom, the pupils stand up.	Багшийг орж ирэхлээр сурагчид босдог. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч
Intending		
a	The teacher entered (the classroom) (in order) to teach.	Багш хичээл заахаар орж ирэв. Өмнөх нь /сэтгэгдэл/ хялбарч /сэтгэгдэл/ хялбарч //
Limiting		
a	The pupils had been talking loudly until the teacher entered (the classroom).	Багшийг орж ирвэл сурагчид чанга ярьсаар байв. /сэтгэгдэл/ хялбарч/Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч /сэтгэгдэл/
b	As the teacher entered (the classroom), the pupils suddenly got quiet. ('surprise')	Багшийг орж ирвэл сурагчид гэнэт чимээгүй болов. /сэтгэгдэл/ хялбарч /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч /сэтгэгдэл/
Progressive		
a	A half an hour has passed since the teacher entered the classroom.	Багш орж ирсээр хагас цаг болж байна. /сэтгэгдэл/ хялбарч /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч
b	Having been teaching, the teacher got tired.	Багш хичээл заасвар байгаад ядарсан. /сэтгэгдэл/ хялбарч /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч
Succeeding		
a	As soon as the teacher entered, the pupils stood up.	Багшийг орж ирэнгүүт /иүүт сурагчид босов. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч/
b	The teacher was explaining while writing on the blackboard.	Багш самбар дээр бичүүт тайлбарлав. /сэтгэгдэл/ хялбарч /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч //
Seizing an opportunity		
a	As the teacher entered, he greeted, "Good morning."	Багш орж ирэнгээ «Сайн байна уу?» гэв. «/сэтгэгдэл/ хялбарч/ сэтгэгдэл/» /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч /сэтгэгдэл/
Excluding		
a	Only if the teacher enters, must the pupils stand up.	Багш орж ирмэгэжн сурагчид босох ёстой. /сэтгэгдэл/ Өмнөх нь Өмнөх нь хэргээр хялбарч

1.1.2.1.3.2 Terminating Suffixes (TS's)

The Terminating Suffixes (TS's) can be divided in **two groups**:

- 1.) The Person-bound TS's (PTS's) are **bound to a specific person** and can be compared to the English imperative forms.
- 2.) The Tense-bound TS's (TTS's) are **bound to the specific tense** in which the action happens.

The TS's are always **added to the verb at the end of the sentence**, thus building predicates and helping to **build sentences** (see Chapter 4 of Appendix on page 421f).

1.1.2.1.3.2.1 Person-bound Terminating Suffixes (PTS's)

Characteristics:

- 1.) They are used to express **the subjective attitude or the wish** of the speaker towards an action that has been caused by himself or another person. That's why these suffixes are **bound to one of the three persons**. Most of these suffixes are translated in English with either an **imperative or a subjunctive** form. That's where their traditional name comes from. Subjunctives are also expressed in other ways (see pages 201-207).
- 2.) The PTS's are not meant to express a tense, but logically they are usually **future oriented**.
- 3.) If a negation is possible, the **negative particles** "битгий" or "бүү" are used (see p. 334).
- 4.) Interrogation is logically impossible with these PTS's.

The **subgroups** are best done according to the **person** they are bound to:

- for the **1st person**: a) -я b) -сугай
 for the **2nd person**: a) -р b) -аач c) -аарай d) -уузай e) -гтун
 for the **3rd person**: a) -г b) -тугай c) -аасай

1.1.2.1.3.2.1.1 PTS "-я³": Intention (1st person)

Cyrillic Rules:

-я, -ё, -е complying with vowel harmony (ex. д,и), see also pages 21-22 for spelling.

Classical Rules:

ᠢᠶ

Inserted vowel necessary (ex. а,ф)

(ᠶᠦᠨ) old form

Explanations:

- 1.) This suffix expresses an **intention** or a **wish** of the 1st person singular or plural. An exact translation depends on the whole context.
- 2.) If the subject is not mentioned, the suffix usually refers to the 1st person plural (ex. с,е,н).
- 3.) **Congratulations and best wishes** are commonly expressed with this suffix (ex. i-k).
- 4.) Negation is not possible.

Frequency:

Written language: **very often**

Colloquial language: **very often**

a	Let me go out!/I want to go out.	Би гарья!	ᠪᠢ ᠭᠠᠷᠢᠶ᠋᠎ᠠ
b	Now let's go !/We want to go now.	Бид одоо явья!	ᠪᠢᠳᠢ ᠣᠳᠤ᠎ᠠ ᠶ᠋ᠪᠢᠶ᠋᠎ᠠ
c	OK, let's do that.	За, тэгье!	ᠵᠠ, ᠲᠡᠭᠢᠶ᠋᠎ᠠ
d	Let me get off here!/I want to get off here.	Би энд бууя.	ᠪᠢ ᠡᠨᠳᠤ ᠪᠤᠭᠠᠶ᠋᠎ᠠ
e	Let's do math!	Тоо бодье!	ᠲᠣ᠎ᠠ ᠪᠣᠳᠢᠶ᠋᠎ᠠ

1.1.2.1.3.2.1.3 PTS "-о": Command (2nd person)**Cyrillic Rules:**

Because there is a **zero-suffix (-ø)**, the verb stem itself expresses this imperative form. Note the changing or dropping of vowels in building this imperative form (see pages 23-26; e.g. үнэлэ- = үнэл! оро- = ор!)

Classical Rules:

Because there is a **zero-suffix (-ø)**, the verb stem itself expresses this imperative form.

Explanations:

- 1.) This suffix expresses a **direct command** which is **addressed to the 2nd person** singular or plural. If the subject is omitted, only the context will show whether it is singular or plural (ex. a-e).
- 2.) This form of imperative is **often used** among good friends and in the family as a **familiar way** to make a request.
- 2.) For negation, the **negative particles** "БИТГИЙ" and "БҮҮ" (p. 334) are used (ex. h-j).
- 3.) To give this command a **polite note**, it can be **doubled** (ex. k-l).

Frequency:Written language: **very often**Colloquial language: **very often**

a	Open your book(s)!	Номоо нээ!	ᠨᠣᠮ᠎ᠠ ᠨᠡᠭᠡ!
b	Come tomorrow!	Маргааш ир!	ᠮᠠᠷᠭᠠᠮᠠᠰᠢ ᠢᠷ!
c	Buy tickets!	Билет ав!	ᠪᠢᠯᠡᠲᠡ ᠠᠪ!
d	Go out from here!	Эндээс гар!	ᠡᠨᠳᠡᠭᠡᠰᠡ ᠭᠠᠷ!
e	Turn to your left!	Зүүн гар тийшээ эргэ!	ᠵᠡᠭᠦᠨ ᠭᠠᠷ ᠲᠢᠶᠢᠰᠡᠭᠡᠭᠡ!
f	Speak!	Та ярь!	ᠲᠠ ᠶᠠᠷᠢ!
g	Sit here, please! ("дээшээ" means higher and refers to the honored place; in the north part of the yurt; said with polite voice)	Та дээшээ суу!	ᠲᠠ ᠳᠡᠭᠡᠰᠡᠭᠡᠰᠡ ᠰᠤᠭᠤ!
h	Don't sleep now!	Чи одоо битгий унт!	ᠴᠢ ᠣᠳᠤᠭᠡ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶᠢ ᠤᠨᠲᠡ!
i	Don't sit down!	Та нар битгий суу!	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶᠢ ᠰᠤᠭᠤ!
j	Don't disturb me! ("Don't make a hindrance for me.")	Надад бүү саад хий!	ᠨᠠᠳᠠᠳᠤ ᠪᠦᠭᠦ ᠰᠠᠠᠳᠤ ᠬᠢᠶ!
k	Do sit down.	Чи суу суу!	ᠴᠢ ᠰᠤᠭᠤ ᠰᠤᠭᠤ!
l	Do come in.	Та ор ор!	ᠲᠠ ᠣᠷ ᠣᠷ!

1.1.2.1.3.2.1.6 PTS "-уузай": Admonition (2nd person)**Cyrillic Rules:**

- уузай, -үүзэй complying with vowel harmony
 (-иузай²) for verb stems ending with "-и" or "-ь" (ex. f)
 (-гуузай²) for verb stems ending with a **diphthong** or a **long vowel** (ex. g)

Classical Rules:

- ᠮᠣᠰᠤᠨᠢ + ᠢᠭᠦᠵᠢᠨᠢ complying with vowel harmony
 Inserted vowel necessary (ex. d-e)

Explanations:

- 1.) This suffix expresses **admonitions** and **precautionary guidelines**. Even if the verb to which this suffix is added stands in the 3rd person, the admonition is addressed to the 2nd person singular or plural. In the English translation, a **negation** is needed (ex. a-g).
- 2.) If a second person **has to be strongly reminded of something**, this suffix can also be used, but the negated translation disappears. The suffix meaning has to be expressed by many English words (ex. h-j).
- 3.) **Negation** is logically not possible.

Frequency:Written language: **quite often**Colloquial language: **quite often**

a	Make sure you're not late!	Та хожигдуузай!	ᠲᠠ ᠬᠣᠵᠢᠭᠳᠤᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
b	Make sure you don't forget!	Чи мартуузай!	ᠴᠢ ᠮᠠᠷᠲᠤᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
c	Make sure you don't sleep!	Чи унтуузай!	ᠴᠢ ᠤᠨᠲᠤᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
d	Make sure he doesn't move!	Тэр хөдлүүзэй!	ᠲᠡᠷ ᠬᠥᠳᠯᠤᠭᠦᠵᠢᠨᠢ --
e	Make sure that no fire breaks out!	Гал гаруузай!	ᠭᠠᠯ ᠭᠠᠷᠤᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
f	Make sure that you don't confuse this book (with others)!	Та энэ номыг солиуузай!	ᠲᠠ ᠡᠨᠢ ᠨᠣᠮᠤᠭ ᠰᠣᠯᠢᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
g	Make sure he doesn't drink any alcohol!	Тэр архи уугуузай!	ᠲᠡᠷ ᠠᠷᠬᠢ ᠤᠭᠤᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ --
h	If he comes to my home, make sure you wake me up.	Тэр манайд ирүүзэй, тэгвэл намайг сэрээгээрэй.	ᠲᠡᠷ ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠳᠢ ᠢᠷᠦᠭᠦᠵᠢᠨᠢ .. ᠲᠡᠭᠦᠪᠡᠯ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ ᠰᠡᠷᠡᠭᠡᠭᠡᠷᠡᠢ.
i	If he calls, make sure you tell him that I'm waiting.	Тэр утасдуузаг, тэгвэл намайг хүлээж байна гэж хэлээрэй.	ᠲᠡᠷ ᠤᠲᠤᠰᠳᠤᠭᠤᠵᠠᠨᠢ .. ᠲᠡᠭᠦᠪᠡᠯ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ ᠬᠦᠯᠡᠭᠡᠵᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠭᠡᠵᠢ ᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠷᠡᠢ.
j	If you meet Dorj, make sure you tell him that I have come.	Чи Доржтой уулауузаг, тэгвэл намайг ирсэн гэж хэлээрэй.	ᠴᠢ ᠳᠣᠷᠵᠢᠲᠤᠶᠢ ᠤᠭᠤᠯᠠᠭᠤᠵᠠᠢᠨᠢ, ᠲᠡᠭᠦᠪᠡᠯ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ ᠢᠷᠰᠢᠨᠢ ᠭᠡᠵᠢ ᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠷᠡᠢ.

1.1.2.1.3.2.1.7 PTS "-гтун²": Appeal (2nd person)**Cyrillic Rules:**

-ГТУН, -ГТҮН complying with vowel harmony

Verb stems ending with a **consonant** or a **soft sign** need the inserted vowel.**Classical Rules:**

ᠭᠲᠤᠨ / ᠭᠲᠦᠨ complying with vowel harmony

Inserted vowel necessary (ex. a,c,e)

Explanations:1.) This suffix is mainly used in **slogans and resolutions** (ex. a-c).2.) It may be used as a **very polite form** of addressing **very important persons** (ex. d).3.) Negation is done with the formal **negative particle** "бүү" (ex. e and see page 334).**Frequency:**Written language: **very rare**Colloquial language: **very official, therefore almost never used**

a	Proletarians of the world, unite!	Орон бүхний пролетари нар нэгдэгтун.	ᠣᠷ᠎ᠠ ᠪᠦᠬᠦᠨᠢ ᠯᠢᠮᠡᠨᠢᠯᠠᠷᠢ ᠨᠠᠷ ᠨᠡᠭᠳᠡᠭᠲᠤᠨ ..
b	Adhere to the city's traffic rules!	Хотын хөдөлгөөний дүрмийг баримтлагтун!	ᠬᠣᠲᠤᠨ ᠬᠥᠳᠥᠯᠭᠡᠨᠢᠯᠢ ᠳᠦᠷᠮᠢᠶᠢᠭ ᠪᠠᠷᠢᠮᠲᠤᠯᠠᠭᠲᠤᠨ --
c	Invest your money in a bank!	Мөнгөө банканд хадгалуулагтун!	ᠮᠥᠩᠭᠡᠭᠡ ᠪᠠᠨᠭᠠᠨᠳᠤ ᠬᠠᠳᠭᠠᠯᠠᠭᠤᠯᠠᠭᠲᠤᠨ --
d	Be seated, please.	Та суугтун!	ᠲᠠ ᠰᠤᠭᠤᠭᠲᠤᠨ --
e	Don't listen!	Бүү сонсогтун!	ᠪᠦᠭᠦ ᠰᠣᠨᠰᠣᠭᠲᠤᠨ --

1.1.2.1.3.2.1.8 PTS "-г": Permission (3rd person)**Cyrillic Rules:**

-Г

Verb stems ending with a **consonant** or a **soft sign** need the inserted vowel.**Classical Rules:**

ᠭ / ᠭᠦ complying with vowel harmony

Inserted vowel necessary (ex. e)

Explanations:1.) This suffix expresses a **permission** or sometimes an **admonition**. In a sentence where this suffix is used, **3 parties** are always involved: 2 people talk and decide about a third one.2.) Negation is done with the **negative particles**, mainly "бүү" (ex. h-i and see p. 334).**Frequency:**Written language: **quite often**Colloquial language: **quite often**

a	He may see, if he wants to.	Тэр үзвэл үзэг!	ᠲᠡᠷ ᠦᠵᠦᠪᠡᠯᠢ ᠦᠵᠡᠭᠡ --
b	He may come to my home.	Тэр манайд ирэг.	ᠲᠡᠷ ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠳᠤ ᠢᠷᠡᠭᠡ --
c	They may think well about this.	Тэд үүнийг сайн бодог.	ᠲᠡᠳᠤ ᠦᠭᠦᠨᠢᠶᠢᠭ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠪᠣᠳᠠᠭ --
d	She may talk about this with her friend.	Тэр энэ тухай найздаа яриг.	ᠲᠡᠷ ᠡᠨᠡ ᠲᠤᠬᠤᠶᠢ ᠨᠠᠶᠢᠵᠠᠳᠤ ᠶᠠᠷᠢᠭᠡ ..
e	He is to give this book to his teacher. (admonition)	Энэ номыг багшдаа өгөг.	ᠡᠨᠡ ᠨᠣᠮᠤᠶᠢᠭ ᠪᠠᠭᠰᠢᠳᠠᠭ ᠥᠭᠡᠭᠡ ..

f	Don't stop her. She may go where she wants to.	Түүнд бүү саад бол. Тэр хүссэн зүгтээ яваг!	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ ᠪᠦᠦ ᠰᠠᠭᠠᠳᠤ ᠪᠣᠯ. ᠲᠡᠷ ᠬᠦᠰᠰᠢᠨ ᠵᠦᠭᠲᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠠᠭᠤ!	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ ᠪᠦᠦ ᠰᠠᠭᠠᠳᠤ ᠪᠣᠯ. ᠲᠡᠷ ᠬᠦᠰᠰᠢᠨ ᠵᠦᠭᠲᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠠᠭᠤ!
g	Let's give him one month's holiday. He may go home and meet his parents.	Түүнд 1 сарын чөлөө өгье. Тэр нутагтаа очиж эцэг эхтэйгээ уулзаг.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ 1 ᠰᠠᠷᠢᠨ ᠴᠡᠯᠡᠭᠡ ᠥᠭᠡ. ᠲᠡᠷ ᠨᠤᠲᠠᠭᠲᠠᠭᠠ ᠣᠴᠢᠵᠢ ᠡᠴᠢᠭ ᠡᠬᠲᠡᠶᠢᠭᠡᠭᠡ ᠭᠤᠯᠤᠰᠠᠭ.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ ᠪᠦᠦ ᠰᠠᠭᠠᠳᠤ ᠪᠣᠯ. ᠲᠡᠷ ᠬᠦᠰᠰᠢᠨ ᠵᠦᠭᠲᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠠᠭᠤ!
h	He is not to meet my friend!	Тэр миний найзтай битгий уулзаг.	ᠲᠡᠷ ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠨᠠᠶᠢᠵᠠᠶᠢ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠭᠤᠯᠤᠰᠠᠭ.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ ᠪᠦᠦ ᠰᠠᠭᠠᠳᠤ ᠪᠣᠯ. ᠲᠡᠷ ᠬᠦᠰᠰᠢᠨ ᠵᠦᠭᠲᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠠᠭᠤ!
i	They are not to come to my home.	Тэд манайд бүү ирэг.	ᠲᠡᠳᠤ ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠳᠤ ᠪᠦᠦ ᠢᠷᠡᠭᠡ.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠦ ᠪᠦᠦ ᠰᠠᠭᠠᠳᠤ ᠪᠣᠯ. ᠲᠡᠷ ᠬᠦᠰᠰᠢᠨ ᠵᠦᠭᠲᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠠᠭᠤ!

1.1.2.1.3.2.1.9 PTS "-аасай⁴": Hope (3rd person)

Cyrillic Rules:

-аасай, -оосой, -ээсэй, -өөсэй complying with vowel harmony
 (-иасай²) for verb stems ending with "-и" or "-ь" (ex. d)
 (-гаасай⁴) for verb stems ending with a diphthong or a long vowel (ex. g)

Classical Rules:

ᠠᠶᠢᠰᠠᠶᠢ • ᠠᠶᠢᠰᠠᠶᠢ complying with vowel harmony
 Inserted vowel necessary (ex. c-f)

Explanations:

- 1.) This suffix expresses **exclamations of hope, longing, and desire**. Sometimes the translation 'I hope' is most suitable (ex.h-i).
- 2.) Negation is done with the negative particles, mainly "битгий" (ex. g-i and see p. 334).

Frequency:

Written language: quite often
 Colloquial language: quite often

a	If only Baatar would come!	Баатар ирээсэй!	ᠪᠠᠭᠲᠠᠷ ᠢᠷᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!	ᠪᠠᠭᠲᠠᠷ ᠢᠷᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!
b	If only they would go!	Тэд яваасай!	ᠲᠡᠳᠤ ᠶ᠋ᠠᠪᠠᠰᠠᠶᠢ!	ᠲᠡᠳᠤ ᠶ᠋ᠠᠪᠠᠰᠠᠶᠢ!
c	If only my son would grow up quickly!	Хүү минь хурдан том болоосой!	ᠬᠦᠭᠦ ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠲᠣᠮ ᠪᠣᠯᠣᠭᠤᠰᠠᠶᠢ!	ᠬᠦᠭᠦ ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠲᠣᠮ ᠪᠣᠯᠣᠭᠤᠰᠠᠶᠢ!
d	If only he would change his clothes!	Тэр хувцсаа солиосой!	ᠲᠡᠷ ᠬᠤᠪᠴᠢᠰᠠᠭᠠ ᠰᠣᠯᠢᠣᠰᠠᠶᠢ!	ᠲᠡᠷ ᠬᠤᠪᠴᠢᠰᠠᠭᠠ ᠰᠣᠯᠢᠣᠰᠠᠶᠢ!
e	If only the rain would subside! I want to go to the countryside.	Бороо намдвасай, би хөдөө явах гэсэн юм.	ᠪᠣᠷᠣᠭᠡ ᠨᠠᠮᠳᠠᠰᠠᠶᠢ, ᠪᠢ ᠬᠡᠳᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠠᠪᠠᠬᠤ ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠶᠤᠮᠤ.	ᠪᠣᠷᠣᠭᠡ ᠨᠠᠮᠳᠠᠰᠠᠶᠢ, ᠪᠢ ᠬᠡᠳᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠠᠪᠠᠬᠤ ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠶᠤᠮᠤ.
f	If only my salary would be given quickly (to me)!	Манай цалинг хурдан өгөөсэй!	ᠮᠠᠨᠠᠶᠢ ᠴᠠᠯᠢᠨᠭᠢ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠥᠭᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!	ᠮᠠᠨᠠᠶᠢ ᠴᠠᠯᠢᠨᠭᠢ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠥᠭᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!
g	If only he wouldn't drink alcohol!	Тэр архи битгий уугаасай.	ᠲᠡᠷ ᠠᠷᠬᠢ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠭᠤᠭᠠᠰᠠᠶᠢ!	ᠲᠡᠷ ᠠᠷᠬᠢ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠭᠤᠭᠠᠰᠠᠶᠢ!
h	I hope he doesn't lose!	Тэр битгий хожигдоосой!	ᠲᠡᠷ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠬᠣᠵᠢᠭᠢᠳᠣᠰᠠᠶᠢ!	ᠲᠡᠷ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠬᠣᠵᠢᠭᠢᠳᠣᠰᠠᠶᠢ!
i	I hope she doesn't come!	Тэр битгий ирээсэй!	ᠲᠡᠷ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠢᠷᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!	ᠲᠡᠷ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶ ᠢᠷᠡᠭᠡᠰᠡᠶᠢ!

1.1.2.1.3.2.1.10 PTS "-тугай²"; Blessing (3rd person)

Cyrillic Rules:

-тугай, түгэй complying with vowel harmony

Classical Rule:

ᠲᠤᠭᠠᠢ + ᠲᠦᠭᠡᠢ complying with vowel harmony

Explanations:

- 1.) This suffix expresses **good wishes and blessings**, usually said at official meetings, weddings, festive parties, etc.
- 2.) Negation is logically not possible.

Frequency:

Written language: **seldom**
Colloquial language: **seldom**

a	May our country prosper!	Манай орон мандтугай!	ᠮᠠᠨᠠᠢ ᠣᠷᠣᠨ ᠮᠠᠨᠳᠤᠭᠠᠢ -
b	May culture and education abound!	Соёл боловсрол дэлгэртүгэй!	ᠰᠣᠶ᠋ᠯ ᠪᠣᠯᠣᠪᠰᠣᠷᠣᠯ ᠳᠡᠯᠭᠡᠷᠲᠦᠭᠡᠢ -
c	May happiness blossom in your home.	Танай гэрт аз жаргал дэлгэртүгэй!	ᠲᠠᠨᠠᠢ ᠭᠡᠷᠲᠦ ᠠᠵ ᠵᠢᠷᠭᠠᠯ ᠳᠡᠯᠭᠡᠷᠲᠦᠭᠡᠢ - ᠲᠠᠨᠠᠢ ᠭᠡᠷᠲᠦ ᠠᠵ ᠵᠢᠷᠭᠠᠯ
d	May your livestock become many!	Танай мал олон болтугай!	ᠲᠠᠨᠠᠢ ᠮᠠᠯ ᠣᠯᠣᠨ ᠪᠣᠯᠲᠦᠭᠠᠢ -

e	My watch has stopped.	Миний цаг зогсжээ.	Хүчтэй зогсож байна..
f	It became late/evening.	Орой болжээ.	Хүчтэй болжээ..
g	Did the teacher go to the countryside?	Багш хөдөө явж уу?	Only in colloquial
h	Was today's newspaper released?	Өнөөдрийн сонин гаруу?	Only in colloquial
i	We weren't given what we had asked for.	Бидний гуйсныг эс өгчээ.	Өгөөгүйг нь гуйсныг нь эс өгчээ..

1.1.2.1.3.2.2.3 TTS "-в" (Past)

Cyrillic Rules:

-в

Verb stems ending with a **consonant** or a **soft sign** need the inserted vowel.Classical Rules:

-и

(и) old form

Explanations:

- 1.) This suffix is used in **writing** to account for actions that were **witnessed** and which are **finished** (ex. a-d).
- 2.) It is a widely used suffix for **interrogation** about **recent** events (ex. e-h).
- 3.) **Negation** is possible with the negative particles "эс" or "үл" (ex. i-j and see p. 332-333), but it's better to use the negated NDS's "-аагүй/сангүй".

Frequency:Written language: **often**Colloquial language: **not so often**

a	I sat down.	Би суув.	Би суувч..
b	We said 'hello'. ("We greeted [each other].")	Бид мэндлэв.	Бид мэндлэвч..
c	The waitress came to us.	Үйлчлэгч бидэн дээр ирэв.	Хүчтэй ирж байна..
d	"So, what shall we order?", I asked Baatar.	«За, юу авах вэ?» гэж би Баатараас асуув.	Хүчтэй асуувч.. «Аа, юу ч биш ээ.» гэж би
e	Tuya, did you see 'Naadam'?	Туяа, чи наадам үзэв үү?	Хүчтэй үзэвч..
f	Why do you ask? ("Why did you ask?")	Чи яагаад асуув?	Хүчтэй асуувч..
g	How did our wrestlers do? ("How did ... wrestle?")	Манай бөхчүүд ямар барилдав?	Хүчтэй барилдавч..
h	Did Dorj get married?	Дорж гэрлэв үү?	Хүчтэй гэрлэвч..
i	I didn't learn a new song.	Би шинэ дуу эс сурав.	Би шинэ дуу эс суравч..
j	He didn't understand this word.	Энэ үгийг тэр үл ойлгов.	Хүчтэй үл ойлговч..

m	I'm leaving for Ulaanbaa-tar. Do you have things you want me to bring?	Би Улаанбаатар явдаа. Захих юм байна уу?	ᠪᠢ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠶ᠋ᠢᠪᠠᠭᠤᠨ ᠵᠠᠰᠢᠬᠢᠬᠡ ᠵᠣᠮ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠤ?	ᠪᠢ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠵᠠᠰᠢᠬᠢᠬᠡ ᠵᠣᠮ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠤ?
n	Are you leaving [now]? (Are you going to go?)	Чи явдаа юу? (Та явах уу?)	ᠴᠢ ᠶ᠋ᠢᠪᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ? (ᠲᠠ ᠶ᠋ᠭᠠᠬᠤ ᠤᠤ?)	ᠵᠢ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ ᠵᠣᠤ (ᠵᠢ/ᠵᠠᠶᠢᠨᠪᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ)
o	Are you going to sleep [now]? (Are you going to sleep?)	Та нар унтдаа юу? (Та унтах уу?)	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ ᠤᠨᠲᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ? (ᠲᠠ ᠤᠨᠲᠠᠬᠤ ᠤᠤ?)	(ᠵᠢ/ᠲᠠᠨᠠᠷᠤᠨᠲᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ) ᠵᠢ/ᠲᠠᠨ ᠲᠠᠨᠠᠷᠤᠨᠲᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ
p	Are you getting up [now]? (Are you getting up?)	Чи босдоо юу? (Чи босох уу?)	ᠴᠢ ᠪᠣᠰᠳᠣᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ? (ᠴᠢ ᠪᠣᠰᠣᠬᠤ ᠤᠤ?)	ᠵᠢ ᠪᠣᠰᠳᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ (ᠵᠢ ᠪᠣᠰᠣᠬᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ)
q	You know, I'm leaving tomorrow	Би маргааш явдаа шуу (дээ).	ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠮᠠᠰᠢᠬᠡ ᠶ᠋ᠢᠪᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠤ (ᠳᠡᠭᠡ).	ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠮᠠᠰᠢᠬᠡ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠤ (ᠳᠡᠭᠡ)ᠤᠤ

1.1.2.1.3.2.2.5 NDS "-даг" as a TTS (Indefinite Present)

Cyrillic Rules:

-даг, -дэг, -дог, -дөг complying with vowel harmony

Classical Rules:

ᠳᠠᠭ, ᠳᠡᠭ, ᠳᠣᠭ, ᠳᠥᠭ complying with vowel harmony

Explanations:

- 1.) This suffix expresses that the action continues for an **indefinite time**, like 'to live', 'to work' (ex. a,b,e-f,b) or that the action is **ishabitual** (ex. c-d,g,j).
- 2.) **Interrogation is widely used** with this suffix (ex. e-f).
- 3.) **Negation is done with the negative particle** "гүй" (ex. g-h and see p. 331).
- 4.) **Particles** (p. 335ff) can follow (ex. i-j).

Frequency:Written language: **very often**Colloquial language: **very often**

a	My Mongolian friend lives in Ulaanbaatar.	Миний монгол найз Улаанбаатарт суудаг.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠨᠠᠶᠢᠵᠢ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠲᠠᠷᠲᠤ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠨᠠᠶᠢᠵᠢ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷᠲᠠᠷᠲᠤ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ
b	I work at the university.	Би их сургуульд ажилладаг.	ᠪᠢ ᠶᠢᠬᠡ ᠰᠤᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠲᠦᠳᠤ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠳᠠᠭᠠᠭᠤᠨ	ᠪᠢ ᠶᠢᠬᠡ ᠰᠤᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠲᠦᠳᠤ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠳᠠᠭᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ
c	I get up every morning at 7 o'clock.	Би өглөө бүр долоон цагт босдог.	ᠪᠢ ᠥᠭᠯᠡᠭᠡ ᠪᠦᠷ ᠳᠣᠯᠤᠭᠠᠨ ᠴᠠᠭᠲᠤ ᠪᠣᠰᠳᠣᠭᠤᠨ	ᠪᠢ ᠥᠭᠯᠡᠭᠡᠨ ᠵᠠᠭᠲᠠᠭᠤᠨ ᠪᠣᠰᠳᠣᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ
d	In summer it gets hot.	Эун халуун болдог.	ᠡᠭᠤᠨ ᠬᠠᠯᠤᠭᠤᠨ ᠪᠣᠯᠳᠣᠭᠤᠨ	ᠡᠭᠤᠨ ᠬᠠᠯᠤᠭᠤᠨ ᠪᠣᠯᠳᠣᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠳᠠᠭᠤᠨ
e	Do you speak German?	Та германаар ярьдаг уу?	ᠲᠠ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠠᠭᠠᠷ ᠶ᠋ᠷᠢᠳᠠᠭᠤᠨ ᠤᠤ?	ᠵᠢ/ᠲᠠ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠠᠭᠠᠷ ᠶ᠋ᠷᠢᠳᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ
f	What is this called in Mongolian?	Үүнийг монголоор юу гэдэг вэ?	ᠦᠦᠨᠢᠶᠢᠭᠡ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠣᠷ ᠵᠣᠤ ᠭᠡᠳᠡᠭᠡ ᠪᠦ?	ᠶ᠋ᠬᠡ/ᠶ᠋ᠬᠡ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤ
g	I don't work on Sundays.	Би бүтэн сайн өдөр ажилладаггүй.	ᠪᠢ ᠪᠦᠳᠡᠨ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠥᠳᠡᠷ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠳᠠᠭᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ	ᠪᠢ ᠪᠦᠳᠡᠨ ᠰᠠᠶᠢᠨ/ᠵᠣᠤ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ
h	My mother doesn't smoke.	Ээж минь тамхи татдаггүй.	ᠡᠵᠡᠵᠡ ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠲᠠᠮᠬᠢ ᠲᠠᠲᠠᠳᠠᠭᠠᠭᠤᠨ	ᠵᠢ/ᠵᠢ ᠵᠢᠶᠢ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ
i	I go to sleep really early at night.	Би орой эрт унтдаг юм.	ᠪᠢ ᠣᠷᠢᠶᠡ ᠶᠢᠷᠲᠤ ᠤᠨᠲᠠᠭᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠮ.	ᠪᠢ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠮ ᠰᠣᠮ ᠰᠣᠮ
j	In Germany, people live well, don't they?	Германд хүмүүс сайхан амьдардаг биз?	ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠳᠤ ᠬᠦᠮᠦᠭᠦᠰᠤ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠠᠮᠢᠶᠳᠠᠷᠳᠠᠭᠠᠭᠤᠨ ᠪᠢᠵᠡ?	ᠵᠢ/ᠵᠢ ᠰᠣᠶᠢᠬᠠᠨ ᠵᠣᠤ ᠵᠠᠶᠠᠭᠤᠨ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ ᠵᠣᠤᠵᠣᠤ

1.1.2.1.3.2.2.7 TTS "-на⁴" (Present)**Cyrillic Rules:**

-на, -наз, -но, -ноо complying with vowel harmony

Classical Rules:

-на complying with vowel harmony

Inserted vowel necessary (ex. c)

(на) old form

Explanations:

- 1.) This suffix, mainly used for the future, is similar to the NDS "-даг" (p. 188) and is not so often used in the colloquial language because of its **lyrical sound** (ex. a-c). In literature, it's often used as a **present tense suffix** when writing **exciting** or **romantic novels** (ex. d-e). In colloquial language it's only used for actions that **remain the same** or for **lasting truths** (ex. f-h). Often, actions expressed with this suffix have a **future meaning** (ex. g-h) and can in this way be distinguished from the NDS "-даг".
- 2.) **Interrogation** is best formed with the analytically expressed aspect "-ж байна" (p. 136) or with the Present tense NDS's "-аа/-даг" (p. 144-145).
- 3.) **Negative** particles are not used. Other ways to negate the present tense are: "-хгүй байна/-даггүй" (compare with page 422).

Frequency:

Written language: quite often

Colloquial language: seldom

a	It snows in winter.	Өвөл цас орно.	Миний эгнээг үзэвчлээ.
b	It rains in the fall.	Намар бороо орно.	Төрийн эгнээг үзэвчлээ.
c	Boats swim on the sea.	Далайд завь хөвнө.	Анхны эгнээг үзэвчлээ.
d	When the nice springtime comes, old people think of themselves as having become young.	Хаврын сайхан цаг ирэхэд хөгшин хүн өөрийгөө залуу болсон шиг санаана.	Миний эгнээг үзэвчлээ. Миний эгнээг үзэвчлээ. Өөрийн эгнээг үзэвчлээ.
e	The snow that fell in winter melts in the spring sun and wets Luvsang's boots.	Өвөл орсон цас хаврын наранд хайлж Лувсангийн гутлыг норгоно.	Миний эгнээг үзэвчлээ. Миний эгнээг үзэвчлээ. Өөрийн эгнээг үзэвчлээ.
f	We know that water freezes .	Ус хөлддөгийг бид мэднэ (мэддэг).	Миний эгнээг үзэвчлээ. Өөрийн эгнээг үзэвчлээ.
g	My older brother knows Japanese.	Миний ах япон хэл мэднэ (мэддэг).	Миний эгнээг үзэвчлээ. Өөрийн эгнээг үзэвчлээ.
h	I can drive a car.	Би машин барьж чадна (чаддаг).	Миний эгнээг үзэвчлээ. Өөрийн эгнээг үзэвчлээ.

1.1.2.1.3.2.2.8 TTS "-на⁴" (Future)**Cyrillic Rules:**

-на, -нэ, -но, -нө complying with vowel harmony

Classical Rules:-⁴ complying with vowel harmony

Inserted vowel necessary (ex. c)

(ᠨᠠ, ᠨᠢ, ᠨᠣ, ᠨᠥ) old forms (also used for present tense)

Explanations:

- 1.) This suffix, also used for present tense, is mainly used for the **indefinite future**, with no stress on the immediate future (see explanation 4 on page 187).
- 2.) **Interrogative** sentences are built with the future NDS "-х" (p. 147-148). If questions are built with this suffix they have a **completely different meaning**, expressing a **polite request** similar to what we have in English (ex. h-i).
- 3.) **Negation** is also done with the future NDS "-х". A **formal negation** is also possible with the negative particles "эс" or "үл" (ex. j-k and see p. 332-333).
- 4.) **Particles** (p. 335ff) can follow (ex. l).
- 5.) Note the **expressions** that are built with this suffix and an interrogative pronoun (ex. m-o).

Frequency:Written language: **very often**Colloquial language: **very often**

a	I'll go tomorrow.	Би маргааш явна.	Би маргааш явна.
b	The train will leave now.	Галт тэрэг одоохон явна.	Галт тэрэг одоохон явна.
c	My sister will arrive this morning in Mongolia.	Миний эгч өнөө өглөө Монголд ирнэ.	Миний эгч өнөө өглөө Монголд ирнэ.
d	Soon, I'll be 25 years old. ("I'll reach ...")	Би удахгүй хорин таван нас хүрнэ.	Би удахгүй хорин таван нас хүрнэ.
e	In 2 hours we'll arrive there. ("2 hours will become and then ...")	Хоёр цаг болоод бид очно.	Хоёр цаг болоод бид очно.
f	I'll receive you at 4pm.	Би таныг арван зургаан цагт хүлээж авна.	Би таныг арван зургаан цагт хүлээж авна.
g	I'll work with you.	Би чамтай ажиллана.	Би чамтай ажиллана.
h	Would you please come in?	Та орно уу.	Та орно уу?
i	Would you give me your clothes, please?	Та надад хувцсаа өгнө үү.	Та надад хувцсаа өгнө үү?
j	Smoking is not allowed! ("[You] may not pull tobacco.")	Тамхи татаж үл болно.	Тамхи татаж үл болно.
k	Staff only! ("Outside people may not enter!")	Гадны хүн орж үл болно.	Гадны хүн орж үл болно.
l	She is leaving tomorrow!	Тэр маргааш явна шүү дээ.	Тэр маргааш явна шүү дээ.
m	Wherever he goes, I'll follow.	Тэр хаана явна, би дагана.	Тэр хаана явна, би дагана.
n	Whoever talks a lot fails a lot. [proverb]	Хэн их ярина, тэр их алдана.	Хэн их ярина, тэр их алдана.

e	Do you have 500 tögrögs? ("Are there 500 tögrögs with you?")	Танд 500 төгрөг байна уу?	Тан / 500 төгрөгтэй биэнэ? "
f	I have bread. I don't have bread. ("With me there is no bread.")	Надад талх байна Надад талх байхгүй.	Тан / би талхтай байна. Тан / би талхтай биш байна.

1.1.2.2.1.1.2 In the Function of 'to be'

If "бай-" has the function 'to be', usually a *locative adverbial* (in *dative-locative case*) is needed. But this time, it comes **after the subject** in the sentence.

a	Once upon a time, there was an old couple.	Эрт урьд цагт эмгэн өвгөн хоёр байжээ.	Өмнөх жилүүдэд .. Хүн / хуучин эцэг эхчүүд байсан.
b	My father is at home today.	Миний аав өнөөдөр гэртээ байна.	Хүн / өнөөдөр миний аав / эцэг / байсан.
c	My 'deer' is in the cloakroom.	Миний дээл өлгүүрт байгаа.	Хүн / миний дээл / өлгүүрт байсан.
d	Please be at home at 8 o'clock.	Чи орой 8 цагт гэртээ байгаарай.	Тан / орой 8 цагт тан / миний гэрт / байсан.
e	Tomorrow I'll be here.	Маргааш би энд байна.	Хүн / маргааш мин / энд / байсан.

1.1.2.2.1.2 Full Verb "бол-"

The full verb "бол-" has the main meaning 'to become' (ex. a-e). But this is not always the best translation in English because many verbs like 'to ripen', 'to be ready' or 'to take place' are expressed in Mongolian with "бол-" (ex. f-i). This full verb can be used in all tenses: present (ex. a-b,f), past (ex. c,g-i), and future (ex. d-e).

a	Water freezes and becomes ice.	Ус хөлдөөд мөс болдог.	Тан / (хөлдөх / болж) мөс болсон.
b	It's becoming winter now.	Одоо өвөл болж байна.	Тан / өвөл болж / байна.
c	Now it has become winter.	Одоо өвөл болчихсон байна.	Тан / өвөл болчихсон / байна.
d	I'll graduate from my school and then I'll become a teacher.	Би суургуулиа төгсөөд багш болно.	Тан / болно. Би / багш болно.
e	Don't disturb him! ("Don't become a hindrance to him.")	Түүнд бүү саал бол!	Тан / би / саал болно.
f	On July 11th, the Mongolian national holiday takes place. ("...becomes")	7-р сарын 11-нд Монголын үндэсний баяр болдог.	Тан / баяр болно. 7-р сарын 11-нд / баяр болно.
g	The tea and the meal are ready. ("...have become")	Цай, хоол болсон.	Тан / цай, хоол / болсон.
h	These grapes are ripe. ("...have become nice") Ripe apples taste good. ("Apples which have become have a good taste.")	Энэ усан үзэм сайхан болжээ. Болсон алим сайхан амттай.	Тан / үзэм / сайхан болсон. Тан / алим / сайхан амттай.
i	Recently there was a snow-storm in Ulaanbaatar. ("...there became ...")	Саяхан Улаанбаатарт цасан шуурга боллоо.	Тан / шуурга боллоо. Тан / шуурга боллоо.

2.) Putting the NDS "-дар" into past tense

If an action is **habitual** in the present, the NDS "-дар" is used to express this. If we talk about a habitual action in the past, we need the auxiliary verb "бай-". In English, we best translate with '... used to ...'.

a	Their children always used to clean their flat.	Тэдний хүүхдүүд гэрээ дандаа цэвэрлэдэг байсан .	ᠲᠡᠳᠦᠨᠢᠶᠢ ᠬᠡᠭᠦᠬᠡᠳᠦᠭᠦᠳᠡ ᠭᠡᠷᠡᠭᠡ ᠳᠠᠨᠳᠠᠭᠠ ᠴᠡᠪᠦᠷᠯᠡᠳᠡᠭ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨ ᠠᠨᠠᠲᠤ / ᠪᠢᠨᠠᠲᠤ / ᠰᠠᠨ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ
b	When he was young, he used to go there.	Тэр бага байхдаа тийшээ очдог байжээ .	ᠲᠡᠷ ᠪᠠᠶᠢᠬᠡᠳᠠᠭᠠ ᠲᠡᠶᠢᠰᠡᠭᠡ ᠣᠴᠢᠳᠣᠭ ᠪᠠᠶᠢᠵᠡᠭᠡ ᠪᠢᠨ / ᠪᠠᠶᠢᠬᠡᠳᠠᠭᠠ / ᠲᠡᠶᠢᠰᠡᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ
c	When I was in Mongolia, I used to celebrate the New Year.	Би Монголд байхдаа цагаан сар тэмдэглэдэг байлаа .	ᠪᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳ ᠪᠠᠶᠢᠬᠡᠳᠠᠭᠠ ᠴᠠᠭᠠᠨ ᠰᠠᠷ ᠲᠡᠮᠡᠳᠡᠭᠯᠡᠳᠡᠭ ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭᠠ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ ᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤᠨᠠᠲᠤᠭᠡ ᠪᠠᠶᠢᠶ᠋ᠢᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ

3.) Building the predicate with AwDS's

a	I'd like to go.	Би явмаар байна .	ᠪᠢ ᠶᠠᠶᠠᠮᠠᠷ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠪᠢᠨ ᠲᠡᠮᠡᠳᠡᠭᠡ ᠪᠠᠶᠢᠶ᠋ᠢᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤ
b	I wanted to go.	Би явмаар байсан .	ᠪᠢᠨ ᠲᠡᠮᠡᠳᠡᠭᠡ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ ᠠᠨᠠᠲᠤ
c	(We) should help your child.	Таны хүүхдэд туслуштай байна .	ᠲᠠᠨᠢ ᠬᠡᠭᠦᠬᠡᠳᠡᠳ ᠲᠤᠰᠤᠯᠤᠰᠢᠲᠠᠶᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠠᠨᠠᠲᠤ / ᠪᠢᠨᠠᠲᠤ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ
d	(We) should have helped your child.	Таны хүүхдэд туслуштай байлаа .	ᠲᠠᠨᠢ ᠬᠡᠭᠦᠬᠡᠳᠡᠳ ᠲᠤᠰᠤᠯᠤᠰᠢᠲᠠᠶᠢ ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭᠠ ᠠᠨᠠᠲᠤ / ᠪᠢᠨᠠᠲᠤ / ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠠᠲᠤ

4.) Building the past of the construction "... тай бай-"

This construction 'subject + ...-тай бай-' can be literally translated as 'subject + to be with ...' meaning 'to have, to own'. This construction is widely used for the past tense (ex. a-c). To express the indefinite present, the auxiliary verb "байна" is omitted since the suffix "-тай" expresses enough of a 'having' meaning (ex. d). But in order to stress the **temporary** owning of something, "байна" is spoken, thus expressing this meaning (ex. e).

a	I had an older brother and an older sister. ("I was with an older ...")	Би нэг ах, нэг эгчтэй байсан .	ᠪᠢᠨ ᠨᠡᠭ ᠠᠬ , ᠨᠡᠭ ᠡᠭᠴᠡᠲᠡᠢ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨ ᠪᠢᠨ ᠨᠡᠭ / ᠨᠡᠭ / ᠠᠬ / ᠡᠭᠴᠡᠲᠡᠢ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ
b	I had one nice book. ("I was with...")	Би нэг сайхан номтой байсан .	ᠪᠢᠨ ᠨᠡᠭ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠨᠣᠮᠲᠣᠶ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨ ᠪᠢᠨ ᠨᠡᠭ / ᠨᠡᠭ / ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ / ᠨᠣᠮᠲᠣᠶ / ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ ᠠᠨᠠᠲᠤ
c	He had only one daughter. ("He was with only...")	Тэр ганц охинтой байжээ .	ᠲᠡᠷ ᠭᠠᠨᠴ ᠣᠬᠢᠨᠲᠣᠶ ᠪᠠᠶᠢᠵᠡᠭᠡ ᠲᠡᠷ ᠭᠠᠨᠴ / ᠣᠬᠢᠨᠲᠣᠶ / ᠪᠠᠶᠢᠵᠡᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤ
d	He owns some fast horses. ("He is with...")	Тэр хэдэн хурдан морьтой. (zero-form)	ᠲᠡᠷ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠮᠣᠷᠢᠲᠣᠶ (zero-form) ᠲᠡᠷ ᠬᠡᠳᠡᠨ / ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ / ᠮᠣᠷᠢᠲᠣᠶ / ᠪᠠᠶᠢᠶ᠋ᠢᠭᠡ ᠠᠨᠠᠲᠤ
e	I have right now 500 tögrögs. ("I am with...")	Би одоо таван зуун төгрөгтэй байна .	ᠪᠢ ᠣᠳᠤᠰ ᠲᠠᠪᠠᠨ ᠵᠤᠭᠤᠨ ᠲᠡᠭᠦᠷᠦᠭᠡᠲᠡᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠪᠢᠨ ᠣᠳᠤᠰ / ᠲᠠᠪᠠᠨ / ᠵᠤᠭᠤᠨ / ᠲᠡᠭᠦᠷᠦᠭᠡᠲᠡᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠠᠨᠠᠲᠤ

1.1.2.2.1.3 Building Subjunctive

When using the subjunctive mood, the speaker or writer indicates that the things he says are not real actions that have happened or will happen, but thoughts, desires or wishes. Thus, the subjunctive is a **mood of imagination**. We'll look at some of these imaginary constructions on pages 201-207. Here, we only give a few examples to show how the auxiliary verb "бай-" is used.

The particle "сан" (p. 339) in parentheses (derived from the defective auxiliary verb "асан") intensifies the imaginary meaning. It can be used in the first or second part of the sentence. In colloquial language, it can be used in **both** parts.

2.) Examples of adjective-copula:

a	He'll get fat like a swine. (he = fat)	Тэр гахай шиг бүдүүн болно.	Агаар / гүнээр / гол / ихээр / ихээр / ..
b	He got angry. (he = angry)	Тэр ууртай болсон.	Агаар / ихээр / ихээр / ..
c	My father has gotten old. (father = old)	Аав минь эвчтэй болжээ.	Их / их / ихээр / ихээр / ..
d	I got well. (my body = well)	Миний бие зүгээр болсон.	Их / их / ихээр / ихээр / ..
e	Her pitch-black hair turned gray. (hair = gray)	Тас хар үс нь буурал болов.	Агаар / их / ихээр / ихээр / ..
f	My book disappeared. ("My book has become absent.") (book = absent)	Миний ном алга болчихжээ.	Их / их / ихээр / ихээр / ..

1.1.2.2.2.2 Building Compound Predicates (after Verbs)

After verbs, "бол-" has the main function of showing the future tense:

1.) Following the NDS "-даг"

In all these sentences, the literal translation in parentheses shows that the noun [...], which logically would follow this NDS, has been dropped, which explains the free translation in English.

a	Their children will get in the habit of cleaning their flat. ("... will become regularly cleaning [flat].")	Тэдний хүүхдүүд гэрээ дандаа цэвэрлэдэг болно.	Агаар / ихээр / ихээр / .. Агаар / ихээр / ихээр / ..
b	When I am grown up, I'll be going there. ("...I'll become a [person] who is going there.")	Би том болоод тийшээ очдог болно.	Ихээр / ихээр / .. Ихээр / ихээр / ихээр / ..
c	At this time next year, your son will be walking and talking. ("... your son will become a walking and talking [son].")	Хүү чинь ирэх жилийн өдийд явдаг, юм ярьдаг болно.	Ихээр / ихээр / .. Ихээр / ихээр / ихээр / ..
d	After a few days, your eyes will adjust. ("...your eyes will become well seeing [eyes].")	Таны нүд хэд хоноод юм сайн хардаг болно.	Агаар / ихээр / ихээр / .. Агаар / ихээр / ихээр / ..
e	We're in the process of becoming able to read, write and speak in Mongolian. ("We are becoming [persons] who are reading, writing and speaking in Mongolian.")	Бид монголоор уншдаг, бичдэг, ярьдаг болж байна.	Ихээр / ихээр / .. Ихээр / ихээр / ихээр / ..
f	Father is getting better and can eat again. ("Father's body took care of its illness and he became a food-eating [person].")	Аавын бие нь засарч хоол иддэг болсон.	Ихээр / ихээр / .. Ихээр / ихээр / ихээр / ..
g	Bat has become a fast reader. ("Bat became a quick-reading [person].")	Бат хурдан уншдаг болжээ.	Ихээр / ихээр / .. Ихээр / ихээр / ихээр / ..

2.) Following the NDS "-х"

In order to stress a future meaning when using the NDS "-х", the auxiliary verb "бол-" can be added (ex. a-b).

A second meaning of such an analytical structure is the English expression 'It's time...'. Again, the noun (e.g. 'time') which logically follows an NDS has been dropped (ex. a-f). Depending on the whole context of the sentences, it could also be translated as 'it was decided that...' (see ex. g-i).

1.1.2.2.3 Modal Verbs and Modal Constructions

What is expressed in English with **modals** like 'will', 'shall', 'would', 'should', 'ought to', 'can', 'might', 'must', 'need', etc. is expressed in Mongolian with either **modal suffixes** (e.g. "-аагай, -я"), **modal verbs** (see the following paragraph) or **modal constructions** (see below).

1.1.2.2.3.1 Modal Verb "чада-"

Please note that the modal verb "чада-" always demands the *cVDS* "-ж/-ч".

a	Can you be at the hotel in one hour?	Та нэг цаг болоод зочид буудалд байж чадах уу?	Өө би чинь нэг цаг болоод зочид буудалд байж чадна.
b	Can you change a 1000 tögrög bill into small bills for me?	Та надад мянга төгрөг задлаж өгч чадах уу?	Чиньд 1000 төгрөгний банкны гэрээг хувиаруулахад чадна.
c	You can't help me, can you?	Та надад тусалж чадахгүй биз!	Чиньд тусалж чадахгүй байна.
d	Can the children do it in only 2 hours?	Хүүхдүүд үүнийг хоёрхон цагт хийж чадах уу?	Хүүхдүүд үүнийг хоёрхон цагт хийж чадна.
e	I can do that myself, can't I?	Би үүнийг өөрөө хийж чадна биз дээ.	Би үүнийг өөрөө хийж чадна.
f	Bat said he could help me.	Бат надад тусалж чадна гэсэн.	Бат надад тусалж чадна гэсэн.
g	We hope that he is able to do this work (of his).	Манайхан түүнийг энэ ажлаа хийж чадна гэж найдаж байна.	Манайхан түүнийг энэ ажлаа хийж чадна гэж найдаж байна.

1.1.2.2.3.2 Modal Constructions

1.1.2.2.3.2.1 "х" + "тай" / "гүй"

As the name 'NDS' (noun determining suffix) indicates, the verb suffix "-х" determines a noun. Because the following word, to which the comitative CS "тай" is added, is a noun, this construction always demands the NDS "-х" and never the VDS "-ж/-ч".

хэрэгтэй (хэрэггүй)	хэрэгтэй (хэрэггүй)	have to, ought to, need to, should ("with the necessity")
ёстой (ёсгүй)	ёстой (ёсгүй)	must ("with the law")
дуртай (дургүй)	дуртай (дургүй)	to like ("with the pleasure")
санаатай (санаагүй)	санаатай (санаагүй)	to intend ("with the thought")
бодолтой (бодолгүй)	бодолтой (бодолгүй)	to be possible ("with the possibility")
хүсэлтэй (хүсэлгүй)	хүсэлтэй (хүсэлгүй)	to desire ("with the desire")
учиртай (учиргүй)	учиртай (учиргүй)	to have reason to ("with the reason")

Examples:

a	You have to/ought to need to go now./You should go now.	Чи одоо явах хэрэгтэй.	Энэ болголт гажигалд нь байна.
b	You don't need to cry./You shouldn't cry.	Чи уйлах хэрэггүй.	Энэ болголт нь гажигалд нь байна.
c	He must eat now.	Тэр одоо хоол идэх ёстой.	Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
d	He must not eat now./He is not to eat now./He is not supposed to eat now.	Тэр одоо хоол идэх ёсгүй.	Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
e	Dorj likes swimming/bathing.	Дорж усанд орох дуртай.	Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
f	Bat doesn't like swimming/bathing.	Бат усанд орох дургүй.	Болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
g	I intend to learn Mongolian.	Би монгол хэл сурах санаатай.	Би гажигалд нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
h	We intend to go to Germany by train.	Бид галт тэргээр Герман явах бодолтой.	Болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
i	He doesn't think of going abroad.	Тэр гадаадад явах бодолгүй.	Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
j	It's possible for me to work together with you.	Би тантай хамт ажиллах боломжтой.	Би агаар/ агаар болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
k	It's impossible for me to meet him.	Би түүнтэй уулзах боломжгүй.	Би агаар/ агаар болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
l	I desire to live in Mongolia.	Би Монголд амьдрах хүсэлтэй.	Би гажигалд нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
m	He has (no) reason to come to my home.	Тэр манайд ирэх учиртай/учиргүй.	(болголт нь гажигалд).. Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.

1.1.2.2.3.2.2 "байх(аа)"

If "байх" is used at the end of a sentence, it indicates that the statement is a **presumption**. The meaning is **stronger than** "магадгүй" (=perhaps, may be). So this modal is best translated as 'probably' or 'most likely'. If "байх" is used together with the **particle** "аа", then the meaning is similar to a tag question. If a true and maybe hurting statement is meant to be more **polite**, this construction is used (ex. d). Very often, sentences with this construction are used in the **future** (presumptions are usually future related) and therefore the **NDS** "-х" is commonly used.

a	It's probably from China. (It's from China, isn't it?)	Хятадынх байх(аа).	(болголт нь гажигалд) нь байна.
b	Most likely , the Gobi will be very interesting to you.	Говь танд их сонин санагдах байх(аа).	Агаар/ болголт нь гажигалд (нь).. Болголт агаар/ болголт гажигалд
c	These sweets are probably very tasty, aren't they?	Энэ чихэр их амттай байхаа.	Агаар/ болголт нь гажигалд/ болголт гажигалд нь байна.
d	He might be stupid. (instead of 'he is stupid')	Тэр тэнэг байхаа.	Агаар/ болголт нь гажигалд нь байна.
e	Most likely , you'll be pleased with the concert.	Концерт танд их аятай санагдах байх.	Агаар/ болголт нь гажигалд нь байна.. Болголт агаар/ болголт гажигалд

f	Ask the teacher, he'll probably know it.	Багшаас асуу! Тэр мэдэх байхаа .	Өглөө юу.. Өглөө юу? / мэдэх / мэдэх / мэдэх
g	It will probably rain soon.	Удахгүй бороо орох байхаа .	Өглөө юу.. Бороо мэдэх / мэдэх / мэдэх
h	You know, most likely , I'll be a bit late!	Би жаахан хожимдох байх шүү!	Ага -- Би мэдэх / мэдэх / мэдэх
i	He is likely to fail the exams, isn't he?	Тэр шалгалтандаа унах байхаа .	Өглөө юу.. Ага / мэдэх / мэдэх / мэдэх
j	-Can you ride a horse? - Probably not, I haven't tried it yet.	-Морь унаж чадах уу? -Чадахгүй байх, би морь унаж үзээгүй!	Морь унаж мэдэх / мэдэх.. - мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх - мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
k	Yesterday it probably rained.	Өчигдөр бороо орсон байхаа .	Өглөө юу.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
l	Most likely , Bat left yesterday for the countryside, didn't he?	Өчигдөр Бат хөдөө явчихсан байхаа .	Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх

1.1.2.2.3.3.3. юм байна”

These two words together express **surprise**. One finds out something that one didn't know before. In colloquial language the particle “лээ” is added to express a **careless attitude**. In English we best translate with ‘supposed to be...’ or ‘said to be ...’ or use a word that **expresses surprise**.

a	By the way, her husband is said to be a very big boss.	Сониноос, түүний нөхөр нь маш том дарга юм байна (лээ).	Ага мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
b	Their house is said to be very cold.	Тэдний байр нь их хүйтэн юм байна (лээ).	Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Ага мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
c	Wow , that girl can speak Japanese!	Ооё, тэр охин японоор ярьж чаддаг юм байна .	Ага мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
d	Bat is said to be very interested in music.	Бат хөгжим их сонирдог юм байна (лээ).	Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
e	I found out that the children miss their parents a great deal.	Хүүхдүүд нь эцэг эхийг гээ их санадаг юм байна .	Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
f	Ugh , to do this, one needs a lot of money!	Үүнийг хийхэд их мөнгө хэрэгтэй юм байна .	Ага мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх.. Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх
g	Boy , that's difficult!	Хэцүү л юм байна даа!	Мэдэх / мэдэх / мэдэх / мэдэх..

1.1.2.2.3.2.6 "...х гэсэн юм."

This construction which is widely used in colloquial language expresses a **desire** or an **intention** of the **1st person**. It is similar to "–маар байна" (see p. 151), but the speaker uses this expression to make **his intention clear**, to avoid being misunderstood.

a	I want to go to Mongolia.	Би Монголд очих ГЭСЭН ЮМ.	Би хүснэгтэй өдөр тусгаарч (Н/м/ / г/м/ ..
b	I want to meet him.	Би түүнтэй уулзах ГЭСЭН ЮМ.	Би өөртэй / өөр хүнтэй тусгаарч (Н/м/ / г/м/ ..
c	I want to learn Mongolian.	Би монгол хэл сурах ГЭСЭН ЮМ.	Би хүснэгтэй (Н/м/ / тусгаарч (Н/м/ / г/м/ ..

1.1.2.2.3.2.7 "...бололтой."

This construction expresses the meaning **'it seems/looks as if'**. There must be reasons for such a presumption.

a	It seems as if he has come.	Тэр ирсэн БОЛОЛТОЙ .	Өнгө / Хүрээ / Өмнөтэй ..
b	It looks as if it would rain soon.	Бороо орох БОЛОЛТОЙ .	Өнгө / Үүдэн / Өмнөтэй ..

1.1.2.2.3.2.8 "...х юмсан/...хсан"

This construction expresses **'I would ('d) like to...'**. It is **not a realistic desire** as the "Би явмаар байна", but more a **imaginary thinking**. Note that the **particle "сан"** also appears in subjunctive sentences and is therefore connected with a **mood of imagination** (see pages 196ff).

a	I'd like to go to the countryside.	Би хөдөө явах ЮМСАН.	Би (г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..
b	I'd like to go have a summer holiday in Germany.	Би зун Германд амрах ЮМСАН.	Би г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..
c	If I got an invitation, I'd like to go to America.	Би урилга авбал Америк явахсан.	Би г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..
d	If I had enough money, I'd like to buy a TV.	Би хангалттай мөнгөтэй бол телевиз авахсан.	Өнгө / Үүдэн / Өмнөтэй .. Би г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..

1.1.2.2.3.2.9 "...сан юмсан."

This construction is used if something **doesn't turn out as planned or desired**.

Ex. a: You talked with your friend about something and had hoped he would act accordingly. But he didn't.

Ex. b: You had hoped that Walter would do this or that after learning the language, but now he isn't using his Mongolian at all.

a	That's odd! Haven't I told him!	Би найздаа хэлье ЮМСАН.	Би г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..
b	What a shame! Walter has learned Mongolian so well!	Валтер монгол хэл сайн сурсан ЮМСАН.	г/м/ / г/м/ .. г/м/ / г/м/ / г/м/ / г/м/ ..

1.1.2.2.3.2.10. "...сансан/...дагсан"

These constructions are used if **one is reminded of something**. Depending on whether the action is habitual or not, the "-даг" or "-сан" NDS is used. The particle "сан" originated from the defective auxiliary verb "асан".

a	Oh yes, I met him once many years ago.	Би олон жилийн өмнө түүнтэй нэг удаа уулзсансан.	Тийг тэдгэж түүнтэйгээ тал .. Өн тэглэ тал өл тэдгэж өгөдө өл
b	Oh yes, my grandpa was a very tall man.	Миний өвөө их өндөр хүн байсансан.	Өгөөдө тал .. Тийг тэдгэж тийг тэдгэж тэдгэж
c	Oh yes, I remember, when I was in Huhhot, I always used to meet him.	Би Хөххотод байхдаа түүнтэй дандаа уулздагсан.	Өгөдө өл өгөөдө түүнтэй тал .. Өн тийг тэдгэж тэдгэж тэдгэж тэдгэж
d	Oh yes, my granny used to tell me a lot of stories.	Миний эмээ надад олон үлгэр ярьж өгдөгсөн.	Өгөөдө тэдгэж тал .. Тийг тэдгэж тэдгэж тэдгэж тэдгэж

1.1.2.2.3.2.11. "...хаас даа."

This construction is similar to the "-сан бол-", which also expresses an **unwillingness**. It's likely that this expression which could be literary translated as '...than to ...', originated from the sentence "Тэгэхээс өөр арга байхгүй дээ." meaning: 'There is no other way **than to do this**.' Say the English sentences with a **deep sigh** after the 'well' to get the feeling.

a	Well, then I have to cook.	Би хоол хийхээс дээ	Өн өгөөдө тал өл өл ..
b	He isn't about to come. Well, then I have to go.	Тэр ирэхгүй нь. Би явахдаа даа.	Өгөөдө тэдгэж тэдгэж тэдгэж .. Өн өгөөдө тал өл өл ..
c	Well, I'll meet him then.	Түүнтэй уулзахаас даа!	Өгөөдө өл түүнтэй тал өл ..
d	Well, then I have to live in the countryside.	Хөдөө амьдрахаас даа.	Тийг тэдгэж тэдгэж тал өл ..

1.1.2.2.3.2.12. Comparison of Modal Constructions and Modal Suffixes

This chart is an attempt to compare all these modals. We don't consider this perfect or complete, as there has been very little research done on this topic.

1	I must go.	Би явах ёстой.	Би гажигч гомбогч ..
2	I must go. (If I don't go, it's not OK.)	Би явахгүй бол болохгүй.	Би гажигч жаргч би гажигч жаргч ..
3	I must go. (My not going is not OK.)	Би явалгүй болвхгүй.	Би гажигч жаргч гажигч жаргч ..
4	I am supposed to go. (I am becoming gone.)	Би явах болж байна.	Би гажигч гажигч гажигч ..
5	I have to go./I need to go./ I ought to go./I should go.	Би явах хэрэгтэй.	Би гажигч гажигч ..
6	I have reason to go.	Би явах учиртай.	Би гажигч гажигч ..
7	I want to go./Let me go.	Би явъя.	Би гажигч ..
8	I want to go.	Би явах гэсэн юм.	Би гажигч гажигч ..
9	I'm made to go./It's been decided that I would go.	Би явах болсон.	Би гажигч гажигч ..
10	I'm meant to go.	Би явах байлтай.	Би гажигч гажигч ..
11	I would like to go.	Би явмаар байна.	Би гажигч гажигч ..
12	I desire to go.	Би явах хүсэлтэй.	Би гажигч гажигч ..
13	I'm allowed to go.	Би явж болно.	Би гажигч гажигч ..
14	I can go then. (if I have to)	Би явж болох юм.	Би гажигч гажигч ..
15	I'm able to go.	Би явж чадна.	Би гажигч гажигч ..
16	It's worthwhile that I go./ I should go.	Би явууштай байна.	Би гажигч гажигч ..
17	Well, I'll just go.	Би явсан болж байна.	Би гажигч гажигч ..
18	Well (big sigh), then I'll go.	Би явахаас даа.	Би гажигч гажигч ..
19	Most likely/Probably I'll go.	Би явах байх(аа).	Би гажигч гажигч ..
20	Maybe I'll go.	Би явж магадгүй.	Би гажигч гажигч ..
21	I'm likely to go./I think I'll go.	Би явах байлгүй.	Би гажигч гажигч ..
22	I might go.	Би явж болзошгүй.	Би гажигч гажигч ..
23	It seems as if I will go.	Би явах бололтой.	Би гажигч гажигч ..
24	I would go./I'd like to go.	Би явах юмсан. Би явахсан.	Би гажигч гажигч .. Би гажигч гажигч ..
25	Probably I won't go.	Би явахгүй байх(аа).	Би гажигч жаргч гажигч ..
26	I'm not likely to go.	Би явахгүй байлгүй.	Би гажигч жаргч гажигч ..
27	What a shame, he went!	Тэр явсан юмсан.	Гажигч гажигч гажигч ..
28	He must have gone.	Тэр явсан байлтай.	Би гажигч гажигч ..
29	He is said to have gone./ Oh, he is gone!	Тэр явах юм байна.	Гажигч гажигч гажигч ..
30	Oh yes, he used to go there.	Тэр тийшээ явдагсан.	Гажигч гажигч гажигч ..
31	He may go.	Тэр яваг.	Гажигч гажигч ..
32	Hopefully, he'll go.	Тэр яваасай!	Гажигч гажигч ..

e	-ж алда- -аад алда- -н алда-	гэж/аага аага/аага а/ага	to loose	to get lost in something, to do s.th. very intensively to be about to do something
f	мэдэ-	мэдэ	to know	maybe, probably
g	суу-	суу	to sit	to keep doing something
h	таара-	таара	to fit	to be convinced of something
i	орхи-	орхи	to leave	to do s.th. without being able to undo it again similar to the AS5 "-чих"
j	хэвтэ-	хэвтэ	to lie	to do something easily, without problems
k	тара-	тара	to end, to dissolve	to persevere in something to the end, to work hard (usually used together with "үзэ-")

Example sentences:

a) Together with the cVDS "-ж/-ч"

a	Let me tell you.	Би танд ярьж өгье.	Би танд ярьж өгье.	Би танд ярьж өгье.
b	Please try to help me.	Та надад тусалж үзээрэй.	Та надад тусалж үзээрэй.	Та надад тусалж үзээрэй.
c	He began talking about a lot of things.	Тэр өдий төдий юм ярьж гарлаа.	Тэр өдий төдий юм ярьж гарлаа.	Тэр өдий төдий юм ярьж гарлаа.
d	I wrote down everything he said mechanically. (without thinking)	Би түүний хэлсэн бүгдийг бичиж алдлаа.	Би түүний хэлсэн бүгдийг бичиж алдлаа.	Би түүний хэлсэн бүгдийг бичиж алдлаа.
e	He'll probably worry. ("His heart will probably suffer.")	Түүний сэтгэл нь зовж мэднэ.	Түүний сэтгэл нь зовж мэднэ.	Түүний сэтгэл нь зовж мэднэ.
f	I'm waiting patiently for his letter.	Би түүнээс захиа хүлээж сууна.	Би түүнээс захиа хүлээж сууна.	Би түүнээс захиа хүлээж сууна.
g	He must have known about this.	Тэр энэ тухай мэдсэн байж тварна.	Тэр энэ тухай мэдсэн байж тварна.	Тэр энэ тухай мэдсэн байж тварна.
h	I've totally forgotten (about this).	Би бүр таг мартаж орхижээ.	Би бүр таг мартаж орхижээ.	Би бүр таг мартаж орхижээ.
i	He's on vacation in the countryside, doing nothing.	Тэр одоо хөдөө амарч хэвтээ биз.	Тэр одоо хөдөө амарч хэвтээ биз.	Тэр одоо хөдөө амарч хэвтээ биз.
j	Those two worked really hard in order to finish this book.	Тэр хоёр энэ номыг дуусгах гэж ёстой үзэж тарсан.	Тэр хоёр энэ номыг дуусгах гэж ёстой үзэж тарсан.	Тэр хоёр энэ номыг дуусгах гэж ёстой үзэж тарсан.

b) Together with the cVDS "-аад"

a	If you don't know something, the teacher will surely tell you.	Та нарт мэдэхгүй юм байвал багш тань хэлээд өгнө шүү дээ.	Та нарт мэдэхгүй юм байвал багш тань хэлээд өгнө шүү дээ.	Та нарт мэдэхгүй юм байвал багш тань хэлээд өгнө шүү дээ.
b	Would you please wait a bit; I want to write down this sentence.	Та жаахан хүлээж байна уу, би энэ өгүүлбэрийг бичээд авъя.	Та жаахан хүлээж байна уу, би энэ өгүүлбэрийг бичээд авъя.	Та жаахан хүлээж байна уу, би энэ өгүүлбэрийг бичээд авъя.
c	Try to bring to an end what (you) have started.	Эхэлсэн зүйлээ эцсийг нь хүртэл оролдоод үз.	Эхэлсэн зүйлээ эцсийг нь хүртэл оролдоод үз.	Эхэлсэн зүйлээ эцсийг нь хүртэл оролдоод үз.

d	Most likely I can't translate this, but let me try anyway .	Би үүнийг орчуулж чадахгүй байх. Гэхдээ үзээд алдъя.	Өгөөцөө.. (Хэ бол/ болчихол/ хичээг..) би өгөөц/ с хичээгээрээ эрхэлж болно
c	I don't know this very well. But let me buy one anyway .	Би үүнийг сайн мэдэхгүй. Гэвч нэгийг аваад орхиё.*	Энэ нь хичээл/ хичээг.. би хэц/ с хичээл/ хичээгээрээ.. өгөөц

* In colloquial language the form "-аад орхи-" is sometimes written like this: "-аатах-".

c) Together with the cVDS "-н"

a	I was about to say something, but I didn't.	Би хэлэн алдлаа.	би нийн/ нийгээг..
---	---	------------------	--------------------

1.1.2.5 The Conjunction Verb "ГЭ-"

A peculiarity of the Mongolian language is the **conjunction verb** "гэ-", which probably originated from the verb "хэмэ-" = 'to say'. This conjunction verb, as the name indicates, has a **connecting function** between parts of speech and words of all kinds.

- As a full verb, it has the meaning 'to say, to talk' and is very important in **direct and indirect speech** (see pages 398-400).
- It is also used as a **conjunction** (see page 309).

a	My name is Martin. ("People call me Martin.")	Намайг Мартин гэдэг.	хүнийг хичээл/ нийгээг..
b	What was your name again? ("How is your name called again?")	Таны нэрийг хэн гээсэн билээ?	аа/ ө гээг нь нл/ нийн/ өгөөц/ с.
c	I am about to cook my meal.	Би хоолоо хийх гэж байна.	би эрхэлжээ/ өл/ (хэ бол) өгөөцг..
d	I want to meet him.*	Би түүнтэй уулзах гэсэн юм.	би өгөөц/ аа/ хичээгээрээ нийн/ гээг..
e	The children went outside to play.*	Хүүхдүүд гэрээсээ тоглох гэж гарав.	нэгд нийгээг.. нийн/ гээг/ өл/ өл/ гээг/ өл/ өгөөцөөр
f	I came here with the intention to study the Mongolian language.*	Би монгол хэл сурах гэж энд ирсэн.	хичээл.. би хичээгээрээ нийн/ хичээг нэгд гээг/
g	- What does this person want? * -(He wants) to meet you.*	- Тэр хүн яах гэсэн юм бэ? - Тантай уулзах гэсэн юм.	өгөөц/ хичээгээрээ нийн/ гээг.. аа/ өгөөц/ хичээгээрээ нийн/ гээг/ өл/ с.
h	I heard that Michael is ill.	Михайлийн бие муу байгаа гэсэн.	хичээг/ өл/ өл/ гээг хичээгээрээ нийн/ гээг..
i	Michael is said to be ill.	Михайлийн бие муу байгаа гэнэ.	хичээг/ өл/ өл/ гээг хичээгээрээ нийн/ гээг..

* The construction "-х гээ-" (ex. d-g) is similar to the VDS "-хаар" (see page 166), but even stronger in its intention.

1.1.3 Adwords

We created the term 'adword' because neither the term 'adjective' nor the term 'adverb' can be so generally used as it would be needed to reflect the Mongolian language structure.

. An 'Adword' is a word that describes the following word

In Mongolian, such adwords could be used to describe:

- 1.) **Nouns** (= traditionally 'adjectives' or 'numerals')
- 2.) **Verbs** (= traditionally 'adverbs')
- 3.) **Adjectives** (= traditionally adverbs)
- 4.) **Adverbs** (= traditionally adverbs)

English example sentences:

- 1.) She's wearing a **nice** sweater. (Adword to 'sweater' = adjective)
I have **three** dogs. (Adword to 'dogs' = numeral)
- 2.) She **sings** nicely. (Adword to 'sings' = adverb)
- 3.) She's wearing a **very nice** sweater. (Adword to 'nice' as adjective = adverb)
- 4.) He works **very** slowly. (Adword to 'slowly' as adverb = adverb)

Some of the adwords can be used with both nouns and verbs. Therefore, the adwords can be divided into the following four groups:

Overview with examples:

(Compare also with the suffix system in Chapter 4 of the Appendix)

Adword to Noun (Aw - N)	Adword to Adword (Aw - Adw)	Adword to both Noun and Verb (Aw - N/V)	Adword to Verb (Aw - V)
хар ᠬᠠᠷ black	маш, нэн, тун ᠮᠠᠰ, ᠨᠡᠨ, ᠲᠤᠨ very	сайн морь, сайн давхи- ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠮᠣᠷᠢ, ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠳᠠᠪᠬᠢ- good horse/to gallop well	сайгар ᠰᠠᠶᠢᠭᠠᠷ well, thoroughly
улаан ᠤᠯᠠᠭᠠᠨ red	оны ᠣᠨᠢ extreme	муу хүн, муу сур- ᠮᠤᠤ ᠬᠦᠨ, ᠮᠤᠤ ᠰᠤᠷ- bad person, to study poorly	үтэр ᠤᠲᠡᠷ immediately
цэцэн ᠴᠡᠴᠡᠨ wise	хэтэрхий, дэндүү ᠬᠡᠲᠡᠷᠬᠢᠶ, ᠳᠡᠨᠳᠡᠭᠦ too	хурдан машин, хурдан ява- ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠮᠠᠰᠢᠨ, ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠶᠠᠪᠠ- fast car / to go fast	мөд ᠮᠥᠳ soon
дөрвөлжин ᠳᠥᠷᠪᠡᠯᠵᠢᠨ square	бүр ᠪᠦᠷ completely	дэмий ажил, дэмий яри- ᠳᠡᠮᠢᠶ ᠠᠵᠢᠯ, ᠳᠡᠮᠢᠶ ᠶᠠᠷᠢ- futile work / to talk in vain	дандаа ᠳᠠᠨᠳᠠᠭᠠ always

We'll consider these 4 groups, looking in detail at the **adjectives** (always describing a noun) and the **adverbs** (always describing a verb). We'll explain the **adwords** to adjectives and adverbs in that particular chapter. The third group of the chart above (adwords to nouns or verbs), we'll comment on here:

Adwords to both nouns and verbs:

Such adwords have the **same form** whether they describe nouns or verbs. In English, there are a few adwords like that, e.g. 'a **fast** car', 'to go **fast**', but usually the English form of an adverb is different from that of the adjective (e.g. nice-nicely, quick-quickly, etc.). In Mongolian, the **placement** of this kind of adword will determine whether it is used as an adjective (before a noun) or as an adverb (before a verb). In the following examples, we give the adwords to the *noun* [= adjectives] under (a), and the adwords to *verbs* [=adverbs] under (b).

1a	This is my good friend.	Энэ миний сайн найз.	ᠡᠨᠡ ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠨᠠᠶᠢᠵᠡ ᠡ
1b	Dorj, the student, learned well.	Оюутан Дорж сайн сурав.	ᠣᠶᠤᠲᠤᠨ ᠳᠣᠷᠵᠢ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠰᠤᠷᠠᠪ ᠡ

2a	I need a small box.	Надад жижиг хайрцаг хэрэгтэй.	Гэд / бид / тэд / түүнийг / түүнтэй / түүнтэй ..
2b	When looking down from high above, all things appear small .	Ондрөөс доош харахад бүх зүйл жижиг харагдана.	Өмнө / цааш / цааш / түүнтэй / түүнтэй .. Төгсгөл / тэд / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй бид
3a	What a loud voice you have!	Чи ямар чанга дуутай юм бэ.	Өд - Эд / түүнд / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй
3b	Baatar was frightened and screamed loudly .	Баатар айсандаа болоод чанга хашиграв.	Түүнтэй / түүнтэй .. Төгсгөл / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй
4a	Where did you buy this nice blouse?	Энэ сайхан цамшыг хаанаас авсан бэ?	Төгсгөл / өд - Тэд / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй
4b	My older sister sings nicely .	Миний эгч сайхан дуулдаг.	Түүнд / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй ..
5a	Dorj is a close relative of my mother.	Дорж манай ээжийн ойр төрлийн хүн.	Тэд / түүнтэй .. Төгсгөл / түүнд / түүнд / түүнд / түүнтэй
5b	Dorj lives close to us.	Дорж манайхтай ойр амьдардаг.	Төгсгөл / түүнтэй .. Төгсгөл / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй
6a	On a rainy day, one has to be careful when going downhill. ("...when walking on a going-down road .")	Бороотой өдөр уруу замаар болгоомжтой явах хэрэгтэй.	Төгсгөл / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй .. Төгсгөл / түүнд / түүнд / түүнд / түүнтэй
6b	A bad person has a negative influence on his friends. ("... pulls his friends downward .")	Муу хүн нөхдөө уруу татдаг.	Төгсгөл / түүнтэй .. Түүнд / түүнтэй / түүнтэй / түүнтэй

1.1.3.1 ADJECTIVES (ADWORDS TO NOUNS)

1.1.3.1.1 Characteristics of Adjectives

- 1.) Adjectives ('adjectum' = 'the added thing') have from their Latin origin a much wider meaning than they have today. These days, they usually refer to words that describe a noun. Since we have created the term 'adword' for a general meaning, 'adjective' in this book always refers to a **word describing a noun**.
- 2.) The Mongolian adjectives describe colors, qualities, sizes, masses, characteristics, **movements**, etc. of nouns:

a	colors:	улаан, шар	төгсгөл / түүнд	red, yellow
b	qualities:	хатуу, муу	төгсгөл / түүнд	hard, bad
c	sizes:	хонхор, хавтгай	төгсгөл / түүнтэй	hallow, flat, level
d	masses:	хол, нам	төгсгөл / түүнд	far, short
e	characteristics:	цэцэн, зоригтой	түүнд / түүнтэй	wise, brave
f	movement:	хурдан, удаан	төгсгөл / түүнтэй	fast, slow

3.) Mongolian adjectives **are never declined** unless they are used like a noun when the noun is dropped. Note that in this case, *the CbP "нь"* marks the omitted noun.

a	Give me the green one .	Надад ногооныг нь өг.	Тэгт өгөгдөгчөөг нь өг.
b	Give this little one something to eat.	Энэ багад нь идэх юм өгөөч.	Тэгт багд нь өгөгчөөгөөг нь идэгчид өг.

4.) Mongolian adjectives can be divided into **2 groups**:

original adjectives:	өндөр, ойр, хол	төгсгөл, тэвч, гэгт	high, close, far
derived adjectives:	модон	төгсөл	wooden
(see pages 49-54)	аюултай	хүчтэй	dangerous
	хиймэл	гэгт	artificial
	халуун	тэвчтэй	hot

1.1.3.1.2 Placement of Adjectives

The adjectives can be used in two ways:

attributively (as adjectives)	I bought a nice shirt.	Би гое цамц авлаа.	Би гоёг цамц авчээ.
predicatively (as complements)	This shirt is nice .	Энэ цамц гое .	Тэгт цамц гоёг.

1.1.3.1.2.1 Attributive Adjectives

Such adjectives always stand in **front** of the *noun*.

a	My book is on a big table .	Миний ном том ширээн дээр байна.	Тэгт ном том ширээн дээр байна.
b	Here are many new notebooks .	Энд олон шинэ дэвтэр байна.	Тэгт олон шинэ дэвтрүү байна.
c	Whose is the white hat on the stand?	Тавиур дээрх цагаан малгай хэнийх вэ?	Тэгт цагаан малгай хэнийх вэ?
d	Today the teacher taught us an interesting lesson .	Өнөөдөр багш бидэнд сонин хичээл заав.	Өнөөдөр багш бидэнд сонин хичээл заав.
e	In order to draw nicely, one needs a sharp pencil .	Сайхан зурахад хурц харандаа хэрэгтэй.	Хурц харандаа хэрэгтэй.
f	Our grandfather has two roan cows .	Манай өвөөд 2 алаг үнээ бий.	Манай өвөөд 2 алаг үнээ бий.
g	I like mottled material .	Би эрээн даавуунд дуртай.	Би эрээн даавуунд дуртай.

1.1.3.1.5.2.2 Adwords "хэтэрхий, дэндүү, даанч" with the Meaning 'too'

These adwords have the meaning 'too...'; 'extremely ...'; 'over...'. The strongest in meaning and most emotional one is "даанч" (ex. d). For a more matter-of-fact statement the other two are used, whereas "хэтэрхий" is stronger than "дэндүү".

a	These trousers are too expensive .	Энэ өмд дэндүү үнэтэй байна.	ᠡᠨᠡ ᠤᠮᠳᠡᠳᠡᠳᠡᠳᠡ ᠤᠨᠡᠳᠡᠢ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
b	My father is too strict .	Миний аав хэтэрхий чанга хүн.	ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠠᠭᠤ ᠬᠡᠲᠡᠷᠬᠢᠶ ᠴᠢᠩᠭ᠋ᠠ ᠬᠦᠨ.
c	You made too many mistakes.	Чи хэтэрхий олон алдаа хийсэн.	ᠴᠢ ᠬᠡᠲᠡᠷᠬᠢᠶ ᠣᠯᠣᠨ ᠠᠯᠳᠠᠭ ᠬᠢᠶᠢᠰᠢᠨ.
d	You embezzled too much money. ("You ate far too much money!")	Чи даанч их мөнгө идсэн юм.	ᠴᠢ ᠳᠠᠭᠠᠨᠴᠢ ᠢᠬᠡ ᠮᠥᠩᠭᠡ ᠢᠳᠢᠰᠢᠨ ᠶᠤᠮ.

1.1.3.1.5.2.3 Different Adwords with the Meaning 'absolutely, totally'

For some selected adjectives there exist **special adwords** which express also a kind of superlative. Sometimes such an adword can only be used for one single adjective.

a	absolutely full	<i>full to bursting</i>	пиг дүүрэн	ᠯᠢᠭ ᠳᠡᠭᠦᠷᠢᠨ
b	totally wrong	<i>dead wrong</i>	тэс буруу	ᠲᠡᠰᠢ ᠪᠦᠷᠦᠭᠤ
	completely different		тэс өөр / ондоо	ᠲᠡᠰᠢ Өᠡᠷ / ᠣᠨᠳᠡᠭᠠ
c	absolutely stupid	<i>thick-headed</i>	шал тэнэг/мангар	ᠰᠠᠯᠤ ᠲᠡᠨᠡᠭ / ᠮᠠᠨᠭᠠᠷ
	totally drunk	<i>three sheets to the wind</i>	шал согтуу	ᠰᠠᠯᠤ ᠰᠣᠭᠲᠡᠭᠤᠭᠤ
	totally wrong	<i>dead wrong</i>	шал буруу	ᠰᠠᠯᠤ ᠪᠦᠷᠦᠭᠤ
d	completely blind	<i>as blind as a bat</i>	таг сохор	ᠲᠠᠭ ᠰᠣᠬᠣᠷ
	completely calm	<i>deathly silent</i>	таг дуугүй	ᠲᠠᠭ ᠳᠤᠭᠦᠭᠦᠢ
	completely closed	<i>closed tight as a drum</i>	таг бигүү	ᠲᠠᠭ ᠪᠢᠭᠦᠭᠤ
e	totally young	<i>in the bloom of youth</i>	цэл залуу	ᠴᠡᠯᠤ ᠵᠠᠯᠠᠭᠤ
	completely blue	<i>ice-blue</i>	цэл хөх	ᠴᠡᠯᠤ ᠬᠥᠬᠡ
	absolutely cold	<i>ice-cold</i>	цэл хүйтэн	ᠴᠡᠯᠤ ᠬᠦᠶᠡᠲᠡᠨ
f	absolutely new	<i>brand-new</i>	цоо шинэ	ᠴᠣᠣ ᠰᠢᠨᠡ
g	absolutely black	<i>pitch-black</i>	пад/тас хар	ᠯᠠᠳ / ᠲᠠᠰ ᠬᠠᠷ
	absolutely dark	<i>pitch-dark</i>	пад/тас харанхуй	ᠯᠠᠳ / ᠲᠠᠰ ᠬᠠᠷᠠᠨᠬᠦᠢ
h	totally red	<i>fiery-red</i>	час удаан	ᠴᠠᠰ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨ
	totally hot	<i>fiery-hot</i>	час халуун	ᠴᠠᠰ ᠬᠠᠯᠠᠭᠤᠨ
i	totally grey	<i>iron-grey</i>	шал буурал	ᠰᠠᠯᠤ ᠪᠦᠭᠦᠷᠠᠯ

1.1.3.2 ADVERBS (ADWORDS TO VERBS)

This is one of the 4 subgroups within the adwords. Adverbs **always describe a verb**. In the Mongolian language, adverbs haven't developed a lot. This is already evident from the introduction to the adwords. There are only a few **original adverbs**. Many of the English adverbs are built in Mongolian with either the instrumental or the dative-locative CS, or in a different analytical way.

In this Part, we will divide today's adverbs into **grammatical groups** and then discuss their **usage** (in semantic groups).

1.1.3.2.1 Original Adverbs

Under original adverbs, we understand words that **aren't declined and only exist as adverbs**. This means that such words don't serve at the same time as an adjective (like "сайн") or as a noun (like "орой").

a	Please think carefully .	Чи сайтар бодоорой.	ᠴᠢ ᠰᠠᠶᠢᠲᠠᠷ ᠪᠣᠳᠤᠭᠣᠷ᠎ᠠ ᠡᠢ
c	Recently , he came back from the countryside.	Тэр сая хөдөөнөөс ирсэн.	ᠲᠡᠷ ᠰᠠᠶᠠ ᠬᠥᠳᠡᠭᠡᠨᠡᠭᠦ᠋ᠰ ᠢᠷᠰᠡᠨ
d	She will not come soon.	Тэр мөд ирэхгүй.	ᠲᠡᠷ ᠮᠡᠳᠢ ᠢᠷᠬᠡᠭᠡᠢ
e	(We) have to stop that matter at once .	Энэ явдлыг даруй зогсоох хэрэгтэй.	ᠡᠨᠡ ᠶᠠᠪᠯᠢᠭᠡᠳᠠᠷᠤᠢ ᠵᠣᠭᠰᠣᠬᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠡᠲᠡᠢ
f	Let me talk to you later.	Би тантай авар ярилцъя.	ᠪᠢ ᠲᠠᠨᠲᠠᠢ ᠶᠠᠠᠷ ᠶᠠᠷᠢᠯᠢᠰᠢᠶᠠ
g	In the hospital, (you) have to talk quietly .	Эмнэлэгт авар ярих хэрэгтэй.	ᠡᠮᠨᠡᠯᠡᠭᠲᠡ ᠶᠠᠠᠷ ᠶᠠᠷᠢᠬᠡ ᠬᠡᠷᠡᠭᠡᠲᠡᠢ
h	He purposely offended me.	Тэр намайг зориуд гомдоосон.	ᠲᠡᠷ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠦ ᠵᠣᠷᠢᠭᠤᠳᠤ ᠭᠣᠮᠳᠣᠰᠣᠨ

1.1.3.2.2 Passive-Root Adverbs

These adverbs can only be used with **certain verbs**. In the same way that passive roots (see page 35-36) bear a **certain meaning in themselves**, so also do these adverbs. Many of them could be translated as 'broken', but the adverbs tell us how something got broken. The chart below shows the difference between transitive and intransitive verbs. The two transitive forms differ in the following way:

- the verb with the adverb (e.g. "хуга цохи-") expresses an action that hasn't been planned.
- the verb with the transitive verb suffix (e.g. "хугал-") expresses an action that has been planned. This difference is clearly evident with the verb: "задал-" = 'to analyze' or 'to purposely take apart' "зад цохи-" = 'to break in pieces'

Intransitive (happens by itself)	Transitive (verb)	Transitive (adverb)= neg. meaning
a хугара- to break in two ᠬᠤᠭᠠᠷᠠ	хугал- to break in two ᠬᠤᠭᠠᠯ	хуга цохи- to break in pieces ᠬᠤᠭᠠ ᠴᠣᠬᠢ
b хагара- to break ᠬᠠᠭᠠᠷᠠ	хагал- to break ᠬᠠᠭᠠᠯ	хага цохи- to break in pieces. ᠬᠠᠭᠠ ᠴᠣᠬᠢ
c задра- to fall apart ᠵᠠᠳᠷᠠ	задал- to analyse, to take apart ᠵᠠᠳᠠᠯ	зад цохи- to smash up ᠵᠠᠳ ᠴᠣᠬᠢ
This pen broke into pieces .	Энэ үзэг хугарсан.	ᠡᠨᠡ ᠵᠡᠭᠡᠭᠡ ᠬᠤᠭᠠᠷᠰᠠᠨ
He discouraged me. (He broke my enthusiasm/my interest .)	Тэр миний урмыг хугалсан.	ᠲᠡᠷ ᠮᠢᠨᠢᠶᠡᠭᠡ ᠤᠷᠮᠢᠶᠡᠭᠡᠭᠡᠬᠠᠰᠠᠨ
He smashed this pen.	Тэр энэ үзгийг хуеу цохисон.	ᠲᠡᠷ ᠡᠨᠡ ᠵᠡᠭᠢᠶᠡᠭᠡᠬᠡ ᠬᠤᠭᠡᠮᠤᠰᠤᠨ

1.1.3.2.2.1. Overview of Passive-Root Adverbs

	Adword		with the following verb:	English translation
a	хага	ᠬᠠᠭ᠎ᠠ	цохи-, тата-	to break in pieces (e.g. dishes)
b	хуга	ᠬᠤᠭ᠎ᠠ	цохи-, тата-, өшиглө-	to break apart (e.g. long thin things)
c	яз	ᠶᠠᠵ	цохи-, тата-	to burst, to tear (e.g. material, skin)
d	хамх (хэмх)	ᠬᠠᠮᠬ᠎ᠠ, (ᠬᠡᠮᠬ᠎ᠠ)	цохи-, өшиглө-, дэвсэ-, тата-	to shatter, to splinter (e.g. big hard things)
e	дэлбэ	ᠳᠡᠯᠪᠦ	цохи-, тата-	to smash, to destroy (like a bomb or dynamite)
f	бут	ᠪᠤᠲ	цохи-, ниргэ-	to break up, to scatter (e.g. to win over an army)
g	зад	ᠵᠠᠳ	цохи-, тата-, өшиглө-	to break apart (e.g. something that holds together)
h	няц	ᠨᠶᠴ	цохи-, дара-	to crush, to mash, to squash (e.g. insects, soft things)
i	нэвт	ᠨᠡᠪᠲ	хара-, мэдэ-, гар-, цооло-, нүхлэ-	to look through , to go through (e.g. wall, door, window)
j	мулт	ᠮᠤᠯᠲ	цохи-, тата-, дара-	to knock out , to tear out , (e.g. joints, eye)
k	суга	ᠰᠤᠭ᠎ᠠ	тата-	to pull out (e.g. book in between two things)

1.1.3.2.2.2 Usage of Passive-Root Adverbs

a	Someone broke the glass of the window with stones.	Хэн нэгэн хүн чулуугаар цонхны шилийг хага цохив.	ᠬᠡᠨ ᠨᠡᠭᠡᠨ ᠬᠦᠨ ᠴᠢᠯᠠᠭᠠᠭᠠᠷ ᠴᠣᠨᠬᠠᠨ ᠰᠢᠯᠢᠶᠢᠭ ᠬᠠᠭ᠎ᠠ цохив.
b	He broke the door handle.	Тэр хаалганы бариулыг хуга татсан.	ᠲᠡᠷ ᠬᠠᠯᠭᠠᠨᠢ бариулыг ᠬᠤᠭ᠎ᠠ татсан.
c	He wrestled and tore apart the sleeve of his 'deel'.	Тэр барилдаж байгаад дээлийнхээ ханцуйг яз татжээ.	ᠲᠡᠷ ᠪᠠᠷᠢᠯᠳᠠᠵ байгаад дээлийнхээ ханцуйг ᠶᠠᠵ татжээ.
d	Because I had lost my key, I crashed through the door of my flat.	Би түлхүүрээ гэсэн тул гэрийнхээ хаалгыг хамх (хэмх) татав.	ᠪᠢ ᠲᠦᠯᠬᠦᠦᠷᠡᠭᠡ гэсэн тул гэрийнхээ хаалгыг ᠬᠠᠮᠬ᠎ᠠ (ᠬᠡᠮᠬ᠎ᠠ) татав.
e	The soldiers broke up the enemy's blockade.	Цэргүүд даясны бүслэлтийг дэлбэ цохив.	ᠴᠡᠷᠭᠦᠦᠳᠤ ᠳᠠᠶᠰᠢᠨ бүслэлтийг ᠳᠡᠯᠪᠦ цохив.
f	In the year 1939, the united forces of the Soviet Union and Mongolia destroyed the Japanese army at the Khalkh river.	1939 оны зун Монгол, Зөвлөлтийн хамтарсан хүч Халх голд японы милитаризмыг бут цохив.	1939 оны зун Монгол, Зөвлөлтийн хамтарсан хүч Халх голд японы милитаризмыг ᠪᠤᠲ цохив.
g	My son played football and tore his shoe apart.	Миний хүү хөл бөмбөг тоглоод гутлаа зад татжээ.	ᠮᠢᠨᠢᠶ ᠬᠦᠦ хөл бөмбөг тоглоод гутлаа ᠵᠠᠳ татжээ.
h	The eggs in the bag were crushed .	Цүнхэн дотор байсан өндөг няц дарагджээ.	ᠴᠦᠨᠬᠡᠨ ᠳᠣᠲᠣᠷ байсан өндөг ᠨᠶᠴ дарагджээ.

i	Peace Avenue passes through the middle of Ulaanbaatar.	Энх тайвны гудамж Улаанбаатар хотын дундуур нэвт гардаг.	Төвөг /нэвт/ .. Төвөг/нэвт/ийг /нэвт/ нь /нэвт/ийн хотыг /нэвт/ийн /нэвт/ийн
j	(Someone) knocked out his eye.	Түүний нүдийг мулт цохижээ.	Анх /нэвт/ нь /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
k	A strong wind uprooted a tree.	Хүчтэй салхи ургаа модыг суга татав.	Анх /нэвт/ .. /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн

1.1.3.2.3 Modification of Adverbs

Adverbs can be modified in **three ways**:

- Adding a suffix (declension)
- Using them repeatedly or in combinations
- Using adverbs

1.1.3.2.3.1 Modification with Adword Suffixes (AwS's)

If adverbs are modified with a suffix, they can be called **derivative adverbs** in contrast to the original adverbs. Such derivative adverbs always have their origin with another word. With most of these adverbs, the **derivation is still visible** today. Many of them use the **RS** (see page 108).

1.1.3.2.3.1.1 Direction AwS: "-(r)ш"

If the direction suffix "-(r)ш" is added, the adverb **shows a direction** and answers the question **'where to?'** The opposite direction form is built with the **Ablative CS** (question 'where from?').

Where do/did you come from ?	Та хаанаас ирсэн бэ?	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
Where are you going (to) ?	Та хаашаа явах вэ?	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
He came from the north (=Russia).	Тэр хойноос ирсэн.	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
He'll go north (=Russia).	Тэр хойшоо явна.	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..

Overview of most commonly used adverbs with the direction suffix:

1	ийш(ээ)	хүн (ён)	this way ("to here")	2	тийш(ээ)	ахлах (ён)	that way ("to there")
3	нааш(аа)	хүн (ён)	towards me	4	цааш(аа)	жар (ён)	away from me
5	гадагш(аа)	ахлах (ён)	outwards	6	дотогш(оо)	ахлах (ён)	inwards
7	хойш(оо)	ахлах (ён)	northwards	*			southwards
8	арагш(аа)	ахлах (ён)	backwards	9	урагш(аа)	ахлах (ён)	forwards
10	дээш(ээ)	ахлах (ён)	upwards	11	доош(оо)	ахлах (ён)	downwards

* This suffix isn't added to "өмнө"; "урагш(аа)" is also used in the meaning 'southwards'.

Examples:

1	Please don't go this way .	Чи ийшээ бүү яваарай.	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
1	Now turn here .	Одоо ийшээ эргэ.	Төвөг /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..
2	Would you please hand that over there ?	Та үүнийг тийшээ өгнө үү?	Анх /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн /нэвт/ийн ..

2	Now towards the left.	Одоо зүүн гар тийшээ.	Тусгай тусгай зүүн тийшээ гэнэ ..
1	Today, I went all over the place for the whole day.	Өнөөдөр би одоржин ийш тийш явлаа.	Тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай
1	Please excuse me (that) I made you-run here and there so many times.	Би таныг ийшээ тийшээ олон явуулсанд уучлаарай.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай
3	Come here!	Нааш ир!	Тусгай тусгай --
3	Pass me that book, please. (Please take that book and give it to [me] here.)	Тэр номыг нааш аваад өгөөч.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
4	From here onwards , please go alone.	Та цаашаа ганцаараа яваарай.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
4	Please go on talking.	Та цаашаа яриарай.	Тусгай тусгай тусгай тусгай ..
3	People and animals keep on going back and forth over this bridge.	Энэ гүүрээр хүн мал нааш цааш үргэлж явж байдаг.	Тусгай тусгай тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай
5	He ran out of the yurt.	Тэр гэрээс гадагш гүйн гарав.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
6	Would you please come in and close the door?	Та дотогшоо орж хаалгаа хаана уу.	Тусгай тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
7	He always goes north . (= to a country in the north)	Тэр дандаа хойшоо явдаг.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
8	This car drives backwards .	Энэ машин арагшаа ухарч байна.	Тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай
9	Many riders go to the south .	Олон морьтой хүн урагшаа явж байна.	Тусгай тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай
9	Take a step forward!	Нэг алхам урагш гар.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
10	Do sit up! ("up" means a respected place away from the door)	Та дээшээ суу!	Тусгай тусгай тусгай тусгай ..
10	The plane took off .	Онгоц дээш хөөрөв.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
11	The plane fell down(ward) .	Онгоц доош унав.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай ..
10	Many times I went up and down these stairs looking for you.	Би таныг эрж энэ шатгаар дээш доош олон удаа явлаа.	Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай .. Тусгай тусгай тусгай тусгай тусгай

1.1.3.2.3.1.2 Movement AWB: "УУР(УУР)"

If the movement suffix is added, the adverb expresses a **movement within a certain place**. It answers the questions 'Whereabouts?/[On] which way?' Compare this with the usage of the instrumental CS because this suffix has been derived from the Instrumental CS. This can be clearly seen with examples 1 and 2 : үүгээр (хөөр), түүгээр (агаар). Note that we have omitted the RS in Classical Script (ᠠᠭᠢ) in the chart below (due to lack of space).

Overview of the most commonly used adverbs with this suffix:

(The English translation may poorly reflect some of these movements)

1	үүгээр(ээ)	хэргээр	around here	2	түүгээр(ээ)	анхгээр	around there
3	наагуур(аа)	хөргөөр	along/on this side	4	цаагуур(аа)	дундгаар	along/on that side
5	гадуур(аа)	гүргөөр	outdoors	6	догуур(аа)	дотороор	indoors
7	хойгуур(аа)	хөгөөр	in the north	8	өмнүүр(ээ)	хөгөөр	in the south
9	ардуур(аа)	хүрхтэй гэр	behind	10	урдуур(аа)	хүрхтэй гэр	in front
11	дээгүүр(ээ)	анхгээр	above	12	доогуур(аа)	дотороор	below

Examples:

1	In the old days, the army of Genghis Khan passed by here .	Дээр үед ҮҮГЭЭР Чингис хааны цэрг-өнгөрсөн.	Генгис хааны цэргийн армийн өнгөрсөн үед хэргээр.
2	Now it's raining heavily over there .	Одоо ТҮҮГЭЭР их бороо орж байна.	Өнөөдөр тэнд хур туурьтай бороо орж байна.
3	You have to get everything done over at your (place).	Та нар наагуураа бүх зүйлийг амжуулах хэрэгтэй.	Та нар хөргөөр бүх зүйлийг амжуулах хэрэгтэй.
4	I don't know what he thinks in the back of his mind. (" what he thinks over there/away from me .")	Тэр цаагуураа юу бодож байгааг би мэдэхгүй.	Тэр цаагуураа юу бодож байгааг би мэдэхгүй.
5	When walking outdoors in the cold season, one has to wear warm clothes.	Хүйтний улиралд гадуур явахдаа дулаан хувцас өмсөх хэрэгтэй.	Хүйтний улиралд гадуур явахдаа дулаан хувцас өмсөх хэрэгтэй.
6	A fly is flying around in this room.	Нэг ялаа өрөөн догуур нисээд байна.	Нэг ялаа өрөөн дотор нисээд байна.
7	The river flows in the north .	Гол хойгуур урсаж байна.	Гол хөгөөр урсаж байна.
8	This horse is always in the lead. ("This horse hasn't seen any dust in front of it.")	Энэ морь өмнүүрээ тоос гаргаж үзээгүй.	Энэ морь өмнүүрээ тоос гаргаж үзээгүй.
9	They're sitting quite far in the back .	Тэд нилээд ардуур сууж байна.	Тэд нилээд хүрхтэй гэр сууж байна.
10	When watching a concert, it's good to sit in the front .	Концерт үзэхэд урдуур суувал сайн.	Концерт үзэхэд хөгөөр суувал сайн.
11	Planes fly up (there) , cars	Онгоц дээгүүр нисч	Онгоц анхгээр нисч
12	drive down (there) .	машин доогуур явна.	машин дотороор явна.

d	Those two wrestlers balanced one another out.	Тэр хоёр бөх ач таг (ана мана) барилдсан.	(хүг хүг) өгчдөгөөрөөр .. Анх / гэгдэл / өгчдөг хүл / өгчдөг
e	This suit fits me exactly.	Энэ костюм надад явцав таарч байна.	Анхныг өгчдөг .. хүл / өгчдөгөөрөөр / гэгдэл / өгчдөг гэгдэл
f	I meet him once in a while.	Би түүнтэй мэр сэр уулздаг.	Өгчдөг / өгчдөг / хүл / хүл / өгчдөгөөрөөр ..
g	When he was angry, he kicked the door to pieces.	Тэр уурласандаа хаалгыг өм цөм өшиглөв.	хүл / өгчдөг / хүл / өгчдөг .. Анх / өгчдөгөөрөөр / гэгдэл / өгчдөгөөрөөр / өгчдөг
h	He left all his belongings in his room in chaos.	Тэр өрөөндөө бүх юмаа үндүй сүндүй хаяжээ.	Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
i	Those two had a quarrel ("temporarily tapping")	Тэр хоёр түр тар хийсэн.	Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг ..
j	On that matter, I agreed with him completely.	Би энэ талаар түүнтэй яг таг тохиролцсон.	Анх / өгчдөгөөрөөрөөр .. Өгчдөг / хүл / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
k	I know her through and through.	Би түүнийг нэвт шувт мэднэ.	Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг ..
l	I met him a number of times in the street.	Би түүнтэй гудамжинд өдий төдий тааралдсан.	Анхныг өгчдөгөөрөөрөөр .. Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
m	A strong wind uprooted the trees.	Хүчтэй салхи ургаа моднуудыг суга суга татав.	Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. (Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг)
n	(Someone) has broken all the windows of the house.	Байшингийн цонхнуудыг цөмийг хага хага цохижээ.	Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
o	He tore all his clothes apart.	Тэр хамаг хувцсаа яз яз татсан.	Анхныг .. Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
p	I am a hopping round, brown hare. (from a children's song)	Бөн бөн шогшдог бөөрөнхий бор туудай би.	Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. Өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
q	The soldiers march sharply in formation.	Цэрэг эрс жагсаалаар эрс эрс алхана.	хүл / өгчдөг / өгчдөг .. гэгдэл / хүл / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
r	She walks, her body bent , through the streets.	Тэр гудамжаар намс намс алхана.	өгчдөг / өгчдөг .. Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
s	She walked click clack away.	Тэр тог тог алхсаар холдов.	өгчдөг / өгчдөг .. Анх / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
t	At night a faraway light is seen flashing.	Шөнө холын гэрэл гялс гялс харагдана.	өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
u	Someone plods along the road. (very tired or bored; the body swinging up and down)	Нэгэн хүн замын хажуугаар найгас найгас алхана.	хүл / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг .. хүл / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг
v	Outside, the wind rustles.	Гадаа сэр сэр салхилна.	өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг ..
w	The rain is drizzling.	Бороо шивэр шивэр орж байна.	өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг / өгчдөг ..

x	The soup is bubbling .	Шөл пор пор буцалж байна.	Шөлөө хэл хэл буцалж байна.
---	-------------------------------	---	---

1.1.3.2.3 Modification with Adverbs

As mentioned in the introduction to the adverbs, adverbs can describe nouns, verbs or other adverbs (like adjectives or adverbs). Here we give examples for adverbs that are used to describe adverbs. Note that the same adverbs can also describe adjectives (see pages 219-220). Sometimes, such an adverb could be dropped if the context of the sentence allows that (ex. i-j).

a	Tsolmon sings very nicely.	Цолмон маш сайн дуулдаг.	Тэрээр маш сайн дуулдаг..
b	She screamed extremely loud.	Тэр тун чанга хаширав.	Тэрээр маш их гэнэдүүлэн гэнэдүүлэн..
c	He got sick because he worked too much.	Тэр хэтэрхий их ажилласан учраас өвчилсон.	Тэрээр маш их ажилласан..
d	That wrestler fought even worse.	Тэр бөх бүр муу барилдсан.	Тэрээр илүүдэл илүүдэл илүүдэл..
e	Let's study even better!	Улам сайн сурцгаая!	Илүүдэл илүүдэл илүүдэл..
f	You behaved quite badly yesterday.	Чи өчигдөр нэлээд муухай ашигласан.	Илүүдэл.. Энэ өчигдөр илүүдэл илүүдэл
g	My father knows this really well.	Манай аав үүнийг үнэхээр сайн мэднэ.	Илүүдэл.. Илүүдэл маш сайн үнэхээр илүүдэл
h	You guessed this exactly right.	Чи үүнийг яг зөв таав.	Энэ маш сайн (яг зөв) илүүдэл..
i	Our son studied (extremely) well. ("онц" = best grade)	Манай хүү онц (сайн) сурсан.	Илүүдэл (маш сайн) (илүүдэл) илүүдэл..
j	For some days, he worked far too much.	Тэр хэдэн өдөр дэндүү (их) ажилласан.	Илүүдэл.. Тэрээр маш их маш их (илүүдэл)

1.1.3.2.4 Semantic Classification of Adverbs

And now we will - without regard to the grammatical groups - divide the adverbs into semantic groups according to their usage in speech. You may also want to refer to the 'adverbs in postpositional functions', explained on page 284.

1.1.3.2.4.1 Local Adverbs

Local adverbs always answer the question 'where?'

Overview (a selection of the most common ones):

1	энд	Инд	here	2	тэнд	Агаар	there
3	наана	Ихэл	on this side/ here where I am	4	цаана	Төвөл	on that side/ there, away from me
5	гадаа (гадна)	Ихэл/г (Төвөл/г)	outside, outdoors	6	дотоо	Агаар	inside
7	хойно	Ихэл/г	in the north	8	өмнө	Ихэл/г	in the south
9	ард	Ихэл	in the back	10	урд	Ихэл	in the front
11	дээр	Агаар	upstairs, above	12	доор	Агаар	downstairs, below

7	дараа	ᠳᠠᠷᠠᠭᠠ	afterwards, after that	8	хожим	ᠬᠣᠵᠢᠮ	later, (since)
9	аяар	ᠠᠶᠠᠷ	gradually, later	10	мөд	ᠮᠥᠳ	soon
11	урьд	ᠤᠷᠢᠳ	before	12	сая	ᠰᠠᠶᠠ	just now
13	эрт	ᠡᠷᠲ	early,	14	саяхан	ᠰᠠᠶᠠᠬᠠᠨ	recently
	эртхэн	ᠡᠷᠲᠬᠡᠨ	earlier		орой	ᠣᠷᠣᠶ	late (in the evening)
15	үүрд	ᠶᠡᠭᠦᠷᠳ	forever, eternally		оройхон	ᠣᠷᠣᠶᠬᠣᠨ	later, quite late
17	ашид	ᠠᠰᠢᠳ	always, permanently	16	өнөд	ᠥᠨᠦᠳ	forever, for a long time
19	насад	ᠨᠠᠰᠠᠳ	always, (lifelong)	18	эгнэгт	ᠡᠭᠨᠡᠭᠲ	always, forever
21	ямагт	ᠶᠡᠮᠠᠭᠲ	always, all the time	20	үргэлж	ᠦᠷᠭᠡᠯᠵ	always, constantly
23	хэзээд	ᠬᠡᠵᠡᠭᠡᠳ	always	22	дандаа	ᠳᠠᠨᠳᠠᠭᠠ	always
25	үтэр	ᠦᠲᠡᠷ	immediately	24	хойшид	ᠬᠣᠶᠢᠰᠢᠳ	from now on
27	даруйхан	(ᠳᠠᠷᠤᠶᠢᠬᠠᠨ) ᠳᠠᠷᠤᠶᠢᠬᠠᠨ	right away, immediately	26	төдхөн	ᠲᠥᠳᠬᠡᠨ	soon thereafter
29	түр	ᠲᠦᠷ	temporarily, for a short time	28	лороо	ᠯᠣᠷᠣᠭ	at once
31	хааяа	ᠬᠠᠶᠠᠶᠠ	from time to time, seldom	30	гэнэт(хэн)	(ᠭᠡᠨᠡᠲᠬᠡᠨ) ᠭᠡᠨᠡᠲᠬᠡᠨ	suddenly
33	байнга	ᠪᠠᠶᠢᠨᠭᠠ	regularly, often	32	заримдаа	ᠵᠠᠷᠢᠮᠳᠠᠭᠠ	sometimes
				34	туж	ᠲᠦᠵ	throughout, all the time

Examples:

1	I don't have time today.	Би өнөөдөр завгүй.	ᠪᠢ ᠥᠨᠦᠳᠦᠷ ᠵᠠᠪᠭᠦᠢ.
2	Baatar will come tomorrow.	Баатар маргааш ирнэ.	ᠪᠠᠭᠠᠲᠠᠷ ᠮᠠᠷᠭᠠᠮᠠᠰ ᠢᠷᠨᠢ.
3	What did you do yesterday?	Та өчигдөр юу хийсэн бэ?	ᠲᠠ ᠥᠴᠢᠭᠳᠦᠷ ᠵᠡᠭᠦ ᠬᠢᠶᠢᠰᠢᠨ ᠪᠡ?
4	The day before yesterday it snowed here.	Үржигдөр манай энд цас орсон.	ᠦᠷᠵᠢᠭᠢᠭᠳᠦᠷ ᠮᠠᠨᠠᠶ ᠡᠨᠳ ᠴᠠᠰ ᠣᠷᠰᠣᠨ.
5	What will you do the day after tomorrow?	Та нөгөөдөр яах вэ?	ᠲᠠ ᠨᠦᠭᠡᠳᠦᠷ ᠶᠠᠬᠤ ᠪᠡ?
6	What are you doing now?	Та одоо юу хийж байна вэ?	ᠲᠠ ᠣᠳᠡᠭᠦ ᠵᠡᠭᠦ ᠬᠢᠶᠠᠨᠢ ᠪᠡ?
7	I will meet you afterwards.	Би тантай дараа уулзъя.	ᠪᠢ ᠲᠠᠨᠲᠠᠶ ᠳᠠᠷᠠᠭᠠ ᠤᠯᠤᠰᠢᠶᠠ.
8	I haven't seen him since (then).	Би түүнтэй хожим уулзаагүй.	ᠪᠢ ᠲᠡᠭᠦᠨᠲᠡᠶ ᠬᠣᠵᠢᠮ ᠤᠯᠤᠰᠠᠭᠦᠶᠡ.
9	I want to talk with you about this later.	Би энэ тухай тантай аяар ярья.	ᠪᠢ ᠡᠨᠢ ᠲᠤᠬᠠᠶ ᠲᠠᠨᠲᠠᠶ ᠠᠶᠠᠷ ᠶᠠᠷᠢᠶᠠ.
10	They'll come soon.	Тэд нар мөд ирнэ.	ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ ᠮᠥᠳ ᠢᠷᠨᠢ.
11	Before, this place used to be a big town.	Урьд энэ газар том хот байжээ.	ᠤᠷᠢᠳᠦ ᠡᠨᠢ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠲᠣᠮ ᠬᠣᠲ ᠪᠠᠶᠢᠵᠡᠵᠡ.
12	He just called.	Тэр сая утсаар ярьсан.	ᠲᠡᠷ ᠰᠠᠶᠠ ᠤᠲᠰᠠᠭᠠᠷ ᠶᠠᠷᠢᠰᠠᠨ.

12	He came recently from the countryside.	Тэр сагахан хөлөөнөөс ирсэн.	Тэр сагахан хөлөөнөөс ирсэн.
13	Baatar came early today.	Баатар өмнөөр эрт ирсэн.	Баатар өмнөөр эрт ирсэн.
13	Please come earlier today.	Чи өмнөөр эртэй ирэнэ.	Чи өмнөөр эртэй ирэнэ.
14	He comes home late.	Тэр гэрээ орой ирдэг.	Тэр гэрээ орой ирдэг.
14	Yesterday he came home quite late.	Өнчигдээгээр тэр гэрээ оройгоор ирсэн.	Өнчигдээгээр тэр гэрээ оройгоор ирсэн.
15	I will honor you forever.	Би таныг үргэлж хүндэтгэнэ.	Би таныг үргэлж хүндэтгэнэ.
16	The earth will eternally turn around the sun.	Дэлхий өгөөр нэвчлэн тогирон эргэдэг.	Дэлхий өгөөр нэвчлэн тогирон эргэдэг.
17	Mankind will remember his name forever.	Хүн төрөлхтөн түүний нэрийг алгидарч мурхих болно.	Хүн төрөлхтөн түүний нэрийг алгидарч мурхих болно.
18	Please remember her always.	Чи түүнийг эргэлт дурсаж яараарай.	Чи түүнийг эргэлт дурсаж яараарай.
19	I will respect my mother all my life.	Би эржийгээ насдаа хүндэтгэнэ.	Би эржийгээ насдаа хүндэтгэнэ.
20	Please remember this always.	Чи үүнийг үргэлж санаж яараарай.	Чи үүнийг үргэлж санаж яараарай.
21	He always smiles.	Тэр амагт инээж байдаг.	Тэр амагт инээж байдаг.
22	She always lies.	Тэр дандаа хуудал хэлдэг.	Тэр дандаа хуудал хэлдэг.
23	He is always ready for this.	Тэр хэзээд үүнд хэлдэг.	Тэр хэзээд үүнд хэлдэг.
24	From now on, don't do that again, please.	Чи хойногаас хэргийг ингээгүй болно.	Чи хойногаас хэргийг ингээгүй болно.
25	Please go quickly and at once.	Хэр тугуйн яваа-рарай.	Хэр тугуйн яваа-рарай.
26	Soon thereafter, he died.	Тэр Тэрхэн (хэд) нас барсан.	Тэр Тэрхэн (хэд) нас барсан.
27	Please give me this book immediately.	Чи надад энэ номыг даруйхан өгөөрэй.	Чи надад энэ номыг даруйхан өгөөрэй.
28	That thief told the truth at once.	Тэр хулгайч зөвөөг үнэн хэлсэн.	Тэр хулгайч зөвөөг үнэн хэлсэн.
29	I live temporarily in Ulaanbaatar.	Би Улаанбаатард ТУР амьдарч байна.	Би Улаанбаатард ТУР амьдарч байна.
30	She came in and then, suddenly, she started to cry.	Тэр орж ирээд гэнэт (хэн) уйрсан.	Тэр орж ирээд гэнэт (хэн) уйрсан.
31	From time to time, I watch a movie at the theater.	Би хаана кино театрт кино үздэг.	Би хаана кино театрт кино үздэг.
32	Sometimes I feel like going back to my homeland.	Би заримдаа нутагтаа буцаах гэж боддог.	Би заримдаа нутагтаа буцаах гэж боддог.

4	Mongolians raise mostly sheep and cattle.	Монголчууд ИХЭВЧЛЭН хонь, үхэр өсгөдөг.	Төвхөн төрлийнээр .. Төрөөсөөрөө голчлон төрөл.
5	They talked secretly about this person.	Тэд энэ хүний тухай далдуур ярьсан.	Гүгээрлэлт .. Төвхөн тэр (хүний) өөрөөр өөрсөдөөр
6	He purposely came too late.	Тэр зориуд хожимдсон.	Төвхөн зориулалтаар ирсэн байна ..
7	As a matter of fact , I don't have money.	Надад үнэндээ мөнгө байхгүй.	Төвхөн .. Төвхөн хэргийн хэргийн хэргийн хэргийн
8	I really can't help you.	Би үнэхээр чамд туслаж чадахгүй.	Зөвөөр төвхөн .. Өнөөч үнэндээ үнэндээ үнэндээ
9	Today (we) have to come to a final decision in regard to this problem.	Энэ асуудлыг өнөөдөр тас тус шийдэх хэрэгтэй.	Тас тусгаар .. Тас тусгаартай / тас тусгаартай / тас тусгаартай
9	We have to talk openly about this.	Бид үүний тухай тус тас ярих хэрэгтэй.	Тас тусгаар .. Өнөөч / хэргийн / өөрөөр / өөрөөр / гүгээрлэлт
10	He does his work carelessly .	Тэр ажлаа хааш яаш хийдэг.	Төвхөн / хааш яаш / төвхөн / төвхөн (хэргийн) ..
11	I merely agreed with him.	Би түүнтэй арай чарай тохиролцсон.	Өөрөөр зөвөөр .. Өнөөч / өөрөөр / өөрөөр / гүгээрлэлт
12	He heard this and hastily left his house.	Тэр энэ тухай сонсоод гэрээсээ санд мэнд явсан.	Тас тусгаар / хэргийн / гүгээрлэлт .. Төвхөн / тас тусгаар / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
13	I met him briefly in the street.	Би түүнтэй гудамжинд халт(и) мөлт уулзсан.	Халт(и) мөлт .. Өнөөч / өөрөөр / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
14	I barely get by in life with my salary.	Би цалингаараа дөнгөн данган амьдарч байна.	Төвхөн / дөнгөн данган / гүгээрлэлт .. Өнөөч / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
15	Everything happened exactly , according to plan.	Бүх юм төлөвлөсний дагуу яв тав болж өнгөрсөн.	Гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт .. Гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
16	He greatly offended me.	Тэр намайг ихэд гомдоосон.	Төвхөн / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт ..
17	You have to consider that thoroughly and decide.	Та үүнийг сайтар бодож шийдэх хэрэгтэй.	Тас тусгаар .. Өнөөч / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
18	We completely support your idea.	Бид нар таны саналыг бүрнээ дэмжиж байна.	Төвхөн / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт .. Өнөөч / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт
19	I respect her deeply .	Би түүнийг гүнээ хүндэлдэг.	Өнөөч / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт ..
20	It would be good if we completely finished this work today.	Энэ ажлыг өнөөдөр бүрмөсөн дуусгавал сайн байна.	Төвхөн / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт .. Тас тусгаар / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт / гүгээрлэлт

1.1.3.3 NUMERALS

The different numerals (Latin 'numerus' = 'number') also belong to the big group of **adwords** because they **describe nouns and verbs**. In Mongolian, most numerals are formed with suffixes that express meanings like 'approximate', 'about', 'over', 'each', 'times', etc. Sometimes other words, like postpositions, serve to build a particular form of numeral.

1.1.3.3.1 Overview of Numerals and Numeral Suffixes (NuS's):

Subgroups	Suffixes (-...) or Words		Examples		
Cardinal			ten	арав	ᠠᠷᠠᠪ
Ordinal	-дугаар	ᠳᠤᠭᠠᠭᠠᠷ	number ten	аравдугаар	ᠠᠷᠠᠪᠳᠤᠭᠠᠭᠠᠷ
	-дүгээр	ᠳᠦᠭᠦᠭᠡᠷ	number four	дөрөвдүгээр	ᠳᠥᠷᠦᠪᠳᠦᠭᠦᠭᠡᠷ
	-дахь	ᠳᠠᠬᠢ	(the) tenth/10th	аравдахь	ᠠᠷᠠᠪᠳᠠᠬᠢ
	-дэх	ᠳᠡᠬ	(the) fourth/4th	дөрөвдэх	ᠳᠥᠷᠦᠪᠳᠡᠬ
Collective	-уул(аа)	ᠤᠯᠤᠯ (ᠶ᠋ᠢᠯ)	the ten (of ...)	арвуул(аа)	ᠠᠷᠪᠤᠯᠠᠭ (ᠶ᠋ᠢᠯ)
	-үүл(ээ)	ᠤᠯᠤᠯ (ᠶ᠋ᠢᠯ)	the four (of ...)	дөрвүүл(ээ)	ᠳᠥᠷᠦᠪᠤᠯᠠᠭ (ᠶ᠋ᠢᠯ)
Approximate	-аад, -оод	ᠠᠭᠠᠳ / ᠣᠣᠳ	at most ten	арваад	ᠠᠷᠪᠠᠭᠠᠳ
	-ээд, -оод	ᠡᠭᠡᠳ / ᠣᠣᠳ	at most forty	дөрчөөд	ᠳᠥᠷᠦᠪᠡᠭᠡᠳ
(expressed with post-positions)	гаруй	ᠭᠠᠷᠤᠢ	more than ten	арав гаруй	ᠠᠷᠠᠪ ᠭᠠᠷᠤᠢ
	илүү	ᠢᠯᠡᠭᠦ	more than ten	арав илүү	ᠠᠷᠠᠪ ᠢᠯᠡᠭᠦ
	шахам	ᠰᠢᠬᠠᠮ	almost ten	арав шахам	ᠠᠷᠠᠪ ᠰᠢᠬᠠᠮ
	орчим	ᠣᠷᠴᠢᠮ	about ten	арав орчим	ᠠᠷᠠᠪ ᠣᠷᠴᠢᠮ
Multiplying	-таа, -тээ	ᠲᠠ	ten times	арвантаа	ᠠᠷᠪᠠᠨᠲᠠ
	-тоо, -төө	ᠲᠠ	four times	дөрвөнтээ	ᠳᠥᠷᠦᠪᠦᠨᠲᠡᠭᠡ
	дахин	ᠳᠠᠬᠢᠨ	ten times	арав дахин	ᠠᠷᠠᠪ ᠳᠠᠬᠢᠨ
	удаа	ᠤᠳᠠᠭᠠ	four times	дөрвөн удаа	ᠳᠥᠷᠦᠪᠦᠨ ᠤᠳᠠᠭᠠ
Diminutive	-хан,	ᠬᠠᠨ	only ten	аравхан	ᠠᠷᠠᠪᠬᠠᠨ
	-хон	ᠬᠠᠨ	only four	дөрөвхөн	ᠳᠥᠷᠦᠪᠬᠠᠨ
	-хэн, -хөн	ᠬᠠᠨ			
Distributive	repetitive form	repetitive form	ten each	арав арав	ᠠᠷᠠᠪ ᠠᠷᠠᠪ
			four each	дөрөв дөрөв	ᠳᠥᠷᠦᠪ ᠳᠥᠷᠦᠪ

1.1.3.3.2 Cardinal Numerals

1.1.3.3.2.1 Overview of Cardinal Numerals and Numeral Suffixes (NuS's)

Explanations to the table on the next page:

*1) See next page for an explanation, when the n-stem (in parentheses) is necessary.

*2.) Note the exception in Classical Script form of **number 8!** (not ᠠᠷᠠᠨᠠᠭ -)

*3.) Usually "арван мянга" and "зуун мянга" are used for 10,000 and 100,000, because the words "түм" and "бум" are a bit **outdated** and often used in the meaning 'very many', 'a great sum of'.

1	нэг (нэгэн)	^{*1} <i>ᠨᠢᠭ</i> (<i>ᠨᠢᠭᠦ</i>)	10	арав (арван)	<i>ᠠᠷᠠᠪ</i> (<i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i>)
2	хоёр	<i>ᠬᠣᠡᠷ</i>	20	хорь (хорин)	<i>ᠬᠣᠷᠢ</i> (<i>ᠬᠣᠷᠢᠨ</i>)
3	гурав (гурван)	<i>ᠭᠤᠷᠠᠪ</i> (<i>ᠭᠤᠷᠠᠪᠠᠨ</i>)	30	гуч (гучин)	<i>ᠭᠤᠴᠢ</i> (<i>ᠭᠤᠴᠢᠨ</i>)
4	дөрөв (дөрвөн)	<i>ᠳᠥᠷᠦᠪ</i> (<i>ᠳᠥᠷᠦᠪᠠᠨ</i>)	40	дөч (дөчин)	<i>ᠳᠥᠴᠢ</i> (<i>ᠳᠥᠴᠢᠨ</i>)
5	тав (таван)	<i>ᠲᠠᠮᠤ</i> (<i>ᠲᠠᠮᠤᠨ</i>)	50	тавь (Тавин)	<i>ᠲᠠᠮᠢ</i> (<i>ᠲᠠᠮᠢᠨ</i>)
6	зургаа (зургаан)	<i>ᠵᠠᠷᠭᠠᠭ</i> (<i>ᠵᠠᠷᠭᠠᠭᠠᠨ</i>)	60	жар (жаран)	<i>ᠵᠠᠷ</i> (<i>ᠵᠠᠷᠠᠨ</i>)
7	долоо (долоон)	<i>ᠳᠥᠯᠤᠭ</i> (<i>ᠳᠥᠯᠤᠭᠠᠨ</i>)	70	дал (далан)	<i>ᠳᠠᠯ</i> (<i>ᠳᠠᠯᠠᠨ</i>)
8	найм (найман)	<i>ᠨᠠᠶᠢᠮ</i> (<i>ᠨᠠᠶᠢᠮᠠᠨ</i>) ^{*2.}	80	ная (наян)	<i>ᠨᠠᠶ</i> (<i>ᠨᠠᠶᠠᠨ</i>)
9	ес (есөн)	<i>ᠢᠶᠢᠰ</i> (<i>ᠢᠶᠢᠰᠠᠨ</i>)	90	ер (эн)	<i>ᠢᠶᠢ</i> (<i>ᠢᠶᠢᠨ</i>)
100	зуу(н)			<i>ᠵᠠᠭᠢ</i> (<i>ᠵᠠᠭᠢᠨ</i>)	
1,000	мянга(н)			<i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨ</i> (<i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨᠠᠨ</i>)	
10,000	түм(эн), арван мянга(н) ^{*3.}			<i>ᠲᠦᠮ</i> (<i>ᠲᠦᠮᠠᠨ</i>), <i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨ</i> (<i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨᠠᠨ</i>)	
100,000	бум(ан), зуун мянга(н) ^{*3.}			<i>ᠪᠤᠮ</i> (<i>ᠪᠤᠮᠠᠨ</i>), <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨ</i> (<i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨᠠᠨ</i>)	
1,000,000	сая			<i>ᠰᠠᠶᠠ</i>	
A thousand millions (Brit.) Billion (Am.)	Тэрбум			<i>ᠲᠡᠷᠪᠤᠮ</i>	

1.1.3.3.2.2. Usage of Cardinal Numerals

1.1.3.3.2.2.1. Compound Cardinal Numerals

Compound cardinal numerals are already formed after number ten since the Mongolian numeral system is based on the decimal system and not - like in English- on a twelve-system (ten, eleven, twelve, dozen, etc.)

Generally speaking, the **n-stem** is used to build compound numerals.

Exceptions are: хоёр, мянга, түм, бум, сая, тэрбум (see*).

11	арван нэг	<i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠨᠠᠭ</i>	111	зуун арван нэг	<i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠨᠠᠭ</i>
12	арван хоёр	<i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠬᠣᠡᠷ</i>	120	зуун хорь	<i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠬᠣᠷᠢ</i>
13	арван гурав	<i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠭᠤᠷᠠᠪ</i>	135	зуун гучин тав	<i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠭᠤᠴᠢᠨ</i> <i>ᠲᠠᠮ</i>
21	хорин нэг	<i>ᠬᠣᠷᠢᠨ</i> <i>ᠨᠠᠭ</i>	177	зуун далан долоо	<i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠳᠠᠯᠠᠨ</i> <i>ᠳᠥᠯᠤᠭ</i>
22	хорин хоёр	<i>ᠬᠣᠷᠢᠨ</i> <i>ᠬᠣᠡᠷ</i>	202	хоёр (*) зуун хоёр	<i>ᠬᠣᠡᠷ</i> (<i>*</i>) <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠬᠣᠡᠷ</i>
28	хорин найм	<i>ᠬᠣᠷᠢᠨ</i> <i>ᠨᠠᠶᠢᠮ</i>	310	гурван зуун арав	<i>ᠭᠤᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠠᠷᠠᠪ</i>
31	гучин нэг	<i>ᠭᠤᠴᠢᠨ</i> <i>ᠨᠠᠭ</i>	540	таван зуун дөч	<i>ᠲᠠᠮᠤᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠳᠥᠴᠢ</i>
33	гучин гурав	<i>ᠭᠤᠴᠢᠨ</i> <i>ᠭᠤᠷᠠᠪ</i>	630	зургаан зуун гуч	<i>ᠵᠠᠷᠭᠠᠭᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠭᠤᠴ</i>
39	гучин ес	<i>ᠭᠤᠴᠢᠨ</i> <i>ᠢᠶᠢᠰ</i>	718	долоон зуун арван найм	<i>ᠳᠥᠯᠤᠭᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠠᠷᠠᠪᠠᠨ</i> <i>ᠨᠠᠶᠢᠮ</i>
66	жаран зургаа	<i>ᠵᠠᠷᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠷᠭᠠᠭ</i>	866	найман зуун жаран зургаа	<i>ᠨᠠᠶᠢᠮ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠵᠠᠷᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠷᠭᠠᠭ</i>
92	едрэ хоёр	<i>ᠢᠶᠢᠰ</i> <i>ᠬᠣᠡᠷ</i>	992	есөн зуун ерэн хоёр	<i>ᠢᠶᠢᠰᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠢᠶᠢᠰᠠᠨ</i> <i>ᠬᠣᠡᠷ</i>
1967	мянга(*) есөн зуун жаран долоо			<i>ᠮᠢᠨᠭᠠᠨ</i> (<i>*</i>) <i>ᠢᠶᠢᠰᠠᠨ</i> <i>ᠵᠠᠭᠤᠨ</i> <i>ᠵᠠᠷᠠᠨ</i> <i>ᠳᠥᠯᠤᠭ</i>	

2,000	хоёр(*) мянга	хоёр мянга
3,744	гурван мянга(*) долоон зуун дөчин дөрөв	гурван мянга долоон зуун дөчин дөрөв
450,000	дөрвөн зуун тавин мянга (450.000)	дөрвөн зуун тавин мянга
822,132	найман зуун хорин хоёр(*) мянга(*) нэг(*) зуун гучин хоёр (822.132)	хоёр мянга хорин хоёр зуун гучин хоёр
3,560,000	гурван сая(*) таван зуун жаран мянга (3,560.000)	гурван сая таван зуун жаран мянга
6,005,014,310	зургаан тэрбум(*) таван сая(*) арван дөрвөн мян-га(*) гурван зуун арав (6.005.014.310)	зургаан тэрбум таван сая арван дөрвөн мян-га гурван зуун арав

1.1.3.3.2.2 Cardinal Numerals as Attributes

In order to use numerals as attributes, the **n-stem** is necessary.

Exceptions are: нэг, хоёр, сая, and тэрбум (*).

a	four people	дөрвөн хүн	дөрвөн хүн
b	three books	гурван ном	гурван ном
c	one sheep	нэг(*) хонь	нэг хонь
d	eleven sheep	арван нэгэн хонь	арван нэгэн хонь
e	twenty-one tögrög	хорин нэгэн төгрөг	хоёр мянга нэгэн төгрөг
f	seventy years old	далаан настай	хоёр мянга жил
g	five hundred tögrög	таван зуун төгрөг	хоёр мянга төгрөг
h	I have three younger brothers and sisters.	Би гурван дүүтэй.	Би гурван дүүтэй.
i	I need twenty notebooks.	Надал хорин дэвтэр хэрэгтэй.	Надал хоёр мянга дэвтэр хэрэгтэй.
j	Baatar bought two books.	Баатар хоёр(*) ном авсан.	Баатар хоёр ном авсан.
k	How many thousand tögrögs do you get as a monthly salary? ("A how-many-thousand-tögrög salary...")	Та сард хэдэн мянган төгрөгийн цалин авдаг вэ?	Та сард хэдэн мянган төгрөг авдаг вэ?
l	This house costs one million tögrög. ("is with a million-tögrög price")	Энэ байр сая (*) төгрөгийн үнэтэй.	Энэ байр сая төгрөг үнэтэй.
m	That bank got into a debt of several billion dollars.	Тэр банк хэдэн тэрбум (*) долларын өрөнд оржээ.	Тэр банк хоёр тэрбум доллар өрөнд оржээ.

1.1.3.3.2.3 Declension of Cardinal Numerals

When numerals are used in place of a noun, they could be declined, i.e., CS's can be added. Shown in English sentences: 'Give me **the three**.' 'Take **those two**.'

1.1.3.3.2.3.1 Overview of Declined Cardinal Numerals

Explanations:

*1) "сая" has no n-stem

*2) n-stem is also used for fractions, therefore, we can have it with big numerals

*3) n-stem for dates, therefore only until thirty

1	10	100 *3)	1000 *3)	10'000 *3)
N нэг (нэгэн) нэг (нэгн)	арав (арван)	зуу (зуун)	мянга (мянган)	сая *1)
G нэгийн (нэгний)	арвын (арвны)	зуугийн (зууны)*2)	мянгын (мянганы)*2)	саяын *2)
(нэгн/ө) нэгн/л	(арван/ө) арван/л	(зуун/ө) зуун/л	(мянган/ө) мянган/л	сая/л
D нэгд (нэгэнд)	аравд/аравт (арванд)	зуул	мянгад	саяд
нэгн/д (нэгн/д)	арван/д (арван/д)	зуул/д	мянган/д	сая/д
A нэгийг (нэгнийг)	арвыг (арвныг)	зууг	мянгыг	саяыг
нэгн/г (нэгн/г)	арвыг/г (арвныг/г)	зууг/г	мянгыг/г	саяыг/г
A нэгээс (нэгнээс)	арваас (арвнаас)	зуугаас	мянгаас	саяас
нэгн/с (нэгн/с)	арван/с (арван/с)	зуугаас/с	мянгаас/с	саяас/с
I нэгээр (нэгнээр)	арваар (арвнаар)	зуугаар	мянгаар	саяар
нэгн/аар (нэгн/аар)	арван/аар (арван/аар)	зуугаар/аар	мянгаар/аар	саяар/аар
C нэгтэй (нэгэнтэй)	аравтай (арвантай)	зуутай	мянгатай	саятай
нэгн/тэй (нэгн/тэй)	арван/тэй (арван/тэй)	зуутай/тэй	мянгатай/тэй	саятай/тэй
D нэг рүү (нэгэн рүү)	арав руу (арван руу)	зуу руу	мянга руу	сая руу
(нэгн/руу) нэгн/руу	(арван/руу) арван/руу	зуу/руу	мянга/руу	сая/руу

1.1.3.3.2.3.2 Usage of Declined Cardinal Numerals

The first example of each case is always without the n-stem, the second is always with it. The latter is used for dates or fractions. With dative-locative case, there are three options, but the difference between two of them only shows in Cyrillic. For instrumental case, see explanation on page 237 (date).

N. Would you please count to ten?	Та арав хүртэл тоолно уу?	А/ нэгн/д (нэгн/д) арван/д
N. January 10th was a Sunday.	Нэгдүгээр сарын арван сайн өдөр байсан.	Нэгдүгээр сарын арван/д
G. My younger brother studies in class 10A.	Миний дүү арвын «А» ангид сурдаг.	Арван/д
G. Please take 3/10ths of it. (three-tenths)	Аравын гуравыг нь аваарай.	Арван/д (нэгн/д) арван/д
D. Please give this to ten (of them).	Үүнийг тэдний аравд (нь) өгөөрэй.	Арван/д (нэгн/д) арван/д

1.1.3.3.1 Ordinal NuS'a. "дугаар², дахь, дэх"

These ordinal numerals have their abbreviations: 3-р, 3-дахь, 4-р, 4-дэх, etc. Note the **exceptions in the written forms of the numbers 2, 6, and 7(+)**.

No.1	1-р (нэгдүгээр) анхдугаар	(нэгдүгээр) — 1 (нэгдүгээр)	1.	1-дэх (нэгдэх) (анхны)	(нэгдэх) (1) нэгдэх
No.2	2-р (хоёрдугаар)	2-р (хоёрдугаар)*	2.	2-дахь (хоёрдахь)	хоёрдахь
No.3	3-р (гуравдугаар)	3-р (гуравдугаар)	3.	3-дахь (гуравдахь)	гуравдахь
No.4	4-р (дөрөвдүгээр)	4-р (дөрөвдүгээр)	4.	4-дэх (дөрөвдэх)	дөрөвдөх
No.5	5-р (тавдугаар)	5-р (тавдугаар)	5.	5-дахь (тавдахь)	тавдахь
No.6	6-р (зургадугаар)*	6-р (зургадугаар)*	6.	6-дахь (зургаадахь)	зургаадахь
No.7	7-р (долдугаар)*	7-р (долдугаар)*	7.	7-дахь (долоодахь)	долоодахь
No.8	8-р (наймдугаар)	8-р (наймдугаар)	8.	8-дахь (наймдахь)	наймдахь
No.9	9-р (есдүгээр)	9-р (есдүгээр)	9.	9-дэх (есдэх)	есдэх
No.10	10-р (аравдугаар)	10-р (аравдугаар)	10.	10-дахь (аравдахь)	аравдахь

1.1.3.3.2 Usage of Ordinal Numerals

1.1.3.3.2.1 Months (-дугаар²)

There are **no names** for the months. Instead, the **months are numbered** like ordinal numerals or else the **cardinal numerals are used with n-stem** (exceptions "нэг/хоёр"). The latter version is better for questions (ex. b).

a	I was born September 29. ("I was born on the 29 th day of the 9 th month.")	Би есдүгээр (есөн) сарын хорин есөнд төрсөн.	Би нэгдүгээр (есөн) сарын хорин есөнд төрсөн.
b	In which month will you go? ("In the how-manyth-month...")	Та хэдэн (хэддүгээр) сард явах вэ?	Би нэгдүгээр (нэгдүгээр) сард явах болно.
c	The Mongolians mainly have their New Year festival in February .	Монголчууд голдуу 2-р (хоёр) сард цагаан сараа хийдэг.	Бид хоёрдугаар сард цагаан сараа хийдэг.
d	I will be in Mongolia until June .	Би зургадугаар сар хүртэл Монголд байна.	Би зургадугаар сар хүртэл Монголд байна.
e	In Mongolia, the national holiday takes place in July .	Монголд долдугаар сард үндэсний баяр болдог.	Бид долдугаар сард үндэсний баяр болдог.

1.1.3.3.2.2 Other uses (-дугаар²)

a	He is in first grade.	Тэр нэгдүгээр ангил сурдаг.	Тэр нэгдүгээр ангил сурдаг.
b	My class won second prize. ("My class entered the 2 nd place.")	Манай анги хоёрдугаар байранд орсон.	Манай анги хоёрдугаар байранд орсон.
c	We live in the 20th century.	Бид 20-р зуунд амьдарч байна.	Бид 20-р зуунд амьдарч байна.

d	Please show me the third volume of this book.	Та надад энэ номын гуравдугаар ботгийг нь үзүүлэвч.	Эцэс нь ᠓ хэсэгтэй байна. ᠎ᠠ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
e	My father was in Hospital Number 2 . ("...lay in ...")	Миний аав 2-р эмнэлэгт хэвтсэн.	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠨᠠᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
f	How expensive is first-class beef now?	Одоо үхрийн нэгдүгээр мах ямар үнэтэй байна вэ?	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
g	On page 10 of this book, something is written about this. ("On the 10th page...")	Энэ номын аравдугаар хуудсанд энэ тухай бичсэн байгаа.	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
h	The first congress of Mongolists took place in the city of Ulaanbaatar in 1959.	Монголч эрдэмтний анхдугаар их хурал 1959 онд Улаанбаатар хотод болсон.	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
i	Please take this from number five . (e.g. "sportsman with No. 5")	Үүнийг тавдугаараас нь аваарай.	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ

1.1.3.3.2.3 Weekdays (-дахь/-дэх)

The Mongolian weekdays originate in the Tibetan language and are similar in their meaning to the European weekdays*. These Tibetan names are used for official publications (e.g. timetables, hours of opening, newspapers, etc.) In **everyday language**, the versions with the suffix "-дахь/-дэх" are commonly used. Note the special names for 'Saturday' (half good day) and 'Sunday' (whole) good day). These weekdays can also be **declined** if the word "өдөр" (day) drops.

Monday	Даваа *(moon)	ᠳᠠᠪᠠ	1. day	нэгдэх (өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ)
Tuesday	Мягмар	ᠮᠢᠶᠭᠮᠠᠷ	2. day	хоёрдахь (өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ)
Wednesday	Лхагва	ᠯᠬᠠᠭᠪᠠ	3. day	гуравдахь (өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ)
Thursday	Пүрэв	ᠯᠢᠭᠦᠪ	4. day	дөрөвдэх (өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ)
Friday	Баасан	ᠪᠠᠭᠤᠰᠠᠨ	5. day	тавдахь (өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ)
Saturday	Бямба	ᠪᠢᠶᠠᠮᠪᠠ	6. day	хагас сайн өдөр (зургаадахь өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ) ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
Sunday	Ням *(sun)	ᠨᠢᠮ	7. day	(бүтэн) сайн өдөр (долоодахь өдөр)	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ) (ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ) / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ

Examples:

a	Do the lessons begin on Monday ? ("from Monday?")	Хичээл нэгдэх өдрөөс (нэгдэхээс) эхлэх үү?	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
b	I'll go to the hospital on Wednesday .	Гуравдахь өдөр (гуравдахь) би эмнэлэг явна.	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
c	Will you come to my home on Friday ?	Чи тавдахь өдөр манайд ирэх үү?	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
d	What will he do on Thursday ?	4-дэх өдөр тэр юу хийх вэ?	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ
e	Do you remember Tuesday ? ("the second")	Чи хоёрдахийг санаж байна уу?	ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ / ᠮᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ

1.1.3.3.4.3.2 Usage of Declined Collective Numerals

Explanations:

The **CS** is **always** added to the collective numeral, and usually also to the object to which the numeral refers (exception is **ex. G**, where the object is a pronoun that doesn't need the CS). The numbers in parentheses may appear but without any extra meaning.

N	Father and mother, both of them , will come from the countryside.	Аав ээж (хоёр) хоёу- лаа хөдөөнөөс ирнэ.	Тэр / тэрэг / .. Агай тэр (гэгээг) гэгээгээр / агай / гэгээгээр /
G	The books of all four of us are in this chest of drawers.	Бил дөрвүүлэн гэгээгээр маань ном энэ шүү- гээнд байдаг юм.	Тэр гэгээгээр / тэр / .. Гэгээг / гэгээгээр / гэгээг / гэгээгээр / тэр / гэгээгээр /
D	The father bought for his five children, for all five of them , new boots.	Эцэг нь таван хүү- хэдээ тавууланг нь шинэ гутал авчээ.	Тэр нь / тэр / гэгээгээр / тэрэг / .. Тэрэг / тэрэгээр / тэрэг / тэрэгээр / тэрэг / тэрэгээр /
A	The teacher calls you two, both of you .	Та хоёр хоёуланг чинь багш дуудаж байна.	Гэгээгээр / гэгээгээр / .. Тэр / тэрэг / гэгээгээр / тэрэг /
A	The teacher asked us, all six of us . ("The teacher asked of us, of all six ..")	Багш бид (зургаа- гаас) зургууланг маань асуулт асуув.	Тэр / тэрэг / тэрэгээр / тэрэгээр / .. Тэрэг / тэрэг / (тэрэгээр / тэрэг /) тэрэгээр /
I	On his way, he entered four yurts, all of them .	Тэр дөрвөн гэрээр дөрвүүлэнгээр нь оржээ.	Тэр / тэрэг / .. Тэрэг / гэгээгээр / тэрэг / тэрэгээр / тэрэг /
C	I am a good acquaintance of those four people, of all of them . ("...acquaintance with...")	Би тэр дөрвөн хүн- тэй дөрвүүлэнгээр нь сайн танил.	Гэгээгээр / тэрэг / тэрэг / тэрэг / .. Тэр / тэрэг / гэгээгээр / гэгээгээр /
D	He shot simultaneously at all three .	Тэр гурвууланг ээрэг буудсан.	Гэгээгээр / .. Тэрэг / гэгээгээр / тэрэгээр / тэрэг /

1.1.3.3.5 Approximate Numerals

Approximate numerals are expressed in English with words like: **at most**, **approximate**, **about**, **less than**, **more than**, **at least**, etc. In Mongolian, suffixes and postpositions are used. The suffixes should only be used for **round figures** like 50, 70, 200, 400, and 500.

1.1.3.3.5.1 Overview of Approximate Numerals

The NuS "-aad⁴" determines the **upper limit**, that means, for example, "арваад" should be translated as '**at most ten**'. But not always the translation 'at most' is the best one.

Please note the special Cyrillic written forms that have to do with correct spelling rules:

- "ь" and "и" may not be dropped: "хорь" = "хориод", "тавь" = "тавиад"
- long vowels need the inserted consonant "г": "зуу" = "зуугаад"
- "я" already contains an "а": "ная" = "наяад"

at most 10	арваад	арваад	at most 70	далаад	далаад
at most 20	хориод	хориод	at most 80	наяад	наяад
at most 30	гучаад	гучаад	at most 90	ерээд	ерээд
at most 40	дөчөөд	дөчөөд	at most 100	зуугаад	зуугаад
at most 50	тавиад	тавиад	at most 200	хоёр зуугаад	хоёр зуугаад
at most 60	жараад	жараад	at most 1000	мянгаад	мянгаад

1.1.3.3.9 Numerals in Mathematics

These are the most commonly used terms in mathematics:

+	НЭМЭХ ТЭМДЭГ	нэмэгдэх амттай	plus sign
-	ХАСАХ ТЭМДЭГ	хасах амттай	minus sign
·	ҮРЖҮҮЛЭХ ТЭМДЭГ	хуваах амттай	multiplication sign
:	ХУВААХ ТЭМДЭГ	хуваах амттай	division sign
=	ТЭНЦҮҮГИЙН ТЭМДЭГ	тэнцүүлэх амттай	equal sign

1.1.3.3.9.1 Decimals

"ноль" is a Russian loan word and, until now, has been used in schools, but the Mongolian word for zero "Тэг" has been reintroduced. A literal translation of ex. g would be: 'six (six whole), three hundred and thirty-three of thousand'.

a	0.5 (zero point five)	тэг аравны тав (0,5)	агга тавны / ᠖ амт
b	0.6 (zero point six)	тэг аравны зургаа (0,6)	агга тавны / ᠖ аравны
c	0.3 (zero point three)	тэг аравны гурав (0,3)	агга тавны / ᠖ гурав
d	0.25 (zero point two five)	тэг зууны хорин тав (0,25)	агга тавны / ᠖ зууны / амт
e	10.5 (ten point five)	арав (арван бүхэл) аравны тав (10,5)	агга (агга / амт) тавны / ᠖ амт
f	1.75 (one point seven five)	нэг (бүхэл) зууны далан тав (1,75)	агга (амт) тавны / ᠖ амт / амт
g	6.334 (six point three three four)	зургаа(зургаан бүхэл) мянганы гурван зуун гучин дөрөв (6.334)	᠖ агга / тавны / зууны / аравны / аравны / аравны / амт

1.1.3.3.9.2 Fractions

In Mongolian, you have to start with the **denominator**, which is in genitive case.

a	$1/2$ (one half)	хоёрны нэг	агга / ᠖ агга
b	$1/3$ (one third)	гурвны нэг	агга / ᠖ агга
c	$1/5$ (one fifth)	тавны нэг	амт / ᠖ агга
d	$3/8$ (three eighths)	наймны гурав	агга / ᠖ агга
e	$7/9$ (seven nineths)	есний долоо	агга / ᠖ агга
f	$2\ 5/6$ (two and five sixths)	хоёр бүхэл зургааны тав	агга амт / аравны / ᠖ амт
g	$5\ 1/2$ (five and a half)	таван бүхэл хоёрны нэг	амт / амт / агга / ᠖ агга

c	130-71=59 (hundred and thirty minus seventy-one equals fifty-nine)	зуун гучаас <u>хасах нь</u> далан нэг тэнцүү тавин ес	ᠲᠠᠭᠤᠨ ᠭᠤᠴᠢᠭᠠᠰᠢ ᠬᠠᠰᠠᠬᠤ ᠨᠢᠶᠢ ᠳᠠᠯᠠᠨ ᠨᠢᠭᠡᠢ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠲᠠᠪᠢᠨ ᠶᠡᠰᠡ
d	7-?=4 (seven minus how many equals four?)	долоогоос хэдийг <u>хасвал</u> дөрөв бэ?	ᠳᠣᠯᠡᠭᠡᠭᠡᠳᠡᠭᠡ ᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠭᠡ ᠬᠠᠰᠠᠪᠠᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠳᠡᠷᠦᠪᠦ ᠪᠡ?
e	?-30=18 (how many minus thirty equals eighteen?)	Хэдээс гучийг <u>хасвал</u> арван найм бэ?	ᠬᠡᠳᠡᠳᠡᠰᠡ ᠭᠤᠴᠢᠶᠢᠭᠡᠬᠡ ᠬᠠᠰᠠᠪᠠᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠠᠷᠪᠠᠨ ᠨᠠᠶᠢᠮᠡ ᠪᠡ?

1.1.3.3.9.4.3 Multiplication

Instead of "тэнцүү", one could say "тэнцэх нь". The following versions are also possible:

- Гурвыг таваар үржүүлэхэд арван тав болно.
- Гурвыг таваар үржүүлвэл арван тав болно.

Examples:

a	3-5=15 (three times five equals fifteen)	Гурвыг <u>үржих нь</u> тав тэнцүү арван тав	ᠭᠤᠷᠪᠢᠶᠢᠭᠡ ᠤᠷᠵᠢᠬᠢᠨ ᠨᠢᠶᠢ ᠲᠠᠪᠠᠨ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠠᠷᠪᠠᠨ ᠲᠠᠪ
b	8-4=32 (eight times four equals thirty-two)	наймыг <u>үржих нь</u> дөрөв тэнцүү гучин хоёр	ᠨᠠᠶᠢᠮᠢᠶᠢᠭᠡ ᠤᠷᠵᠢᠬᠢᠨ ᠨᠢᠶᠢ ᠳᠡᠷᠦᠪᠦ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠭᠤᠴᠢᠨ ᠬᠡᠭᠡᠷ
c	9-7=63 (nine times seven equals sixty-three)	есийг <u>үржих нь</u> долоо тэнцүү жаран гурав	ᠶᠡᠰᠢᠶᠢᠭᠡ ᠤᠷᠵᠢᠬᠢᠨ ᠨᠢᠶᠢ ᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠭᠡ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠵᠠᠷᠠᠨ ᠭᠤᠷᠠᠪ
d	2-?=16 (two times how many equals sixteen?)	хоёрыг хэдээр <u>үржүүлвэл</u> арван зургаа вэ?	ᠬᠡᠭᠡᠷᠢᠭᠡ ᠬᠡᠳᠡᠭᠡᠷ ᠤᠷᠵᠢᠭᠦᠯᠤᠯᠤᠪᠠᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠠᠷᠪᠠᠨ ᠵᠢᠷᠭᠠᠭᠠ ᠪᠡ?
e	?-4= 36 (how many times four equals thirty-six?)	хэдийг дөрвөөр <u>үржүүл-</u> <u>вэл</u> гучин зургаа вэ?	ᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠭᠡᠬᠡ ᠳᠡᠷᠦᠪᠦᠭᠡᠷ ᠤᠷᠵᠢᠭᠦᠯᠤᠯᠤᠪᠠᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠭᠤᠴᠢᠨ ᠵᠢᠷᠭᠠᠭᠠ ᠪᠡ?

1.1.3.3.9.4.4 Division

Instead of "тэнцүү", one could say "тэнцэх нь". The following versions are also possible:

- Арвыг хоёрт хуваахад тав болно.
- Арвыг хоёрт хуваабал тав болно.

Examples:

a	10:2=5 (ten divided by two equals five)	арвыг <u>хуваах нь</u> хоёр тэнцүү тав	ᠠᠷᠪᠢᠶᠢᠭᠡ ᠬᠡᠭᠡᠷᠲᠡ ᠬᠡᠲᠢᠨ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠲᠠᠪ
b	40:5=8 (forty divided by five equals eight)	дөчийг <u>хуваах нь</u> тав тэнцүү найм	ᠳᠡᠴᠢᠶᠢᠭᠡ ᠬᠡᠭᠡᠪᠠᠬᠤ ᠨᠢᠶᠢ ᠲᠠᠪᠠᠨ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠨᠠᠶᠢᠮᠡ
c	20:5=4 (twenty divided by five equals four)	хорийг <u>хуваах нь</u> тав тэнцүү дөрөв	ᠬᠡᠷᠢᠶᠢᠭᠡ ᠬᠡᠭᠡᠪᠠᠬᠤ ᠨᠢᠶᠢ ᠲᠠᠪᠠᠨ ᠲᠡᠨᠴᠢᠭᠦ ᠳᠡᠷᠦᠪᠦ
d	56:?=7 (fifty-six divided by how many equals seven?)	тавин зургааг хэдэд <u>хуваахад</u> долоо вэ?	ᠲᠠᠪᠢᠨ ᠵᠢᠷᠭᠠᠭᠠᠭᠡᠬᠡ ᠬᠡᠳᠡᠳᠡᠬᠡ ᠬᠡᠭᠡᠪᠠᠬᠤ ᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠭᠡ ᠪᠡ?
e	?-8=6 (how many divided by eight equals six?)	хэдийг наймд <u>хуваахад</u> зургаа вэ?	ᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠭᠡᠬᠡ ᠨᠠᠶᠢᠮᠤᠳᠤ ᠬᠡᠭᠡᠪᠠᠬᠤ ᠵᠢᠷᠭᠠᠭᠠ ᠪᠡ?

1.2 Representative Parts of Speech (Prowords)

We have given a **new name** to those parts of speech that can represent others: **prowords**. The traditional name 'pronouns' (Latin 'pro nomen' = 'for noun') doesn't fully serve our purpose because **Mongolian prowords not only represent nouns**, but also adjectives, adverbs, numerals, and even verbs.

1.2.1 Systematic Classification

In the following chart we will try to show which Mongolian prowords represent which parts of speech. In the semantic classification, we will give examples and translations.

1.2.1.1 PROWORDS FOR NOUNS

Explanation	Personal	Possessive	Reflexive	Demonstr.	Interrog.	Indefinite
for people	би	минийх	өөрөө (singular)	эд нар тэд нар өнөөдүүл нөгөөдүүл	хэн	хэн ч хэн нэгэн хэн хэнгүй хэн ч ...гүй
	чи/та	чинийх таных				
	тэр	түүнийх				
	бид (нар)	биднийх манайх	өөрсдөө (plural)			
	та нар	та нарынх танайх				
тэд (нар)	тэднийх тэд нарынх					
for things, items				эдгээр тэдгээр өнөөтөх нөгөөтөх	юу	юу ч юу юугүй юу ч ...гүй

1.2.1.2 PROWORDS FOR VERBS

- There are **no prowords** for verbs in the categories 'personal', 'possessive', and 'reflexive'.
- **demonstrative**: ингэ-, тэгэ-
- **interrogative**: яа-, хэрхи-
- **indefinite**: яа- ч

1.2.1.3 PROWORDS FOR ADWORDS

- There are **no prowords** for adwords in the categories 'personal' and 'possessive'.
- **reflexive**: өөрийн(хөө), өөрсдийн(хөө)
- **demonstrative**: энэ, тэр, эдгээр, тэдгээр, ийм, тийм, иймэрхүү, тиймэрхүү, өнөө, нөгөө, өдий, төдий, өчнөөн, төчнөөн,
- **interrogative**: ямар, аль, хэд(эн), хичнээн, хэзээ, хэдийд, хаа(на), хаашаа, хаанаас, хаагуур, хэр, яаж, яагаад
- **indefinite**: ямар ч, ямар нэг(эн), алин ч, аль нэг(эн), аль альгүй, хэд(эн) ч, хичнээн ч, хэзээ ч, хэзээ нэг, хэзээ нэгэнтээ, хэзээ хэзээгүй, хаана ч, хаа нэг, хаа нэгэнтээ, хаа хаагүй, хаашаа ч, хаанаас ч, хаагуур ч, яаж ч, яа- ч

1.2.2 Semantic Classification

The semantic classification follows the traditional way to make subgroups:

1.2.2.1 PERSONAL PROWORDS

Personal prowords always **represent nouns**. Therefore, we could also use the traditional name 'personal pronouns'.

1.2.2.1.1 Overview of Personal Prowords

Cyrillic	Classical	English	Explanations
би (над-)	ᠪᠢ (ᠨᠠᠳᠠ)	I	The stem in parentheses is always used for declension (i.e., to add suffixes). Note the 4 exceptions to this (see shadowed squares under 1.2.2.1.2).
чи (чам-)	ᠴᠢ (ᠴᠢᠮᠠ)	you	Generally used for younger people than oneself or close friends around the same age.
та (тан-)	ᠲᠠ (ᠲᠠᠨ)	you (honorary)	Originally plural form, then changed into honorary singular form. Usually used for people older than oneself.
тэр (түүн-)	ᠲᠡᠷ (ᠲᠡᠭᠦᠨ)	he she it	There is no difference between he/she/it because originally, there was no proword for the 3rd person. "тэр/энэ" are actually demonstrative prowords (this/that). For this reason, it's not very polite to use this personal proword. Where possible, other words should be used (see examples on page 259).
бид (бидэн-) (ман-) бид нар	ᠪᠢᠳᠠ (ᠪᠢᠳᠡᠨ / ᠮᠠᠨ) ᠪᠢᠳᠠ ᠨᠠᠷ [old: ᠪᠢᠳᠠᠨᠠᠷ]	we	"бид нар" stresses the plural meaning , or is used when referring to a group of individuals . "ман-" is the old plural stem that has lost its meaning. But with the youth, the usage of "ман-" has become popular. "Биднүс" is a very informal colloquial version.
та нар	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ [old: ᠲᠠᠨᠠᠷ]	you (plural)	"та" was originally the personal proword for the 2nd person plural . Today it's mainly used for a honorary singular address. Therefore, the common plural form today is "та нар".
тэд (тэдэн-) тэд нар	ᠲᠡᠳᠠ (ᠲᠡᠳᠡᠨ) ᠲᠡᠳᠠ ᠨᠠᠷ [old: ᠲᠡᠳᠠᠨᠠᠷ]	they	"тэд нар" stresses the plural , or is used when referring to a group of individuals . An explanation for "эд нар" is found on page 264.

Explanations to the declension table on the next page:

- We suggest that students **memorize the word stems** (in the table above in parentheses) and the **4 exceptions** to it (shadowed squares in table on the next page):
 - "**МИНИЙ**" and "**ЧИНИЙ**" don't use the common stem.
 - "**намайг**" has a different declension; in colloquial language people also use "**надыг**".
 - "**чамайг**" has a different declension; but "**чамыг**" is wrong!
 - «**ᠨᠠᠮᠠᠶᠭ / ᠴᠢᠮᠠᠶᠭ**», the Classical script forms for "намайг/чамайг", are written as exceptions. «**ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ / ᠴᠢᠮᠠᠶᠢᠭ**» are wrong forms.
- The English translation can vary if these prowords are used in a context, particularly the instrumental and ablative case prowords.
- The third person singular form in instrumental case has two acceptable forms: "түүнээр" and "түүгээр". Grammatically, the first form is correct, as it uses the stem "түүн".
- The directive CS "руу²/луу²" could also be added directly as in "надруу, та нарлуу".
- For an explanation of "манай/танай"¹⁹ (1st/2nd person singular genitive) see page 104.

1.2.2.1.2 Declension of Personal Prowords

Singular				Plural			
1st	I	you	you (hon)	he/she/it	we	you	they
1st	би	чи	та	тэр	бид (нар)	та нар	тэд (нар)
1st	ᠪᠢ	ᠴᠢ	ᠲᠠ	ᠲᠡᠷ	ᠪᠢᠳ (ᠨᠠᠷ)	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳ (ᠨᠠᠷ)
2nd	my	your	your	his/her/its	our	your	their
2nd	МИНИЙ *Манай	ЧИНИЙ *Ганай	ТАНХ	ТҮҮНХ	БИДН бид нар (манай*)	ТА НАРХ	ТЭДН тэд нар
2nd	ᠮᠢᠨᠢᠶ *ᠮᠠᠨᠠᠶ	ᠴᠢᠨᠢᠶ *ᠭᠠᠨᠠᠶ	ᠲᠠᠨᠬ	ᠲᠦᠭᠦᠨᠬ	ᠪᠢᠳᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ (ᠮᠠᠨᠠᠶ*)	ᠲᠠ ᠨᠠᠷᠬ	ᠲᠡᠳᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
3rd	(to) me	(to) you	(to) you	(to) him/her/it	(to) us	(to) you	(to) them
3rd	НАДА	ЧАМ	ТАН	ТҮҮН	БИДЭН бид нар	ТА НАР	ТЭДЭН тэд нар
3rd	ᠨᠠᠳᠠ	ᠴᠠᠮ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ	ᠪᠢᠳᠡᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠡᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
4th	me	you	you	him/her/it	us	you	them
4th	НАМАЙГ НАДЫГ	ЧАМАЙГ	ТАН	ТҮҮН	БИДН бид нар	ТА НАР	ТЭДН тэд нар
4th	ᠨᠠᠮᠠᠶᠭ ᠨᠠᠳᠢᠭ	ᠴᠠᠮᠠᠶᠭ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ	ᠪᠢᠳᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
5th	from me	from you	from you	from him/her/it	from us	from you	from them
5th	НАД	ЧАМ	ТАН	ТҮҮН	БИДН бид нар	ТА НАР	ТЭДН тэд нар
5th	ᠨᠠᠳ	ᠴᠠᠮ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ	ᠪᠢᠳᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
6th	by me	by you	by you	by him/her/it	by us	by you	by them
6th	НАД	ЧАМ	ТАН	ТҮҮН ТҮҮГ	БИДН бид нар	ТА НАР	ТЭДН тэд нар
6th	ᠨᠠᠳ	ᠴᠠᠮ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ ᠲᠦᠭᠦᠭ	ᠪᠢᠳᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
7th	with me	with you	with you	with him/her/it	with us	with you	with them
7th	НАД	ЧАМ	ТАН	ТҮҮН	БИДЭН бид нар	ТА НАР	ТЭДЭН тэд нар
7th	ᠨᠠᠳ	ᠴᠠᠮ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ	ᠪᠢᠳᠡᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠡᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ
8th	toward me	toward you	toward you	toward him/her/it	toward us	toward you	toward them
8th	НАД	ЧАМ	ТАН	ТҮҮН	БИДЭН бид нар	ТА НАР	ТЭДЭН тэд нар
8th	ᠨᠠᠳ	ᠴᠠᠮ	ᠲᠠᠨ	ᠲᠦᠭᠦᠨ	ᠪᠢᠳᠡᠨ ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ	ᠲᠡᠳᠡᠨ ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ

g	I will go together with you.	Би тангай хамт явна.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
h	I will send this to you afterwards.	Би үүнийг дараа тан руу явуулна.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..

* see explanation to the words "манай/ танай" on page 104.

1.2.2.1.3.4 "тэр" = "he/she/it"

This personal pronoun is **not very polite** in its nominative form and should only be used if there is no better way to say it (see ex. a in parentheses). Ex. f gives the grammatically correct form "түүнээр", but "түүгээр" is widely used in colloquial language.

a	He/She/It left. (Baatar.../My older brother.../The person who came to your home...)	Тэр явсан. (Баатар/Манай ах.../Танайд ирсэн хүн...)	Тань / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / (Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..)
b	Where is his/her father?	Түүнийг аав хаа байна?	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
c	Give him/her/it something to drink.	Түүнд нэг уух юм өг!	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
d	Will you see him/her/it ?	Чи түүнийг харах уу?	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
e	Ask him/her . ("Ask from him/her .")	Түүнээс асуу!	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
f	I have him/her teach me English. ("I am being taught English by him/her .")	Би түүнээр англи хэл заалгадаг.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
g	I talked with him/her on the phone.	Би түүнтэй утсаар ярьсан.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
h	My teacher sent him/her a fax. ("...a fax to him/her .")	Манай багш түүн руу факс явуулсан.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..

1.2.2.1.3.5 "бид (нар)" = "we"

a	We shall arrive tomorrow.	Бид (нар) маргааш ирнэ.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
b	Our beds are hard. (Our house has 4 rooms.)	Бидний (Бид нарын) ор хатуу байна. (Манай байр 4 өрөөтэй.)	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
c	Please give us something to eat.	Бидэнд (Бид нарт) нэг идэх юм өгөөрэй!	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
d	Who called us ?	Биднийг (Бид нарыг) хэн дуулсан бэ?	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
e	He was bored with us . ("He was bored from us .")	Тэр биднээс (Бид нараас) уйлсан.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
f	He made us help him./He was helped by us	Тэр биднээр (Бид нараар) туслуулсан.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
g	They (always) play together with us .	Тэд бидэнтэй (Бид нартай) тоглодог.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..
h	The puppy ran toward us .	Гөлөг бидэн рүү (Бид нар луу) гүйсэн.	Өгч / Өгч / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / Өгчөөр / ..

e	This horse is ours ./This horse belongs to us .	Энэ морь манайх.	ᠡᠨᠡ ᠮᠣᠷᠢ ᠮᠠᠨᠠᠶᠢᠬᠡ
f	Is this our room? (e.g. in a hotel; here, not belonging!)	Энэ өрөө биднийх мөн үү?	ᠡᠨᠡ ᠥᠷᠡᠭᠡ ᠪᠢᠳᠨᠢᠶᠢᠬᠡ ᠮᠡᠨ ᠡᠭᠦ?
g	Is this our car? (e.g. on a trip; here, not belonging!)	Энэ машин бид нарынх мөн үү?	ᠡᠨᠡ ᠮᠠᠶᠢᠨ ᠪᠢᠳᠠ ᠨᠠᠷᠢᠨᠬᠡ ᠮᠡᠨ ᠡᠭᠦ?
h	Is this house yours ?/Does this house belong to you ?	Энэ байшин танайх уу?	ᠡᠨᠡ ᠪᠠᠶᠰᠢᠨ ᠲᠠᠨᠠᠶᠢᠬᠡ ᠤᠭᠤ?
i	Are these books yours ?/Do these books belong to you ?	Энэ номууд Та нарынх уу?	ᠡᠨᠡ ᠨᠣᠮᠤᠳᠤ ᠲᠠ ᠨᠠᠷᠢᠨᠬᠡ ᠤᠭᠤ?
j	Oh no, theirs ./Oh no, they belong to them .	Үгүй ээ, тэд нарынх.	ᠦᠭᠦᠢ ЭЭ, ᠲᠡᠳᠤ ᠨᠠᠷᠢᠨᠬᠡ

1.2.2.3 REFLEXIVE PROWORDS

There are 2 words which often appear together with the personal prowords and are **coupled back** to them by adding either the **RS** (see p. 108) or a **CbP** (see p. 106-107). Thus, the name 'reflexive proword' is only correct if it refers to the expression as a whole (with RS or CbP).

өөр (өөрөө)	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡ (ᠡᠡᠪᠡ)	-self/own	for singular
өөрсөд (өөрсдөө)	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡ (ᠡᠡᠪᠡ)	-selves/own	for plural

1.2.2.3.1 Declension of Reflexive Prowords

refers to the CbP's "минь/маань/чинь/тань/нь" (ᠮᠢᠨᠢ, ᠮᠠᠠᠨᠢ, ᠴᠢᠨᠢ, ᠲᠠᠨᠢ, ᠨᠢ) which, for reasons of space, we won't write in the table below.

Case	Singular		Plural	
Nom	өөрөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡ ᠡᠡᠪᠡ	өөрсдөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡ ᠡᠡᠪᠡ
Gen.	өөрийнхөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠨᠢᠬᠡᠭᠡᠢ	өөрсдийнхөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠢᠶᠢᠨᠢᠬᠡᠭᠡᠢ
	өөрийн #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠨᠢ #	өөрсдийн #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠢᠶᠢᠨᠢ #
Dat.	өөртөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠲᠡᠭᠡᠢ	өөрсөддөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠢ
	өөрт #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠲᠡ #	өөрсдэд #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠳᠡ #
Acc.	өөрийгөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠢᠭᠡᠭᠡᠢ	өөрсдийгөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠢᠶᠢᠭᠡᠭᠡᠢ
	өөрий(г) #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠢᠭᠡ #	өөрсдий(г) #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠢᠶᠢᠭᠡ #
Abl.	өөрөөсөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠪᠡᠰᠡᠳᠡ	өөрсдөөсөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠪᠡᠰᠡᠳᠡ
	өөрөөс #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠪᠡᠰᠡᠳᠡ #	өөрсдөөс #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠪᠡᠰᠡᠳᠡ #
Instr.	өөрөөрөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠨᠠᠨᠠᠭᠡᠭᠡᠢ	өөрслөөрөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠡᠶᠢᠨᠠᠨᠠᠭᠡᠭᠡᠢ
	өөрөөр #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠨᠠᠨᠠᠭᠡᠭᠡᠢ #	өөрслөөр #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠳᠡᠶᠢᠨᠠᠨᠠᠭᠡᠭᠡᠢ #
Com.	өөртэйгөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠲᠡᠭᠡᠢ	өөрсөдтэйгөө	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠲᠡᠭᠡᠢ
	өөртэй #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠲᠡᠭᠡᠢ #	өөрсөдтэй #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠲᠡᠭᠡᠢ #
Dir.	өөр лүүгээ	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠯᠡᠭᠡᠭᠡᠢ	өөрсөд рүүгээ	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠷᠡᠭᠡᠭᠡᠢ
	өөр лүү #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠯᠡᠭᠡᠭᠡᠢ #	өөрсөд рүү #	ᠡᠡᠪᠡᠷᠡᠰᠡᠳᠡᠷᠡᠭᠡᠭᠡᠢ #

1.2.2.3.2 Usage of Reflexive Prowords

When the reflexive proword is **coupled to the subject**, it is translated as 'self/selves'. When it has adjective function and is **coupled to an object** which is in genitive case, it is translated as 'own'. In the nominative case, the RS is always needed.

1.2.2.3.2.1 Examples in Nominative Case

a	I made this myself .	Би үүнийг <u>өөрөө</u> хийсэн.	Би хэл / / төрийн тал / (хөдөл) ..
b	Where do you work? ("Self", where work?)	(Та/чи) <u>Өөрөө*</u> хаана ажилладаг вэ?	Эх о- (А/ч) төрийн тал / (хөдөл) / (хөдөл) ..
c	How old are you ? ("Self", how many age?)	(Та/чи) <u>Өөрөө*</u> хэдэн настай вэ?	Эх о- (А/ч) төрийн тал / (хөдөл) / (хөдөл) ..
d	He/She can do this him/herself .	Тэр <u>өөрөө</u> үүнийг хийж чадна.	Ах / төрийн тал / хэл / / (хөдөл) / (хөдөл) ..
e	We learn English by ourselves .	Бид англи хэл <u>өөрсдөө</u> сурч байна.	Өөрөө .. Өөрөө / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
f	Last year, we were living in Germany too .	Бид өнгөрсөн жил <u>өөрсдөө</u> Германд амьдарч байсан.	(Хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Өөрөө / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
g	We'll do this ourselves .	Манайхан <u>өөрсдөө</u> үүнийг хийнэ.	Манайхан / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
h	Children! Help yourselves! ("Please serve to you yourselves.")	Хүүхдүүд ээ! <u>Өөрөө</u> өөртөө үйлчлээрэй! (double plural unnecessary!)	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
i	The parents, themselves , have come up with such an idea.	Эцэг эхчүүд <u>өөрсдөө</u> ийм санал гаргажээ.	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) .. Манайхан / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..

* Explanation:

If you don't know whether to say "та" or "чи" (e.g. in a "get-to-know" situation of people of the same age) this reflexive proword can be used instead. (English speakers don't have this problem, as 'you' can be direct or honorary.)

1.2.2.3.2.2 Examples in Genitive Case

"өөрийнхөө" = "өөр"(proword) + "ийн"(genitive CS) + "х"(inserted consonant) + "өө"(RS)

a	Why, then, didn't you sit on your own chair?	Чи яагаад <u>өөрийнхөө</u> сандал дээр суугаагүй юм бэ?	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
b	Saraa, clean your own room nicely, please.	Сараа, <u>өөрийнхөө</u> өрөөг сайхан цэвэрлээрэй!	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
c	Saraa finished her own tasks and then she helped Bold.	Сараа <u>өөрийнхөө</u> үүргийг биелүүлчихээд Болдод туслав.	Өөрөө / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
d	We must do our own jobs ourselves.	Бид <u>өөрсдөө өөрсдийнхөө</u> ажлыг хийх ёстой.	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Өөрөө / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
f	I cleaned your room.	<u>Өөрийн чинь</u> өрөөг би цэвэрлэсэн.	Өөрөө / (хөдөл) / (хөдөл) .. Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..
g	What's your name?	<u>Өөрийн тань</u> нэр хэн бэ?	Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) .. Ах / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) / (хөдөл) ..

h	One's own things are debtless.	Өөрийн юм өргүй. (proverb; general statement; therefore no RS)	Төрийн тал / гурван / гурван төрийн ..
---	---------------------------------------	---	--

* ex. f-g: Here the neutral word "өөр" is used to avoid having to say "та" or "чи". The CbP's "чинь/тань" are not so strict in their meaning of 'honorary' or 'direct' as are the personal proverbs "та/чи".

1.2.2.3.2.3 Examples in Other Cases

a	Please give this to him and only him !	Үүнийг зөвхөн өөрт нь өгөөрэй.	Хэл / гурван / төрийн өөд нь төрийн ..
b	I bought this for myself .	Би үүнийг өөртөө авсан.	Өдөр хэл / гурван / төрийн ..
c	We bought a gift for you .	Бид нар өөрт чинь бэлэг авсан. (тану/чамд)	Өдөр / гурван төрийн өөд тэд / өдөр / төрийн ..
d	Would you please introduce yourself .	Та нар өөрсдийгөө танилцуулна уу.	Өдөр / гурван төрийн / гурван / төрийн ..
e	Don't praise yourself !	Өөрийгөө битгий магт!	Төрийн / гурван / төрийн / гурван / ..
f	It's their fault they're late. ("It's because of themselves ...")	Тэд нар өөрсдөөсөө болж хожимдсон.	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
g	Please have them do this by themselves .	Үүнийг тэд нараар өөрсдөөр нь хийлгээрэй.	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
h	I talked to myself .	Би өөртэйгөө ярьсан.	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
i	Could you pull that table a little toward yourself/yourself s?	Энэ ширээг өөр лүүгээ жаахан татаж болох уу?	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..

* ex. c: Here the neutral word "өөр" is used to avoid having to say "та" or "чи". The CbP's "чинь/тань" are not so strict in their meaning of 'honorary' or 'direct' as the personal proverbs "та/чи".

1.2.2.3.3 Other Reflexive Words

Some other words can also be coupled back to the subject with the help of the RS. Such phrases must not be taken apart as they form a new unit and are mostly translated with new English words (alone, throughout, etc.).

a	I'm at home alone . ("... by my single ...")	Би гэртээ ганцаараа байна. (ганц+аар+аа)	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
b	We all will watch a movie together . ("We by us all ...")	Бид бүгдээрээ кино үзнэ. (бүгд+ээр+ээ)	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
c	We all love our motherland. ("We by us all ...")	Бид цөмөөрөө эх орондоо хайртай. (цөм+өөр+өө)	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
d	In the whole world, people fight for peace. ("World by its total ...")	Дэлхий нийтээрээ энх тайвны төлөө тэмцэж байна. (нийт+ээр+ээ)	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..
e	Throughout the country, people are talking about this. ("Country by whole ...")	Орон даяараа энэ тухай ярьж байна. (даяар+аа)	Өдөр / гурван / төрийн / гурван / ..

1.2.2.4 DEMONSTRATIVE PROWORDS

Demonstrative prowords, as the name already indicates, point or refer to something. They can take on the function of a noun and can then be **declined**. Most of these demonstrative prowords appear in **pairs**. Usually, the **distance to the speaker** is the main difference between these two pair words.

1.2.2.4.1 Overview of Demonstrative Prowords

The word stems in parentheses are used for the declension (to add suffixes). In colloquial language, some people decline the stems "тэр/энэ" (e.g. ТЭРИЙГ, ЭНИЙГ, ТЭРЭНД, ТЭРЭНЭС).

Cyrillic	Classical	English	Explanations
ЭНЭ (ҮҮН-) ТЭР (ТУҮН-)	ᠡᠨᠢ / (ᠶᠦᠨᠨ) ᠲᠡᠷ / (ᠲᠦᠨᠨ)	this (here) that (there)	Singular , represent adjectives . Note that "ЭНЭ (ҮҮН)" can never represent a noun (person).
ЭДГЭЭР ТЭДГЭЭР as nouns: эд нар (эдэн-) тэд нар (тэдэн-)	ᠡᠳᠦᠭᠡᠭᠡᠷ ᠲᠡᠳᠦᠭᠡᠭᠡᠷ as nouns: ᠡᠳ / нар (ᠶᠡᠨ) ᠲᠡᠳ / нар (ᠲᠡᠳᠡᠨ)	these (here) those (there)	Plural , represent adjectives . When used as nouns, "эдгээр/тэдгээр" represent things , and "эд (нар)/тэд (нар)" represent people . Ex.: Эдгээрийг чи аваарай. (хонь) Эднийг/Эд нарыг чи хараарай. (ХҮҮХДҮҮД)
ИЙМ ТИЙМ	ᠶᠡᠮᠢ ᠲᠢᠶᠡᠮᠢ	such, as ... as this such, as ... as that	Represent adjectives .
ИЙМЭРХҮҮ ТИЙМЭРХҮҮ	ᠶᠡᠮᠢᠷᠬᠡᠭᠤᠰᠤ ᠲᠢᠶᠡᠮᠢᠷᠬᠡᠭᠤᠰᠤ	this kind that kind	Represent adjectives . They are more general than "ИЙМ/ТИЙМ".
ӨНӨӨ НӨГӨӨ	ᠥᠨᠥᠭᠡᠭᠡ ᠨᠥᠭᠡᠭᠡ	this other that other	Represent adjectives and always refer to something that is known to the speaker, something that was mentioned before .
ӨНӨӨТӨХ НӨГӨӨТӨХ	ᠥᠨᠥᠭᠡᠭᠡᠲᠡᠬᠡ ᠨᠥᠭᠡᠭᠡᠲᠡᠬᠡ	this other one that other one	Represent adjectives in a noun function .
ӨНӨӨДҮҮЛ НӨГӨӨДҮҮЛ	ᠥᠨᠥᠭᠡᠭᠡᠲᠦᠯᠡᠭᠡᠯᠡ ᠨᠥᠭᠡᠭᠡᠲᠦᠯᠡᠭᠡᠯᠡ	these others those others	Represent nouns (people) .
ӨДИЙ ТӨДИЙ	ᠥᠳᠢᠶᠢ ᠲᠡᠳᠢᠶᠢ	as many as this as many as that	Represent numerals , usually countable numerals.
ӨЧНӨӨН ТӨЧНӨӨН	ᠥᠳᠢᠶᠢᠨᠠᠭᠤᠨ ᠲᠡᠳᠢᠶᠢᠨᠠᠭᠤᠨ	as much as this as much as that	Represent numerals , usually uncountable numerals. [(Т)ӨЧНӨӨН = (Т)ӨДИЙ+ ЧИНЭЭ]
ИНГЭ- ТЭГЭ-	ᠶᠡᠨᠭᠡᠰᠡᠨᠠᠭᠤ ᠲᠡᠭᠡᠰᠡᠨᠠᠭᠤ	to do it this way to do it that way	Represent verbs and can be conjugated like verbs.

1.2.2.4.2 Usage of Demonstrative Prowords

Many of the demonstrative prowords can be used in **pairs** and then gain a **new meaning** (see the examples with an "*" on the next pages).

c	I don't need a table like this .	Надал ийм ширээ хэрэггүй.	Тэг/ Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
d	I won't buy something from a person like that .	Би ТИЙМ хүнээс юм авахгүй.	Тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
e	Let me buy such a blouse. (Let me buy one like this .)	Би ийм цамц авъя. (Би иймийг авъя.)	(Өө тэр/и тэр/и ..) Өө тэр/и тэр/и тэр/и ..
f	This kind of math problem he solves well.	Иймэрхүү тоог тэр сайн боддог.	Иймэрхүү .. Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
g	I don't like talking about this kind of thing .	Би иймэрхүү юмны тухай ярих дургүй.	Тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
h	I am looking for that kind of a house .	Би тиймэрхүү байшин хайж байна.	Тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
i	I can't cook that kind of meal .	Би тиймэрхүү хоол хийж чаддаггүй.	Тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
j*	Decide for yourself! But make sure you don't bring this up again. ("make sure you don't talk this and that .")	Чи өөрийнхөөрөө шийд. Харин дараа ийм тийм юм яриузай.	Тэр/и тэр/и .. Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и .. Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..

1.2.2.4.2.3. "ӨНӨӨ(ТӨХ)/НӨГӨӨ(ТӨХ), ӨНӨӨДҮҮЛ/НӨГӨӨДҮҮЛ" = "this/that/other (one)!"

a	Did you watch that one film to the end?	Та нөгөө киногоо дуустал үзсэн үү?	Тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
b	Did you watch that other one to the end?	Та нөгөөтхөө дуустал үзсэн үү?	Тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
c	Did you talk with your husband about that other matter ?	Та нөхөртэйгөө нөгөө юмны тухай ярьсан уу?	Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
d	Did you talk with your husband about that other one ?	Та нөхөртэйгөө нөгөөтхийн тухай ярьсан уу?	Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
e	Please give me this very book ./Please give me the book you mentioned .	Та надад өнөө номоо өгөөч.	Тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
f	Please give me this very one ./Please give me the one you mentioned .	Та надад өнөөтхөө өгөөч.	Тэр/и тэр/и .. Өө тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
g	Those other people, you know, have come.	Нөгөө хүмүүс чинь ирлээ.	Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
h	Those other ones , you know, have come.	Нөгөөдүүл чинь ирлээ.	Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..
i	Where are the others ?	Өнөөдүүл маань хаана байна?	Тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и тэр/и ..

a	Can you do (it) this way? Та ингэж чадах уу?	Can you do my book Би бас номоо танаар ингүүдгээр байна. ..	Can you do this way? Та ингэж чадах уу?	Can you do my book Би бас номоо танаар ингүүдгээр байна. ..	Can you do this way? Та ингэж чадах уу?
b	I'd like you to do my book this way.	Can you do my book Би бас номоо танаар ингүүдгээр байна. ..	I'd like you to go soon. ("We do like this for a while and then we'd like to go.")	I'd like you to go soon. ("We do like this for a while and then we'd like to go.")	I'd like you to go soon. ("We do like this for a while and then we'd like to go.")
c	He always does like that!	He always does like that! Тэр лангаа тэгдэг лом.	He always does like that! Тэр лангаа тэгдэг лом.	He always does like that! Тэр лангаа тэгдэг лом.	He always does like that! Тэр лангаа тэгдэг лом.
d	Don't do that!	Don't do that! Битгий тэг!	Don't do that! Битгий тэг!	Don't do that! Битгий тэг!	Don't do that! Битгий тэг!
f	At this time tomorrow we'll be doing that. ("Tomorrow at this much...")	At this time tomorrow we'll be doing that. ("Tomorrow at this much...")	At this time tomorrow we'll be doing that. ("Tomorrow at this much...")	At this time tomorrow we'll be doing that. ("Tomorrow at this much...")	At this time tomorrow we'll be doing that. ("Tomorrow at this much...")
g	I can't drink half a bottle of alcohol. (I can't do this.)	I can't drink half a bottle of alcohol. (I can't do this.) Би хагас шилг архи үүж чадахгүй. (Би ингэж чадахгүй.)	I can't drink half a bottle of alcohol. (I can't do this.) Би хагас шилг архи үүж чадахгүй. (Би ингэж чадахгүй.)	I can't drink half a bottle of alcohol. (I can't do this.) Би хагас шилг архи үүж чадахгүй. (Би ингэж чадахгүй.)	I can't drink half a bottle of alcohol. (I can't do this.) Би хагас шилг архи үүж чадахгүй. (Би ингэж чадахгүй.)

1.2.2.4.2.5 "Ингэж/Тэгж" = "to do this/thin way"

a	Why didn't he get married for so long? ("...until he reached as many as this?")	Why didn't he get married for so long? ("...until he reached as many as this?") Тэр аргаар өдий хүртэл хэрхэн хэдэн жил хүжжээ?	Why didn't he get married for so long? ("...until he reached as many as this?") Тэр аргаар өдий хүртэл хэрхэн хэдэн жил хүжжээ?	Why didn't he get married for so long? ("...until he reached as many as this?") Тэр аргаар өдий хүртэл хэрхэн хэдэн жил хүжжээ?	Why didn't he get married for so long? ("...until he reached as many as this?") Тэр аргаар өдий хүртэл хэрхэн хэдэн жил хүжжээ?
b	At this age, Mongolian children ride horses well. ("...in their as many as this age")	At this age, Mongolian children ride horses well. ("...in their as many as this age") Монгол хүүхдүүд өдий насанддаа морь сайн ундаг.	At this age, Mongolian children ride horses well. ("...in their as many as this age") Монгол хүүхдүүд өдий насанддаа морь сайн ундаг.	At this age, Mongolian children ride horses well. ("...in their as many as this age") Монгол хүүхдүүд өдий насанддаа морь сайн ундаг.	At this age, Mongolian children ride horses well. ("...in their as many as this age") Монгол хүүхдүүд өдий насанддаа морь сайн ундаг.
c	As much as you read, as much you'll know.	As much as you read, as much you'll know. Хэдэн чинээ их уншвал, төдий чинээ их мэднэ.	As much as you read, as much you'll know. Хэдэн чинээ их уншвал, төдий чинээ их мэднэ.	As much as you read, as much you'll know. Хэдэн чинээ их уншвал, төдий чинээ их мэднэ.	As much as you read, as much you'll know. Хэдэн чинээ их уншвал, төдий чинээ их мэднэ.
d	I talked with him about this so many times.	I talked with him about this so many times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн ярьсан.	I talked with him about this so many times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн ярьсан.	I talked with him about this so many times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн ярьсан.	I talked with him about this so many times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн ярьсан.
c	I can give you as much money as you need. ("How much money do you need? I can give you that much.")	I can give you as much money as you need. ("How much money do you need? I can give you that much.") Танд хичээл мөнгө харгалга байна, би төчөөнөөйг өгч чадна.	I can give you as much money as you need. ("How much money do you need? I can give you that much.") Танд хичээл мөнгө харгалга байна, би төчөөнөөйг өгч чадна.	I can give you as much money as you need. ("How much money do you need? I can give you that much.") Танд хичээл мөнгө харгалга байна, би төчөөнөөйг өгч чадна.	I can give you as much money as you need. ("How much money do you need? I can give you that much.") Танд хичээл мөнгө харгалга байна, би төчөөнөөйг өгч чадна.
f	I have a lot of books about the Mongolian language.	I have a lot of books about the Mongolian language. Надад монгол хэлний тухай өдий төдий ном бий.	I have a lot of books about the Mongolian language. Надад монгол хэлний тухай өдий төдий ном бий.	I have a lot of books about the Mongolian language. Надад монгол хэлний тухай өдий төдий ном бий.	I have a lot of books about the Mongolian language. Надад монгол хэлний тухай өдий төдий ном бий.
g	I talked with him about that hundreds of times.	I talked with him about that hundreds of times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн төчөөн (улаа) ярьсан.	I talked with him about that hundreds of times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн төчөөн (улаа) ярьсан.	I talked with him about that hundreds of times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн төчөөн (улаа) ярьсан.	I talked with him about that hundreds of times. Би түүнд энэ тухай өчнөөн төчөөн (улаа) ярьсан.

1.2.2.4.2.4 "Тэгж/Ингэж" = "as many/much as this/thin"

1.2.2.5 INTERROGATIVE PROWORDS

Interrogative prowords are used to form questions. They can **represent different parts of speech**. Therefore, what other grammars call interrogative adverbs (where, when, how, why, what for, etc.), we have included in this big group of interrogative representatives.

1.2.2.5.1 Overview of Interrogative Prowords

Cyrillic	Classical	English	What they ask for	Represent:
The words in this first group can be declined in all cases as they represent nouns or parts of speech that can be declined like nouns.				
хэн?	ᠬᠡᠨᠠ	who?	people	nouns
юу (юун-)?	ᠶᠤᠭᠤ (ᠶᠤᠨᠠᠭᠤ) ᠠ	what?	things or animals	nouns
ямар?	ᠶᠡᠮᠠᠷᠠ	what kind of?	characteristics of people or things	adjectives
аль (алин-)?	ᠠᠯᠢ (ᠠᠯᠢᠨ) ᠠ	which?	choices of things or people	adjectives
хэд (хэдэн-)?	ᠬᠡᠳᠡ (ᠬᠡᠳᠡᠨ) ᠠ	how many?	countable things (not strictly)	numerals
хичнээн?	ᠬᠢᠴᠢᠨᠡᠭᠡᠨ	how much? about how much?	uncountable things or approximate mass (not strictly)	numerals
The prowords in this second group can't be declined as they never represent a noun .				
хэвэл?	ᠬᠡᠪᠡᠯᠠ	when?	point of time (exactly)	temporal adverb
хэдийд?	ᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠳᠠ	about when?	point of time (approx.)	temporal adverb
хаана? (хаа? = colloquial)	ᠬᠠᠭᠠᠨᠠ	where?	place	local adverb
хаашаа?	ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠶᠢᠰᠠᠭᠠ	where to?	direction (aim is important)	local adverb
хаанаас?	ᠬᠠᠭᠠᠨᠠᠶᠢᠰᠠᠭᠠᠨᠠ	where from?	local starting-point	local adverb
хаагуур?	ᠬᠠᠭᠠᠭᠤᠷᠠ	which way?	direction ('way' needed)	local adverb
хэр?	ᠬᠡᠷᠠ	how? (e.g. big)	manner , (followed by adjective)	modal adverb --> adword
хэрхэн? (from: хэрхи-)	ᠬᠡᠷᠬᠡᠨ	how?	manner (rather detailed)	modal adverb
яаж? (from: яа-)	ᠶᠠᠵᠢ	how?	manner (rather general)	modal adverb
яагаад? (from: яа-)	ᠶᠠᠭᠠᠭᠠᠳᠠ	why?	reason	causal adverb
The prowords in this third group represent verbs and can be conjugated like verbs .				
хэрхи?	ᠬᠡᠷᠬᠢ	to do in what way?	actions	verbs
яа?	ᠶᠠᠭᠠ	to do in what way?	actions	verbs

1.2.2.5.2 Comparison of Interrogative Prowords

In a sentence, the interrogative prowords take the place of the words they represent. For emphasis, the prowords could be placed at the beginning of the sentence.

a	-Who gave Dorj money? -Bat.	-Доржид <u>хэн</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Бат</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй гэдэг нь / Үүнтэй хариуцаж / Өгчтэй..
b	-What did Bat give to Dorj? -Money.	-Бат Доржид <u>юу</u> өгсөн бэ? - <u>Мөнгө</u> .	- Үүнтэй.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Үүнтэй хариуцаж / Өгчтэй..
c	-What kind of money did Bat give to Dorj? - Filthy money.	-Бат Доржид <u>ямар</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Бохир</u> мөнгө.	- Өгчтэй.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Үүнтэй хариуцаж / Өгчтэй..
d	-Which money did Bat give to Dorj? -His own money.	-Бат Доржид <u>аль</u> мөнгийг өгсөн бэ? - <u>Өөрийнхөө</u> мөнгийг.	- Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
e	-How many tögrögs did Bat give to Dorj? -A thousand.	-Бат Доржид <u>хэдэн</u> төгрөг өгсөн бэ? - <u>Мянган</u> .	- Үүнтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
f	-How much money did Bat give to Dorj? -More than 2 million.	-Бат Доржид <u>хичнээн</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>2 сая гаруй</u> .	- Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
g	-When did Bat give money to Dorj? - Yesterday.	-Бат Доржид <u>хэзээ</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Өчигдөр</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
h	-About when did Bat give money to Dorj? - Last week.	-Бат Доржид <u>хэдийд</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Өнгөрсөн долоо хоногт</u> .	- Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
i	-Where did Bat give money to Dorj? -At home.	-Бат Доржид <u>хаана</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Гэртээ</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
j	-Where did Bat send Dorj to? -To the bank.	-Бат Доржийг <u>хаашаа</u> явуулсан бэ? - <u>Банк руу</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
k	-From where did Bat send Dorj? -From his home.	-Бат Доржийг <u>хаанаас</u> явуулсан бэ? - <u>Гэрээсээ</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..
l	-Which way did Bat guide Dorj? -Along the corridor.	-Бат Доржийг <u>хаагуур</u> гаргасан бэ? - <u>Хонгилоор</u> .	- Өгчтэй.. - Өгчтэй / Өгчтэй гэдэг нь.. - Өгчтэй Өгчтэй гэдэг нь / Өгчтэй гэдэг нь..

m	-How much money did Bat give to Dorj? -A lot. ("Very much.")	-Бат Доржид <u>хэр</u> (их) мөнгө өгсөн бэ? - <u>Маш</u> их.	- <u>Хэр</u> гэдэг .. - <u>Хэр</u> (их) мөнгө өгсөн бэ? - <u>Хэр</u> (их) мөнгө өгсөн бэ?
n	-How did Bat give money to Dorj? -Straight away.	-Бат Доржид <u>хэрхэн</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Шуудхан</u> .	- <u>Хэрхэн</u> гэдэг .. - <u>Хэрхэн</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Хэрхэн</u> мөнгө өгсөн бэ?
o	-How did Bat give money to Dorj? - Secretly.	-Бат Доржид <u>яаж</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Нууцаар</u> .	- <u>Яаж</u> гэдэг .. - <u>Яаж</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Яаж</u> мөнгө өгсөн бэ?
p	-Why did Bat give money to Dorj? -Because he had a debt.	-Бат Доржид <u>яагаад</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Тэр өртэй байсан</u> учраас.	- <u>Яагаад</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Яагаад</u> мөнгө өгсөн бэ? - <u>Яагаад</u> мөнгө өгсөн бэ?
q	-What did Bat do with Dorj? -Bat deceived Dorj.	-Бат Доржийг <u>хэрхсэн</u> бэ? -Бат Доржийг хуурсан.	- <u>Хэрхсэн</u> гэдэг .. - <u>Хэрхсэн</u> гэдэг .. - <u>Хэрхсэн</u> гэдэг ..
r	I wonder what Bat will do with Dorj.	Бат Доржийг яаж бол?	- <u>Яаж</u> болно?

1.2.2.5.3 Usage of Interrogative Prowords

As mentioned before, some interrogative prowords can be declined, others cannot. In our examples, small letters (a,b,c,d) are used for undeclined examples and the big letters N-G-D-A-A-I-C-D represent the 8 cases. The stem in parentheses (see table on page 268) is not always used for declensions. Sometimes, **nuances in meanings** are expressed by using different stems (see page 272 "хэд").

1.2.2.5.3.1 "хэн?" = "who?"

a	Who are you?	Та <u>хэн</u> бэ?	Та / Өө / Өө / Өө
b	Who came?	<u>Хэн</u> ирсэн бэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
c	What's your name? ("Who do [they] call your name?")	Таны нэрийг <u>хэн</u> гэдэг вэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
G.	Whose animal is this?	Энэ <u>хэний</u> мал вэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
D.	To whom did you give bread?	Чи <u>хэнд</u> галх өгсөн бэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
A.	Who did you see?	Чи <u>хэнийг</u> харсан бэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
A.	Who did you ask? ("From whom did ...")	Та <u>хэнээс</u> асуусан бэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
I.	Who did you have help you?/By whom were you helped?	Та <u>хэнээр</u> туслуулсан бэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
C.	With whom will he talk?/To whom will ...	Тэр <u>хэнтэй</u> ярих вэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн
D.	To(wards) whom is Bat walking?	Бат <u>хэн</u> рүү явж байна вэ?	Хэн / Хэн / Хэн / Хэн

1.2.2.5.3.2 "ЮУ(Н)?" = "what?"

a	What is this?	Энэ юу вэ?	Тул галтэй э-
b	What came? (e.g. cat, ship)	Юу ирсэн бэ?	Галтэй хяналт/ эл э-
G.	What do you teach? ("What teacher are you?")	Та юуны багш вэ?	Ал галт/ э эл/ эл э-
D.	What is this medicine for? ("Хэрэгтэй" demands dat.)	Энэ эм юунд хэрэгтэй вэ?	Тул хэрг/ галт/ эл галт/ эл э-
A.	What did he ask?	Тэр юу асуусан бэ?	Ал галт хяналт/ эл э-
A.	What are you afraid of? ("From what are you...")	Чи юунаас айдаг вэ?	Эл галт/ эл галт/ эл э-
L	How did you come? ("By what did you come?")	Чи юугаар ирсэн бэ?	Эл галт/ эл галт/ эл э-
C.	What will you wear? ("With what [clothes] will you come?")	Та юутай ирэх вэ?	Ал галт/ эл галт/ эл э-
D.	What are you yearning for? ("Towards what are you rushing?")	Чи юу руу тэмүүлж байна вэ?	Эл э- Эл галт галт/ эл галт/ эл э-

1.2.2.5.3.3 "Ямар?" = "what kind of?"

Note: the CbP "нь" serves here as a noun marker (ex. D,A).

a	How much is this? ("With what kind of price is this?")	Энэ ямар үнэтэй вэ?	Тул галт галт/ эл э-
b	What kind of hat is this?	Энэ ямар малгай вэ?	Тул галт галт/ эл э-
c	What kind of animal did you see?	Чи ямар амьтан харсан бэ?	Эл галт галт/ галт/ эл э-
D.	What kind of one do you like? (e.g. car)	Та ямарг нь дуртай вэ?	Эл галт эл галт/ эл э-
A.	What kind of one will you buy? (e.g. table)	Чи ямарыг нь авах вэ?	Эл галт э галт галт/ эл э-

1.2.2.5.3.4 "Аль/АЛМАН?" = "which?"

Sometimes these prowords are used in very different expressions (ex. e-e). The CbP "нь" refers here to the **other things (3rd person)** from which the choice is being made. The translation for this "нь" could be **'one'**, thus serving also as a **noun marker**.

a	Which color do you like?/ Which one of these colors do you like?	Чи аль өнгөнд нь дуртай вэ?	Эл галт галт/ эл галт/ эл э-
b	Which car pleases you?/ Which one of these cars pleases you?	Аль машин нь чамд таалагдаж байна вэ?	Эл галт/ эл э- Эл галт/ э галт/ эл э-
c	Go as quickly as you can!	Чи аль болохоор хурдан яв!	Эл галт галт/ эл галт/ эл э-
d	Take the best one!	Аль свиныг нь аваарай.	Эл галт/ э галт/ эл э-
e	One can't stop telling all his bad things.	Түүний аль мууг хэлж барах вэ!	Ал галт э галт галт/ эл галт/ эл э-
D.	In which one of those two houses do you live?	Та тэр хоёр байшингийн алманд нь суудаг вэ?	Эл галт/ эл э- Ал галт/ галт/ эл галт/ эл э-

A. Are you afraid of cats or dogs? ("From which one of the two, cat or dog, are you afraid?")	Та муур нохой хоёрын алинаас нь айдаг вэ?	Иргэдэл би о- А/ Гудал Гудал Гудал Г/ Игел/ Г/ Х
C. Which one of them will you meet? ("With which one ...")	Та тэдний алинтэй нь уулзах вэ?	Би о- А/Амтал/Б Игел/ А/ Х Игел/Амтал

1.2.2.5.3.5 "Хэд(эн)?" = "how many?":

By using different stems, different meanings can be expressed (see ex. D).

a. How old are you? ("With how many age are you?")	Чи хэдэн настай вэ?	21 Игел/ Игел би о-
b. How many tögrögs is this?	Энэ хэдэн төгрөг вэ?	11/ Игел/ Агел/Агел би о-
c. How much is this?	Энэ хэд вэ?	11/ Игел би о-
D. What time did you come? ("At how many did you come?")	Чи хэдэд ирсэн бэ?	21 Игел би Игел би о-
D. What date did you come? ("At how many did you come?")	Чи хэдэнд ирсэн бэ?	21 Игел би Игел би о-
A. How many will you buy?	Чи хэднийг авах вэ?	21 Игел би Игел би о-
I. For how much will you give this?	Та үүнийг хэдээр өгөх вэ?	А/ Игел/ Игел би Игел би о-
C. How old are you? ("With how many are you?")	Чи хэдтэй вэ?	21 Игел би о-

1.2.2.5.3.6 "Хичнээн?" = "(about) how much?":

The CbP "нь" serves here as a noun marker.

a. How much snow fell there?	Тэнд хичнээн цас орсон бэ?	Амтал/ Игел/ Игел би Игел би о-
b. About how much do you need?	Чамд хичнээн хэрэгтэй вэ?	21/ Игел би Игел би Игел би о-
A. How many of those (ones) will you buy?	Тэдгээрээс хичнээн-нийг нь чи авах вэ?	Амтал/ Игел/ Игел би Игел би о-
C. How many of them will you meet with? ("With how many of those ones...")	Та тэдгээрээс хичнээн-тэй нь уулзах вэ?	Игел/Амтал би о- А/ Амтал/ Игел/ Игел би Игел би о-

1.2.2.5.3.7 "Хэзээ?/хэдийд?" = "(about) when?":

The difference between these two prowords is only a matter of exactness. With "хэзээ", an exact answer is expected, with "хэдийд", a general answer will do. Thus, the answer to "Чи хэзээ ирэх вэ?" could be 'I'll come at 3pm.' and to "Чи хэдийд ирэх вэ?" it could be 'Sometime in the afternoon'. But what is called 'exact' and 'general' always depends on the whole context of the conversation.

a. When will you come?	Та хэзээ/хэдийд ирэх вэ?	А/ Игел/ Игел би Игел би о-
b. When will it be ready?	Энэ хэзээ/хэдийд бэлэн болох вэ?	11/ Игел/ Игел би Игел би о-
c. When did you meet her?	Та түүнтэй хэзээ/хэдийд уулзсан бэ?	Игел/Амтал би о- А/ Амтал би Игел/ Игел би о-

b	-How are you living in Mongolia?/- What's your living standard like in Mongolia? -We live here OK./-It's OK.	-Та Монголд хэр зэрэг амьдарч байна вэ? -Би энд зүгээр амьдарч байна.	-Өн тэд/ тэдний амьдралд өнө/г.. өнө/г өсө. -А/ тэдний өд (тэд) тэдний амьдралд
c	How long of a wire does one need to make an antenna?	Антенна хийхэд хэр урт угас хэрэгтэй вэ?	Нэгдүгээр өс өс. Тэдний/ (тэд) өд (тэд) тэдний тэдний
d	How big a table am I supposed to buy?	Би хэр том ширээ авах хэрэгтэй вэ?	Өс өс. Өн (тэд) өсөд (тэдний) тэдний (тэдний)

1.2.2.5.3.13 "хэрхэн?" = "how?"

Please compare the **examples b-c** (with their answers) with "яаж" below to see the difference.

a	-How do you live in Mongolia? -I get a small salary from my organization.	-Та Монголд хэрхэн амьдарч байна вэ? -Би байгууллагаасаа бага зэрэг шалин авдаг.	Энгийн тэдний .. -Өн өнөөдөр/г тэд өн өнө/г тэдний өнө/г өсө. -А/ тэдний өд (тэд) амьдралд
b	-How did you come to Mongolia? -I came to Mongolia voluntarily.	-Та Монголд хэрхэн ирсэн бэ? -Би Монголд сайн дураараа ирсэн.	Тэдний .. -Өн тэдний өд (тэд) өсө г өн өнө -А/ тэдний өд (тэд) тэдний/өсө өсө
c	-How did you do this? -I asked many people and then I did it by myself.	-Чи үүнийг хэрхэн хийсэн бэ? -Би олон хүнээс асуугаад өөрөө бие дааж хийсэн.	Тэдний өнө/г өнө/г амьдралд (тэд) .. -Өн тэдний (тэд) тэдний амьдралд -А/ тэдний өсө (тэд) (тэд) өсө өсө
d	How do (they) manufacture Mercedes cars?	Мерседес машиныг хэрхэн хийдэг вэ?	Тэдний тэдний өсө (тэд) (тэд) өсө өсө
e	How do you calm her down?	Түүнийг хэрхэн тайвшруулах вэ?	Өнө/г өсө (тэд) өнөөдөр/г тэдний өсө өсө

1.2.2.5.3.14 "яаж?" = "how?"

Please compare the **examples b-c** with "хэрхэн" above to see the difference.

a	-How did you come to Mongolia? -I came via Hong Kong .	-Та Монголд яаж ирсэн бэ? -Би Гонконгоор дамжиж ирсэн.	-Өн (тэдний) өнө өнөөдөр/г тэдний .. -А/ тэдний өд (тэд) тэдний/өсө өсө
b	-How did you do this? -I did it easily.	-Чи үүнийг яаж хийсэн бэ? -Би үүнийг амархан хийсэн.	-Өн тэдний өсө (тэд) (тэд) .. -А/ тэдний өсө (тэд) (тэд) өсө өсө
c	How does one quickly learn English?	Англи хэлийг яаж хурдан сурах вэ?	Өс өс. Тэдний/ (тэд) өсө (тэд) өсөд (тэд)

e	Bat can make friends with anybody/anyone/everybody/everyone.	Бат ХЭНТЭЙ ч нөхөрлөж чаддаг.	Өгцөд (n) / n-д эд илүүдэлтэй зөвхөнөөл ..
f	Nobody/No one knows this.	Үүнийг ХЭН ч мэдэхгүй.	Хэвч / n / n-д эд илүүдэлтэй ..
g	If somebody/ someone/ anybody/anyone comes, please call me.	Хэн нэгэн хүн ирвэл намайг дуудаарай.	Анхныг хүнд .. n / n-д (хэвч / хэвч) илүүдэлтэй ..
h	Someone/Somebody gave this to me.	Үүнийг ХЭН НЭГЭН нь надад өгчээ.	Хэвч / n / n-д / n-д / n-д / n-д илүүдэлтэй ..
i	Everyone has to learn English well, no matter who.	Хэн хэнгүй англи хэл сайн сурах хэрэгтэй.	Илүүдэлтэй .. n / n-д / n-д / n-д / n-д / n-д илүүдэлтэй ..

1.2.2.6.2.2 "юу ч" = "what(s)ever, everything, anything, nothing."

a	Whatever I rub on, it suits me.	Надал юу ч түрхсэн сайхан таардаг.	Илүүдэлтэй / анхныг хүнд .. Илүүдэлтэй / анхныг хүнд ..
b	After we two get a gun, we won't be afraid of anything.	Буутай хойно юу ч болсон бид хоёр айхгүй.	Өгцөд / анхныг хүнд / анхныг хүнд .. Өгцөд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
c	Whatever he gives me, I won't give my dog (away).	Түүнийг юу ч өгсөн би нохойгоо өгөхгүй.	Илүүдэлтэй / анхныг хүнд .. Анхныг / n / n-д эд илүүдэлтэй / өгцөд
d	He doesn't know anything. /He knows nothing.	Тэр юу ч мэдэхгүй.	Анхныг / нэгд / нэгд эд илүүдэлтэй ..
e	They returned from the countryside with nothing.	Тэд хэдөөнөөс юу ч үгүй ирсэн.	Илүүдэлтэй .. Анхныг / өгцөд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
f	Please give me something to drink, no matter what!	Надал юу ч хамаагүй уух юм өгөөч!	Илүүдэлтэй / анхныг хүнд / анхныг хүнд .. Илүүдэлтэй / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
g	As soon as she came in, she broke into tears for no reason.	Тэр орж ирмэгцээ юу юугүй уйлж гарав.	Нэгд / анхныг / анхныг хүнд / анхныг хүнд .. Анхныг / анхныг хүнд / анхныг хүнд / өгцөд

1.2.2.6.2.3 "ямар ч" = "whatever kind of, any kind, no... whatsoever."

a	Every nation has its own customs. ("No matter what nation...")	Ямар ч (иг) ард түмэн өөрийн ёс заншилтай. ("чиг" is colloquial)	Өгцөд / анхныг хүнд / анхныг хүнд .. Анхныг / анхныг хүнд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
b	Every/Any person knows this. ("No matter what kind of...")	Ямар ч хүн үүнийг мэднэ.	Анхныг / анхныг хүнд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
c	He did this without the slightest attention. ("...with no attention whatsoever.")	Тэр үүнийг ямар ч хяналтгүйгээр хийсэн.	Өгцөд / анхныг хүнд .. Анхныг / анхныг хүнд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
d	At the moment, there is no news whatsoever.	Одоохондоо ямар ч сонингүй.	Илүүдэлтэй .. Илүүдэлтэй / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..
e	Yesterday, not one single person whatsoever came to my home.	Өчигдөр манайд ямар ч хүн ирээгүй.	Илүүдэлтэй .. Илүүдэлтэй / анхныг хүнд / анхныг хүнд / анхныг хүнд ..

f	What's the matter? Has something happened?	Яв, ямар нэгэн юм болов уу?	Эг о- ᠶᠠᠪᠢ, ᠶᠠᠮᠠᠷ ᠨᠡᠭᠡᠨ ᠶᠤᠮᠤ
g	Well, do (you) have any news?	За, ямар нэгэн сонинтой юу?	ᠰᠢ, ᠶᠠᠮᠠᠷ ᠨᠡᠭᠡᠨ ᠰᠣᠨᠢᠨᠲᠣᠢ ᠶᠤᠮᠤ

1.2.2.6.2.4 "аль ч" = "whichever, none"

a	In every big city, many people live. ("In whichever big city...")	Аль ч (иг) том хотод олон хүн суудаг.	ᠠᠯᠢ ᠴᠢ ᠲᠣᠮ ᠬᠣᠲᠣᠳ ᠣᠯᠣᠨ ᠬᠦᠨ ᠰᠤᠭᠠᠳᠠᠭ
b	I don't mind which one. ("To me whichever has no relation.")	Надал бол аль нь ч хамаагүй.	ᠨᠠᠳᠠᠯ ᠪᠣᠯ ᠠᠯᠢ ᠨᠢ ᠴᠢ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠭᠦᠢ
c	Mother pleased none.	Ээжид аль нь ч таалагдсангүй.	ᠡᠵᠡᠵᠢᠳ ᠠᠯᠢ ᠨᠢ ᠴᠢ ᠲᠠᠭᠠᠯᠠᠭᠳᠰᠠᠩᠭᠦᠢ
d	He doesn't live in either of these two buildings.	Тэр энэ хоёр байшингийн алинд нь ч суудаггүй.	ᠲᠡᠷ ᠡᠨᠢ ᠬᠣᠡᠷ ᠪᠠᠶᠢᠰᠢᠨᠭᠢᠨ ᠠᠯᠢᠨᠳ ᠨᠢ ᠴᠢ ᠰᠤᠭᠠᠳᠠᠭᠦᠢ
e	Give me any one of those.	Тэндээс аль нэгийг нь аваад өг.	ᠲᠡᠨᠳᠡᠰ ᠠᠯᠢ ᠨᠡᠭᠢᠢᠭ ᠨᠢ ᠠᠪᠠᠭᠠᠳ ᠣᠭ
f	The person who follows two rabbits is left with neither of them.	Хоёр туулай хөөсөн хүн аль альгүй хоцордог. (proverb)	ᠬᠣᠡᠷ ᠲᠤᠭᠤᠯᠠᠢ ᠬᠥ᠋ᠰᠣᠨ ᠬᠦᠨ ᠠᠯᠢ ᠠᠯᠢᠭᠦᠢ ᠬᠣᠴᠣᠷᠳᠣᠭ

1.2.2.6.2.5 "хэд(эн) ч" = "no matter how many"

a	No matter how many times I've seen this movie, I don't get bored.	Би энэ киног хэдэн ч удаа үзсэн уйдаагүй.	ᠪᠢ ᠡᠨᠢ ᠬᠢᠨᠣᠭ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠴᠢ ᠤᠳᠠᠭ ᠠᠶᠢᠰᠢᠨ ᠤᠶᠢᠳᠠᠬᠦᠭᠦᠢ
c	I have no tögrögs at all.	Надал хэдэн ч төгрөг байхгүй.	ᠨᠠᠳᠠᠯ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠴᠢ ᠲᠥᠭᠦᠷᠭᠡᠢ ᠪᠠᠶᠢᠬᠦᠭᠦᠢ
d	He returned from the countryside with no tögrögs at all.	Тэр хэдэн ч төгрөггүй хөдөөнөөс ирсэн.	ᠲᠡᠷ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠴᠢ ᠲᠥᠭᠦᠷᠭᠡᠢ ᠬᠥᠳᠡ᠋ᠭᠡᠨᠡ᠋᠋᠋ᠢ ᠢᠷᠰᠢᠨ

1.2.2.6.2.6 "хичнээн ч" = "no matter how much"

a	(I) told him this a hundred times, but it's pointless. ("... no matter how many times")	Түүнд энэ тухай хичнээн ч хэлээд нэмэргүй.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠡ ᠡᠨᠢ ᠲᠤᠬᠠᠶᠢ ᠬᠢᠴᠢᠨᠡᠰᠢᠨ ᠴᠢ ᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠳ ᠨᠡᠮᠡᠷᠭᠦᠢ
b	He'll probably give you as much money as you ask for.	Та түүнээс хичнээн ч мөнгө гуйсан тэр өгөх байх.	ᠲᠠ ᠲᠡᠭᠦᠨᠡᠰᠡ ᠬᠢᠴᠢᠨᠡᠰᠢᠨ ᠴᠢ ᠮᠥᠩᠭᠡ ᠭᠤᠶᠢᠰᠠᠨ ᠲᠡᠷ ᠡᠭᠦᠬᠢ ᠪᠠᠶᠢᠬᠢ
c	Even if he has no money at all, he'll help you.	Тэр хичнээн ч мөнгөгүй байсан танд туслана.	ᠲᠡᠷ ᠬᠢᠴᠢᠨᠡᠰᠢᠨ ᠴᠢ ᠮᠥᠩᠭᠡᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ ᠲᠠᠨᠳᠠ ᠲᠤᠰᠤᠯᠠᠨᠠ
d	Even if he doesn't exercise at all, he'll win this contest.	Тэр хичнээн ч дасгал хийхгүй байсан энэ тэмцээнд түрүүлнэ.	ᠲᠡᠷ ᠬᠢᠴᠢᠨᠡᠰᠢᠨ ᠴᠢ ᠳᠠᠰᠠᠭᠠᠯ ᠬᠢᠶᠢᠬᠦᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ ᠡᠨᠢ ᠲᠡᠮᠴᠡᠰᠡᠨᠳᠠ ᠲᠦᠷᠦᠭᠦᠯᠢᠨᠢ

1.2.2.6.2.9 "яаж ч" = "however, in every way, in no way"

a	However you do this, it's OK.	Чи үүнийг яаж ч хийсэн болно.	Энэ хэргийг яаж ч хийсэн болно.
b	He can harm you in all kinds of ways.	Тэр таныг яаж ч чадна.	Тэр таныг яаж ч гэмтээж болно.
c	However I tried to do (it), I couldn't translate it.	Би яаж ч оролдоод үүнийг орчуулж чадсангүй.	Хэргийг яаж ч орчуулж чадсангүй.
d	He can't do anything to you.	Тэр таныг яаж ч чадахгүй.	Тэр таныг яаж ч гэмтээж чадна.

1.2.2.6.2.10 "яа-ч" = "to do whatever"

a	No matter what happens, I won't leave.	Яаж ч байсан би эндээс явахгүй.	Хэргийг яаж ч гэмтээж чадна.
b	Please come no matter what happens.	Чи яагаад ч гэсэн заавал ирээрэй.	Энэ хэргийг яаж ч гэмтээж чадна.
c	It absolutely doesn't matter to me./I don't mind at all.	Би яасан ч хамаагүй.	Хэргийг яаж ч гэмтээж чадна.
d	No matter what happens, he'll never tell you a lie.	Тэр яагаа ч чамд худал хэлэхгүй.	Хэргийг яаж ч гэмтээж чадна.

2. ABSTRACT PARTS OF SPEECH

We have divided the abstract parts of speech into 4 subgroups:

- 1.) Postpositions
- 2.) Conjunctions
- 3.) Particles
- 4.) Interjections

These 4 groups also exist in English, but with the difference that English uses **prepositions** to express the Mongolian **postpositions**.

2.1 POSTPOSITIONS

2.1.1 Characteristics

The postpositions are always **linked to the previous word**, which is a **nominal element**.

Therefore, they appear with the following suffixes:

- **Zero-suffixes** (the postposition follows the word stem)
- **Case suffixes** (mainly genitive)
- **Noun Determining Suffixes** (NDS's)

In Mongolian, the postpositions are also called '**Suffix words**'. By them, certain **conditions and relationships** are expressed. The postpositions originally derived from nouns. That's why the **genitive CS** is the **predominant link** between the nominal element and the postposition.

If an **RS** (see 1.1.1.3) is added to the nominal element, it's done in the following ways:

\emptyset	+ postposition	+ RS	е.г. багш шигээ
CS	+ RS	+ postposition	е.г. өөрийнхөө тухай
NDS	+ postposition	+ RS	е.г. явсан тухайгаар

Postpositions can be divided into **two groups**:

- Original postpositions
- Adwords in postpositional function

Following, we'll give an **overview table of both groups** and then example sentences for all postpositions in the order of the suffix they require.

2.1.2 Systematic Classification

2.1.2.1 ORIGINAL POSTPOSITIONS

Even the 'original postposition' are, very strictly spoken, **declined forms**. This can be clearly seen with the following postpositions:

дагуу (along)	from: "дага-" (to follow)
гаруй (more than)	from: "гар-" (to pass by/over)
шахам (nearly)	from: "шаха-" (to press, to squeeze)
хүртэл (until)	from: "хүр-" (to reach)
экооп (according to)	from: "эс" (law, principle)

Contrary to the adwords in postpositional function, these **original postpositions can never be used by themselves** (without a suffix and nominal element).

Abbreviations of table: -ø = Zero-suffix; NDS = Noun Determining Suffix; G. = Genitive-CS;

	Cyrillic	Classical	English	Possible after the following suffix:
a	гаруй	ᠭᠠᠷᠠᠭᠤᠢ	more than ...	-ø : page 285
b	шахам	ᠰᠢᠬᠠᠮᠠ	almost ... nearly ...	-ø : page 285
c	орчим	ᠣᠷᠴᠢᠮᠠ	about ... approximately ...	-ø : page 285
d	гэхэд	ᠭᠡᠬᠡᠳᠡ	by ...	-ø : page 285
e	хүртэл	ᠬᠦᠷᠲᠡᠯᠢ	until ...	-ø : page 286 NDS : page 295
f	бүр	ᠪᠦᠷᠦ	each ... every ...	-ø : page 286 NDS : page 295
g	болгон	ᠪᠣᠯᠭᠠᠨ	each ... every ...	-ø : page 286 NDS : page 295
h	тугам	ᠲᠤᠭᠠᠮᠠ	each ... every by ...	-ø : page 286 NDS : page 295
i	есоор	ᠡᠰᠣᠣᠷᠠ	according to ... in conformity with ...	-ø : page 286 NDS : page 295
j	мэт	ᠮᠡᠲᠦ	as ... as ... like ...	-ø : page 287 NDS : page 296
k	шиг	ᠰᠢᠭᠠ	as ... as ... like ...	-ø : page 287 NDS : page 296
l	тулд	ᠲᠤᠯᠳᠠ	(in order) to ...	G. : page 287
m	төлөө	ᠲᠥᠯᠡᠭᠡ	for ...	G. : page 287
n	турш	ᠲᠦᠷᠰᠢ	during ...	G. : page 288
o	дагуу	ᠳᠠᠭᠤᠭᠠ	according to ... along ...	G. : page 288
p	чинээ	ᠴᠢᠨᠡᠭᠡ	as big as ... having the size of ...	G. : page 288
q	дэргэд	ᠳᠡᠷᠭᠡᠳᠡ	at ... near ... by ...	G. : page 289
r	хооронд	ᠬᠣᠣᠷᠠᠨᠳᠠ	between ...	G. : page 289
s	хажууд	ᠬᠠᠵᠢᠭᠤᠳᠤ	beside ...	G. : page 289
t	тухай	ᠲᠤᠬᠠᠢ	about ...	G. : page 291 NDS : page 296
u	талаар	ᠲᠠᠯᠠᠭᠠᠷᠠ	on ... with regard to ...	G. : page 292 NDS : page 296

2.1.2.2 ADWORDS IN POSTPOSITIONAL FUNCTION

Some adwords (mostly adverbs, but also some adjectives*) can be used as postpositions. In this way, they are closely linked with a suffix to a nominal element.

The adwords **f, j** and **j** originally require the genitive case but tend to lose this requirement. In today's Mongolian language both forms (gen. and -ø) are possible. But notice that the **n-stem** appears with the -ø suffix.

Overview:

	Cyrillic	Classical	English	Possible after the following suffixes:
a	дээр	ᠳᠡᠭᠡᠷ	above ...	-ø : page 285
b	доор	ᠳᠣᠷ	under ...	-ø : page 286
c	адил *	ᠠᠳᠢᠯ	similar to... like ...	-ø: page 287 G.: p. 293 C.: p. 295
d	наана	ᠨᠠᠨᠠ	on this side of ...	G. : page 289
e	цаана	ᠴᠠᠨᠠ	on that side of ...	G. : page 289
f	дотор #	ᠳᠣᠲᠣᠷ	in(side) ... among ...	G. : page 289 #-ø: page 289
g	ард	ᠠᠷᠳ	behind ...	G. : page 290
h	урд	ᠤᠷᠳ	south of ... in front of ...	G. : page 290
i	уруу #	ᠤᠷᠦᠭᠤ	... down(wards)	G. : page 290 #-ø: page 289
j	өөд #	ᠥᠡᠳ	... up(wards)	G. : page 290 #-ø: page 289
k	дараа	ᠳᠠᠷᠠᠭᠠ	after ...	G. : page 290
l	эсрэг *	ᠡᠰᠢᠷᠭᠡ	against ...	G. : page 291
m	дунд *	ᠳᠤᠨᠳ	in the middle of ... among ...	G. : page 291
n	ойролцоо *	ᠣᠶᠢᠷᠣᠯᠴᠢᠭᠠ	near by ...	G. : page 291
o	-уур	ᠤᠷᠤ, -ᠤᠷ	all adverbs with this suffix	G. : page 291
p	гадна *	ᠭᠠᠨᠳᠠ	out(side) of ... apart from ...	G. : page 292 Abl.: page 294
q	хойно	ᠬᠣᠶᠢᠨᠠ	north of ... after ... (time)	G. : page 292 Abl.: page 294
r	өмнө	ᠮᠥᠨᠡ	before ... (time)	G. : page 292 Abl.: page 294
s	ойр *	ᠣᠶᠢᠷ	close to ...	Dat. -Loc.: page 293
t	бусад*	ᠪᠤᠰᠠᠳ	other(s) than ...	Abl.: page 293
u	өөр *	ᠥᠡᠷ	other(s) than ...	Abl.: page 293
v	илүү *	ᠢᠯᠢᠭᠤ	more than ...	Abl.: page 293
w	хол *	ᠬᠣᠯ	far from ...	Abl.: page 294
x	-(г)ш	-ᠰᠢ	all adverbs with this suffix	Abl.: page 294

2.1.3.1.6. "доор" = "under..."

Always follows after "-ø" (n-stem of word). In colloquial language, some words with no hidden 'n' (*) could suddenly appear with one (ex. b).

a	What did someone just put under your pillow?	Чиний дэрэн доор сая юу хийсэн бэ?	ᠠᠷᠠᠨᠢ / ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢ / ᠠᠷᠠᠨᠢ / ᠠᠷᠠᠨᠢ
b	My key is on the shelf under a book.	Миний түлхүүр тавиур дээр, номон доор бий. (ном*)	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ

2.1.3.1.7. "хүртэл" = "until...; to..."

a	He'll be here until December.	Тэр 12 сар хүртэл энд байна.	ᠠᠷᠠᠨᠢ / ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ
b	(You) can go by train from Ulaanbaatar to Darkhan.	Улаанбаатараас Дархан хүртэл галт тэргээр явж болно.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ

2.1.3.1.8. "бүр/болгон" = "each...; every..."

"болгон" is used more in colloquial language.

a	Every year I go to a resort to rest.	Би жил бүр/болгон амралтын газар явж амардаг.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ
b	Every person has to learn English well.	Хүн бүр/болгон англи хэлийг сайн сурах хэрэгтэй.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ
c	I bought a bag for each of my children.	Би хүүхэд бүрдээ/болгондоо нэг нэг цүнх авсан.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ

2.1.3.1.9. "тутам" = "each...; every..."

Used for things that increase.

a	My Mongolian is getting better every year.	Миний монгол хэл жил тутам улам сайн болсоор байна.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ
b	In order to improve my Mongolian, I have lessons every day.	Би монгол хэлээ сайжруулахын тулд өдөр тутам хичээллэж байна.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ

2.1.3.1.10. "ёсоор" = "according to...; in conformity with..."

The word root is 'law' and therefore, this postposition is strong in its meaning!

a	Everything is carried out according to our plan.	Бүх юм бидний төлөвлөгөө ёсоор явагдаж байна.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ
b	In conformity with the judge's verdict he got all his money.	Тэр шүүхийн тогтоол ёсоор бүх мөнгөө авсан.	ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ ᠠᠷᠠᠨᠢᠭ

c	In his youth, Mister Dorj was fighting for his motherland.	Дорж гуай залуу насандаа эх орныхоо төлөө байлдаж явсан.	Ө тал / Өрхөөнхүг өмнөдөлд бодомин / .. Өрхөөнхүг өмнөд бодомин / Өрхөөнхүг өмнөд бодомин /
d	This person devoted his entire adult life to science. ("given for...")	Энэ хүн шинжлэх ухааны төлөө бүх ухамсарт амьдралаа зориулжээ.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /

2.1.3.2.3 "түрш" = "for ... (expressing time)"

Always follows after genitive. Note that the sVDS "-уут" (p. 170) stresses the simultaneous aspect of an action, but this postposition stresses more the continuous aspect.

a	I have been living in Mongolia for two years.	Би Монголд 2 жилийн түрш амьдарч байна.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
b	Every day, I have Mongolian language lessons for three hours.	Би өдөрт 3 цагийн түрш Монгол хэлний хичээл хийдэг.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
c	I have been traveling in the countryside for this whole summer.	Би энэ зуны түрш хөлөө явсан.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
d	I worked together with her for many years.	Би түүнтэй олон жилийн түрш хамт ажиллаж байсан.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /

2.1.3.2.4 "дагуу" = "according to ...; along(side) of ..."

Always follows after genitive. Word root is 'дага-', which means 'to follow'.

a	I did everything according to what he said.	Би түүний хэлсний дагуу бүгдийг хийсэн.	Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
b	She endeavors to speak Mongolian according to the rules.	Тэр монгол хэлний дүрмийн дагуу ярихыг хичээдэг.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
c	Everything is being carried out the way we planned it.	Бүх юм төлөвлөсний дагуу явагдаж байна.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
d	Many trees were planted along the road.	Замын дагуу олон мод тарьжээ.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /

2.1.3.2.5 "чинээ" = "as big as ...; having the size of ..."

Always follows after genitive.

a	The white as big as a hare will defeat the black as big as a mountain.	Уулын чинээ харыг туулайн чинээ цагаан дийлнэ. (proverb)	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
b	Once upon a time there was a boy as tall as an elbow, and with a 'deef' as big as a sleeve. (fairy tale)	Эрт урьд цагт тохойн чинээ биетэй, ханцуйн чинээ дээлтэй нэгэн хүү байжээ.	Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /
c	A watermelon the size of a head grew.	Толгойн чинээ том шийгуа ургажээ.	Өмнөд бодомин / .. Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин / Өмнөд бодомин /

2.1.3.2.6 "дэргэд" = "at ...; near ..."

Always follows after genitive.

a	A car came and stopped at his house.	Түүний баярны дэргэд нэг машин ирж зогслоо.	хүйр/ хэргэд тэмтэйг .. агил/ Ө тэмтэй/ Ө тэмтэй/ хүйр
b	Our church building is near the American Embassy.	Америкийн элчингийн дэргэд манай цуглааны байшин бий.	зэмтэйг/ Ө тэмтэйг эл .. хүйр/ хүйр/ Ө тэмтэй/ хүйр

2.1.3.2.7 "хооронд" = "between ..."

Always follows after genitive.

a	Between these two mountains there are no 'ails'.	Энэ хоёр уулын хооронд айл алга.	хүйр/ хүйр/г .. хүйр/ тэмтэй/ хүйр/г эл/ тэмтэйгэд
b	I sit in our classroom between my two friends.	Би ангидаа хоёр найзынхаа хооронд суудаг.	хүйр/ тэмтэйгэд/ хүйр/гэд .. Өн хүйр/г тэмтэй/ тэмтэй/ хүйр/г эл

2.1.3.2.8 "хажууд" = "beside ...; next to ..."

Always follows after genitive.

a	The garbage can is beside the door.	Хогын сав хаалганы хажууд бий.	тэмтэйгэд/ эл .. тэмтэй эл/ хүйр/ тэмтэйг/ Ө
b	The lady sitting next to him, is my grandmother.	Түүний хажууд сууж байгаа эмэгтэй бол миний эмээ.	хүйр/г эл/ хүйр/ хүйр/г .. агил/ Ө тэмтэйгэд/ хүйр/гэд тэмтэйг

2.1.3.2.9 "наана" = "on this side of ..."

Always follows after genitive.

a	Some families settled on this side of that lake.	Тэр нуурын наана хэдэн айл буужээ.	тэмтэйг .. агил/ хүйр/г эл/ хүйр/г тэмтэй/ хүйр/г
b	On this side of the forest there are a lot of mushrooms.	Энэ ой модны наана зөндөө мөөг бий.	хүйр/г эл .. хүйр/ эл/ тэмтэй/ Ө хүйр/г тэмтэйг

2.1.3.2.10 "цаана" = "on the other side of ..."

Always follows after genitive.

a	Zaunmod, the center of the 'Töv aimag', is situated on the other side of 'Bogd' Mountain.	Богд уулын цаана Төв аймгийн төв Зуунмод хот бий.	эл/ тэмтэй/ тэмтэй/ тэмтэй тэмтэй/ эл .. тэмтэй хүйр/г эл/ тэмтэйг/ тэмтэй/ хүйр/г
b	I dug a deep hole on the other side of our yurt.	Би гэрийнхээ цаана нэг гүнзгий нүх ухсан.	хүйр/г тэмтэйг .. Өн хүйр/г эл/ тэмтэйг/ хүйр/г тэмтэйг

2.1.3.2.11 "дотор" = "in(side) ...; among ..."

Always follows after genitive. (In modern language tends to lose this requirement.)

a	He waited in the room.	Тэр өрөөн(ий) дотор хүлээсэн. (* n-stem)	тэмтэйгэд/ .. агил/ тэмтэйг/ (Ө) тэмтэйг
---	------------------------	---	---

2.1.3.2.17 "эсрэг" = "against..."

Always follows after genitive.

a	In the world, people are fighting against war.	Дэлхийд хүмүүс дай-ны эсрэг тэмцэж байна.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ
b	Although we were against this idea, it was decided in accordance with the opinion of the majority.	Бид энэ саналын эсрэг байсан боловч олонхийн саналын дагуу шийдвэрлэв.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ

2.1.3.2.18 "дунд" = "among..."

Always follows after genitive.

a	(Someone) allotted this job to four students. ("distributed among ...")	Энэ ажлыг дөрвөн оюутны дунд хуваажээ.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ
b	If you learn a foreign language among native speakers, you'll probably learn it fast.	Гадаад хэлийг тэр хэлээр ярилцагч хүмүүсийн дунд сурвал хурдан сурах байх.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ

2.1.3.2.19 "ойролцоо" = "near...; in the neighborhood of..."

Always follows after genitive.

a	Many children were playing in our neighborhood.	Манай байшингийн ойролцоо олон хүүхэд тоглож байсан.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ
b	We live near the Jukov Museum.	Манайхан Жуковын музейн ойролцоо амьдардаг.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ

2.1.3.2.20 Suffix "-уур" = Expressing Local Movement

Below are examples of adverbs that can take this suffix, thus forming a postposition with the genitive CS. "дээрүүр/доогуур" can follow the word stem directly (-ø suffix; ex.b). Compare with pages 224-225 to understand the origin of this suffix.

a	The Tuul river flows on this side of 'Bogd' Mountain. (as seen from UB)	Туул гол Богд уулын наагуур урсдаг.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ
b	Did you search for your key under the table?	Чи түлхүүрээ ширээний доогуур эрсэн үү? (ширээн доогуур)	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ

2.1.3.2.21 "тухай" = "about..."

In colloquial language, "энэ/тэр" (word stems without genitive CS) are also used in front of "тухай" (ex. d-e), but this is not allowed when these words refer to people.

a	I am very interested in books about Mongolia.	Би монголын тухай ном их сонирхдог.	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ
b	May I introduce myself briefly to you? ("May I have you briefly know about myself?")	Би танд өөрийнхөө тухай товч танилцуулж болох уу?	Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ Анхныдаг бичиг / ᠎ᠠ

c	He is a person who mis-judges me. ("...with a wrong understanding about me.")	Тэр миний тухай буруу ойлголттой хүн юм.	Түүнтэйгээ / Өн / Өгөөд / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
d	I heard about this from him.	Би үүний (энэ) тухай түүнээс сонссон.	Түүнтэйгээ / .. Өн / Өн / Ө (Өн /) Өн / Өн / Өн /
e	I have been thinking about that.	Би түүний (тэр) тухай бодож байгаа.	Өн / Өн / .. Өн / Өн / Ө (Өн /) Өн / Өн / Өн /

2.1.3.2.22 "талаар" = "on...; with regard to..."

a	I don't know anything on (the subject of) Buddhism.	Би Бурханы шашны талаар юу ч мэдэхгүй.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Ө (Өн /) Өн / Өн / Өн /
b	I have a few books on Mongolian history.	Надад монголын түүхийн талаар нилээд хэдэн ном бий.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
c	Are there other ideas with regard to this problem?	Энэ асуудлын талаар өөр санал байна уу?	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
d	He talks repeatedly about his country.	Тэр эх орныхоо талаар олонтоо ярьдаг.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /

2.1.3.2.23 "гадна" = "out(side) of..."

a	Those two were standing outside the door talking for a long time.	Тэр хоёр хаалганы гадна удаан ярьж зогсов.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
b	My son is playing outside the house.	Манай хүү байшингийн гадна тоглож байна.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /

2.1.3.2.24 "хойно" = "north of...; after..."

Similar to "-ын дараа", but "хойно" needs some previous action (*) to relate to, when used with a temporal meaning.

a	Our house is situated north of the university.	Манай байр их сургуулийн хойно байдаг.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
b	I will leave ten hours after he does*.	Би түүнээс* арван цагийн хойно явна.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
c	This morning, my son got up half an hour after I did*.	Өнөө өглөө манай хүү надаас* хагас цагийн хойно боссон.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /

2.1.3.2.25 "өмнө" = "in front of...; before..."

When "-ын өмнө" has a temporal meaning, it expresses 'immediately before' (ex. b). Compare with "-аас өмнө" (p.294): цагийн өмнө = "... hours ago"; цагаас өмнө = "before... o'clock"

a	There is a big goal in front of us.	Бидний өмнө том зорилт байна.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
b	I didn't see my husband before the meeting.	Би нөхрийгөө хурлын өмнө харсангүй.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /
c	I came four hours ago .	Би дөрвөн цагийн өмнө ирсэн.	Өн / Өн / Өн / Өн / .. Өн / Өн / Өн / Өн / Өн / Өн /

2.1.3.5 POSTPOSITIONS WITH COMITATIVE CS

2.1.3.5.1 "адил" = "similar to ...; like ..."

a	He desires to become an athlete like his older brother.	Тэр ахтайгаа адил тамирчин болохыг хүсдэг.	Миний эцэг (ахтайгаа) .. Ахтайгаа адил би бол тамагч болохыг хүсдэг.
b	Human beings have been searching for intelligent beings like themselves.	Хүн төрөлхтөн өөртэйгөө адил ухаантныг эрсээр байна.	Хүн төрөлхтөн (хүн төрөлхтөнтэй адил) өөрсөнтэй адил .. Хүн төрөлхтөн адил ухаантныг эрсээр байна.

2.1.3.6 POSTPOSITIONS WITH NDS's

Some of the postpositions that usually take genitive or zero-suffix, could also be linked to the nominal element with an NDS. Then they form a conjunction (see pages 308-318) and as such could appear with a RS (see p. 296: last two postpositions).

2.1.3.6.1 "хүртэл" = "until..."

When "хүртэл" follows an NDS, the *noun* is dropped (see parentheses).

a	Let me wait here until you come. ("...until the time of your coming.")	Чамаяг ирэх (цаг) хүртэл би эндээ бая.	Өмнө .. Эндээ (цаг) хүртэл би эндээ бая.
b	Please read everything up to the page/lesson the teacher taught.	Багшийн заасан (хуудас, хичээл) хүртэл нэгбүрчлэн уншаарай.	(Хуудас/хичээл) хүртэл нэгбүрчлэн уншаарай .. Багшийн заасан хуудас/хичээл хүртэл нэгбүрчлэн уншаарай.

2.1.3.6.2 "бүр/болгон" = "every time ...; each time..."

*Notice that, in English, the noun (here 'time') can't be dropped like in Mongolian.

a	Every time * I go to a resort. I like it very much. ("...it seems to me very nice.")	Намайг амралтын газар очих бүр/болгон их сайхан санагддаг.	(Миний) ямар ч амралтын газар .. Их сайхан санагддаг нь ямар ч амралтын газар.
b	Each time * I visited his home, he gave me a gift.	Би тэднийд очих бүр/болгон тэр надал бэлэг өгдөг байсан.	Ахтайгаа өдөр бүр өөртэйгөө хэлэлцэж байсан .. Би ахтайгаа өдөр бүр өөртэйгөө хэлэлцэж байсан (миний).

2.1.3.6.3 "тутам" = "each..."

* see explanation above

a	Each time he talks about this, I understand better that I'm in the wrong.	Түүнийг энэ тухай ярих тутам би буруутай гэдгээ улам илүү ойлгодог.	Минийг хэлэлцэхэд .. Би буруутай гэдгээ улам илүү ойлгодог .. Ахтайгаа (ахтайгаа) хэлэлцэхэд ..
---	--	---	---

2.1.3.6.4 "ёсоор" = "the way ...; according to ..."

a	Everything turned out the way you said it would.	Бүх юм чиний хэлсэн ёсоор боллоо.	Миний хэлсэн ёсоор ямар ч зүйл боллоо ..
b	Everything is being carried out the way it was planned.	Бүх юм төлөвлөсөн ёсоор явагдаж байна.	Төлөвлөсөн ёсоор .. Миний хэлсэн ёсоор явагдаж байна.

2.1.3.6.5 "мэт" = "like ..."

a	The word of a bad person is like the bite of a poisonous snake.	Муу хүний үг хорт могой хатгах мэт	Бүүдэл / Бүүдэл / Бүүдэл /
b	The word of a good person is like the warmth of the bright sun.	Сайн хүний үг хури наран ээх мэт	Халуу / Халуу / Халуу /

2.1.3.6.6 "шиг" = "like ..."

Note the new expression "x шиг бол-" which is used in colloquial language (ex. b-c!).

a	(I) heard about this and almost fainted. ("... became like [someone] losing his consciousness")	Энэ тухай сонсоод ухаан алдах шиг болов.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /
b	She learned Mongolian excellently .	Тэр монгол хэлийг сурах шиг болсон.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /
c	Christiane is the best at baking cakes.	Христиана бялууг хийх шиг болдог.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /

2.1.3.6.7 "тухай" = "about ..."

a	One of my friends is thinking about coming to Mongolia.	Миний нэг найз Монголд ирэх тухай бодож байгаа.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /
b	I wrote a travelogue about my traveling in the countryside.	Би хөдөө явсан тухай гаа тэмдэглэл бичсэн.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /

2.1.3.6.8 "талаар" = "on ...; with regard to ..."

a	One of my friends is busy organizing his journey to Mongolia. ("...is occupied in regard to his coming...")	Миний нэг найз Монголд ирэх талаар хөөцөлдөж байгаа.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /
b	Please talk about your travels in the countryside.	Та хөдөө явсан талаараа яриач.	Хүчээр / Хүчээр / Хүчээр /

2.2 CONJUNCTIONS

The conjunctions (Latin 'coniungere' = 'to join', 'to link', 'to connect') are words which **connect parts of a sentence or whole sentences**. Besides their connecting function, they can **reveal the relationship** between the elements they connect. Their position in the sentence is fixed.

In this book, we will **follow a syntactic classification**, but refer to other ways of classifying (e.g. semantic, morphological) where appropriate.

2.2.1 Coordinating Conjunctions

The coordinating conjunctions (Latin 'coordinare' = 'to add') **connect two equally important parts of speech or sentences**. None of the two parts is subordinated to the other. The parts may **logically demand** one another, but that's not subordination.

In this chapter, we will always **refer** to the following **three kinds of connections**:

- conjunctions which connect two **non-predicate parts** (e.g. subjects, objects)
- conjunctions which connect two **predicate parts** (gives a compound sentence)
- conjunctions which connect two **sentences or paragraphs**.

Examples in English:

• **Conjunctions which connect two non-predicate parts:**

2 subjects: *John and Frank* talk with each other.

2 objects: He knows **neither you nor me**.

2 attributes: I'll give you a **red and a blue** pencil.

2 adverbials: I **not only** play football *in summer*, **but also** *in winter*.

• **Conjunctions which connect two predicate parts (= compound sentence):**

Maggy is sleeping, **and** *her mother is cooking*.

The alarm clock *rings*, **but** *he doesn't hear it*.

• **Conjunctions which connect two sentences:**

You're far too late. **But** I hope you have a reason for it.

Unfortunately, he couldn't sing. **Nevertheless**, it was a nice concert.

Excuse me for not being able to come yesterday. I had a cold. **Besides**, we had visitors.

In Mongolian there is often no big difference between two predicate parts and two sentences. Whether there is a comma or a period, it doesn't matter a lot. Strictly grammatically speaking, there should be a period before a Proword-conjunction (see 2.2.3).

⇨ **Attention:**

Some of the Mongolian conjunctions don't give a conjunction in the English translation. Compare with the following parts in this book:

- cVDS's: -аага, -у/-ж, -и (see pages 157-160).
- Cardinal numerals (see page 237).

2.2.1.1 OVERVIEW OF COORDINATING CONJUNCTIONS

We could present a twofold classification in **original and derived** conjunctions, but for the following reasons we don't do that: conjunctions that look superficially like original conjunctions (e.g. "бөгөөд", "болон", etc.) would have to be strictly classified as 'derived' because of their origin of "verb + VDS". So, it's difficult to draw proper lines between 'original' and 'derived'. To us, it seemed more important that the following conjunctions **serve as conjunctions today**:

1	... ба ёһ and ...
2	... бөгөөд ... (болоод/ хийгээд/ агаад) ёһгэ/ (ёһгээд/ ёһгээд/ ёһгээд/)	... and ... (The words in parentheses are rarely used and specialized)
3	...-гүй ёһгэ	... and ... (whether ... or...)
4	... болон ёһгэ/ as well as ...
5	... ч, ... ч эр, эр ...	(although) both, ... and ...
6	... (мөн) түүнчлэн , (ёһгэ) ёһгээд/ as well as (also) ...
7	... , харин , ёһгэ/ , but ...
8	... , гэвч , ёһгэ , but ... ; ... , still, ...
9	...(зөвхөн) ...төдийгүй, мөн...	ёһгэ/ (ёһгэ/), ёһгээд/ ёһгэ/ ,	... not (only)... , but also...
10	...төдий биш, харин (бас)	ёһгээд/ ёһгэ/ , ёһгээд/ (ёһгэ/)	... not (only)... , but (also)...
11	...-аар барахгүй, мөн-аар үл барам ёһгэ ёһгээд/ ёһгэ/ , ёһгэ/ ёһгэ ёһгээд/ ёһгээд/ not (only)... , but also...
12	... буюу юм уу... ёһгэ эр/ эр respectively ..(..or..)
13	... эсвэл (эсхүл)... [... үгүй бол...] [... нэг бол...] [... аль эсвэл...]	--- ёһгэ (ёһгэ) ... [... ёһгэ ёһгэ ...] [... ёһгэ ёһгэ ...] [... ёһгэ ёһгэ ...]	... or ... (old form in parentheses) [if not ... , then ...]
14	... эсвэл... , эсвэл ёһгэ ... , ёһгэ (n)either ... (n)or ...
15	... байхад, харин ёһгээд/ ёһгэ/ , ёһгээд/ , where as ...
16	... байтугай ... (... бүү хэл ...) (... битгий хэл ...) ёһгээд/ ... (... ёһгэ/ ...) (... ёһгээд/ ёһгэ/ ...)	... let alone not to mention ...
17	... гэхдээ ёһгэ ёһгэ/ but ...

2.2.1.2 USAGE OF COORDINATING CONJUNCTIONS

2.2.1.2.1 "ба" = "and"

- has **adversative** meaning, i.e., the two connected parts exclude each other.
- usually connects **non-predicate parts** (ex. a-c)
- almost exclusively used in **written language**
- first part of sentence is not **declined** (in ex. c evident: ex. b: "ы" in оюуны = derivational suffix)

a	Scientific research is divided into basic and applicable .	Шинжлэх ухааны судалгааг тулгуур ба хавсарга гэж ангилдаг.	Түүнийг нэг үндэснийг (үнд) харгалдвал .. Харгалдвал бусадтай нь харгалдвал ..
b	The epoch of Genghis Khan's empire plays an important role in the history of the spiritual and material culture of the Mongolians.	Чингис хааны эзэнт гүрний үе монголчуудын оюуны ба эдийн соёлын түүхэнд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.	Ихэнхэд нь .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..
c	Thousands of students study at the Mongolian State University and other universities .	Олон мянган оюутан Монгол Улсын Их Сургууль ба бусад дээд сургуулиудад сурдаг.	Харгалдвал бусадтай нь харгалдвал .. Тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..

≠ Attention! This is wrong:

My father is nice and wise .	Манай аав сайхан зантай ба ухаалаг.	- Манай аав бол сайхан зантай, ухаалаг хүн.
Baatar and Dorj must go now.	Баатар ба Дорж одоо явах ёстой.	- Баатар, Дорж хоёр одоо явах ёстой.

2.2.1.2.2 "бөгөөд" = "and"

- has an **additive** meaning
- usually connects **predicate parts** which demand each other **logically** (*verb* in front of the conjunction demands an **NDS** (ex. a-c)
- used almost exclusively in **official or literary language**
- derived from the old auxiliary verb "bū-" + cVDS "-аал"

a	My friend studies in Germany and will come soon.	Миний найз Германд сурч байгаа бөгөөд удахгүй ирнэ.	Харгалдвал бусадтай нь харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..
b	When I came to Mongolia for the first time, it was interesting and there were many things (I) didn't understand.	Анх Монголд ирэхэд сонин байсан бөгөөд ойлгомжгүй зүйл их байсан.	Түүний тал нь харгалдвал .. Харгалдвал бусадтай нь харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..
c	I will return to my homeland in 1996 and it isn't clear when I will come back.	Би 1996 онд нутагтаа харих бөгөөд хэзээ буцаж ирэх нь тодорхойгүй байна.	Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал .. Харгалдвал бусадтай нь харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..
d	I love her and always think of her.	Би түүнд хайртай бөгөөд үргэлж түүнийг боддог.	Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал .. Түүний тал нь харгалдвал бусадтай харгалдвал ..

2.2.1.2.5 "У" = "both... and... (although... and...)"

- usually connects *non-predicate parts* (ex. a-d), sometimes *predicate parts* (ex. e: note the different translation; verb needs an NDS)
- **both** parts of the sentence are *declined* (in ex. a, c and d evident)
- compare with the meaning of the **particle "У"** (pages 346-348)

a	He knows both you and me well.	Тэр хүнийг ч, таныг ч сайн мэднэ.	Төгсөж... Ахуй / хүнийг эби, Ахуй / ч эби Ахуй
b	My mother just bought both bread and cake at the market.	Ээж минь сая захаас талх ч, бялуу ч авсан.	Өгөөгөө эби Өгөөгөө / .. Хэ / Хэ / Ахуй / талх / эби / Ахуй / эби.
c	He speaks well in both Russian and Chinese .	Тэр орсоор ч, хятадаар ч сайн ярьдаг.	Ахуй / Гажалт / .. Ахуй / Хятад / Ахуй / эби / Гажалт / Ахуй / эби
d	You can meet these kinds of people in both Mongolia and Germany .	Та иймэрхүү хүмүүстэй Монголд ч, Германд ч тааралдаж болно.	Өгөөгөө / .. Эби / Гажалт / эби эби Ахуй / Гажалт / эби Ахуй / Гажалт / эби / эби / Ахуй / Гажалт / эби
e	(Although) I talked with him in both Mongolian and English , he didn't understand anything.	Би түүнтэй монголоор ярьсан ч, англиар ярьсан ч тэр юу ч ойлгоогүй.	Ахуй / эби / Ахуй / Гажалт / эби / Ахуй / .. Эби / Ахуй / эби / Ахуй / Гажалт / эби / Ахуй / Өгөөгөө / Ахуй / Гажалт / Ахуй / Гажалт / Ахуй /

2.2.1.2.6 "(МӨН) ТҮҮНЧЛЭН" = "and also"

- has an **additive** meaning
- usually connects *non-predicate parts*
- the first part of the sentence is **not** declined (in ex. b evident)

a	My father teaches French and also some other languages at a school.	Манай аав сургуульд франц хэл, (мөн) түүнчлэн бусад зарим хэл заадаг.	Ахуй / Гажалт / .. (Ахуй /) Ахуй / Гажалт / Өгөөгөө / Ахуй / (Ахуй /) Ахуй / эби / Ахуй / Гажалт / эби / эби / Ахуй / (Ахуй /)
b	He came after having traveled through Germany and also through some other countries . ("He traveled ... and then came.")	Тэр Герман, (мөн) түүнчлэн өөр хэд хэдэн орноор аялаад ирлээ.	Ахуй / Гажалт / Ахуй / .. Ахуй / эби / эби / Гажалт / Ахуй / Ахуй / Ахуй / Гажалт / (Ахуй /) Ахуй / Гажалт /

2.2.1.2.7 "харин" = "but"

- has a **concessive** meaning (literal translation 'returning')
- very often connects *predicate parts* (ex. a-c; the verb needs an NDS) or *sentences* (ex.d)
- similar to "гэвч" (see page 302), but not so strong in its concessive meaning
- when *non-predicate parts* are connected, the negative particle "Биш" is needed (ex. e-g) and **both** parts of the sentence are *declined* (in ex. f evident)

a	Dorj plays chess well, but he isn't very good in football.	Дорж шатар сайн тоглодог, харин хөл бөмбөг тоглохдоо тааруухан.	Ахуй / Гажалт / .. Ахуй / эби / эби / эби / эби / эби / эби / Ахуй / эби / эби / эби / эби / эби / эби /
b	My friend speaks Mongolian well, but he can't write a single word.	Манай найз монголоор сайн ярьдаг, харин нэг ч үг бичиж чадахгүй.	Ахуй / .. Ахуй / эби / эби / эби / эби / эби / эби / Ахуй / Ахуй / эби / эби / Ахуй / Гажалт /

1 He'll come by train. If not, then by plane.	Тэр галт тэргээр аль эсвэл онгоцоор ирнэ.	Хүннээс/ Өрх тасал/г .. Агаар/ Гүнцгэц агаарыг өрх тасал хийгээд
--	--	---

2.2.1.2.14 "эсвэл/эсвэл" = "either...or"

- has an **adversative** meaning (literal translation: twice 'if [one] doesn't do')
- connects **non-predicate parts** (ex. a-c), sometimes **predicate parts** which are self-contained and therefore appear with a **TTS** (same tense) (ex. d-e)
- with common subject, the subject stands before the "эсвэл" (ex. a, e)
- **both parts** of the sentence are **declined** (in ex. a-c evident)

a He is either at his work or at home.	Тэр эсвэл ажил дээрээ, эсвэл гэртээ бий.	Хийгээд/ Өрх тасал/ Өрх .. Агаар/ Хийгээд хэргээ агаарыг өрх /
b I intend to go to my homeland next year, either in June or in September.	Би дараа жил эсвэл 6-р сард, эсвэл 9-р сард нутагтаа буцах санаатай.	Өмнөд агаарыг .. Хийгээд Өрх тасал / Өрх тасал / Агаар / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
c We two can talk either in English or in German.	Бид хоёр эсвэл англиар, эсвэл германвар ярьж болох юм.	Өмнөд / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
d Either you marry me or I die.	Эсвэл чи надтай гэрлэнэ, эсвэл би үхнэ.	Өрх тасал / Өрх тасал .. Хийгээд / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
e Either he was ill or he told a lie.	Тэр эсвэл өвдлжээ, эсвэл худлаа ярьжээ.	Өрх тасал / Өрх тасал .. Агаар / Хийгээд / Өрх тасал / Өрх тасал /

2.2.1.2.15 "байхад, харин" = "whereas"

- has an **additive** meaning; creates a **comparison** between two actions or things; general statements, therefore the NDS"-даг" (p. 144) is mainly used
- connects **predicate parts** (verb demands an NDS)

a Some people like smoking, whereas others don't like it.	Зарим хүмүүс тамхи татах дуртай байхад, харин зарим нь дургүй.	Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
b The Germans are good at football, whereas the Mongolians are good at wrestling.	Германчууд хөл бөмбөг тоглохдоо сайн байхад, харин Монголчууд бөх барилдахдаа сайн.	Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
c In Mongolia, meat is very cheap, whereas in Europe it's very expensive.	Монголд мах маш хямд байхад, харин Европт маш үнэтэй.	Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
d In England, it rains all the time, whereas in Mongolia, it only rains in summer.	Ангилд ургэлж бороо ордог байхад, харин Монголд зөвхөн зуны цагт бороо ордог.	Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /
e The Chinese eat rice every day, whereas the Germans eat a lot of bread.	Хятад хүмүүс өдөр бүр цагаан будаа иддэг байхад, харин Герман хүмүүс талх их иддэг.	Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал .. Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал / Өрх тасал /

2.2.1.2.16. "байтугай" = "let alone; not to mention"

- connects *predicate parts* (ex. a-b) as well as *non-predicate parts* (ex. c-d)
- literal translation: 'may it be' (see page 183)
- only the second part of the sentence is *declined* (evident in ex. c)
- the CbP "нь" has the function of a subject marker (see p. 372, 395)
- **similar expressions** in colloquial language: "битгий хэл"/"бүү хэл"(ex. e-f)

a	Bat didn't meet the boss, let alone talked to him.	Бат даргатай ярих (нь) байтугай уулзаагүй байна.	ᠪᠠᠲᠤ ᠳᠠᠷᠭᠠᠲᠠᠢ ᠶᠠᠷᠢᠬᠤ (ᠨᠢ) ᠪᠠᠶᠢᠲᠤᠭᠠᠢ ᠤᠯᠤᠰᠠᠭᠠᠭᠤᠢ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
b	Does the storm calm down? No way does it calm down, it even increases!	Шуурга намдаж байна уу? Намдах нь байтугай ширүүсч байна.	ᠰᠢᠭᠤᠷᠭ᠋᠎ᠠ ᠨᠠᠮᠳᠠᠵᠢ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ ᠤᠤ? ᠨᠠᠮᠳᠠᠬᠤ ᠨᠢ ᠪᠠᠶᠢᠲᠤᠭᠠᠢ ᠰᠢᠷᠢᠭᠦᠰᠴᠢ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
c	Post is delivered by plane to the 'sum' centres, not to mention the 'aimag' centres.	Шууданг аймгийн төв байтугай сумын төвд онгоцоор хүргэдэг.	ᠰᠢᠭᠤᠳᠠᠨᠭᠠᠢ ᠠᠶᠢᠮᠭᠢᠨ ᠲᠥᠪᠤ ᠪᠠᠶᠢᠲᠤᠭᠠᠢ ᠰᠤᠮᠤᠨ ᠲᠥᠪᠤ ᠣᠨᠭᠣᠴᠣᠷ ᠬᠦᠷᠭᠢᠭᠡᠳᠠᠭ.
d	I drink no beer, let alone alcohol.	Би архи байтугай пиво уудаггүй.	ᠪᠢ ᠠᠷᠬᠢ ᠪᠠᠶᠢᠲᠤᠭᠠᠢ ᠫᠢᠪᠤ ᠤᠭᠠᠳᠠᠭᠦᠢ.
e	I can barely make life's ends meet, let alone give you money.	Би танд мөнгө өгөх (нь) битгий хэл өөрөө яая гэж байна.	ᠪᠢ ᠲᠠᠨᠳᠤ ᠮᠥᠩᠭᠡ ᠥᠭᠦᠬᠡ (ᠨᠢ) ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠢ ᠬᠡᠯᠤ ᠥ᠋ᠷᠡᠭᠡ ᠶᠠᠶ᠋᠎ᠠ ᠭᠡᠵᠢ ᠪᠠᠶ᠋ᠨᠠ.
f	He even went to America, not to mention Germany.	Тэр Германд бүү хэл Америкт очсон.	ᠲᠡᠷ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠳᠤ ᠪᠦᠭᠦ ᠬᠡᠯᠤ ᠠᠮᠡᠷᠢᠬᠢᠲᠤ ᠣᠴᠣᠨ.

2.2.1.2.17. "гэхдээ" = "but"

- connects *predicate parts*
- very similar to гэвч (compare with page 302)

a	Dorj plays chess well, but he <i>doesn't</i> take part in competitions.	Дорж шатар сайн тоглодог, гэхдээ тэмцээнд ордоггүй.	ᠳᠣᠷᠵᠢ ᠰᠠᠲᠠᠷ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠲᠣᠭᠯᠣᠳᠣᠭ, ᠭᠡᠬᠡᠳᠡᠭᠡ ᠲᠡᠮᠤᠴᠡᠭᠡᠨᠳᠤ ᠣᠷᠳᠣᠭᠦᠢ.
b	He has offended me many times, but I don't think badly about him.	Тэр намайг олон удаа гомдоосон, гэхдээ би муу юм боддоггүй.	ᠲᠡᠷ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠤ ᠣᠯᠣᠨ ᠤᠳᠠᠭᠤ ᠭᠣᠮᠳᠣᠰᠣᠨ, ᠭᠡᠬᠡᠳᠡᠭᠡ ᠪᠢ ᠮᠤᠤ ᠶᠤᠮ ᠪᠣᠳᠳᠣᠭᠦᠢ.

2.2.2 Subordinating Conjunctions

The subordinating conjunctions (Latin 'subordinare' = 'to subordinate') connect a main clause with a subordinate clause. The subordinate clause takes the function of a part of the sentence (e.g. subject clause, predicate clause, object clause, attribute clause, adverbial clause). Readers need to pay special attention to the position of the conjunction in the sentence as it is very different from English (see literal translation in the examples below).

Examples in English:

- a) I knew that he couldn't come. (Main clause and object clause)
literal: He come can not that / I knew.
- b) Because he was ill, the meeting didn't take place. (Main clause and adverbial clause)
literal: He sickness with because / meeting became not.
- c) I will be here, until I have finished my work. (Main clause and adverbial clause)
literal: I work of mine finish until / here be will.

In Part IV (page 359ff), we will talk in more detail about main and subordinate clauses, their functions, positions and peculiarities.

2.2.2.1 OVERVIEW OF SUBORDINATING CONJUNCTIONS

Please read the explanation on page 297.

With this list, our main concern was to look at those words or analytical constructions that **serve as conjunctions today**. We'll not talk again about the sVDS's in general (page 161ff), but only consider those sVDS's and postpositions that appear in an analytical construction.

	Cynilic	Classical	English
1	... гэж	... т	that
2	... -г гэж	... т / тэ	so that
3	... эсэх	... Үхэ	whether
4	... уу, үгүй юү гэдэг	... эх, үхэл / эх / тэ	whether ... or not
5	... юм шиг л	... т / т / т	as if ...
6	... учир / ... учраас	... тэ / ... тэ / тэ	because ... Since ...
7	... тул	... тэ / т	because ...
8	... -аас болж	... т / тэ	because ... due to ...
9	... -хгүй + -(г)ээр	... т / тэ / тэ	without ... - ing ...
10	... -х гэж	... т / тэ	(in order) to ...
11	... -х + -ын тулд	... т / т / тэ	(in order) to ...
12	... -х + -ын өмнө	... т / т / тэ	before ...
13	... -сан + -ы дараа	... т / т / тэ	after ...
14	... -сан + -ы дагуу	... т / т / тэ	the way ... according to ...
15	... -сан + -аас хойш	... т / т / тэ	since ... after ...
16	... -х хүртэл	... т / тэ	until ...
17	... байх үед ... -х + д ---> -хад	... т / тэ / тэ ... т / тэ	(at the time) when ...
18	... -х бүрд ... -х болгонд	... т / тэ / тэ ... т / тэ / тэ	each time ... every time ...
19	... -х + -тай зэрэг	... т / тэ / тэ	the moment ... as soon as ...
20	... -(ж бай)х хооронд	... (т / тэ) т / тэ / тэ	while ...; before ...
21	... -х завсар ... -х зуур	... т / тэ / тэ ... т / тэ / тэ	in between ... while ...
22	(хэрэв)... -бал	(т / тэ) ... т / тэ	if ...
23	(хэрэв)... -х тохиолдолд	(т / тэ) ... т / тэ / тэ	provided that ... in case that ...
24	(хэрэв) ... нөхцөлд	(т / тэ) ... т / тэ / тэ	under the condition that ... provided that ...
25	... хэдийгээр ... боловч	т / тэ / тэ ... т / тэ / тэ	although ...
26	... -сан + -аар	... т / тэ / тэ	the way ... / as ...

2.2.2.2.5 "юм шиг л" = "as if".

- introduces **modal clauses**
- always takes an **NDS** (ex. a-b)

a	You're answering as if you don't know this rule.	Та энэ дүрмийг мэддэггүй юм шиг л хариулж байна.	Эгэл / Ага / Үүсгэл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. А / А / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
b	He was so nervous as if he had never met a woman before.	Тэр урьд нь эмэгтэй хүнтэй уулзаж байгаагүй юм шиг л сандарч байв.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
c	Don't behave as if you were innocent.	Чиний буруу биш юм шиг л битгий тэг.	Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл

2.2.2.2.6 "учир ; учраас" = "because; since".

- introduces **causal clauses** (note that in Mongolian, the sentence structure can't be changed as in English. With "учир" or "учраас" the reason is said first, then the statement [main clause] follows. If one wants to write the main clause first, then "Учир нь" is needed.)
- "учир" and "учраас" can be used interchangeably; "учраас" is a little stronger in its meaning
- always takes an **NDS** (ex. a, c-g)
- compare with the conjunctions "учир нь", "тийм учраас" and "яагаад гэвэл", which are used, when the main clause comes first.

a	Because I haven't read this book, I can't tell you anything about it.	Би энэ номыг уншаагүй учир түүний тухай танд юу ч хэлж чадахгүй.	Учраас / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
b	Because I don't have school today, I went to the library and read a book.	Би өнөөдөр хичээлгүй учир номын санд очиж ном уншив.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
c	Since the tickets were sold out, I didn't see the film.	Билет дууссан учраас би кино үзсэнгүй.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
d	We couldn't go to the celebration because our babysitter didn't come.	Бидний хүүхдүүдийг хардаг эмэгтэй ирээгүй учраас бид нар баярт явж чадсангүй.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
e	Because the speaker got ill, the meeting didn't take place.	Илтгэгч өвдсөн учир хурал болсонгүй.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
f	I don't want to drink tea now because I drank a lot in the morning.	Би өглөө их цай уусан учир одоо цай уумааргүй байна.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
g	Because my father had a lot of work yesterday, he didn't meet me.	Өчигдөр аав их ажилтай байсан учир надтай уулзаагүй.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл

2.2.2.2.28 "болохоор" = "because; since". (added on later)

- introduces **causal clauses**
- always takes an **NDS**; can be used together with the **RS**.

a	Because I don't know Japanese I talked in Mongolian.	Би япон хэл мэдэхгүй болохоор монголоор ярьсан.	Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл .. Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл / Өсгөл
---	---	---	---

b	After I get up in the morning, I do exercises.	Би өглөө боссоныхоо дараа биеийн тамир хийдэг.	Аманг / Өдг / нар / амтд / гэгдэг .. Өдг / боссоныхоо / хийдэг / б / өдг /
c	I'll meet you right after I get up tomorrow.	Би маргааш боссоныхоо дараа шууд тантай уулзана.	Аманг / нар / нар / боссоныхоо / .. Өдг / боссоныхоо / хийдэг / б / өдг /

2.2.2.2.14 "-сан + -ы дагуу" = "the way; in accordance with"

- introduces **modal clauses**
- always takes the **past NDS** "-сан" to serve as a conjunction
- very similar to "-санаар" (page 318) and "-сан(ы) ёсоор"

a	Everything happened the way I had thought it would.	Бүх юм миний бодож байсны дагуу болж өнгөрлөө.	Аманг / биед / бодож / .. Биед / боссоныхоо / бодож / болж / өнгөрлөө / б /
b	(They) did this task the way the teacher had said.	Энэ дасгалыг багшийнхаа хэлсний дагуу хийсэн.	Аманг / гүйл / .. Бид / боссоныхоо / бодож / нар / нар / гүйл / б /
c	The construction work finished in accordance with the time frame that had been given.	Барилгын ажил төлөвлөсний дагуу хугацаандаа дууссан.	Гүйл / боссоныхоо / бодож / боссоныхоо / .. Боссоныхоо / нар / боссоныхоо / б / боссоныхоо /

2.2.2.2.15 "-сан + -аас хойш" = "since; after"

- introduces **temporal clauses**
- the action of the subordinate clause indicates the **starting point of the time span**
- always takes the **past NDS** "-сан" to serve as a conjunction
- compare with "-саны дараа" (p. 313)

a	Since I saw you the last time, many years have passed.	Би тантай хамгийн сүүлд уулзсанаас хойш олон жил өнгөрчээ.	Боссоныхоо / .. Боссоныхоо / б / боссоныхоо / боссоныхоо / нар / нар /
b	I haven't met him since we came to Mongolia.	Бид Монголд ирснээсээ хойш түүнтэй уулзаагүй.	Боссоныхоо / боссоныхоо / нар / боссоныхоо / боссоныхоо / .. Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / б / боссоныхоо /
c	One year after he got to know his wife, he married her.	Тэр эхнэртэйгээ танилцсанаас хойш нэг жилийн дараа гэр бүл болсон.	Боссоныхоо / боссоныхоо / .. Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо /
d	They lived many years in this town after the war was over.	Тэд нар дайн дууссанаас хойш олон жил энэ хотод амьдарсан.	Боссоныхоо / боссоныхоо / .. Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо /

2.2.2.2.16 "-х хүртэл" = "until"

- introduces **temporal clauses**
- always takes the **future NDS** "-х" to serve as a conjunction
- very similar to the **limiting sVDS** "-гал" (p. 167)

a	I'll be here until I have finished my work.	Би ажлаа дуусах хүртэл энд байна.	Боссоныхоо / .. Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо /
b	We sat at the train station until the sun rose in the morning.	Бид галт тэрэгний буудал дээр өглөө нар мандах хүртэл суув.	Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / .. Боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо / боссоныхоо /

b	Each time he meets me, he asks about you.	Тэр надтай уулзах бүрдээ / болгондoo чамайг асуудаг.	(Эгнэлт / Үргэл) Зарлиг харгалдана! .. Ах! / Эх! / Өө! харгалдана! / Өө! / Өө!
c	Each time I return to my homeland, I meet with my childhood friends.	Би нутагтаа очих бүрдээ / болгондoo багынхаа найз нартай уулздаг.	Эн! / Өө! харгалдана! .. (Эгнэлт / Үргэл) Өө! / Эн! / Эн! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
d	Each time he came to school, he took a taxi.	Тэр хичээлдээ очих бүрдээ / болгондoo таксигаар ирдэг байсан.	Өө! / Өө! .. (Эгнэлт / Үргэл) Өө! / Өө! / Өө! Ах! / Эх! / Өө! / Өө! / Өө!

2.2.2.2.19 "-х + -тай зэрэг" = "as soon as; the moment ..."

- introduces **temporal clauses**
- the word "зэрэг" means 'at the same time' and indicates the **main idea** of this conjunction: two actions happen **at the same time** or **shortly after each other**
- similar to the sVDS "-магц" (p. 164) which demands an immediate succession of actions
- with a **common subject**, the **RS** is used (ex. d)

a	The moment we sat down, the meeting started.	Биднийг суухтай зэрэг л хурал эхлэв.	Хийгээг .. Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
b	As soon as he leaves, all work will come to a standstill.	Түүнийг явахтай зэрэг бүх ажил унтарна.	Харгалдана! .. Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
c	Please tell me as soon as your father comes.	Аавыгаа ирэхтэй зэрэг надад хэлээрэй.	Өө! / Өө! .. Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
d	Whenever she happens to see me she rattles away.	Тэр надтай уулзахтай зэрэг хамаг юмаа тоочдог.	Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!

2.2.2.2.20 "-(ж бай)х хооронд" = "while; before"

- introduces **temporal clauses**
- when used with the progressive tense "-ж бай-", it indicates a progressive action (ex. a-d)
- with a **common subject**, the **RS** is used (ex. d)
- when used in the form "-х хооронд", the action is still in the **future** and hasn't or couldn't take place yet

a	While it was raining , I did my homework.	Бороо орж байх хооронд би гэрийнхээ даалгаврыг хийсэн.	Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
b	A thief stole two expensive coats from our flat while we were watching a video .	Биднийг видео үзэж байх хооронд хулгвйч гэрээс 2 үнэтэй дээл авчихжээ.	Харгалдана! / Өө! / Өө! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
c	While we were living in Mongolia , many things changed in Germany.	Биднийг Монголд амьдарч байх хооронд Германд их юм өөрчлөгджээ.	Харгалдана! / Өө! / Өө! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!
d	While he was talking , he smoked.	Тэр ярьж байх хоорондoo тамхи татсан.	Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө! Өө! / Өө! / Өө! / Өө! / Өө!

2.2.3 Proword-Conjunctions

All of the following conjunctions contain a **proword** (mostly a demonstrative proword). That's why we call them 'proword-conjunctions'. Such conjunctions **refer to something which was mentioned before** (either one or more sentences). Therefore, such conjunctions are usually **placed at the beginning** of a new sentence. The only conjunction in this group that doesn't contain a demonstrative proword, is "учир нь". But the "нь" also refers to something mentioned before ("the reason for it being ...")

2.2.3.1 OVERVIEW OF PROWORD-CONJUNCTIONS

1	Мөн түүнчлэн ...	Мөн / Өөрөөр / Moreover, and also ...
2	Түүнээс гадна...	Мөн / Гадна / Өөрөөр / Besides, ...
3	Түүгээр ч барахгүй ... (Тэр ч байтугай ...)	Мөн / Үүн ч / Өөрөөр / Үүн ч / ... (Мөн / Үүн ч / Өөрөөр / ...)	... Furthermore, On top of that, ...
4	Тэгээд ... Ингээд ...	Мөн / Үүн / ... Мөн / Үүн / Then After that And so ...
5	Тэгэхлээр ... Ингэхлээр...	Мөн / Үүн / ... Мөн / Үүн / Consequently, ...
6	Тэгсэнээр ... Ингэснээр ...	Мөн / Үүн / ... / Мөн / Үүн / By doing this/that, As a result of this/that, ...
7	Эс тэгвэл ...	Мөн / Өөрөөр / Otherwise If not, ...
8	Тэгэхэд ...	Мөн / Өөрөөр / "As ... doing that..."
9	Тийнхүү ...	Мөн / Өөрөөр / Thus, ...
10	Тийм учраас ...	Мөн / Өөрөөр / Үүн / That's (the reason) why For this/that reason, ...
11	Учир нь ...	Мөн / Үүн / for because ...
12	Тийм болохоор...	Мөн / Өөрөөр / Өөрөөр / Therefore, ...
13	Хэдий тийм боловч ... (гэсэн ч гэсэн ...) (Тэглээ ч гэсэн ...)	Мөн / Өөрөөр / Өөрөөр / ... (Мөн / Үүн / Өөрөөр / ...) (Мөн / Үүн / Өөрөөр / ...)	... Nevertheless, Despite this/that, ...
14	Нөгөө талаас ...	Мөн / Өөрөөр / Өөрөөр / On the other hand, ...
15	Яагаад гэвэл...	Мөн / Өөрөөр / Өөрөөр / The reason for this is, for ...; ... because ...
16	Тэгсэн чинь ...	Мөн / Өөрөөр / Өөрөөр / But, you know, ...

2.2.3.2 USAGE OF PROWORD-CONJUNCTIONS

2.2.3.2.1 "(Мөн) түүнчлэн" = "Moreover; ... and also"

- usually connects **two sentences** (ex. a)
- when it connects two **predicate parts**, the verb takes an **NDS** and, instead of a period, there is a comma (ex.b)
- compare with p. 301 (non-predicate parts)

a	I came to Mongolia and made a lot of friends. Moreover , I learned many things about Mongolians.	Би Монголд ирээд олон найз нөхөлтэй болсон. Мөн түүнчлэн монголчуудын тухай их зүйл мэдэж авсан.	Ирээд найзтай .. Монголчуудын тухай олон янзын зүйл мэдэж авсан ..
b	This machine does language translations and also solves math problems.	Энэ машин хэлний орчуулга хийдэг. (Мөн) түүнчлэн тоо боддог.	(Хэл) орчуулга хийдэг .. Тэр хэлний тусгай тоо боддог.

2.2.3.2.2 "Түүнээс гадна" = "Besides; ... and moreover"

- connects either two sentences (ex. a) or two **predicate parts** (ex.b; the verb takes an **NDS**)
- literal translation: 'outside of that'

a	This summer I was very busy. Many guests came to my home, I renovated my apartment, and I went to the countryside. Besides , I was required to finish writing my book.	Би энэ зун их завгүй байсан. Манайд олон зочид ирсэн, байраа засварласан, хөдөө явсан. Түүнээс гадна би номоо бичиж дуусгах шаардлагатай байсан.	Олон янзын ажилтай .. Манай байртай зочид ирсэн, байраа засварласан, хөдөө явсан .. Түүнээс гадна би номоо бичиж дуусгах шаардлагатай байсан ..
b	Because he had slept badly, and moreover , he hadn't eaten proper food, he looked tired all day long.	Тэр муу унтсан, түүнээс гадна олигтой хоол идээгүй учраас бүтэн өдөржин ядруу харагдсан.	Муу унтсан .. Тэр муу унтсан учраас бүтэн өдөржин ядруу харагдсан ..

2.2.3.2.3 "Түүгээр ч барахгүй" = "Furthermore"

- connects **two sentences** (ex. a) or two **predicate parts** (ex. b-c; the verb takes an **NDS**)
- literal translation: 'by *that* it doesn't end'
- note the similar conjunction "тэр ч байтугай", which is even stronger in its meaning(ex. d); compare with page 307

a	I saw the president a couple of times. Furthermore , I met him once.	Би ерөнхийлөгчийг хэд хэдэн удаа харсан. Түүгээр ч барахгүй би нэг удаа түүнтэй уулзсан.	Хэд хэдэн удаа .. Би ерөнхийлөгчийг хэд хэдэн удаа харсан. Түүгээр ч барахгүй би нэг удаа түүнтэй уулзсан.
b	I know him well, because I worked together with him for many years, and furthermore , I live in the same building.	Би түүнтэй олон жил хамт ажилласан. Түүгээр ч барахгүй бид нар нэг байранд амьдардаг тул би түүнийг сайн мэднэ.	Би түүнтэй олон жил хамт ажилласан .. Би түүнтэй олон жил хамт ажилласан тул би түүнийг сайн мэднэ.

2.2.3.2.5 "Тэгэхлээр; Ингэхлээр" = "Consequently"

- connects **two sentences**
- literal translation: 'by doing it so' (compare with the sVDS "-хлаар")

a	Our lesson is over. Consequently , you may go home.	Бидний хичээл дууслаа. Тэгэхлээр та харьж болно.	Анхныг ан / анхныг өгснө / Бид / б / дуусал / анхныг ..
b	There are no planes flying to Sainshand. Consequently , we'll go by train.	Сайншанд руу онгоц нисдэггүй. Ингэхлээр бид галт тэргээр явна.	Уулсд анхныг бид / өгснө / Тэгэхлээр бид / .. Анхныг бид / Анхныг / бид / бид / бид /
c	Our house is close to the school. Consequently , I walk there most of the time.	Манайх сургуульд ойрхон. Тэгэхлээр би голдуу явган явдаг.	Тэгэхлээр .. Анхныг бид / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид / ..

2.2.3.2.6 "Тэгснээр; Ингэснээр" = "By doing this/that"

- connects a **longer paragraph** with a sentence.
- literal translation: 'by having done so'

a	By doing that , this problem will be solved once and for all.	Тэгснээр энэ асуудал бүрмөсөн шийдвэрлэгдэх болно.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /
b	As a result of this , the teaching quality of that particular school improved considerably.	Ингэснээр тус сургуулийн сургалтын чанар эрс дээшилсэн.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /

2.2.3.2.7 "Эс тэгвэл" = "Otherwise; If not"

- connects **two sentences** (ex. a) or two **predicate parts** (ex.b)
- literal translation: 'if (one) doesn't do this/that'
- compare with "эсвэл"

a	Go now. Otherwise I'll call the police.	Чи одоо яв. Эс тэгвэл би цагдаа дуудна.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /
b	We have to take a taxi. If not , we'll probably be late.	Бид таксигаар явах хэрэгтэй. Эс тэгвэл хожимдож магадгүй.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /

2.2.3.2.8 "Тэгэхэд" = "As ... doing that"

- connects **two sentences**
- the literal translation 'as ... doing that' is very clumsy in English. We would make one sentence instead, with a *clause expressing the "тэгэ"*.
- compare with "-хад" ('when'; 'as'; see p. 315)

a	When he came to my home early and asked for help , I agreed.	Тэр манайд эрт ирээд туслэхыг гуйсан. Тэгэхэд нь би зөвшөөрсөн.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /
b	When I went very late to his home , he was sleeping.	Би тэднийд маш орой очсон. Тэгэхэд тэр унгаж байсан.	Анхныг / бид / бид / бид / Анхныг / бид / бид / бид /

a	This is not a table.	Энэ - ширээ биш .	Тай - ширээг биш ..
b	I'm not a teacher, I am a student.	Би багш биш , оюутан байна.	Би биш биш, оюутан биш ..
c	I'm not the person responsible for this.	Би үүнийг хариуцдаг хүн биш .	Биш .. Би хэв / Өгөгдөл / Өгөгдөл
d	I don't find this film very interesting. ("To me this film is of no great interest.")	Энэ кино надад их сонирхолтой биш байна.	Сонирхолтой биш биш .. Тай / Тай / Тай
e	I don't like him. ("I am not good to him.")	Би түүнд сайн биш .	Би / Тай / Тай ..
f	My flat is not very far from here.	Манай гэр эндээс их хол биш .	Биш .. Тай / Тай / Тай
g	Nowadays, you can see many non-Mongolians in the streets of Ulaanbaatar.	Улаанбаатарын гудамжинд монгол биш хүмүүс их үзэгдэх болжээ.	Улаанбаатар .. Улаанбаатар биш биш биш Улаанбаатар биш биш биш
h	No, this is not mine.	Үгүй, энэ минийх биш .	Тай, Тай / Тай биш ..
i	I speak German, not Mongolian.	Би монголоор биш , германаар ярьдаг хүн.	Герман / Тай .. Би / Тай биш биш биш
j	Mother doesn't just sit around, so make your meal yourself!	Ээж зүгээр суугаа биш , чи өөрөө хоол хий.	Тай биш биш / Тай биш биш .. Тай биш биш биш биш биш биш
k	I don't read your books, so how should I know?	Би чиний ном уншдаг биш , яаж мэдэх юм вэ?	Тай биш биш биш биш биш .. Би биш биш биш биш биш биш
l	This book is not only an uninteresting , but also a totally unnecessary book.	Энэ бол сонирхолтой бишээр барахгүй шал хэрэггүй ном.	Тай биш биш биш биш биш .. Тай биш биш биш биш биш биш
m	We didn't know that he doesn't like candies. ("...that he isn't with <i>pleasure</i> in candies.")	Түүний чихэрт дуртай биш ийг бид нар мэдэхгүй байсан.	Тай биш биш биш биш биш .. Тай биш биш биш биш биш биш
n	-Is that your book? - No .	-Тэр чиний ном уу? - Биш .	- Биш .. - Тай биш биш биш биш
o	-Are you <i>Professor Dorj</i> ? - No, no .	-Та профессор Дорж мөн үү? - Бишээ .	- Биш .. - Тай биш биш биш биш
p	That's how it is! ("Is it not so?")	Ийм бишүү . (Ийм шүү дээ)	Тай биш биш ..
q	He came! ("Didn't he come?")	Тэр ирээ бишүү .	Тай / Тай биш биш ..
r	But he isn't Mongolian! How should he understand this?	Тэр ямар монгол хүн биш , үүнийг яаж ойлгох вэ дээ.	Тай / Тай биш биш биш биш биш .. Тай / Тай биш биш биш биш биш
s	You're not believing me at all !	Чи ямар надад итгээ биш дээ.	Тай .. Тай биш биш биш биш биш
t	They're not the ones to <i>ever</i> give you money!	Тэд нар чамд ямар мөнгө өгдөг биш дээ.	Тай биш биш биш биш .. Тай / Тай биш биш биш биш

2.3.2.2.2. Negative Particle "бус".

This particle has more **lexical** than grammatical meaning and serves almost like a derivational suffix. It is always added after *nouns* or *adjectives*. In English, the following lexical meanings can be expressed with this particle: **non-smoker, illegal, uninteresting, extraordinary**, etc. It can be **declined** (ex. c) and is widely used in literature.

a	In Mongolia there are many non-government organizations.	Монголд засгийн газрын бус байгууллага олон бий.	Өмнөдүгээр тэглэ / бус .. ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠵᠢᠰᠭᠢᠨ ᠭᠠᠵᠢᠷᠢᠨ ᠪᠤᠰᠤ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠭᠤᠯᠤᠭ᠎ᠠ ᠣᠯᠤᠨ ᠪᠢᠶᠢ.
b	I subscribe to the periodical publications through the post office, the non-periodical publications I buy at the kiosk.	Би тогтмол хэвлэлийг шуудангаар захиалж, тогтмол бус хэвлэлийг мухлагаас худалдаж авдаг.	ᠪᠢ ᠲᠣᠭᠲᠤᠮᠣᠯ ᠬᠡᠪᠯᠡᠯᠢᠢᠭ ᠰᠤᠬᠢᠠᠯᠵᠢ, ᠲᠣᠭᠲᠤᠮᠣᠯ ᠪᠤᠰᠤ ᠬᠡᠪᠯᠡᠯᠢᠢᠭ ᠮᠤᠬᠤᠯᠠᠭᠠᠰ ᠬᠤᠳᠠᠯᠳᠠᠵᠢ ᠠᠪᠳᠠᠭ.
c	He lived abroad illegally for many years.	Тэр гадаад оронд олон жил хууль бусаар амьдарч байсан.	ᠲᠡᠷ ᠭᠠᠳᠠᠭ ᠣᠷᠨᠳᠤ ᠣᠯᠤᠨ ᠵᠢᠯ ᠬᠤᠭᠤᠯᠢ ᠪᠤᠰᠠᠭᠠᠷ ᠠᠮᠢᠳᠠᠷᠴᠢ ᠪᠠᠶᠢᠰᠠᠨ.
d	Recently, that organization held its extraordinary congress.	Саяхан тус байгууллага ээлжит бус их хурлаа хийв.	ᠰᠢᠶᠠᠬᠠᠨ ᠲᠤᠰ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠭᠤᠯᠠᠭ᠎ᠠ ᠡᠭᠡᠯᠵᠢᠳᠤ ᠪᠤᠰ ᠢᠬᠤ ᠬᠤᠷᠯᠠᠠ ᠬᠢᠶᠢᠪ.
e	You know, all of us are non-party members.	Бид бүгдээрээ намын гишүүн бус хүмүүс билээ.	ᠪᠢᠳᠤ ᠪᠦᠬᠦᠳᠡᠭᠡᠷᠡᠭᠡᠢ ᠨᠠᠮᠤᠶᠢᠨ ᠭᠢᠰᠢᠭᠦᠨ ᠪᠤᠰ ᠬᠦᠮᠦᠦᠰᠤ ᠪᠢᠯᠡᠭᠡ.

2.3.2.2.3 Negative Particle "үйгүй".

This particle has two main functions:

2.3.2.2.3.1 After Nouns

When the particle "-гүй" appears with a *noun*, then it is translated as 'to be without ...'. In the same way as the "-тай" suffix sometimes expresses the meaning 'to be with ...', so also the particle "-гүй" can express 'to be without'. In this function, it has become a derivational suffix (see page 50, No.2). This becomes very evident in ex. g, where the noun is never used without the particle "гүй".

When the English translation is 'no', then the sentence always contains the verb 'to have'; the verb 'to be' demands the particle "биш"! With this particle, the conjunction 'and' is built (ex. i). In **poetry**, this particle is usually used **unshortened** (ex. j).

(nouns in *italics*)

a	I have no time . (<i>"I'm being without time."</i>)	Би завгүй байна.	ᠪᠢ ᠵᠠᠪᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠠᠨᠠ.
b	I have no desire . (<i>"I'm being without desire."</i>)	Би хүсэлгүй байна.	ᠪᠢ ᠬᠦᠰᠡᠯᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠠᠨᠠ.
c	I don't like 'banshi'-soup. (<i>"I'm without pleasure in 'banshi'-soup."</i>)	Би банштай шөлөнд дургүй.	ᠪᠢ ᠪᠠᠨᠰᠢᠭᠠᠢ ᠰᠡᠯᠡᠨᠳᠤ ᠳᠤᠷᠭᠦᠢ.
d	I don't need bread. (<i>"I'm without necessity of bread."</i>)	Надад талх хэрэггүй.	ᠨᠠᠳᠠᠳ ᠲᠠᠯᠬᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠦᠢ.
e	It musn't be that way! (<i>"Such being without a law."</i>)	Иям байх ёсгүй!	ᠢᠶᠠᠮ ᠪᠠᠶᠢᠬᠤ ᠡᠰᠭᠦᠢ!
f	It's impossible for me to meet him. (<i>"I am without the possibility of meeting him."</i>)	Би түүнтэй уулзах боломжгүй.	ᠪᠢ ᠲᠦᠭᠦᠨᠲᠡᠢ ᠤᠯᠤᠵᠢᠬᠤ ᠪᠣᠯᠣᠮᠵᠢᠭᠦᠢ.
g	I did this accidentally. (<i>"I did this without thinking."</i>)	Би үүнийг санамсаргүйгээр хийсэн.	ᠪᠢ ᠦᠨᠢᠶᠢᠭ ᠰᠠᠨᠠᠮᠰᠠᠷᠭᠦᠢᠭᠡᠷ ᠬᠢᠶᠢᠰᠢᠨ.

h	What an unlucky person I am! ("person without luck")	Би ямар азгүй хүн бэ!	Би ямар тал талд байсан эц --
i	I worked day and night.	Би өдөр шөнөгүй ажилласан.	Би өдөр төгс талд ажигласан ..
j	To be without knowledge is this life's suffering.	Эрдэм үгүй бол энэ насны зовлон.	Төгсгүй .. Талд талд эц тал талд б

2.3.2.2.3.2 After Verbs

The verbs always demand an **NDG**. These suffixes can either have the function of a TTS (ex. a-g), or they can serve as attributes (ex. h-l).

Note that this particle is **no true particle**, because it has a lexical meaning ('absence, lack'). Therefore it can be declined (ex. j). Together with *certain verbs*, it can build new verbs:

"үгүй бай-" = to be absent (ex. k)

"үгүй хий-" = to spend, to use up, to destroy (ex. l)

"үгүй бол-" = to die (ex. m).

The **unshortened** particle can be used by itself, meaning 'to not be, to not exist; no' (ex. n-p).

The expression "...-гүй (бол) болохгүй" can be translated as 'must' (ex. q).

Notice that this particle is used to build the **conjunction** 'whether ... or not' (ex. r).

a	He didn't come yesterday.	Тэр очигдөр ирээгүй.	Тал талд талд талд талд ..
b	I couldn't do this.	Би үүнийг хийж чадсангүй.	Би тал () талд талд талд ..
c	My older brother hasn't left for the countryside.	Манай ах хөдөө явсангүй.	Тал талд талд талд талд ..
d	Smoking is not allowed here.	Энд тамхи татаж болохгүй.	Талд талд талд талд талд ..
e	I will probably never learn Chinese.	Би хятад хэлийг хэзээ ч суралгүй байх.	Талд талд талд .. Би талд талд талд талд талд
f	Don't you have bread?	Чамд талх байхгүй юу?	Талд .. Талд талд талд талд талд
g	I don't get up early.	Би эрт босдоггүй.	Би талд талд талд ..
h	People who don't smoke get few illnesses.	Тамхи татдаггүй хүнд өвчин бага тусдаг.	Талд талд талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
i	There is no benefit in talking again and again to someone who doesn't understand me. ("No matter how often I talk with a person that doesn't understand me, it's without benefit.")	Намайг ойлгохгүй хүнтэй би хичнээн яриад ч нэмэргүй.	Талд .. Би талд талд талд талд талд
j	Many people came to my home in my absence.	Миний үгүйс олон хүн манайд очсон.	Тал талд .. Талд талд талд талд талд талд
k	He was absent in yesterday's meeting.	Өчигдрийн цуглаан дээр тэр үгүй байв.	Талд талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
l	We <i>spent</i> all our money within a few days.	Бид хэдхэн хоногийн дотор бүх мөнгөө үгүй хийсэн.	Талд талд талд талд талд .. Талд талд талд талд талд талд

m	In the year of the Pig, the Great Khaan deceased .	Гахай жил Их Хаан үгүйс болов.	Өлөгч .. ᠭᠢᠭᠦᠢ ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ
n	There is not one person whatsoever who doesn't like money.	Мөнгөнд дургүй хүн нэг ч үгүйс. (нэг ч байхгүй)	ᠬᠠᠨᠢ ᠵᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ .. ᠮᠣᠩᠭᠣᠨᠳᠤ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ
o	-Do you have a family? -No.	-Та гэр бүлтэй юү? -Үгүйс.	- ᠬᠠᠨᠢ .. - ᠠᠨᠢ / ᠠᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨᠢ ᠠᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ
p	-Do you speak Mongolian? -Oh, no!	-Та монголоор ярьдаг уу? -Үгүйс дээ.	- ᠬᠠᠨᠢ ᠵᠢᠨᠢ .. - ᠠᠨᠢ / ᠮᠣᠩᠭᠣᠨᠳᠤ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ
q	I must go now.	Би явахгүйс (бол) болохгүйс.	ᠪᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ ᠵᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ ..
r	I don't know whether he came or not .	Тэр ирсэн үү, үгүйс юү гэдгийг би мэдэхгүйс.	ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠬᠠᠭᠠᠨ .. ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ / ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢᠨᠢ

2.3.2.2.3.3 Note to the Word "алга"

Similar to "гүйс", this particle also has its own lexical meaning, i.e., strictly speaking, it is **not a true particle**. It can't be declined. In ex. c, "алга" is part of a fixed expression. Together with the particle "даа" it expresses that one is joking or happy (ex. d). With the particle "л" it expresses 'still not' (ex. e-f).

a	I have no money.	Надад мөнгө алга.	ᠨᠠᠳᠠᠳᠤ ᠮᠥᠩᠭᠦ ᠠᠯᠭᠠ.
b	There is nothing to be afraid of.	Айж цочих юм алга.	ᠠᠶᠢᠵᠢ ᠴᠣᠵᠢᠬᠢ ᠵᠣᠮ ᠠᠯᠭᠠ.
c	My bag has disappeared .	Миний цунх алга болчихжээ.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠴᠤᠨᠬᠢ ᠠᠯᠭᠠ ᠪᠣᠯᠴᠢᠬᠢᠵᠡᠵᠡ.
d	I don't have anything!	Надад юу ч алга даа.	ᠨᠠᠳᠠᠳᠤ ᠵᠣᠸᠢ ᠴᠢ ᠠᠯᠭᠠ ᠳᠠᠭᠠ.
e	He is still not here.	Тэр одоо хүртэл алга л байна.	ᠲᠡᠷ ᠣᠳᠤ᠎ᠠ ᠬᠢᠷᠲᠡᠯᠢ ᠠᠯᠭᠠ ᠯᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.
f	There is still no news from him.	Түүнээс ойрдоо сураг алга л байна.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠡᠰᠢ ᠣᠶᠢᠷᠳᠣ᠎ᠠ ᠰᠤᠷᠠᠭ ᠠᠯᠭᠠ ᠯᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.

2.3.2.2.4 Negative Particle "үл"

This particle is mainly used **before** verbs with an NDS, which are **attributes** to a noun (ex. a-c). In English there are many different translations. Furthermore, it can be used like "эс" before verbs with a VDS (ex. e-g). With some verbs (with a TTS; mainly "-на") it appears in a **fixed expression** in written language and has an official tone: бол-, зөвшөөр-, ойлшоо-, ойлго- (ex. h-l).

a	Are there many illiterates in Mongolia? ("... letters not knowing people...")	Монголд бичиг үсэг үл мэдэгч хүн олон байна уу?	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳᠤ ᠪᠢᠴᠢᠭ ᠦᠰᠡᠭ ᠦᠯᠠ ᠮᠡᠳᠡᠭᠢᠴᠢ ᠬᠢᠨ ᠣᠯᠣᠨ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠤ?
b	In this book (they) write about an invisible person. ("... not being seen person...")	Энэ номонд үл үзэгдэгч хүний тухай бичсэн байна.	ᠡᠨᠢ ᠶ᠋ᠢᠨᠢ ᠨᠣᠮᠣᠨᠳᠤ ᠦᠯ ᠦᠵᠡᠭᠡᠳᠡᠭᠢᠴᠢ ᠬᠢᠨᠢ ᠲᠤᠬᠤᠶᠢ ᠪᠢᠴᠢᠰᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.
c	There is a misunderstanding between them. ("... a state of not understanding each other...")	Тэдний хооронд үл ойлголцох байдал бий болжээ.	ᠲᠡᠳᠤᠨᠢᠶ᠋ᠢ ᠬᠣᠣᠷᠣᠨᠳᠤ ᠦᠯ ᠣᠶᠢᠯᠭᠣᠯᠴᠣᠬᠢ ᠪᠠᠶᠢᠳᠠᠯ ᠪᠢᠶᠢ ᠪᠣᠯᠵᠡᠵᠡ.

2.3.2.3.5 Modal Particle "МӨН".

This particle **always** serves as a **copula**, thus, it always follows a **noun** (ex. a-e). It's also used in **fixed expressions** (ex. f-g).

a	I AM a foreigner!	Би бол гадаадын иргэн МӨН .	Би бол гадаадын иргэн мөн..
b	This IS my book!	Энэ миний ном МӨН .	Энэ миний ном мөн..
c	Is she really your younger sister?	Тэр таны төрсөн дүү мөн үү?	Тэр таны төрсөн дүү мөн үү?
d	This is indeed the result of his scientific work.	Энэ бол түүний эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүн МӨН .	Энэ бол түүний эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүн мөн.
e	This is a hotel! (I just found it out)	Энэ зочид буудал МӨН байна.	Энэ зочид буудал мөн байна.
f	Wow , this dress is terrific indeed!	Энэ хувцас МӨН ч сайхан шүү.	Энэ хувцас мөн ч сайхан шүү.
g	Well , this dress is also nice .	Энэ хувцас МӨН л сайхан.	Энэ хувцас мөн л сайхан.

2.3.2.3.6 Modal Particle "Билээ/лээ".

This particle derived from the **defective auxiliary verb** "bü-" and is, therefore, no true particle. It expresses **statements that are remembered to be told** to others. In ex. f-g, it serves as a **copula** after a **noun**. Usually it follows verbs with an NDS (ex. a-c) or the shortened form of "-жээ" → "-ж" (ex. d-e). The particle "лээ" is the shortened form of "билээ" which explains why it is not complying with vowel harmony. It's rarely used, mainly in the modal construction "юм байна лээ" (see page 203).

a	You know , two years ago I came to Mongolia.	Би хоёр жилийн өмнө Монголд ирсэн Билээ .	Би хоёр жилийн өмнө Монголд ирсэн билээ.
b	What was your name again?	Таны нэрийг хэн гэдэг Билээ?	Таны нэрийг хэн гэдэг билээ?
c	Oh yes, I remember , he wasn't helping me at that time.	Тэгэхэд тэр надад туслээгүй Билээ .	Тэгэхэд тэр надад туслээгүй билээ.
d	Oh yes , it has been very interesting in Mongolia.	Монголд их сонирхолтой байж Билээ .	Монголд их сонирхолтой байж билээ.
e	Yes, I remember , when you came to Mongolia, the food situation was very difficult.	Та нарыг ирэхэд Монголд хүнсний зүйл хэцүү байж Билээ .	Та нарыг ирэхэд Монголд хүнсний зүйл хэцүү байж билээ.
f	Oh yes , that's a very good book.	Энэ бол маш сайн ном Билээ .	Энэ бол маш сайн ном билээ.
g	Oh yes , his wife is a very intelligent person.	Түүний эхнэр их ухаантай хүн Билээ .	Түүний эхнэр их ухаантай хүн билээ.

2.3.2.3.8 Modal Particle "даг!"

This particle has - like "can" - derived from the defective auxiliary verb "а-" and is, as such, **no true particle**. It expresses that the speaker is quite sure about something and follows verbs with an **NDS** (ex. a,c-f) or the **future TTS** "-на" (ex. b). It can be used in combination with other particles, e.g. with "шүү" and expresses then that one **assumes** something for which there is **circumstantial evidence** (ex. in parentheses).

a	I think it will rain heavily tonight. (Tonight it's likely to rain heavily.)	Өнөө шөнө их бороо орох даг (шүү).	Тал .. Талд талд талд талд талд талд
b	I think he'll come now every minute. (Probably he'll come now every minute.)	Тэр гэнэт ороод ирэх дэг (шүү).	Тал тал .. Талд талд талд талд талд талд
c	They're likely to finish their job now.	Тэд нар одоо ажлаа дуусгаж байгаа даг шүү.	Талд талд талд талд талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
d	Well then, my father seems to have come from the countryside.	Аав хөдөөнөөс ирсэн дэг шүү.	Талд талд талд талд талд талд ..
e	Oh dear, it seems to be over now.	Одоо өнгөрсөн даг шүү.	Талд талд талд талд талд талд ..
f	Well, that's about what was said. (very colloquial)	Тэгэж хэлж ярьсан юм даг уу даа.	Тал тал .. Талд талд талд талд талд талд

2.3.2.3.9 Modal Particle "биз!"

This particle expresses an **assumption**. Following a verb with the **TTS** "-на", it expresses **indifference** (ex. a-b). Following a verb with an **NDS**, it could be translated using a **tag question** (ex. c-e). As a **copula**, it equates **nouns** or **adjectives** (ex. f-g). Sometimes the final vowel (only evident in Classical Script) is **stressed** (ex. f).

a	You will excuse me, won't you. I really don't have time.	Та уучилна биз, би үнэхээр завгүй байна.	Талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
b	-When will he come? -I don't know exactly, he might come tomorrow.	-Тэр хэзээ ирэх вэ? -Би сайн мэдэхгүй байна. Маргааш ирэх биз.	Талд талд талд талд .. -Талд талд талд талд талд талд .. -Талд талд талд талд талд талд
c	Today it's a nice day, isn't it?	Өнөөдөр сайхан өдөр байгаа биз дээ?	Талд талд талд талд талд талд ..
d	You've met him, haven't you?	Та түүнтэй уулзсан биз дээ?	Талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
e	You met him yesterday, didn't you?	Та өчигдөр түүнтэй уулзсан биз дээ?	Талд талд .. Талд талд талд талд талд талд
f	That's probably true.	Энэ үнэн бизээ.	Талд талд талд ..
g	You're not Mr. Baatar, are you?	Та Баатар гуай биш биз?	Талд талд талд талд талд талд ..

2.) Combinations of particles:

a	I told you, he is an angry person! (You should have known better)	Тэр ууртай ШҮҮ ДЭЭ	Аах! Ингээдэд яах ч! "
b	My, he really is an angry person! (You couldn't know)	Тэр ууртай ЮМ ШҮҮ ДЭЭ	Аах! Ингээдэд гэдэг яах ч! "
c	Yes, he really is an angry person!	Тэр ууртай ЮМ ДАА	Аах! Ингээдэд гэдэг ч! "
d	He seems to be an angry person.	Тэр ууртай ЮМ АА ДАА	Аах! Ингээдэд гэдэг нь ч! "
e	Don't you know, what angry person he is!	Тэр ямар ууртай БИЛЭЭ ДЭЭ	Аах! Гэдэг ингээдэд бие ч! "
f	He is an angry person, then, isn't he?	Тэр ууртай БИЗ ДЭЭ	Аах! Ингээдэд бие ч! "
g	He might be angry, you know.	Тэр уурлах ВИЙ ДЭЭ	Аах! Ингээдэд эх ч! "
h	I think, you know, that he is an angry person.	Тэр ууртай хүн ШИВ ДЭЭ	Аах! Ингээдэд (гэдэг яах) ч! "
i	Yes indeed, he is an angry person.	Тэр ууртай ЮМ БИЛЭЭ	Аах! Ингээдэд гэдэг бие ч! "
j	But he isn't an angry person! (Why did he have a heart attack?)	Тэр уургүй ЮМСАН	Аах! Ингээдэд гэдэг яах ч! "
k	I know for sure that he is an angry person.	Тэр ууртай ЮМДАГ	Аах! Ингээдэд гэдэг чанар ч! "
l	He seems to be an angry person, doesn't he?	Тэр ууртай ЮМ ШИВ?	Аах! Ингээдэд гэдэг яах ч!
m	You know, he really is a very angry guy! (for situations, where someone is pleading with words and gesture)	Тэр их ууртай ЮМ БАЙНА ШҮҮ ДЭЭ	Билэг яах ч! " Аах! Гэдэг ингээдэд гэдэг

2.3.2.4 FOCUS PARTICLES

The focus particles **form** together with the word they follow, **the focus of the sentence**. It's this focus that gets the **attention**. Some of these focus particles can **express the relationship** they have to the **contextual statement of the whole sentence**. This statement, resp. the theme of the sentence, is sometimes given without being expressed in words. The focus particles indicate whether the focus of the sentence **include** (= additive) or **exclude** (= restrictive) other things.

Examples:

- 1.) **BAATAR** is ill. Баатар **бол** өвчтэй байна. -> **neutral** focus particle
 2.) **Also Baatar** is ill. Баатар **ч** өвчтэй байна. -> **additive** focus particle
 3.) **Only Baatar** is ill. Баатар **л** өвчтэй байна. -> **restrictive** focus particle

Explanation:

In all of the above sentences, Baatar is the focus. But from the **context** it's clear that there are **other people** involved. The question then is: Are the others ill or not? i.e., how is the relationship between Baatar (and the theme 'illness') and the other people? The additive particle "ч" indicates, that there are other ill people besides Baatar. Baatar is included. Such sentences are, therefore, translated as 'also/even'. The restrictive particle "л" indicates that the others are not ill. Baatar is excluded. Therefore, it's translated as 'only, solely, alone'.

We refer at this place to the **publication** of Mr. Mizuno Masanori "*Particles in Modern Mongolian: ч, л*", which tackles the problems of the focus particles in a very detailed manner.

2.3.2.4.1 Neutral Focus Particle "бол"

This particle has 2 functions:

- 1.) It serves as a **copula** and **subject indicator**. It can be omitted in colloquial language, because the sentence structure is made clear by either intonation or a pause (ex. a-c).
- 2.) Subjects (ex. d) or objects (ex. e-f) are **emphasized** with it; rarely attributes (ex. g).

a	I am a Mongolian.	Би (бол) монгол хүн.	Би бол монгол хүн ..
b	She is a teacher.	Тэр (бол) багш.	Тэр бол багш ..
c	This is very correct.	Энэ (бол) маш зүйтэй.	Энэ бол маш зөв ..
d	The Germans keep strictly to the time.	Герман хүн бол цагийг нарийн баримталдаг.	Германчууд бол .. Цагийг зөв хэрхэн хэрхэн ..
e	For the Germans, time is the most precious thing.	Герман хүнд бол цаг хамгийн чухал зүйл.	Германчууд бол цагийг .. Цагийг зөв хэрхэн хэрхэн ..
f	To a foreigner I won't get married.	Би гадаадын хүнтэй бол суухгүй.	Би гадаадын хүнтэй .. Би гадаадын хүнтэй бол суухгүй ..
g	The mountain's summit, the water's source, that's the MPRP!	Уулсын бол оргил нь Усны бол боргил нь МАХН билээ.	Уул бол оргил нь .. Уул бол оргил нь .. Уул бол оргил нь ..

2.3.2.4.2.5 Expressing "even/ too!"

The particle is widely used in this function. A common translation would be 'even/too', but that's not always the most appropriate one. The reader should keep in mind what is written about the **general meaning** of this additive particle. In these examples, **different** parts of speech are the **focus** of the sentences.

Explanation to the examples:

- ex. a-f: it depends on the context, whether 'even' (хүртэл) or 'also' ("бас") is meant.
 ex. g: **double usage** intensifies the meaning
 ex. h: often followed by "гэсэн"; this changes the meaning only slightly
 ex. i-l: often the particle simply **emphasizes** the focus; in English this would be achieved with intonation
 ex. m-n: the particle indicates that something **follows**. The statement is in **relationship** with whatever follows (**additive**); see opposite meaning with particle "л"

a	Also/Even you didn't come today.	Өнөөдөр та ч ирсэнгүй.	ᠡᠨᠡᠭᠡᠳᠦᠷ ᠲᠠ ᠴ ᠢᠷᠰᠡᠩᠭᠦᠢ. ..
b	Also/Even today you didn't come.	Өнөөдөр ч та ирсэнгүй.	ᠡᠨᠡᠭᠡᠳᠦᠷ ᠴ ᠲᠠ ᠢᠷᠰᠡᠩᠭᠦᠢ. ..
c	Even/Also this book is good.	Энэ ном ч сайн.	ᠡᠨᠢ ᠨᠣᠮ ᠴ ᠰᠠᠶᠢᠨ. ..
d	Even/Also this book is good.	Энэ ч ном сайн.	ᠡᠨᠢ ᠴ ᠨᠣᠮ ᠰᠠᠶᠢᠨ. ..
e	Even/Also I will go.	Би ч явна. (Би бас явна./ Би хүртэл явна.)	ᠪᠢ ᠴ ᠶᠠᠨᠠ. (ᠪᠢ ᠪᠠᠰ ᠶᠠᠨᠠ./ ᠪᠢ ᠬᠦᠷᠲᠡᠯ ᠶᠠᠨᠠ.)
f	Even/Also I will go to Mongolia.	Би ч Монголд очно. (Би бас Монголд очно./ Би хүртэл Монголд очно.)	ᠪᠢ ᠴ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳ ᠣᠴᠢᠨᠠ. (ᠪᠢ ᠪᠠᠰ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳ ᠣᠴᠢᠨᠠ./ ᠪᠢ ᠬᠦᠷᠲᠡᠯ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠳ ᠣᠴᠢᠨᠠ.)
g	I too want to go to the 'sum'.	Би ч бас өнөөдөр суман дээр очъя.	ᠪᠢ ᠴ ᠪᠠᠰ ᠡᠨᠡᠭᠡᠳᠦᠷ ᠰᠤᠮᠠᠨ ᠳᠡᠭᠦᠷ ᠣᠴᠢᠶᠡ. .. ᠪᠢ ᠴ ᠪᠠᠰ ᠡᠨᠡᠭᠡᠳᠦᠷ ᠰᠤᠮᠠᠨ ᠳᠡᠭᠦᠷ ᠣᠴᠢᠶᠡ.
h	Also I speak a bit of German.	Би ч гэсэн Германаар жаахан ярьдаг.	ᠪᠢ ᠴ ᠭᠡᠰᠢᠨ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠠᠭᠠᠷ ᠵᠠᠶ᠋ᠬᠠᠨ ᠶᠠᠷᠢᠳᠠᠭ. .. ᠪᠢ ᠴ ᠭᠡᠰᠢᠨ ᠭᠡᠷᠮᠠᠨᠠᠭᠠᠷ ᠵᠠᠶ᠋ᠬᠠᠨ ᠶᠠᠷᠢᠳᠠᠭ.
i	THIS HERE is OK. (there could be a worse situation)	Энэ ч гайгүй.	ᠡᠨᠢ ᠴ ᠭᠠᠶᠢᠭᠦᠢ. .. ᠡᠨᠢ ᠴ ᠭᠠᠶᠢᠭᠦᠢ.
j	If I had been there, I would have saved even Dorj .	Би ч тэнд байсансан бол Доржийг ч аварч болох байсансан.	ᠪᠢ ᠴ ᠲᠡᠨᠳ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨᠰᠠᠨ ᠪᠣᠯ ᠳᠣᠷᠵᠢᠶᠢᠭ ᠴ ᠠᠪᠠᠷᠴ ᠪᠣᠯᠣᠬ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨᠰᠠᠨ. .. ᠪᠢ ᠴ ᠲᠡᠨᠳ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨᠰᠠᠨ ᠪᠣᠯ ᠳᠣᠷᠵᠢᠶᠢᠭ ᠴ ᠠᠪᠠᠷᠴ ᠪᠣᠯᠣᠬ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨᠰᠠᠨ.
k	Not ALL OF US are good. There are also bad people in our group.	Бид цөмөөрөө ч сайн биш. Манай группэд бас муу хүн байгаа.	ᠪᠢᠳ ᠴᠡᠮᠡᠭᠡᠷᠡᠭᠡ ᠴ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠪᠢᠰᠢ. ᠮᠠᠨᠠᠶ ᠭᠢᠷᠭᠢᠭᠢᠳ ᠪᠠᠰ ᠮᠤᠤ ᠬᠦᠨ ᠪᠠᠶᠭᠠᠭᠠ. .. ᠪᠢᠳ ᠴᠡᠮᠡᠭᠡᠷᠡᠭᠡ ᠴ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠪᠢᠰᠢ. ᠮᠠᠨᠠᠶ ᠭᠢᠷᠭᠢᠭᠢᠳ ᠪᠠᠰ ᠮᠤᠤ ᠬᠦᠨ ᠪᠠᠶᠭᠠᠭᠠ.
l	Listen then, I know you and YOU know me.	Би ч таныг танина, та ч намайг танина шүү дээ.	ᠪᠢ ᠴ ᠲᠠᠨᠢᠶᠢᠭ ᠲᠠᠨᠢᠨᠠ, ᠲᠠ ᠴ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ ᠲᠠᠨᠢᠨᠠ ᠰᠢᠦᠦ ᠳᠡᠭᠡ. .. ᠪᠢ ᠴ ᠲᠠᠨᠢᠶᠢᠭ ᠲᠠᠨᠢᠨᠠ, ᠲᠠ ᠴ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭ ᠲᠠᠨᠢᠨᠠ ᠰᠢᠦᠦ ᠳᠡᠭᠡ.
m	I worked A LOT . Now I'm very tired.	Их ч ажиллалаа. Одоо их ядарлаа.	ᠢᠬᠦ ᠴ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠯᠠᠭᠠ. ᠣᠳᠡᠤ ᠢᠬᠦ ᠶᠠᠳᠠᠷᠠᠯᠠᠭᠠ. .. ᠢᠬᠦ ᠴ ᠠᠵᠢᠯᠢᠯᠠᠯᠠᠭᠠ. ᠣᠳᠡᠤ ᠢᠬᠦ ᠶᠠᠳᠠᠷᠠᠯᠠᠭᠠ.
n	I've seen SO MANY things. ...	Би их ч юм үзлээ.	ᠪᠢ ᠢᠬᠦ ᠴ ᠵᠣᠮ ᠦᠵᠢᠯᠡᠭᠡ. ᠪᠢ ᠢᠬᠦ ᠴ ᠵᠣᠮ ᠦᠵᠢᠯᠡᠭᠡ.

2.3.2.4.2.6 Comparison of Functions

a	Let me go too.	Би ч явъя.	Би ч явъя.
b	I also want to go.	Би ч бас явъя.	Би ч би ч явъя.
c	Even I want to go.	Би ч явъя.	Би ч явъя.
d	Even I want to go.	Би ч хуртэл явъя.	Би ч хуртэл явъя.
e	I'd better go.	Би ч явъя.	Би ч явъя.
f	Both, YOU and I will go.	Би ч та ч явна.	Би ч та ч явна.
g	Everybody may go. (Whosoever)	Хэн ч явж болно.	Хэн ч явж болно.
h	Nobody may go.	Хэн ч явж болохгүй.	Хэн ч явж болохгүй.
i	Even if I went, the situation wouldn't change.	Би явсан ч гэсэн байдал өөрчлөгдөхгүй.	Би явсан ч гэсэн байдал өөрчлөгдөхгүй.
j	Nevertheless, I'll go.	Тэгсэн ч би явна.	Тэгсэн ч би явна.
k	Boy, I really went to a terrific town.	Би мөн ч гоё хотод очсон доо.	Би мөн ч гоё хотод очсон доо.
l	I've gone VERY far! ...	Би их ч хол явлаа. ...	Би их ч хол явлаа. ...

2.3.2.4.3 Restrictive Focus Particle "л"

The focus particle "л" has a wide usage. We'll look into the most important functions.

2.3.2.4.3.1 Functions

Explanations to the examples:

- ex. a-f: different parts of speech are the *focus* of the sentence
- ex. g-l: the particle is part of a **fixed expressions**, using mainly **verbs** with a **VDS**; sometimes the meanings vary only slightly and make only sense within the whole context.
- ex. m-n: meaning 'I for my part .../What concerns me ...'
- ex. p: compare with ex. 3a-b of the following table
- ex. q: compare with ex. 4a-b of the following table
- ex. r-t: note the **construction**: interrogative proword + "л" + "...-в гэж"

a	Only this book is good.	Энэ ном л сайн.	Энэ ном л сайн.
b	Only this book is good.	Энэ л ном сайн.	Энэ л ном сайн.
c	Only I want to go./Let me go alone.	(Ганцхан) би л очье.	(Ганцхан) би л очье.
d	Today only you didn't come.	Өнөөдөр та л ирсэнгүй.	Өнөөдөр та л ирсэнгүй.
e	Only today you didn't come.	Өнөөдөр л та ирсэнгүй.	Өнөөдөр л та ирсэнгүй.
f	The whole day he reads only books. He doesn't do anything else.	Тэр өдөржин ном л уншдаг. Өөр юу ч хийдэггүй.	Тэр өдөржин ном л уншдаг. Өөр юу ч хийдэггүй.
g	He just came here, took a book and left.	Тэр энд ирээд л ном аваад явлаа.	Тэр энд ирээд л ном аваад явлаа.
h	He keeps coming to this place.	Тэр энд ирээд л байна.	Тэр энд ирээд л байна.

i	<i>Well yes, he has come here, (but ...)</i>	Тэр энд ирсэд (л) байна л даа.	Тэр энд ирсэд л байна л даа.
j	<i>I'm still reading this book.</i>	Би энэ номыг уншсаар л байна.	Би энэ номыг уншсаар л байна.
k	<i>He came here. (indifferent attitude)</i>	Тэр энд ирсэн л байна.	Тэр энд ирсэн л байна.
l	<i>Well then, sit down. (reluctantly) Please do sit down. (very polite)</i>	Та суу л даа.	Та суу л даа.
m	<i>Well, I can't translate this.</i>	Би л үүнийг орчуулж чадахгүй юм байна.	Би л үүнийг орчуулж чадахгүй юм байна.
n	<i>I for my part will leave tomorrow.</i>	Би л маргааш явна.	Би л маргааш явна.
o	<i>This, exactly THIS (I) probably need.</i>	Энэ, энэ л хэрэгтэй байж магадгүй.	Энэ, энэ л хэрэгтэй байж магадгүй.
p	<i>Well, this dress is also nice.</i>	Энэ хувцас мөн л сайхан.	Энэ хувцас мөн л сайхан.
q	<i>So, I've seen a lot of things. (talking is over)</i>	Би их л юм үзлээ.	Би их юм үзлээ.
r	<i>I can't imagine someone giving him money.</i>	Хэн л түүнд мөнгө өгөв гэж.	Хэн л түүнд мөнгө өгөв гэж.
s	<i>Now, Dorj will not find a single thing.</i>	Дорж юу л олж ирэх гэж.	Дорж юу л олж ирэх гэж.
t	<i>It's impossible that he should be a solid person.</i>	Тэр ямар л олигтой хүн байв гэж.	Тэр ямар л олигтой хүн байв гэж.

2.3.2.4.3.2 Comparison with Particle "ч."

1a	Let ME go too./Even I want to go./I'd better go.	Би ч явъя.	Би ч явъя.
1b	Only I want to go./Let ME go alone./I for my part want to go.	Би л явъя.	Би л явъя.
2a	<i>Everybody</i> may go.	Хэн ч явж болно.	Хэн ч явж болно.
2b	<i>I can't imagine someone</i> giving him money.	Хэн л түүнд мөнгө өгөв гэж.	Хэн л түүнд мөнгө өгөв гэж.
3a	<i>Wow, this dress is terrific indeed!</i>	Энэ хувцас мөн ч сайхан шүү.	Энэ хувцас мөн ч сайхан шүү.
3b	<i>Well, this dress is also nice.</i>	Энэ хувцас мөн л сайхан.	Энэ хувцас мөн л сайхан.
4a	I've seen A LOT OF things. (one starts talking)	Би их ч юм үзлээ. ...	Би их ч юм үзлээ. ...
4b	<i>So, I've seen A LOT OF</i> things. (theme finished)	Би их л юм үзлээ.	Би их л юм үзлээ.
5a	All of us are not good.	Бид цөмөөрөө сайн биш.	Бид цөмөөрөө сайн биш.
5b	Not ALL OF US are good.	Бид цөмөөрөө ч сайн биш.	Бид цөмөөрөө ч сайн биш.
5c	ALL OF US are not good.	Бид цөмөөрөө л сайн биш.	Бид цөмөөрөө л сайн биш.

2.4 INTERJECTIONS

The interjections (Latin 'interiectio' = 'to throw in between') are a group of words that have **no lexical or grammatical meanings in themselves**. They are not, like other words, integrated in the sentence, but could stand almost anywhere (see Latin name). Usually though, they are placed at the beginning of the sentence or build a sentence on their own. They can be **repeated or combined** with other interjections or particles. All true interjections are **passive roots**, i.e., they haven't derived from other words. On the contrary, **other words have derived** from them (e.g. "урай" [hurrah] → "урайла-" [to shout hurrahs]; "ёо" [ouch!] → "ёоло-" [to moan, to groan]). Their **main function** is to **express human feelings**. Furthermore, and that's **very important in Mongolia**, interjections are used in every day life of **animal husbandry**.

2.4.1 Interjections of Emotions

These interjections can be divided into **semantic subgroups**. One and the same interjection can have many different translations, as people are free to use such **abstract** words according to their mood and liking (just imagine the English interjection 'ah' and everything it expresses).

For these reasons, there are **no fixed rules** and the following table is only meant to be a rough guideline. In this table we have also included interjections that are **not true interjections** because they are members of another group of parts of speech (e.g. "яанаа" = verb, "тийм дээ" = proword + particle). But they function like interjections. We have marked such interjections with an asterisk (*). Grammar is not very important when talking about emotions, therefore, we advise the learner not to try to study the **Mongolian grammar** with this chapter!

2.4.1.1 OVERVIEW OF INTERJECTIONS OF EMOTIONS

1. Understanding, Exclamation:

за	ᠵᠠ
----	----

2. Agreement, Pleasure

за	ᠵᠠ	уухай (ухай)	ᠤᠤᠬᠠᠢ	ай даа	ᠠᠢ ᠳᠠᠭ	аяа	ᠶᠠᠶᠠ
өөө	ᠡᠡᠭᠡ	ТИЙМ ДЭЭ *	ᠲᠢᠶᠢᠮᠳᠡᠭᠡ	ашгүй дээ *	ᠠᠰᠢᠭᠦᠢ ᠳᠡᠭᠡ		

3. Pity, Affection, Regret

эвий	ᠡᠪᠶᠢ	хөөрхий *	ᠬᠡᠭᠡᠷᠬᠢᠶ	хай даа	ᠬᠠᠢ ᠳᠠᠭ	өө	ᠡᠡ
иш	ᠢᠰ	зайлуул *	ᠵᠠᠶᠢᠯᠤᠭᠤᠯ	халаг	ᠬᠠᠯᠠᠭ		

4. Calling; Attracting Attention

хөөө	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡ	хүүе	ᠬᠡᠭᠡ	хөөш	ᠬᠡᠭᠡᠰ	эй	ᠡᠢ
------	--------	------	------	------	-------	----	----

5. Surprise, Astonishment

ооө	ᠣᠣᠭᠡ	хөөх	ᠬᠡᠭᠡᠬ	үгүй *	ᠦᠭᠦᠢ *	ер *	ᠡᠷ *	оо-ёо-е	ᠣᠣ-ᠶᠡ-ᠡ	хүүш	ᠬᠡᠭᠡᠰ
-----	------	------	-------	--------	--------	------	------	---------	---------	------	-------

6. Difficulty, Despair, Pain

ёо	ᠶᠡᠭᠡ	ёх	ᠶᠡᠬ	яанаа *	ᠶᠠᠨᠠᠭᠠ
----	------	----	-----	---------	--------

7. Laughter, Joy, Happiness

ха ха	ᠬᠠ ᠬᠠ	гялай	ᠭᠡᠶᠠᠢ	урай	ᠤᠷᠠᠢ	ямай	ᠶᠠᠮᠠᠢ
хий хий	ᠬᠢᠶ ᠬᠢᠶ	гоё *	ᠭᠣᠡ *	ай хө	ᠠᠢ ᠬᠡ		

8. Disgust, Dislike, Anger

пaa(x)	ᠰᠢ (ᠰᠢᠨᠢ)	пөө(x)	ᠰᠡ (ᠰᠡᠨᠡ)	пий-пай	ᠰᠢ ᠰᠢ	пэй	ᠰᠢ
пээ(x)	ᠰᠢ (ᠰᠢᠨᠢ)	пүү(x)	ᠰᠡ (ᠰᠡᠨᠡ)	ез харлаа *	ᠰᠢ/ᠰᠢᠨᠢ/	түй	ᠰᠢᠨᠢ
aa-лаа-лаа	ᠰᠢ/ᠰᠢ/ᠰᠢ/	aa-яа-яа	ᠰᠢ/ᠰᠢ/ᠰᠢ/	ишш	ᠰᠢᠨᠢ		

9. Feeling Temperatures

халхай	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ	халцгай	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ	тий тий	ᠰᠢ ᠰᠢ
--------	--------	---------	----------	---------	-------

10. Displeasure, Disagreement

чааваас	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ	яалаа гэж *	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ)	юу гэж *	ᠰᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ)	ээ	ᠰᠢ
балар	ᠰᠢᠨᠢ	үгүй шүү *	ᠰᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ)	яачадав аа *	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ/ᠰᠢ		

11. Causing an Action

май	ᠰᠢ/	аа	ᠰᠢ/	ишш/чишш	ᠰᠢᠨᠢ . ᠰᠢᠨᠢ	байз *	ᠰᠢᠨᠢ/	эй дээ	ᠰᠢ ᠰᠢ
-----	-----	----	-----	----------	-------------	--------	-------	--------	-------

12. Fear, Terror

ий	ᠰᠢ	айжий	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ	айжуу	ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ
----	----	-------	--------	-------	----------

13. Lullaby

бүүвэй	ᠰᠢᠨᠢ
--------	------

2.4.1.2 USAGE OF INTERJECTIONS OF EMOTIONS

2.4.1.2.1 Expressing 'Understanding/Exclamation'

This interjection is very widely used, like the English 'ah'. It expresses understanding (ex. a-d) and all kinds of different exclamations (ex. e-h). Compare with the interjection "aa" on page 357.

a	Oh, I see.	Аа. ТИЙМ ҮҮ?	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢ ᠰᠢ
b	Yes, exactly right!	Аа, яг зөв!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ--
c	Yes, that'll do!	Аа, энэ харин болно!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ--
d	Ah, I just found out the reason for it.	Аа, одоо сая учрыг нь оллоо!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ--
e	Oh, what a beautiful place!	Аа, мөн сайхан газар юм аа!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢ
f	Oh I see, what have you just said?	Аа, чи юу гэнэ ээ?	ᠰᠢ . ᠰᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ (ᠰᠢᠨᠢ) ᠰᠢ ᠰᠢ
g	Well, I don't know!	Аа, бүү мэд!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢ ᠰᠢᠨᠢ --
h	OK, OK, I won't forget it!	Аа, аа, яасан ч мартахгүй!	ᠰᠢᠨᠢ -- ᠰᠢ . ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ ᠰᠢ ᠰᠢᠨᠢᠨᠢ

2.4.1.2.2 Expressing 'Agreement/Pleasure'

a	OK, let's do that!	Эа, тэгье!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ
b	Enough, let's stop!	Эа, болье!	ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ
c	OK, that'll do. (could be slightly angrily)	Эа, эа, болно!	ᠰᠢ . ᠰᠢ . ᠰᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢᠨᠢ

e	The poor thing! Some time in the future (she)ll make it!	Хөөрхий дөө, хэзээ нэг хүний зэрэгт хүрнэ дээ!	ᠬᠡᠭᠡᠷᠬᠢᠶᠢ ᠳᠡᠭᠡ, ᠬᠡᠵᠡᠭᠡ ᠨᠡᠭᠡ ᠬᠡᠭᠡᠨᠢᠶᠢ ᠵᠡᠷᠡᠭᠦᠲᠦ ᠬᠡᠷᠢᠨᠢᠵᠡ ᠳᠡᠭᠡ!
f	Oh, the poor guy, he's totally wretched! ("ядра-" not in literal meaning)	Хөөрхий зайлуул, тэр их ядарч дээ!	ᠬᠡᠭᠡᠷᠬᠢᠶᠢ ᠵᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠤᠯᠤᠯ, ᠲᠡᠷ ᠶᠡᠬᠡ ᠵᠠᠳᠠᠷᠴᠢ ᠳᠡᠭᠡ!
g	Oh, poor thing! ("animal")	Хөөрхий амьтан!	ᠬᠡᠭᠡᠷᠬᠢᠶᠢ ᠠᠮᠤᠲᠠᠨ!
h	Oh, the poor thing, (she) seems to be homesick.	Зайлуул, гэрээ сана-сан юм шиг байна!	ᠵᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠤᠯᠤᠯ, ᠭᠡᠷᠡᠭᠡ ᠰᠠᠨᠠᠰᠠᠨ ᠵᠣᠮ ᠰᠢᠭᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ!
i	Oh, the poor thing! Where, then, might his own flock be?	Зайлуул, ижил сүрэг нь хаана яваа юм бол доо!	ᠵᠠᠵᠢᠯᠠᠭᠤᠯᠤᠯ, ᠢᠵᠢᠭᠢᠯ ᠰᠦᠷᠡᠭᠢ ᠨᠢᠶᠡ ᠬᠠᠨᠠ ᠶᠠᠶᠠ ᠵᠣᠮ ᠪᠣᠯ ᠳᠡᠭᠡ!
j	Oh no, this can't be true! ("what shall we say then!")	Хай даа, юу гэх вэ дээ!	ᠬᠠᠶᠢ ᠳᠠᠭᠠ, ᠵᠣᠤ ᠭᠡᠬᠡ ᠪᠡ ᠳᠡᠭᠡ!
k	Oh no, what a pity, the nice lad!	Ээ халаг, хайран сайхан залуу!	ᠡᠭᠡ ᠬᠠᠯᠠᠭ, ᠬᠠᠶᠢᠷᠠᠨ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠵᠠᠯᠠᠭᠤ!
l	Oh, what a pity!	Өө, ямар азгүй юм бэ!	ᠡᠭᠡ, ᠶᠠᠮᠠᠷ ᠠᠵᠦᠭᠢᠶᠢ ᠵᠣᠮ ᠪᠡ!

2.4.1.2.4 Expressing 'Calling/Attracting Attention'

Used to call a person far away (ex. a-d) and to attract the attention of others (ex. e-h). These interjections can be used **interchangeably** among themselves.

a	Hey! That's forbidden!	Хөөө, тэгэж болохгүй!	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡ, ᠲᠡᠭᠡᠵᠡ ᠪᠣᠯᠣᠬᠡᠭᠦᠢ!
b	Hey, come here!	Хөөө, чи нааш ир!	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡ, ᠴᠢ ᠨᠠᠶᠢᠰᠢ ᠢᠷ!
c	Hey, Dorj!	Хүүе, Дорж оо!	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡ, ᠳᠣᠷᠵᠢ ᠣ᠎ᠠ!
d	Hey, is Dorj with you?	Хүүе, наана чинь Дорж байна уу?	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡ, ᠨᠠᠠᠨᠠ ᠴᠢᠨᠢᠶᠢ ᠳᠣᠷᠵᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠭᠤ?
e	Hey, what did I tell you!	Хөөш, би чамд юу гэж хэллээ!	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡᠰᠢ, ᠪᠢ ᠴᠠᠮᠳᠤ ᠵᠣᠤ ᠭᠡᠵᠡ ᠬᠡᠯᠢᠯᠡᠭᠡ!
f	Hey, don't you have ears! ("Do you have ears?")	Хөөш, чамд чих байна уу!	ᠬᠡᠭᠡᠭᠡᠰᠢ, ᠴᠠᠮᠳᠤ ᠴᠢᠬᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠤᠭᠤ!
g	Hey, we're over here!	Эй, бид нар энд байна!	ᠡᠶᠢ, ᠪᠢᠳᠤ ᠨᠠᠷ ᠡᠨᠳᠤ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ!
h	Hey, that's enough of what you're doing there!	Эй, наадах чинь бүр болохоо байлаа!	ᠡᠶᠢ, ᠨᠠᠠᠳᠠᠬᠢ ᠴᠢᠨᠢᠶᠢ ᠪᠦᠷ ᠪᠣᠯᠣᠬᠡ᠎ᠠ ᠪᠠᠶᠢᠯᠠᠭᠠ!

2.4.1.2.5 Expressing 'Surprise/Astonishment'

The interjections in ex. a-d are used among good friends and express slight mockery.

a	Wow! How elegant you've become!	Ооо, чи чинь ямар мундаг болчихоо вэ!	ᠣ᠎ᠠ, ᠴᠢ ᠴᠢᠨᠢᠶᠢ ᠶᠠᠮᠠᠷ ᠮᠤᠨᠳᠠᠭ ᠪᠣᠯᠴᠢᠬᠢᠬᠡ᠎ᠠ ᠪᠡ!
b	Wow! I'd never thought that you would speak Mongolian that well.	Ооо, би чамайг монголоор ийм сайн ярьдаг гэж болсонгүй!	ᠣ᠎ᠠ, ᠪᠢ ᠴᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠣᠷ ᠢᠶᠢᠮᠤ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠶᠠᠷᠢᠶᠠᠳᠠᠭᠡ ᠭᠡᠵᠡ ᠪᠣᠯᠰᠣᠩᠭᠦᠢ!
c	THAT'S what it is! Well, then, just take me and go!	Оо-во-е, тэгвэл чи намайг аваад яв л даа!	ᠣ᠎ᠠ-ᠪᠣ-ᠡ, ᠲᠡᠭᠦᠪᠠᠯ ᠴᠢ ᠨᠠᠮᠠᠶᠢᠭᠢ ᠠᠶᠠᠭᠠᠳᠠ ᠶᠠᠪᠤ ᠯᠠ ᠳᠠᠭᠠ!

d	Great! It has been decided that I go.	Гялай гялай, миний явах шийд гарчихжээ!	ᠭᠡᠯᠠᠢ ᠭᠡᠯᠠᠢ, ᠮᠢᠨᠢᠶᠢ ᠶ᠋ᠢᠬᠤ ᠰᠢᠶᠢᠳ ᠭᠠᠷᠴᠢᠬᠢᠵᠡᠵᠡ!
f	Yippee, I'll go with Daddy!	Гоё гоё, би автайгаа явна!	ᠭᠡᠢᠯᠡᠭᠡ, ᠪᠢ ᠠᠪᠲᠠᠢᠭᠠᠭᠠ ᠶ᠋ᠢᠨᠠ!
g	Hurrah, now we've become totally free.	Урай, бид нар одоо бүрэн чөлөөтэй болсон!	ᠤᠷᠠᠢ, ᠪᠢᠳ ᠨᠠᠷ ᠣᠳᠤ᠋᠋᠋ ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠴᠡᠯᠡ᠋᠋᠋ᠲᠡᠢ ᠪᠣᠯᠰᠣᠨ!
h	Hurrah! They're coming tomorrow? How nice!	Урай, тэд нар маргааш ирэх үү? Ямар гоё вэ!	ᠤᠷᠠᠢ, ᠲᠡᠳ ᠨᠠᠷ ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠢᠷᠦᠬᠡ ᠦᠦ? ᠶ᠋ᠮᠠᠷ ᠭᠡᠢ ᠪᠦ?
i	Hup, two, three, four, we are the loyal soldiers of the People's Party, hup, two, three, four!	Ай хө, ай хө, ардын намын журамт цэргээ хө хө! (from a song)	ᠠᠢ ᠬᠥ, ᠠᠢ ᠬᠥ, ᠠᠷᠠᠳᠤᠨ ᠨᠠᠮᠤᠨ ᠵᠢᠷᠠᠮᠲᠤ ᠴᠡᠷᠭᠡᠭᠡ ᠬᠥ ᠬᠥ!
j	Terrific! I heard that she found a job.	Ямай дав, тэр ажилд орсон гэнэ.	ᠶ᠋ᠮᠠᠢ ᠳᠠᠪ, ᠲᠡᠷ ᠠᠵᠢᠵᠢᠯᠳᠤ ᠣᠷᠰᠣᠨ ᠭᠡᠨᠡ.

2.4.1.2.8 Expressing 'Disgust/Dislike/Anger'

In Mongolian, **disgust and pity** are sometimes very close (ex. c, d, e). In ex. j and l, the predicate dropped, therefore the accusative case suffix is at the end of the sentence.

a	Ugh! I didn't imagine that you were such a person!	Паа, би чамайг ийм хүн гэж бодсонгүй!	ᠮᠡᠮᠡᠭᠢᠨᠠᠮᠢᠭᠢᠨᠠᠮᠢᠨᠠᠵᠢ ᠪᠣᠳᠰᠣᠩᠭᠦᠢ!
b	Ugh! What kind of smell is that?	Паах, энэ юуны үнэр вэ?	ᠮᠠᠭᠤᠬᠡ, ᠡᠨᠡ ᠵᠡᠨᠡ ᠶ᠋ᠣᠨᠢ ᠦᠨᠦᠷ ᠪᠦ?
c	For heaven's sake! So you have lost all your money?	Пээ, чи тэгээд бүх мөнгөө алдчихсан уу?	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ ᠰᠡ᠋᠋᠋ ᠪᠦᠬᠡ ᠮᠥᠩᠭᠡᠭᠡ ᠠᠯᠳᠴᠢᠬᠢᠰᠠᠨ ᠤᠦ?
d	Oh no, you mean, you haven't met her then?	Пээх, чи түүнтэй тэгээд уулзаагүй хэрэг үү?	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ ᠲᠡᠭᠡᠭᠡᠳᠡ ᠤᠯᠤᠵᠠᠭᠠᠭᠦᠢ ᠬᠡᠷᠦᠭᠡ ᠦᠦ?
e	Good night, I've completely forgotten (this).	Пөө, би бүр мартчихаж!	ᠰᠡ, ᠪᠢ ᠪᠦᠷ ᠮᠠᠷᠲᠴᠢᠬᠠᠵᠢ!
f	Bloody murder, what kind of terrible smell is that?	Пөөх, ямар муухай өмхий үнэр вэ?	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ ᠮᠤᠭᠤᠬᠠᠢ ᠮᠤᠤᠬᠠᠢ ᠦᠨᠦᠷ ᠪᠦ?
g	Ugh, that can't be!	Пүү, ёстой хэрэг алгаа!	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ, ᠲᠡᠭᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠡᠷᠦᠭᠡ ᠠᠯᠭᠠᠭᠠ!
h	Darn, what an unreliable guy you are!	Пүүх, чи ч ёстой алдаг нөхөр юм аа!	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ, ᠴᠢ ᠴᠢ ᠡᠶᠣᠰᠠᠶᠢ ᠠᠯᠳᠠᠭ ᠨᠥᠬᠥᠷ ᠵᠤᠮᠠᠭᠠ!
i	Ugh, I can't stand it any longer here! (because of smell, heat, etc.)	Пий-пай, энд ч ёстой байж суухын арга алгаа.	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ, ᠢᠨᠡᠳᠤ ᠴᠢ ᠡᠶᠣᠰᠠᠶᠢ ᠪᠠᠶᠢᠵᠢ ᠰᠤᠤᠬᠤᠨ ᠠᠷᠭᠠ ᠠᠯᠭᠠᠭᠠ.
j	Bother, now (look) at that! (disappointed, slightly angry)	Ийши, байж байгаа царайг нь ээ!	ᠢᠶᠢᠰᠢ, ᠪᠠᠶᠢᠵᠢ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ ᠴᠠᠷᠠᠶᠢᠭᠢ ᠨᠢ ᠡᠡ!
k	Darn, what a wicked, lying beast you are!	Түй, ямар сүнсгүй худал ярьдаг амьтан бэ!	ᠲᠦᠢ, ᠶ᠋ᠮᠠᠷ ᠰᠦᠨᠰᠦᠭᠦᠢ ᠬᠤᠳᠠᠯ ᠶᠠᠷᠶ᠋ᠳᠠᠭ ᠠᠮᠤᠲᠠᠨ ᠪᠦ?
l	Dear me! (Look) at this child!	Пэй, энэ хүүхдийн байж байгааг!	ᠮᠡᠭᠡᠨᠠᠮᠠᠭᠢᠨᠠᠵᠢ, ᠡᠨᠡ ᠬᠡᠭᠦᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠵᠢ ᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠢ!

2.4.2 Interjections of Husbandry

Because the Mongolians have been engaged in animal husbandry for centuries, there are numerous interjections that deal with animals. Here is only a selected list:

2.4.2.1. OVERVIEW OF INTERJECTIONS OF HUSBANDRY

They can be divided into the following groups:

- Interjections to call animals
- Interjections to drive animals
- Interjections of miscellaneous usage

Such interjections could vary from 'aimag' to 'aimag' or even from 'sum' to 'sum'.

2.4.2.1.1 Interjections to Call Animals

a	cattle	өөв өөв	ᠡ᠋ᠭᠡᠪᠡ ᠡ᠋ᠭᠡᠪᠡ
b	camels	тоор тоор	ᠲᠣᠣᠷ ᠲᠣᠣᠷ
c	cattle and camels	хаа	ᠬᠠᠭᠠ
d	cattle and camels	хөч	ᠬᠡᠴᠢ
e	goats	зуу зуу	ᠵᠠᠭᠤ ᠵᠠᠭᠤ
f	goats	цүү цүү	ᠴᠢᠭᠤ ᠴᠢᠭᠤ
g	goats	чээг чээг	ᠴᠡᠡᠭᠢ ᠴᠡᠡᠭᠢ
h	mares	гуруй	ᠭᠤᠷᠤᠢ
i	horses	хайя хайя	ᠬᠠᠶᠢᠶ᠋᠎ᠠ ᠬᠠᠶᠢᠶ᠋᠎ᠠ
j	horses	хөөр хөөр	ᠬᠡᠭᠡᠷ ᠬᠡᠭᠡᠷ
k	sheep and lambs	хоолбой хоолбой	ᠬᠣᠣᠯᠪᠣᠶᠢ ᠬᠣᠣᠯᠪᠣᠶᠢ
l	chickens	гүд гүд	ᠭᠦᠳᠤ ᠭᠦᠳᠤ

2.4.2.1.2 Interjections to Drive Animals

a	horses	чү чү	ᠴᠢ ᠴᠢ
b	dogs	туу туу	ᠲᠤᠭᠤ ᠲᠤᠭᠤ
c	dogs	жов жов	ᠵᠣᠪᠢ ᠵᠣᠪᠢ
d	goats	чаа чаа	ᠴᠠᠭᠠ ᠴᠠᠭᠠ
e	cattle and camels	хөж хөж/ хаа хөж	ᠬᠡᠵᠢ ᠬᠡᠵᠢ / ᠬᠠᠭᠠ ᠬᠡᠵᠢ

2.4.2.1.3 Interjections of Miscellaneous Usage

a	used when milking the sheep (so that they are quiet) or to cause the ewes to feed the lambs	тойг тойг	ᠲᠣᠶᠢᠭᠢ ᠲᠣᠶᠢᠭᠢ
b	used to separate sheep and lambs, cows and calves.	гүүргий гүүргий	ᠭᠦᠦᠷᠭᠢᠶᠢ ᠭᠦᠦᠷᠭᠢᠶᠢ
c	used to stop a cart	тар тар	ᠲᠠᠷᠢ ᠲᠠᠷᠢ
d	used to cause camels to lie down	сөг сөг	ᠰᠡᠭᠢ ᠰᠡᠭᠢ
e	used to cause camels to get up	хөөг	ᠬᠡᠭᠡᠭᠢ
f	used to cause camels to urinate	шээр шээр	ᠰᠢᠶᠢᠷᠢ ᠰᠢᠶᠢᠷᠢ

Part IV:

Syntax

Chapter 1:

Kinds and Types of Sentences
pages 360-366

Chapter 2:

Relationship between Words
pages 367-370

Chapter 3:

Relationship between Parts of a Sentence
pages 371-388

Chapter 4:

Relationship between Clauses
pages 389-400

Chapter 5:

Punctuation
pages 401-405

In this Part IV, we talk about **syntax** (Greek 'syntaxis' = 'composition, order'), which is how to compose a sentence. This part is **very important** for English speaking people, as Mongolian and English languages **differ a great deal** in syntactic structure. Without a basic knowledge of the Mongolian syntax, it's impossible to learn the language properly.

Important:

Right at the beginning we have to give a **clear definition of 'predicate'**, as different languages define this term very differently.

In English, the predicate is defined as

'the *part of a sentence* which makes a **statement about the subject**'

My son *is ill*.

Does your father *work in the garden today*?

I really *like him a lot*.

This means that object, attributes and adverbials are **all part of the predicate**.

In Mongolian, however, the definition is different (like the German definition):

 The predicate is 'the verbal part of a sentence which makes the statement about the subject'

My son *is ill*.

Does your father *work in the garden today*?

I really *like him a lot*.

This means that objects, attributes and adverbials are **NOT part of the predicate**, but **closely linked** with it, as is the subject.

As you read on, **please keep this definition in mind!**

1. KINDS AND TYPES OF SENTENCES

1.1 Kinds of Sentences

Each and every verbal statement has **its intention**. The speaker wants to declare, ask, command, threaten, praise, shout, etc. Based on the intention, we can divide the sentences into **different kinds**. Each of these sentences **can also be negated** by using **negative particles** (see pages 328ff) and **verbs which** usually take an NDS (see pages 139ff).

1.1.1 Declarative Sentences

Affirmative sentences are built with verbs with a **ТТЭ** (ex. a-c). **Negative sentences** take verbs with an **NDS** (ex. e-g). A **period** (brit. 'full stop') follows the declarative sentences.

a	We came to Mongolia in 1993.	Бид нар 1993 онд Монголд ирсэн.	бид ирсэн/.. бид/ нар — 1993 онд / бид / Монголд
b	My younger sister read that book.	Миний дүү тэр номыг уншив.	дүүг / номыг / унш / (тэр / номыг /) ..
c	The day after tomorrow I will go to the countryside.	Би нөгөөдөр хөдөө явна.	би / нөгөөдөр / (хөдөө) / явна/..

d	Tomorrow I want to buy a jacket at the shop.	Би маргааш дэлгүүрээс хүрэм авах гэсэн юм.	ᠪᠢᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷᠡᠰᠡ ᠬᠦᠷᠦᠮ ᠠᠪᠠᠬᠤ ᠭᠡᠳᠡᠨ ᠶᠤᠮᠤ. ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷᠡᠰᠡ ᠬᠦᠷᠦᠮ ᠠᠪᠠᠬᠤ ᠭᠡᠳᠡᠨ ᠶᠤᠮᠤ.
e	He hasn't come.	Тэр ирээгүй.	ᠲᠡᠷ ᠢᠷᠡᠳᠦᠭᠦᠢ. ᠲᠡᠷ ᠢᠷᠡᠳᠦᠭᠦᠢ.
f	I won't come to the meeting tomorrow.	Би маргааш хуралд очихгүй.	ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠬᠦᠷᠠᠯᠳᠤ ᠣᠴᠢᠬᠦᠭᠦᠢ. ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠬᠦᠷᠠᠯᠳᠤ ᠣᠴᠢᠬᠦᠭᠦᠢ.
g	He didn't eat his meal.	Тэр хоолоо идсэнгүй.	ᠲᠡᠷ ᠬᠣᠯᠤᠰᠤ ᠢᠳᠡᠰᠡᠨᠭᠦᠢ. ᠲᠡᠷ ᠬᠣᠯᠤᠰᠤ ᠢᠳᠡᠰᠡᠨᠭᠦᠢ.
h	This is not a teacher.	Энэ – багш биш.	ᠡᠨᠡ – ᠪᠠᠭᠰᠢ ᠪᠢᠰᠢ. ᠡᠨᠡ – ᠪᠠᠭᠰᠢ ᠪᠢᠰᠢ.

1.1.2 Interrogative Sentences

Affirmative interrogative sentences are built in two ways:

- with **interrogative particles** (see pages 327-328) and verbs with an **NDS**: ex. a-f

- with some **modal particles**: (see pages 335ff): ex. g-h

Negative sentences are built with verbs with an **NDS** (ex. i-j).

Interrogative sentences close with a **question mark**.

a	Where are you going now?	Чи одоо хаачих вэ?	ᠴᠢ ᠣᠳᠤᠭᠤ ᠬᠠᠴᠢᠬᠢᠬᠤ ᠪᠡᠰᠡ? ᠴᠢ ᠣᠳᠤᠭᠤ ᠬᠠᠴᠢᠬᠢᠬᠤ ᠪᠡᠰᠡ.
b	What, then, is there?	Тэнд юу байгаа юм бэ?	ᠲᠡᠨᠳᠡ ᠵᠤᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ ᠵᠤᠮᠤ ᠪᠡᠰᠡ? ᠲᠡᠨᠳᠡ ᠵᠤᠪᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ ᠵᠤᠮᠤ ᠪᠡᠰᠡ.
c	What time today will (we) gather?	Өнөөдөр хэдэн цагт цугларах юм (бэ)?	(ᠪᠡᠰᠡ) ᠵᠤᠨᠡᠭᠦᠳᠦᠷ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠴᠠᠭᠲᠤ ᠴᠤᠭᠯᠠᠷᠠᠬᠤ ᠵᠤᠮᠤ? (ᠪᠡᠰᠡ) ᠵᠤᠨᠡᠭᠦᠳᠦᠷ ᠬᠡᠳᠡᠨ ᠴᠠᠭᠲᠤ ᠴᠤᠭᠯᠠᠷᠠᠬᠤ ᠵᠤᠮᠤ.
d	Can you speak Mongolian?	Та монгол хэлээр ярьж чадах уу?	ᠲᠠ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠷ ᠶᠠᠷᠢᠵᠢ ᠴᠠᠳᠠᠬᠤ ᠶᠤᠭᠤ? ᠲᠠ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠷ ᠶᠠᠷᠢᠵᠢ ᠴᠠᠳᠠᠬᠤ ᠶᠤᠭᠤ.
e	My son, did you eat your meal?	Хүү минь, хоолоо идсэн үү?	ᠬᠢᠶᠢ ᠮᠢᠨᠢ, ᠬᠣᠯᠤᠰᠤ ᠢᠳᠡᠰᠡᠨ ᠶᠤᠭᠤ? ᠬᠢᠶᠢ ᠮᠢᠨᠢ, ᠬᠣᠯᠤᠰᠤ ᠢᠳᠡᠰᠡᠨ ᠶᠤᠭᠤ.
f	Do you need this book?	Энэ ном танд хэрэгтэй юү?	ᠡᠨᠡ ᠨᠣᠮᠤ ᠲᠠᠨᠳᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠦᠲᠡᠢ ᠶᠤᠭᠤ? ᠡᠨᠡ ᠨᠣᠮᠤ ᠲᠠᠨᠳᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠦᠲᠡᠢ ᠶᠤᠭᠤ.
g	When <i>might</i> he have met his friend?	Тэр найзтайгаа хэзээ уулзсан бод?	ᠲᠡᠷ ᠨᠠᠶᠢᠵᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ ᠬᠡᠳᠡᠰᠡ ᠤᠯᠤᠰᠠᠨ ᠪᠣᠳᠤ? ᠲᠡᠷ ᠨᠠᠶᠢᠵᠠᠶᠢᠭᠠᠭᠠ ᠬᠡᠳᠡᠰᠡ ᠤᠯᠤᠰᠠᠨ ᠪᠣᠳᠤ.
h	You'll come, <i>won't you?</i>	Чи ирнэ биз?	ᠴᠢ ᠢᠷᠨᠡᠭᠦ ᠪᠢᠰᠡ? ᠴᠢ ᠢᠷᠨᠡᠭᠦ ᠪᠢᠰᠡ.
i	Why aren't you going?	Чи яагаад явахгүй байна вэ?	ᠴᠢ ᠶᠠᠭᠠᠭᠠᠳᠤ ᠶᠠᠪᠠᠬᠦᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠪᠡᠰᠡ? ᠴᠢ ᠶᠠᠭᠠᠭᠠᠳᠤ ᠶᠠᠪᠠᠬᠦᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ ᠪᠡᠰᠡ.
j	Didn't you go to the meeting?	Чи хуралд очсонгүй юү?	ᠴᠢ ᠬᠦᠷᠠᠯᠳᠤ ᠣᠴᠢᠰᠣᠨᠭᠦᠢ ᠶᠤᠭᠤ? ᠴᠢ ᠬᠦᠷᠠᠯᠳᠤ ᠣᠴᠢᠰᠣᠨᠭᠦᠢ ᠶᠤᠭᠤ.

1.1.3 Imperative Sentences

Imperative sentences are mostly built in the following two ways:

- with verbs with a **PTS** (p. 175ff): ex. a-e

- with the help of **modal constructions**: ex. f-i

Negative sentences can be built in both ways (ex. e,g,i) and also differently (ex. j-k).

Imperative sentences are closed with an **exclamation mark**.

a	Go now quickly!	Та нар одоо түргэн явцга!	ᠲᠠ ᠨᠠᠷ ᠣᠳᠤᠭᠤ ᠲᠦᠷᠭᠡᠨ ᠶᠠᠪᠴᠠᠭᠠ! ᠲᠠ ᠨᠠᠷ ᠣᠳᠤᠭᠤ ᠲᠦᠷᠭᠡᠨ ᠶᠠᠪᠴᠠᠭᠠ.
b	Go there, please!	Чи тийшээ яваарай!	ᠴᠢ ᠲᠢᠶᠢᠰᠢᠱᠡᠭᠡ ᠶᠠᠪᠠᠷᠠᠶᠢ! ᠴᠢ ᠲᠢᠶᠢᠰᠢᠱᠡᠭᠡ ᠶᠠᠪᠠᠷᠠᠶᠢ.
c	Please read me this paragraph!	Надад энэ сэдвийг уншиж өгөөч!	ᠨᠠᠳᠠᠳᠤ ᠡᠨᠡ ᠰᠡᠳᠦᠪᠢᠶᠢᠭᠤ ᠤᠨᠰᠢᠵᠢᠭᠤ ᠥᠭᠦᠣᠴᠢ! ᠨᠠᠳᠠᠳᠤ ᠡᠨᠡ ᠰᠡᠳᠦᠪᠢᠶᠢᠭᠤ ᠤᠨᠰᠢᠵᠢᠭᠤ ᠥᠭᠦᠣᠴᠢ.
d	Go away from here!	Эндээс явж үз!	ᠡᠨᠳᠡᠰᠡ ᠶᠠᠪᠢᠵᠢ ᠶᠦᠰᠢ! ᠡᠨᠳᠡᠰᠡ ᠶᠠᠪᠢᠵᠢ ᠶᠦᠰᠢ.

e	Please do not go!	Чи битгий яваарай!	ᠴᠢ ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠯᠢ ᠶ᠋ᠢᠪᠠᠷᠠᠢᠯᠢ --
f	Tomorrow, I <i>need</i> to have a tooth pulled!	Би маргааш шүдээ авахуулах хэрэгтэй!	ᠨᠢᠶ᠋ᠠᠨᠴᠢᠨᠠᠭᠢᠰᠢ ᠰᠢᠮᠣᠳᠡᠭᠡᠢ ᠠᠪᠠᠬᠤᠭᠤᠯᠠᠬᠤ ᠬᠡᠷᠢᠭᠡᠭᠡᠢᠭᠡᠢ -- ᠪᠢ ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ ᠰᠢᠮᠣᠳᠡ ᠶ᠋ᠢᠪᠠᠷᠠᠢᠯᠢ
g	You <i>shouldn't</i> do that!	Чи тэгэх хэрэггүй!	ᠴᠢ ᠲᠡᠭᠡᠬᠡ ᠬᠡᠷᠢᠭᠡᠭᠡᠢᠭᠡᠢ --
h	I <i>must</i> learn Mongolian!	Би монгол хэл сурах ёстой!	ᠪᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯᠬᠡᠯᠡ ᠰᠤᠷᠠᠬᠤ ᠰᠤᠷᠢᠭᠡᠢᠭᠡᠢ --
i	You <i>mustn't</i> go there!	Чи очих ёсгүй!	ᠴᠢ ᠣᠴᠢᠬᠡ ᠢᠭᠡᠳᠡᠭᠡᠢᠭᠡᠢ --
j	Entrance forbidden!	Орохыг үл зөвшөөрнө!	ᠢᠷᠠᠨᠴᠢᠨᠠᠭᠤᠯᠢ ᠵᠢᠰᠢᠭᠡᠢᠭᠡᠢ --
k	Woe betide you if you give this book to others!	Энэ номыг хүнд өгөв өө!	ᠡᠨᠢᠭᠡ ᠨᠣᠮᠤᠶᠢᠭᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡ ᠡᠭᠡᠪᠡ ᠡᠭᠡᠢ --

1.1.4 Exclamatory Sentences

Exclamatory sentences are used to express different emotions. They are mostly built in these three ways:

- like declarative sentences, but having a different *intonation* (the vowel of the last syllable of the sentence is pronounced *long* (ex. a-d; note that in ex. d, the last vowel is evident only in Classical Script; when emphasized, it shows in Cyrillic too)
- having the form of interrogative sentences with *question words* (ex. e-g)
- with *particles* (ex. h)

Exclamatory sentences could be **negative** (ex. d,g). They end with an **exclamation mark**.

a	The car CAME!	Машин ирлээ шүү!	ᠮᠠᠰᠢᠨᠢᠷᠯᠡᠭᠡᠢ ᠰᠢᠭᠤ --
b	Sambuu already LEFT!	Самбуу аль хэдийн явсан!	ᠰᠠᠮᠪᠤᠭᠤ ᠠᠯᠢ ᠬᠡᠳᠢᠶᠢᠨ ᠶ᠋ᠢᠪᠰᠠᠨᠠᠯᠢ --
c	I wanted to go too!	Би ч гэсэн явах юмсан!	ᠪᠢ ᠴᠢ ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠶ᠋ᠪᠠᠬᠤ ᠶ᠋ᠣᠮᠰᠠᠨᠠᠯᠢ --
d	I'm NOT a liar!	Би худал ярьдаг хүн бишээ!	ᠪᠢ ᠬᠤᠳᠠᠯ ᠶ᠋ᠢᠷᠢᠳᠠᠭ ᠬᠤᠨ ᠪᠢᠰᠢᠱᠡᠭᠡᠢ --
e	<i>When</i> will my younger brother have become like that!	Миний дүү хэзээ ийм болж чадах вэ!	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠨᠳᠡᠭᠤ ᠬᠡᠵᠡᠰᠡᠭᠡᠢ ᠢᠶᠢᠮ ᠪᠣᠯᠵᠡ ᠴᠠᠳᠠᠬᠤ ᠪᠡᠭᠡᠢ -- ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠨᠳᠡᠭᠤ ᠬᠡᠵᠡᠰᠡᠭᠡᠢ ᠢᠶᠢᠮ ᠪᠣᠯᠵᠡ ᠴᠠᠳᠠᠬᠤ ᠪᠡᠭᠡᠢ
f	<i>What</i> a beautiful horse!	Умар сайхан морь вэ!	ᠤᠮᠠᠷ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠮᠣᠷᠢᠶᠡᠭᠡᠢ --
g	<i>What</i> an unlucky person I am!	Би ямар азгүй хүн бэ!	ᠪᠢ ᠶᠠᠮᠠᠷ ᠠᠵᠦᠭᠢᠢ ᠬᠤᠨ ᠪᠡᠭᠡᠢ --
h	<i>Why</i> , isn't that nice!	Энэ мөн сайхан да!	ᠡᠨᠢᠭᠡ ᠮᠡᠨ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠳᠠᠯᠢ --

b	Don't count your chickens before they're hatched. ("to take off the boots without having seen water; to tuck up the skirt without having seen a mountain")	Ус үзээгүй байж гутал тайлах. Уул үзээгүй байж хормой шуух.	ᠤᠰᠤᠭᠦᠭᠦᠢ ᠪᠠᠶᠢᠵᠢᠨ ᠭᠤᠲᠤᠯ ᠲᠠᠶᠢᠯᠠᠬᠤᠰᠤᠨ ᠠᠭᠤᠯᠤᠰᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠵᠢᠨ ᠬᠣᠷᠮᠣᠢ ᠰᠢᠭᠤᠬᠤᠰᠤᠨ ᠠᠭᠤᠲᠤᠯᠤᠰᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠵᠢᠨ ᠭᠤᠲᠤᠯᠤᠰᠤᠨ ᠲᠠᠶᠢᠯᠠᠬᠤᠰᠤᠨ
c	- to have 10 hourly lessons each week	-Долоо хоног бүр арван цагийн хичээл хийх.	ᠳᠣᠯᠤᠭ ᠬᠣᠨᠣᠭ бүр арван цагийн хичээл хийх.

1.2.1.1.3 Context allows Subject to be Omitted

The subject may be omitted when a verb suffix (PTS) indicates who the subject is (ex. a-b), or when the whole context of the conversation is clear without mentioning the subject. Omitting the subject is a very common thing to do in Mongolian, but impossible in English. That's why we sometimes, in the translation, give a subject in parentheses (ex. c), use either the neutral 'one' (ex.d) or the 2nd person singular 'you' (ex. e), or even put the sentence into the passive voice (ex. f).

a	Labor for your motherland!	Эх орныхоо төлөө хөдөлмөрлөгтүн! (2 nd person)	ᠡᠬᠡ ᠣᠷᠨᠠᠬᠤᠰᠢᠨᠲᠤᠭᠤᠨ ᠲᠡᠯᠡᠭᠡ ᠬᠡᠳᠡᠯᠡᠮᠣᠷᠯᠣᠭᠡᠲᠦᠨ
b	Let's learn a foreign language!	Гадаад хэл сури-гаая! (1 st person)	ᠭᠠᠳᠠᠭᠠᠳᠤ ᠬᠡᠯᠤ ᠰᠤᠷᠢᠭᠠᠶᠠᠭᠠᠨ
c	When (people) carry heavy loads, (they) become strong.	Хүнд ачаа өргөвөл хүчтэй болно.	ᠬᠦᠨᠳᠤ ᠠᠴᠠᠭᠠ ᠥᠷᠭᠡᠪᠡᠯᠢ ᠬᠦᠴᠢᠲᠡᠢ ᠪᠣᠯᠨᠠ
d	When one runs up a mountain, one gets tired quickly.	Уул өөд гүйхлээр хурдан ядардаг.	ᠤᠯᠤᠰᠤ ᠡᠭᠡᠳᠤ ᠭᠦᠢᠬᠡᠯᠡᠭᠡᠷ ᠬᠤᠷᠳᠠᠨ ᠶᠠᠳᠢᠷᠳᠠᠭᠤ
e	When you start a work, you have to finish it.	Ажил эхэлбэл дуусгах хэрэгтэй.	ᠠᠵᠢᠯᠢ ᠡᠬᠡᠯᠢᠪᠠᠯᠢ ᠳᠤᠮᠤᠰᠠᠬᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠡᠲᠡᠢ
f	Tomorrow, two letters will be sent with Bat.	Маргааш батаар хоёр захиа явуулна.	ᠮᠠᠷᠭᠠᠮᠠᠰᠤ ᠪᠠᠲᠠᠭᠠᠷ ᠬᠡᠭᠡᠷ ᠵᠠᠬᠢᠶᠠᠭᠤᠯᠠᠨᠠ

1.2.1.1.2 Sentences without Predicate Component

Such sentences appear often in poems, titles, newspaper heading, etc. They are a widely used stylistic element of language.

a	On a day in the fall 1991.	1991 оны намрын тэр нэг өдөр.	᠑᠙᠙᠑᠓ ᠤᠨᠠᠮᠤᠷᠢᠨ ᠲᠡᠷ ᠨᠡᠭ ᠥᠳᠡᠷ
b	A single yurt in the midst of Gobi's snowy steppe.	Цасан талын дунд говийн ганц айл.	ᠴᠠᠰᠠᠨ ᠲᠠᠯᠤᠨ ᠳᠤᠨᠳᠤ ᠭᠣᠪᠢᠶᠢᠨ ᠭᠠᠨᠴᠢ ᠠᠶᠢᠯ

1.2.1.1.3 Word-Sentences

There aren't too many words which can build a sentence on their own: "за, үгүй, мөн, биш, тийм, зүйтэй, худлаа, зөв, буруу, нээрээ, магадгүй, болзошгүй," etc.

a	Right.	Тийм ээ.	ᠲᠢᠶᠢᠮ ᠡᠭᠡ
b	Maybe.	Магадгүй.	ᠮᠠᠭᠠᠳᠦᠭᠦᠢ
c	Indeed.	Нээрээ.	ᠨᠡᠭᠡᠷᠡᠭᠡ

b	The window of that room has nice curtains.	Тэр өрөөний цонх гэр хөшигтэй.	Ан .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
c	Please bring me 2 kg of potatoes from the shop.	Та надад дэлгүүрээс хоёр кило төмс авчраарай.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
d	Will you go to the violin concert at the Music and Dance Middle School today?	Та өнөөдөр Хөгжим Бүжгийн Дунд Сур- гууль дээр хийлийн концерт үзэх үү?	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй

* see definition of 'predicate' on page 360

1.2.4 Simple and Combined Sentences

In syntax, the division into simple and combined sentences is the most crucial. That's why a whole chapter (pages 389ff) is given to these two forms of sentences. Here, we will just mention them briefly and not talk about special features.

1.2.4.1 SIMPLE SENTENCES

A simple sentence is made up of **not more than one subject and predicate part** each. In other words, a simple sentence doesn't have two or even more subjects or predicates.

a	My older sister went together with me.	Миний эгч надтай хамт явав.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй ..
b	Do you know the name of that mountain?	Чи тэр уулын нэрийг мэдэх үү?	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй ..

1.2.4.2 COMBINED SENTENCES

The combined sentence is made up of **more than one subject or predicate part**. There are the following possibilities:

- one **predicate part**, more than one **subject part**: ex. a-b (compare with 3.2.3. on page 385)
- one **subject part**, more than one **predicate part**: ex. c-d (compare with 3.2.3. on page 385)
- more than one **predicate** and more than one **subject part**: ex. e-f

a	Father and I went to the central post office.	Аав бид хоёр төв шуудан руу явсан.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
b	Many scholars and actors took part in this meeting.	Энэ уулзалтад олон эрдэмтэд ба жужигчид оролцсон.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
c	I returned home and took a shower.	Би гэртээ хариад усанд орсон.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
d	He likes hunting and fishing.	Тэр ан хийж загас барих дуртай.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
e	Father is reading the newspaper and mother is cooking a meal.	Аав сонин уншиж, ээж хоол хийж байна.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй
f	Although it* is very cold outside, I'm not cold. (* this subject doesn't show in Mongolian)	Гадаа маш хүйтэн боловч би даарахгүй байна.	Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй .. Ан / Үүнтэй / Өрөөний гэр хөшигтэй

c	Dorj, Baatar, and others went to the countryside.	Дорж Баатар нар хөдөө явсан.	ᠳᠣᠷᠵᠢ ᠪᠠᠭᠠᠲᠤ ᠨᠠᠷ ᠬᠥᠳᠡᠭᠡ ᠶ᠋ᠢᠪᠰ᠋ᠠᠨ ᠋᠋
d	Everyone, teachers and students, helped with this job.	Багш оюутан бүгдээрээ энэ ажилд оролцов.	ᠪᠠᠭᠰᠢ ᠣᠶᠤᠮᠤᠨ бүᠭᠳᠡᠭᠡᠷᠡᠭᠡ энэ ажилд оролцов.
e	He speaks many languages, like English, German, etc.	Тэр англи герман зэрэг олон хэлээр ярьдаг.	ᠲᠡᠷ англи герман зэрэг олон хэлээр ярьдаг.
f	He treated us to Mongolian hospitality with many things starting with milk tea, meat and milk products.	Тэр биднийг монгол маягаар сүүтэй цай, бүүхэл мах, цагаан идээ тэргүүтнээр дайлав.	ᠲᠡᠷ биднийг монгол маягаар сүүтэй цай, бүүхэл мах, цагаан идээ тэргүүтнээр дайлав.

2.1.2 Bound Coordinate Words

'Bound coordinate words' are a group of words which are combined with each other in a fixed form. So the **order cannot be changed** and the different words **cannot be exchanged with synonyms**. Such 'bound coordinate words' mostly have a **new lexical meaning** (see page 57). Verbs that appear as bound coordinate words take a *᠑ᠶᠳᠢ* (ex. c-d).

a	I live in an apartment. ("dwelling, living quarters")	Би орон сууцанд амьдардаг.	ᠪᠢ ᠣᠷᠨ сууцанд амьдардаг.
b	The whole society talks about this. ("above and below")	Энэ тухай дээр дооргуу ярьж байна.	ᠡнэ тухай дээр дооргуу ярьж байна.
c	I changed my clothes. (to wear changingly)	Би хувцсаа сольж өмссөн.	ᠪᠢ хувцсаа сольж өмссөн.
d	I received a gift. ("to take waitingly")	Би бэлэг хүлээн авсан.	ᠪᠢ бэлэг хүлээн авсан.

2.2 SUBORDINATE WORDS

When a group of words are **structurally linked** with each other and **one of the words dominates**, they are called 'subordinate words'. According to the dominating word we talk about **noun dominated words** and **verb dominated words**. Some subordinate words are linked together with a suffix or a postposition (= indirect subordinate words), others are linked without any help (= direct subordinate words). 'Linked' doesn't imply that the words have to be adjacent (see ex. b). In English, **prepositions** play an important role in building such subordinate words.

Example in English:

a) Father's **coat hangs** in the wardrobe.

Father's coat = noun dominated words
to hang in the wardrobe = verb dominated words
my brother = noun dominated words
to give an apple = verb dominated words
to give my brother = verb dominated words

b) Yesterday, I **gave** my brother an apple.

c	The good (<i>one</i>) has to sing.	Сайн нь дуулах хэрэгтэй.	ᠰᠠᠶᠢᠨ / нь / дуулах / хэрэгтэй / ..
d	The three (<i>of them</i>) came from Germany.	Гурав нь Германаас иржээ.	ᠭᠤᠷᠠᠪ / нь / Германаас / иржээ / ..
e	This pupil went on vacation.	Энэ сурагч амралтаараа явсан.	ᠡᠨЭ / сурагч / амралтаараа / явсан / ..

3.1.1.1.4 Subject Indicators/Markers

Very often, a *word* (ex. c), a *particle* (ex. b,e), a *suffix* (ex.f) a *CbP* (ex.d) or a *comma* (ex. a) accompanies the subject as a subject indicator or subject marker. This is important because Mongolian proper names have meanings and, thus, often get mixed up with other parts of speech, e.g.:

- confusing subjects with objects (ex. a-c)
- confusing subjects with attributes (ex. d-f)

The sentences in parentheses are what would be understood without the indicator.

a	Tsetseg (= "flower") picked fruits. (Someone picked flowers and fruits.)	Цэцэг, жимс түүв.	ᠴᠡᠴᠡᠭ / , / жимс / түүв / ..
b	Only Tsetseg (= "flower") picked fruits. (Someone picked flowers and fruits.)	Цэцэг д жимс түүв.	ᠴᠡᠴᠡᠭ / д / жимс / түүв / ..
c	A woman (= "a wife <i>person</i> ") came, followed by her child. (Someone came, followed by his wife and child.)	Эхнэр хүн хүүхдээ дагуулан ирэв.	ᠡᠬᠡᠨᠡᠷ / хүн / хүүхдээ / дагуулан / ирэв / ..
d	Our Chuluun (= "stone") built a fence. (Someone built a stone fence.)	Чулуун маань хашаа барьжээ.	ᠴᠢᠯᠠᠭᠤᠨ / маань / хашаа / барьжээ / ..
e	Even Chuluun (= "stone") built a fence. (Someone built a stone fence.)	Чулуун ч хашаа барив.	ᠴᠢᠯᠠᠭᠤᠨ / ч / хашаа / барив / ..
f	The wrestlers took their wrestling jackets. (Someone took his strong wrestling jacket.)	Бөхчүүд зодлоо авав.	ᠪᠥᠬᠡᠴᠢᠭᠦᠳᠤ / зодлоо / авав / ..

3.1.1.1.5 Complements of Subjects

When the subject is equated to a *noun* or an *adjective*, it is important to use **subject indicators** to avoid confusion, emphasize the subject, or clarify the meaning of the sentence. Such indicators could be:

"бол" (ex. a-b), "гэдэг нь" (ex. c), the CbP's (ex. d), comma or dash (ex. e; in talking, there is a pause) or the CbP "чинь" in function of a focus particle (ex. f-g). If "чинь" in this function is combined with the particle(s) "шүү (дээ)", the focusing is even stronger. The sentence in parentheses is what would be understood without the indicator.

a	This is a doctor. (This person's doctor.)	Энэ бод хүний эмч.	ᠡᠨЭ / бод / хүний / эмч / ..
b	I am rich.	Би бод байн.	ᠪᠢ / бод / байн / ..
c	The so called "bauz" is a meat dish.	Бууз гэдэг нь мөхтэй зодол юм.	ᠪᠤᠭᠤᠰ / гэдэг / нь / мөхтэй / зодол / юм / ..
d	My father is tall.	Аав минь амдр.	ᠠᠭᠤᠮᠢᠨᠢ / амдр / ..
e	Mongolia – an Asian country.	Монгол – Азийн орон.	ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ / – / Азийн / орон / ..
f	My younger brother, you know, is an intelligent man.	Миний дүү минь ухаантай хүн.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠨ / дүү / минь / ухаантай / хүн / ..
g	His homeland, you know, is far away.	Түүний нутаг минь хол шүү дээ.	ᠲᠡᠭᠦᠨᠢᠶᠢᠨ / нутаг / минь / хол / шүү / дээ / ..

3.1.1.2.3 Compound Predicates

Compound predicates are predicates that are made up of **two or more verbs**; the **first one** is a **full verb** expressing the lexical meaning and the other words could be **auxiliary, modal, or modifying verbs** which have only a grammatical function. That gives **three subgroups**:

3.1.1.2.3.1 Full Verbs and Auxiliary Verbs

The **tense** is expressed with the help of the **auxiliary verbs**. The **full verb** always takes a **VDS**, the last of the auxiliary verbs a **TS** (ex. a-b). In a general tense context (e.g. professions, character traits, etc.) the auxiliary verb functioning as a copula **may be dropped**. Then we get something like a **'noun-predicate'**, which is the actual Mongolian name. In English we call such phenomena 'complements'. Compound predicates can be made up of **different parts of speech** (ex. c-e).

a	I was writing a letter yesterday at this time.	Би өчигдөр өдийд захиа бичиж байсан .	Өчигдөр өдийд // Өчигдөр өдийд захиа бичиж байсан.
	I am writing a letter now.	Би одоо захиа бичиж байна .	Өчигдөр өдийд // Өчигдөр өдийд захиа бичиж байна.
	I shall be writing a letter at this time tomorrow.	Би маргааш өдийд захиа бичиж байх болно .	Өчигдөр өдийд // Өчигдөр өдийд захиа бичиж байх болно.
b	I was a teacher.	Би багш байсан .	Өчигдөр өдийд //
	I (am) a teacher.	Би багш (байна) .	Өчигдөр өдийд //
	I shall be a teacher.	Би багш байх болно .	Өчигдөр өдийд //
c	The wind was quite strong . (= adjective)	Салхи нилээд хүчтэй байлаа .	Өчигдөр өдийд //
d	I am the director of this school. ("The director of this school is me ." (= pronoun))	Энэ сургуулийн захирал нь би байна .	Өчигдөр өдийд // Өчигдөр өдийд захирал нь би байна.
e	"The lives of the neighbors (are) one ." (= numeral) meaning: neighbors must help each other.	Айл хүний амь нэг. (proverb)	Өчигдөр өдийд //

3.1.1.2.3.2 Full Verbs and Modal Verbs/Constructions

The **modal verb "чада-"** is always used with a full verb taking the **cVDS** "-ж-ү" (ex. a-c); the **modal constructions**, due to their noun origin, demand a verb with the **NDS** "-х" (ex. f-g). With the **auxiliary verbs**, either mood (ex. b) or tense is expressed (ex. e, g).

a	Are you able to do this?/ Can you do this?	Та үүнийг хийж чадах уу?	Өчигдөр өдийд //
b	I would have been able to do this./ I could have done this .	Би үүнийг хийж чадах байсан .	Өчигдөр өдийд //
c	I was able to do this .	Би үүнийг хийж чадсан .	Өчигдөр өдийд //
d	I need money. ("Money is with necessity to me.")	Надал мөнгө хэрэгтэй .	Өчигдөр өдийд //
e	I needed money.	Надал мөнгө хэрэгтэй байсан .	Өчигдөр өдийд //
f	I like playing chess . ("I'm with pleasure in playing chess.")	Би шатар тоглох дуртай .	Өчигдөр өдийд //

3.1.2.1.1 Parts of Speech as Objects

All **concrete parts of speech**, with the exception of adverbs, can build objects: nouns (ex. a,c,g,h,k,l,n); adverbs (ex. d,j); proverbs (ex. b,e,f,i,m).

a	I love my mother . ("I am with love for my mother.")	Би эзэйдээ хайртай.	Өгөгдөл үгсийн / нэрлэлийн ..
b	Let me help you!	Би чамд туслая!	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
c	I bought a book at the shop.	Би дэлгүүрээс ном авав.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
d	Gerel took two .	Гэрэл хоёрыг авсан.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
e	I'd like to ask her . ("from her")	Би түүнээс асуумаар байна.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
f	What are you afraid of?	Та юунаас айдаг вэ?	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
g	I had my older sister make me a 'deef'.	Би эгчээрээ дээл хийлгэсэн.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
h	Are you going to call? ("to talk through the wire?")	Та утсаар ярих уу?	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
i	We were supposed to meet him . ("to meet with ...")	Бид нар түүнтэй уулзах ёстой байсан.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
j	To be friends with the good is moonshine. (proverb) ("If you are friends with the good it is moonshine.")	Сайнтай нөхөрлөвөл сарны гэрэл.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
k	I have to get to the market .	Би зах руу очих хэрэгтэй.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
l	The children ran towards their mother .	Хүүхдүүд ээж рүүгээ гүйв.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
m	Did you think about this?	Чи үүний тухай бодсон уу?	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
n	He talked in detail about his work .	Тэр ажлынхаа талаар дэлгэрэнгүй ярих.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..

The objects are in close relationship to the verbs expressing the predicate. So, according to the twofold division of the verbs in **transitive** and **intransitive** verbs, we can divide the objects into **direct** and **indirect** objects.

3.1.2.1.2 Direct Objects

Transitive verbs always demand a **direct object**, which is in the **accusative case** (ex. a). On pages 87-89, we explained thoroughly when the suffix can be dropped (ex. b,f; zero- suffix). In general statements, the direct object can sometimes be omitted (ex. c). When the **object is unknown** in a specific situation, the word "юм" (=thing) must be used. To omit the unknown object (as in English) is not possible (ex. d). Transitive verbs can also have **indirect objects** beside their direct objects (ex. e-f).

a	Who chopped this wood?	Энд модыг хэн хагалсан бэ?	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
b	I can chop wood .	Би мод хагалж чадна.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
c	He reads fast .	Тэр хурдан уншдаг.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
d	Have you eaten (something)?	Чи юм идсэн үү?	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..
e	I made this table from wood .	Би энд ширээг модоор хийсэн.	Өгөгдөл үгсийн / үгсийн / үгсийн ..

f	I had <u>my older sister</u> make me a 'deal'.	Би эсчээрээ дээр хийлгэсэн.	Би хэвд өн нэл өмбөл (хэвхөл) ..
---	--	-----------------------------	----------------------------------

3.1.2.1.3 Indirect Objects

Intransitive verbs can't have direct objects, but only **indirect objects** which could be in any case other than accusative, nominative, or genitive (ex. a-b). Often, *transitive verbs* have an indirect object as well as a **direct one** (ex. c-d). On pages 78-100, there are many examples for different objects with their CS's.

a	Let me <u>help you</u> .	Би чамд туслая.	Би танд өн өмбөлөг ..
b	Please <u>talk with me</u> on the phone <u>about this</u> .	Нэд эгээ үүний тухай угсаар яриарай.	Төвөд өн үгээр .. Төвд төвөдөд хэл ө өмбөл
c	Did you give <u>her</u> a gift?	Чи түүнд бэлэг өгөв үү?	Эн өмбөл өн өмбөл төвөд өн өн
d	I have a <u>Mongolian teacher</u> teach me <u>English</u> .	Би монгол багшиа англи хэл заалгадаг.	Өн/ үгээр .. Би төвөдөд өмбөл өн төвөд

3.1.2.2 ATTRIBUTES

Attributes (Latin 'attribuere' = 'to allot to') are **not independent parts of a sentence**: they depend on another part of the sentence. Characteristics, sizes, colors, masses, materials, etc are expressed with attributes (compare with page 212ff). They usually appear together with *subjects* (ex. a-c,f,k) or *objects* (ex. b,e,g,i,j), rarely with *adverbials* (ex. h). Attributes are often found in complements of subjects (ex. d,f,k). They are placed **right before** the word they describe.

Attributes are built in the following ways:

- with adwords

- nouns with n-stem serving as adjectives (ex. b-c)
- nouns with derivational suffix "-тай" serving as adjectives (ex. d)
- adjectives with adwords (ex. e-f)
- numerals (ex. i-j)

- with prowords (ex. g-h)

- with nouns in genitive case (ex. g)

- with the CbP's (ex. b)

- with verbs taking an NDS (ex. k)

Attributes could be made up of several words (ex. e-g,j).

a	Don't you like <u>red flowers</u> ?	Танд удаан цэцэг таалагддаггүй юү?	Төвөд өн өн Өн өн төвөд/ эгээ өмбөлөг/ өмбөлөг
b	<u>My father</u> made a <u>wooden chair</u> .	Аав минь модон сандал хийсэн.	Өн төвөд төвөд/ өмбөлөг (өмбөл) ..
c	Have you ever traveled by <u>ship</u> ? ("water vessel")	Та усан онгоцоор явж үзсэн үү?	Төвөд/ өн өн Өн төвөд өн төвөд/ өн төвөд
d	A rider came. ("person with horse")	Морьтой хүн ирэв.	Төвөд өн төвөд/ төвөд ..
e	This is <u>too unnecessary</u> a work!	Энэ дэндүү дэмий ажил юм.	Өн өмбөлөг өн өн төвөд өн ..
f	You gave a <u>totally wrong answer</u> .	Чи тэс буруу хариу өгсөн.	Эн өн өмбөлөг өмбөлөг төвөд/ өн ..
g	<u>That student</u> is my <u>younger brother's friend</u> .	Эр оюутан бол миний дүүгийн найз.	Төвөд .. Өн/ төвөд өн төвөд өн өн

3.1.2.3.1.2. Showing Direction

Such adverbials answer the questions "хаашаа? хаанаас? хаа хүртэл?" (to where? from where? until where?).

They can be built like this:

- with *modified* adverbs (ex. a-b)
- with *declined* nouns:
 - with ablative CS's (ex. c)
 - with dative-locative CS's (ex. d)
 - with postpositions (ex. e)

a	Don't run around, please!	Ийн тийн биггий гүйгээрэй.	тэрл өгөөл өгөөл өгөөлөөл ..
b	He came <i>from the north</i> , (meaning "Russia" most of the time)	Тэр хойноос ирсэн.	өгөөл өгөөл/г тэрл хөгөөл ..
c	My son came <i>from (his) school</i> .	Миний хүү сургуулиасаа ирсэн.	тэрл өгөөл өгөөлөөл тэрл өгөөл хөгөөл ..
d	When did he come <i>to Mongolia?</i>	Тэр Монголд хэзээ ирсэн бэ?	өгөөл тэрлөөл өгөөл өгөөл/г хөгөөл/ өгөөл өгөөл ..
e	We went by car <i>as far as Darkhan</i> .	Бид машинаар Дархан хүртэл явсан.	өгөөлөөл .. өгөөл тэрл тэрл өгөөл өгөөл/ өгөөлөөл

3.1.2.3.1.3. Showing Local Movement

Such adverbials answer the question "хаагуур?" (whereabouts? which way?).

They can be built like this:

- with *modified* adverbs (ex. a-b)
- with *declined* nouns: instrumental CS's (ex. c) postpositions (ex. d)

a	The birds are flying <i>above</i> .	Шувуу дээгүүр нисч байна.	тэрл өгөөл тэрлөөл тэрлөөл өгөөл/г ..
b	<i>In the north</i> , someone is going <i>around</i> driving his cattle.	Хойгуур мал туусан хүн явж байна.	өгөөл өгөөл өгөөл/г .. өгөөлөөл тэрл өгөөлөөл/ өгөөл
c	Many people promenade <i>along the bank of the Tuul river</i> .	Туул голын хөвөөгөөр олон хүн зугаалж байна.	өгөөл/ өгөөлөөл өгөөл/г .. өгөөл/ өгөөл тэрл өгөөл/г өгөөл тэрл
d	The Tuul river flows <i>south of the city Ulaanbaatar</i> .	Туул гол Улаанбаатар хотын урдуур урсдаг.	тэрл өгөөлөөл тэрлөөлөөл .. өгөөл/ өгөөл тэрлөөлөөлөөл өгөөл

3.1.2.3.2. Temporal Adverbials

They answer the questions "хэзээ? хэдийд? хэдийгээс? хэдий хүртэл?" (when? about when? from when on? until when?)

They show two things:

3.1.2.3.2.1. Showing Moment of Action

They can be built like this:

- with temporal adverbs (ex. a)
- with *declined* nouns: dative-locative CS's (ex. b) instrumental CS's (ex. c) postpositions (ex. d-e)
- with some of the proword-conjunctions (ex. f)

a	He never has time. ("always no time")	Тэр үргэлж завгүй байдаг.	өгөөл/ тэрлөөл/ өгөөл тэрл өгөөлөөл ..
---	---------------------------------------	---------------------------	--

b	Please come at 4 o'clock .	Чи 4 цагт ирээрэй.	эл 4 цагт орч хуучирал ..
c	I left in the light of the dawn .	Би үүрийн гэгээгээр мордсон.	би гол тал ойг өрч хуучирал ..
d	Drink this medicine after the meal .	Чи энэ эмийг хоолны дараа уу.	эл тал тал (хуучирал / өрч хуучирал) ..
e	Do you go to church every Sunday ?	Чи бүтэн сайн өдөр бүр цуглаанд явдаг уу?	хуучирал / өрч хуучирал өрч өрч эл хуучирал / тал / хуучирал
f	Then we both left.	Тэгээд бид хоёр явсан.	хуучирал / хуучирал / хуучирал хуучирал ..

3.1.2.3.2.2 Showing the Beginning or the End of an Action

- Beginning: adverb or noun with *oblique CS's* (ex. a-b) or with *postpositions* (ex. c)
- End: with *postpositions* (ex. d-e)

a	I'm on vacation from tomorrow onward .	Би маргаашаас амарна.	би хуучирал / хуучирал / ..
b	I will start my job on January 1st. ("... enter my job from ...")	Би 1 сарын нэгнээс ажилдаа орно.	хуучирал хуучирал / хуучирал / .. би - хуучирал / хуучирал / хуучирал /
c	From now on I won't make this mistake again. (" from this on ...")	Үүнээс хойш би энэ алдааг давтахгүй.	хуучирал / хуучирал / өрч хуучирал хуучирал .. хуучирал / хуучирал / хуучирал хуучирал /
d	He was ill until recently.	Тэр саяхан бэлтэл өвчтэй байсан.	хуучирал хуучирал / хуучирал / .. хуучирал / хуучирал / хуучирал /
e	By the end of this year, this work might be finished.	Энэ оны эцэс гэхэд энэ ажил дуусах байх.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / .. хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал /

3.1.2.3.3 Modal Adverbials

They answer the questions "яаж? ямар байдалтай? хир зэрэг?" (how? in what way? to what degree?) and thus express different ways in which actions happen.

They can be built like this:

- with modal adverbs (ex. a)
- with adjectives + *instrumental CS's* (ex. b)
- with *сVDS's* (ex. c)
- with *зVDS's* (ex. d-e)
- with the postpositions "МЭТ, ШИГ, АДЛ" (ex. f)

a	A meal bubbles on a fire. ("boils 'por por'")	Гал дээр хоол пор пор буллана.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..
b	He had a cold smile. ("He smiled coldly .")	Тэр хүйтнээр инээсэн.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..
c	He came running . ("He runningly came.")	Тэр гүйж ирлээ.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..
d	Everyone gave a thunderous applause. ("All people clapped the hands until it thundered .")	Бүх хүмүүс нижигнэтэл алга ташив.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..
e	He sat into his car, laughing .	Тэр инээсээр машиндаа суув.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..
f	He stands like a victorious hero. ("having-won-hero")	Тэр ялсан баатар мэт зогсоно.	хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / хуучирал / ..

3.1.2.3.7. Concessive Adverbials

They answer the question "despite who or what?" and explain why the action happens anyway. There are only a few such adverbials, as it is **common to make an adverbial clause**.

a	Nevertheless, I did invite him.	Хэдий тийм боловч би түүнийг урьсан.	ᠬᠡᠳᠢᠢ ᠲᠢᠶᠢᠮ ᠪᠣᠯᠣᠪᠴᠢ ᠪᠢ ᠲᠡᠭᠤᠨᠢᠶᠢᠭ ᠤᠷᠢᠰᠠᠨ.
b	Nevertheless, I did give him money.	Тэглээ ч гэсэн би түүнд дахиад мөнгө өгсөн.	ᠲᠡᠭᠯᠡᠭᠡ ᠴᠢ ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠪᠢ ᠲᠡᠭᠦᠨᠳᠤ ᠳᠠᠬᠢᠠᠳ ᠮᠥᠩᠭᠡ ᠥᠭᠰᠡᠨ.
c	Nevertheless, he didn't take a leave.	Гэсэн ч гэсэн тэр чөлөө аваагүй.	ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠴᠢ ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠲᠡᠷ ᠴᠡᠯᠡᠭᠡ ᠠᠪᠠᠭᠠᠭᠤᠢ.

3.1.3 Placement of the Parts of a Sentence

Taking the following two example sentences, we want to **derive a few basic rules** for the placement of the parts of a sentences:

Example A (simple): Yesterday at home, I reviewed my lesson well.

Би	өчигдөр	гэртээ	хичээлээ	сайн	давтсан.
I	yesterday	at home	my lesson	well	reviewed
subject	temporal adv.	local adverbial	object	modal adv.	predicate

Example B (more complicated): Each Sunday, in his own home, my (older) brother does the English language lesson very seriously together with his Japanese friends.

Миний ах	бүтэн сайн өдөр бүр	өөрийн хөө гэрт	япон найз нартайгаа	англи хэлний хичээл	маш шаргуу	хийдэг.
My (older) brother	each Sunday	in own home	with his Japanese friends	the English language lesson	very seriously	does
subject with attribute	temporal adverbial with attribute	local adverbial with attribute	indirect object with attribute	direct object with attribute	modal adverbial with attribute	predicate

1. The predicate is always at the end.

Examples: (predicates)

a	Yesterday at home, I reviewed my lesson well.	Би өчигдөр гэртээ хичээлээ сайн давтсан.	ᠪᠢ ᠥᠴᠢᠭᠳᠦᠷ ᠭᠡᠷᠲᠡᠭᠡ ᠬᠢᠴᠡᠭᠡᠯᠡᠭᠡ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠳᠠᠪᠲᠰᠠᠨ.
b	He went to the shop.	Тэр дэлгүүр явав.	ᠲᠡᠷ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷ ᠶᠠᠪᠠᠪ.
c	He didn't go to the shop.	Тэр дэлгүүр явсангүй.	ᠲᠡᠷ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷ ᠶᠠᠪᠰᠠᠩᠭᠦᠢ.
d	He has to go to the shop.	Тэр дэлгүүр явах хэрэгтэй.	ᠲᠡᠷ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷ ᠶᠠᠪᠠᠬᠤ ᠬᠡᠷᠡᠭᠡᠲᠡᠢ.
e	Did he go to the shop?	Тэр дэлгүүр явсан уу?	ᠲᠡᠷ ᠳᠡᠯᠭᠦᠦᠷ ᠶᠠᠪᠰᠠᠨ ᠤᠤ?

2. The subject is always before the predicate.

Examples: (subjects/predicates)

a	Yesterday at home, I reviewed my lesson well.	Би өчигдөр гэртээ хичээлээ сайн давтсан.	ᠪᠢ ᠥᠴᠢᠭᠳᠦᠷ ᠭᠡᠷᠲᠡᠭᠡ ᠬᠢᠴᠡᠭᠡᠯᠡᠭᠡ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠳᠠᠪᠲᠰᠠᠨ.
b	I was ill.	Би өвчтэй байсан.	ᠪᠢ ᠥᠪᠴᠡᠲᠡᠢ ᠪᠠᠶᠰᠠᠨ.
c	He made a table.	Тэр ширээ хийсэн.	ᠲᠡᠷ ᠰᠢᠷᠡᠭᠡ ᠬᠢᠶᠰᠡᠨ.
d	The sun rose.	Нар мандлаа.	ᠨᠠᠷ ᠮᠠᠨᠳᠤᠯᠠᠭᠠ.

5. grammatical suffix	is needed with last word only: Тэр герман (-ө) , англиар ярьдаг.	is needed with every word: Тэр нартай англиар ярьдаг.
6. reflexive words or listing-word	is possible: Тэр англи, герман зэрэг хэлээр ярьдаг. Баатар, Болд бид бүгд явсан.	is impossible
7. enumerating intonation	is possible: Тэр англи, германаар ярьдаг. (Comma or pause in intonation)	is impossible

3.2.2 Coordinate Subjects

Coordinate subjects can be **built like this**:

- with reflexive words like "бүгд, цөм" (ex. b)
- with listing-words like "дөрвүүл"
- with cardinal numerals like "дөрөв" (ex. a)

Note that a *declension* is only needed with the last word (e.g. plural suffix in ex. b).

a	Bold, Baatar, Dorj, and Tulag went to the lesson.	Болд, Баатар, Дорж, Тулга дөрөв хичээлдээ явав.	(Тулга) болд / дорж .. болд, баатар, дорж, тулга / дорж ..
b	During the National Holiday everybody, herdsmen, workers and officials take a rest.	Үндэсний баяраар малчин, ажилчин, албан хаагчид цөм амардаг.	болд / баатар, дорж, тулга / дорж .. болд, баатар, дорж, тулга / дорж ..

3.2.3 Coordinate Predicates

Sentences with coordinate predicates have a **common subject**. They are **built like this**:

- with *сүдс* (ex. a)
- with the *сүдс* "цаар" (ex. b)

The last predicate expresses tense (ex. a-c,e) or person (ex. d). The *auxiliary verbs* follow the last predicate (ex. c,f), but could, if need be, follow the other predicates as well (ex. e).

a	Dorj watered his sheep and gathered his horses.	Дорж хонио услаад, адуугаа хураав.	услаад / .. услаад, хураав / ..
b	I kept thinking that I would meet him, (but) I couldn't .	Би түүнтэй уулзана гэж бодсоор зогсоогүй.	хотгож / .. би услаад / би услаад / ..
c	Mother is cooking the meal and singing a song.	Ээж хоол хийж дуу дуулж байна.	услаад / .. услаад, дуулж байна / ..
d	Please make dinner and then clean your room.	Чи хоол хийгээд өрөөгөө цэвэрлээрэй.	услаад / .. услаад, цэвэрлээрэй / ..
e	I was helping you, am helping you, and will help you.	Би танд тусалж байсан, тусалж ч байна, туслах ч болно.	услаад / .., услаад / .. услаад, тусалж байна / .., услаад / ..

3.3 Independent Parts of a Sentence

Independent parts of a sentence:

- are **not integrated** into the sentence structure
- have **no syntactic relationship** to the rest of the sentence
- **appear freely** anywhere in the sentence (beginning, middle, end)
- are **separated** from the rest of the sentence by **commas**

Example:

Ах минь, чи яагаад явахгүй юм бэ?
Яагаад, ах минь, чи явахгүй юм бэ?
Чи яагаад явахгүй юм бэ, ах минь?

My brother, why won't you go, then?
Why, then, my brother, won't you go?
Why won't you go, then, my brother?

There are **four subgroups**:

- Attention parts
- Inserted parts
- Interjections
- Response parts

3.3.1 Attention Parts

They can be **built** like this:

- using the particle "аа" (ex. a)
- using the CbP "минь" (ex. b)
- using special names to call animals (ex. c)
- using **interjections** (ex. d)

a	Бааатар* , when will you come? (*calling for him)	Баатар аа, чи хэзээ ирэх вэ?	ᠪᠠᠭᠠᠲᠠᠷ ᠠᠭ, ᠴᠢ ᠬᠡᠵᠡᠭᠡ ᠶᠡᠷᠬᠡ ᠪᠡᠬᠡ?
b	Take care abroad, my brother! ("In people's place, ... think about your body.")	Хүний газар, ах минь , биеэ бодоорой.	ᠬᠦᠨᠢᠶᠡᠭᠠᠰᠠᠷ, ᠠᠬᠤ ᠮᠢᠨᠢ, ᠪᠢᠶᠡᠭᠡ ᠪᠣᠳᠣᠷᠠᠶᠢ.
c	Bankhar* , Bankhar, come here. (*name for dogs)	Банхар банхар, нааш ир!	ᠪᠠᠨᠬᠢᠷ, ᠪᠠᠨᠬᠢᠷ, ᠨᠠᠶᠢᠰᠢ ᠶᠢᠷ!
d	Hey, my friend , please do not go!	Хөө, найз минь, битгий яваач дээ!	ᠬᠡᠭᠡ, ᠨᠠᠶᠢᠵᠢ ᠮᠢᠨᠢ, ᠪᠢᠲᠦᠭᠢᠶᠢ ᠶᠠᠪᠠᠴᠢᠳᠡᠭᠡ!

3.3.2 Inserted Parts

With the inserted parts, the speaker has a chance **to comment** on what is being said. The following words (many look like mini sentences) are often used as inserted parts. They usually appear at the **beginning** of the sentence. Some of them also serve as adverbials:

бодвол	probably ("if one thinks")	завшаанаар	fortunately
миний бодлоор	in my opinion,	аз болоход	by chance
миний бодоход	in my opinion	аз дутахад	unfortunately
нэгдүгээрт	first	харамсалтай нь	regrettably
эн тэргүүнээ	first of all	ядаж	at least
нэг талаар	on one hand	дор хаяж	at least
нөгөө талаар	on the other hand	наад зах нь	at least
өөрөөр хэлбэл	in other words	адаглаад	at least
нэг үгээр хэлэхэд	in one word	цаад зах нь	at most
товчоор хэлэхэд	briefly said	үнэндээ	as a matter of fact
эндээ гэж хэлэхэд	in private	нээрээ	really, indeed
мэдээжийн хэрэг	of course	чухамдаа	in reality
үүнд дурдсанаар	according to this	яриагүй	not worth mentioning
дам сонвол	having heard that ...	ихэнхдээ	as a whole
нэг мэдэхнээ	unexpectedly	ерөнхийдөө	in general

Examples:

a	In other words , I don't have time now!	Өөрөөр хэлбэл, би одоо завгүй байна.	Таныг өөрөөр.. Таныг үгээр өөрөөр.. өөрөөрөөр..
b	Really , I can't give you work!	Нээрээ, би чамайг ажилд оруулж чадахгүй шүү.	Тиймээ, би чамайг ажилд оруулж чадахгүй шүү.. Тиймээ, би чамайг ажилд оруулж чадахгүй шүү..
c	Of course , I won't talk to anyone about this.	Мэдээжийн хэрэг, би энэ талаар хэнтэй ч ярихгүй.	Өнөөчөөрөөрөөр.. Тиймээ, би энэ талаар хэнтэй ч ярихгүй..
d	At least , you need a period of 4 months for this.	Наад зах нь, үүнд дөрвөн сарын хугацаа хэрэгтэй.	Тийм үгээр.. дөрвөн сарын хугацаа хэрэгтэй.. Тиймээ, үүнд дөрвөн сарын хугацаа хэрэгтэй..

3.3.3 Interjections

Interjections make up a big percentage of the independent parts of a sentence.

a	Brr , how cold it is!	Тий тий, ямар хүйтэн юм бэ?	Ах ах, ямар хүйтэн юм бэ!..
b	Ugh , what a terrible smell!	Пөөх, ямар муухай үнэр вэ?	Эхэй, ямар муухай үнэр вэ!..

3.3.4 Response Parts

Response parts which could also be word-sentences (see page 364) are separated by commas if they serve as independent parts of a sentence.

a	-Will you come to the meeting? -Yes, I'll come with Dorj.	-Та хуралд очих уу? -Тэгнэ, Доржтой хамт очно.	-Оноо, би очих уу? -Оноо, би Доржтой хамт очно..
b	-Are you a foreigner? -That's right, I'm a German.	-Та гадаадын хүн үү? -Тиймээ, би герман хүн.	-Оноо, би гадаадын хүн үү? -Оноо, би герман хүн..

4.2.1.2.2.2 Subjects in Accusative Case

If the predicate of the subordinate clause is built with a **sVDS**, the **subject** of the subordinate clause is usually in **accusative case**. If the subject is **indefinite** (compare with the hierarchy list of accusative case on page 89), the suffix is dropped and appears as **zero-suffix** (-Ø). See **ex. e, g and i**.

Most **adverbial clauses** are built this way. Note that some sVDS can only be used in sentences with a common subject (e.g. “-caap”).

a	<i>If my older brother comes, I will go.</i>	Ахуйг ирвэл би явна.	хэл / н / хэвчлэл / би явна / г ..
b	Let's eat our dinner <i>as soon as Father comes.</i>	Аавыг ирмэгц хоолоо идэштгээ.	хэвчлэл / г .. би н / хэвчлэл / аавыг / ирмэгц / би /
c	Were you in your classroom <i>when the teacher came?</i>	Та багшийг ирэхэд ангидаа байсан уу?	би / би / би / н / би / г .. би / би / н / хэвчлэл / би / би / г ..
d	I will tell (you) <i>if that person comes.</i>	Тэр хүнийг ирвэл би хэлье.	би / би / г / н / хэвчлэл / би / би / г ..
e	I will tell (you) <i>if someone comes.</i>	Хүлээгч ирвэл би хэлье.	би / би / г / хэвчлэл / би / би / г ..
f	<i>If the dog of this family barks, you go out please.</i>	Энэ айлын нохойг хуцвал чи гараарай.	би / хүлээгч / г .. би / би / г / би / г / би / г / би / г ..
g	<i>If a dog barks, you go out please.</i>	Нохойг хуцвал чи гараарай.	би / г / би / г / би / г / би / г ..
h	I will wait <i>until his letter arrives.</i>	Би түүнийг эхлээд иртэл хүлээнэ.	би / би / г .. би / би / г / би / г / би / г / би / г ..
i	I will wait <i>until a letter comes from him.</i>	Би түүнээс эхлээд иртэл хүлээнэ.	би / би / г .. би / би / г / би / г / би / г / би / г ..

4.2.1.2.2.3 Subjects in Accusative or Genitive Case

In **object clauses**, the subject can be in **genitive or accusative case**. Some linguists have given the following rule, which we are not too happy with, but lack a better explanation at this point:

Predicate of subordinate clause = **transitive verb**: subject tends to be in genitive case (**ex. a**).

Predicate of subordinate clause = **intransitive verb**: subject tends to be in accusative case (**ex. b**).

a	All saw <i>that Bat caught the horse.</i>	Батын морь барихыг бүгдээрээ харав.	би / би / г .. би / би / г / би / г / би / г / би / г ..
b	We didn't know <i>that you had come.</i>	Таныг ирснийг бид мэдсэнгүй.	би / г / би / г / би / г / би / г / би / г ..

4.2.1.2.2.4 Basic Rules

Here is a **summary** of what has been said so far:

	Subjects are ...	Conditions:	Subjects are in ... case	Often used in ... clauses
1. ☞	common		nominative + RS	
2. ☞	different	undeclined NDS	genitive	attribute (subject, predicate)
		transitive verb	genitive	object
		VDS or declined NDS	accusative	adverbial
		intransitive verb	accusative	object
	indefinite subject	"-о" accusative	adverbial	
3. ☞	no rule without exception!			

We want to include in this book some thoughts from a study of Mizuno Masanori, "Preference Ordering of Subject Form in Modern Mongolian" (Tokio University Linguistic Papers, March 1995):

In colloquial language, **people very often go against the rules** mentioned above. We will list here some sentences where the subject could be in more than just one case. Mr. Masanori has developed a **preference ordering**, which we mark in the following way: "N>G>A". This means, nominative is best, followed by genitive and accusative case. Such a preference ordering depends on the following **criteria**s:

- connective potentiality between phrases
- avoidance of syntactic ambiguity
- subject contrastivity between the different two clauses
- quality of clauses
- avoidance of case form collision

1.) N>G>A

Галт ирсэн гэж үнэн үү?

Галттай ирсэн гэж үнэн үү?

Галтаг ирсэн гэж үнэн үү?

Is it true *that Galt came*?

2.) N>A>G

Дорж энэ номыг авсныг би сая мэдлээ.

Доржийг энэ номыг авсныг би сая мэдлээ.

Доржийн энэ номыг авсныг би сая мэдлээ.

I've just found out

that Dorj bought this book.

3.) G>N>A

Машиныг ирсэн машиныг та үзсэн үү?

Би ирсэн машиныг та үзсэн үү?

Намайг ирсэн машиныг та үзсэн үү?

Have you seen the car *I came with*?

4.) G>A>N

Чинийг ирснийг би сая мэдлээ.

Чинийг ирснийг би сая мэдлээ.

Чи ирснийг би сая мэдлээ.

I've just found out *that you came.*

5.) A>N>G

Намайг иртэл чи хүлээж бай.

Би иртэл чи хүлээж бай.

Минийг иртэл чи хүлээж бай.

Keep waiting, *until I come!*

6.) A>G>N

Чинийг сургууль дээр ирснийг би сая мэдлээ.

Чинийг сургууль дээр ирснийг би сая мэдлээ.

Чи сургууль дээр ирснийг би сая мэдлээ.

I've just found out

that you came to school.

4.2.2 Classification of Subordinate Clauses

Every part of a sentence could be extended to a subordinate clause. Thus, we talk about subject clauses, predicate clauses, object clauses, attribute clauses, and adverbial clauses. Many such clauses are built with subordinating conjunctions (see page 307ff) or with a sVDS.

4.2.2.1 SUBJECT CLAUSES

Subject clauses, which don't occur frequently, have the **function of the subject** in the main clause and answers the question 'who or what?' (хэн? юу? яасан нь?). The **subject** is usually in **genitive case** (ex. a-c). Often, the CbP "нь" serves as a **subject indicator** and marks the subject clause. In ex. d, "уас оро" is a **fixed expression**, therefore, the subject is not declined. Note, that in the English main clause, the **correlate 'it'** must appear for the missing subject, which is actually expressed in the subject clause that follows (an exception is ex. d, where the whole clause is expressed like a noun).

a	<i>It is right that he left. (Who or what is right?)</i>	Түүнийг яасан нь зөв.	Анх / Өмчийн / Үүнийг ..
b	<i>His leaving hit the bull's eye. (Who or what hit the bull's eye?)</i>	Чинийг яасан чинь оножээ.	Түүнийг / Өмчийн / Түүнийг ..
c	<i>It isn't clear, whether he'll come tomorrow. (Who or what isn't clear?)</i>	Түүнийг мөргөөн ирэх эсэх тодорхойгүй байна.	Анх / Өмчийн / Түүнийг ..
d	<i>The snow was the main reason for the delay of the flight (Who or what was the cause...?)</i>	Уас орсон нь нислэг хойшлох гол шалтгаан болов.	Анх / Өмчийн / Түүнийг ..
e	<i>It would be better to lie down at home for some days. (Who or what would be better?)</i>	Гэртээ хэд хоног хэвтсэн нь дээр.	Үүнийг / Өмчийн / Түүнийг ..

4.2.2.2 PREDICATE CLAUSES

The **predicate clause** has the **function of the predicate** in the main clause. In most cases, it's a **nominal predicate**, a **subject complement**. This subordinate clause is the only kind of clause which is **placed after the main clause**. Its **subject** is usually in **genitive case** (ex. a-b). Predicate clauses are rare.

a	<i>This is what you always say.</i>	Энэ бол үргэлж хэлдэг.	Түүнийг / Өмчийн / Түүнийг ..
b	<i>That (you) learned the Mongolian language, is the fruit of your efforts.</i>	Монгол хэл сурсан нь таны хичээснийх.	Түүнийг / Өмчийн / Түүнийг ..
c	<i>That well is (a well) that has water. (common sentence in the countryside, where not every well has water)</i>	Тэр худаг бол ус гэрдэг.	Түүнийг / Өмчийн / Түүнийг ..

4.2.2.5 ADVERBIAL CLAUSES

The *adverbial clause* has the function of an adverbial in the main clause and answers questions like 'why? when? where? how?', etc. (яагаад? хэзээ? хаана? яаж?). These clauses are widely used and can be built in several ways:

- common subjects → subject in *nominative* (+ RS) (ex. a-b)
- predicate with a *gVDS* → subject in *accusative* (ex. c-e)
(in ex. e, "намар болт" is a fixed expression, therefore, no accusative suffix)
- predicate with *declined NDS* * → subject usually in *nominative* (ex. f-i)
- predicate with *instrumental-case-declined NDS* → subject in *genitive* (ex. j-l)
(* declined: with "бол/боловч" or subordinating conjunctions)

a	As soon as I start reading a book, I forget everything. (When do I forget ...?)	Эж ном уншиж эхэлмэгцээ бүх юмыг мартдаг юм.	Түүнийг нь хичээлээс нь .. Өдөр бүр нь өөр өөр хичээлээс нь ..
b	As soon as I get there, I'll write you a letter. (When will I write you a letter?)	Эж очмогцоо чамд захиа бичнэ.	Өдөр бүр .. Өдөр бүр нь өөр өөр өдөр бүр нь ..
c	When the teacher comes, please go to your lesson. (Go when to your lesson?)	Хичээл ирэхэд хичээлдээ очоорой.	Хичээл .. Хичээл нь хичээл (хичээл нь)
d	(Someone) was beaten until the sticks broke apart. (How was someone beaten?)	Хуурдай мэдэгч хугартал ээлжээ.	Хуурдай .. Хуурдай нь хичээл нь хичээл ..
e	When it becomes autumn, the plants wither, and it gets cool. (When do the plants wither?)	Өвөр болохдоор ногоо гандаж, сэрүүн болдог.	Хичээл нь хичээл .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
f	If that person knows Russian well, (then) explain it in Russian! (Explain it in Russian under what condition?)	Эрх хүн орос хэл сайн мэддэг бол чи оросоор тайлбарла!	Хичээл .. Хичээл нь хичээл нь .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
g	Although he hadn't talked with me about this, I knew it. (Despite what did I know?)	Эж надад энэ тухай яриагүй боловч би мэдсэн.	Хичээл нь хичээл нь хичээл нь .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
h	Because my father has come from Germany, I don't have a lot of time these days. (Why do I not have a lot of time?)	Германиас ирсэн тул би ойрдоо их завгүй байна.	Хичээл нь хичээл .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
i	Because our father didn't come, we couldn't go. (Why couldn't we go?)	Мэргэжлийн ирэхгүй учраас бид нар явж чадсангүй.	Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
j	Baatar wrote this letter the way the teacher had suggested it. (How did he write this letter?)	Баатар энэ захиаг хичээлчээс зөвлөснөөр бичив.	Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
k	I'll do this the way you said it. (How will I do it?)	Би үүнийг таныг хэлсэнээр хийнэ.	Хичээл нь хичээл .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..
l	We went where you had gone. (Where did we go?)	Таныг явснаар бид явсан.	Хичээл нь хичээл .. Хичээл нь хичээл нь хичээл нь хичээл нь ..

c	A woman addressed her tired son and said, "Go to sleep. Let me finish the thing you started."	Ээж нь ядарсан хүүдээ хандан, - Чи унт, унт. Би эхэлсэн юмыг чинь дуусгая гээ.	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠨᠢ ᠶ᠋ᠠᠳᠠᠷᠰᠠᠨ ᠬᠡᠭᠦᠳᠡᠭᠡ ᠬᠠᠨᠳᠠᠨ, - ᠴᠢ ᠤᠨᠲ, ᠤᠨᠲ. ᠪᠢ ᠡᠬᠡᠯᠢᠰᠢᠨ ᠢᠶᠢᠮᠤᠭᠢᠭᠢ ᠴᠢᠨᠢ ᠳᠤᠭᠡᠰᠡᠭᠠᠢ ᠭᠡᠭᠡ.
d	The teacher addresses his students, praising them saying things like, "You did your exams very successfully."	Багш оюутнууддаа хандан, - Та нар шалгалтаа амжилттай өгсөн гээ мэтээр магтаж байна.	ᠪᠠᠭᠰᠢ ᠣᠶᠣᠳᠤᠨᠠᠭᠤᠳᠠᠭᠠ ᠬᠠᠨᠳᠠᠨ, - ᠲᠠ ᠨᠠᠷ ᠰᠢᠯᠭᠠᠯᠲᠠᠭᠠ ᠠᠮᠵᠢᠯᠲᠠᠭᠢ ᠡᠭᠰᠡᠨ ᠭᠡᠭᠡ ᠮᠡᠲᠡᠭᠡᠷ ᠮᠠᠭᠲᠠᠵᠢ ᠪᠠᠶᠢᠨᠠ.

4.4.2 Indirect Speech

Indirect speech is **not quoted with the actual words** of the person who said it, but a **rendering of that person's speech**. In English, *subjunctive* is used to express indirect speech. In Mongolian, the transformation of speech is easier **because the actual speech changes less**.

Direct: This child said, "I go home."
Энэ хүүхэд "Би гэртээ харина" гээж хэлсэн.

Indirect: This child said, (that) *it would go home*.
Энэ хүүхэд гэртээ харина гээж хэлсэн.

Direct: Mother called, "Come here!"
Ээж "нааш ир!" гээж дуудсан.

Indirect: Mother called me to come (to her).
Ээж намайг нааш ир гээж дуудсан.

If the two subjects are **common**, the subject has to be mentioned only **once**, usually in the main clause (**ex. a-b**). With two **different subjects**, the order of words in the sentence is:

- 1.) subject of the main clause (in nominative)
- 2.) indirect speech clause (subject in accusative)
- 3.) *conjunction verb* "гэж"
- 4.) predicate of the main clause (e.g. said, shouted, answered)

a	My older brother said, (that) <i>he had no time</i> .	Миний ах завгүй гээж хэлэв.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠨᠠᠬᠤ ᠵᠠᠪᠭᠠᠢ ᠭᠡᠭᠡᠵᠡ ᠬᠡᠯᠡᠪᠦ.
b	Mother said, (that) <i>she would go to the cinema in the evening</i> .	Ээж орой кинотеатрт очно гээж хэлэв.	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠣᠷᠢᠶᠢ ᠬᠢᠨᠣᠲᠡᠠᠳᠤᠷᠲᠤ ᠣᠴᠢᠨᠠ ᠭᠡᠭᠡᠵᠡ ᠬᠡᠯᠡᠪᠦ.
c	My older brother said, (that) <i>the mother had no time</i> .	Миний ах ээжийг завгүй гээж хэлэв.	ᠮᠢᠨᠢᠶᠢᠨᠠᠬᠤ ᠡᠭᠡᠵᠢᠶᠢᠭᠢ ᠵᠠᠪᠭᠠᠢ ᠭᠡᠭᠡᠵᠡ ᠬᠡᠯᠡᠪᠦ.
d	Mother said, (that) <i>her friend would go to the cinema in the evening</i> .	Ээж найзыгаа орой кинотеатрт очно гээж хэлэв.	ᠡᠭᠡᠵᠡ ᠨᠠᠶᠢᠵᠢᠭᠠᠭᠠ ᠣᠷᠢᠶᠢ ᠬᠢᠨᠣᠲᠡᠠᠳᠤᠷᠲᠤ ᠣᠴᠢᠨᠠ ᠭᠡᠭᠡᠵᠡ ᠬᠡᠯᠡᠪᠦ.

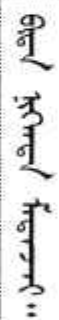
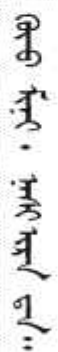
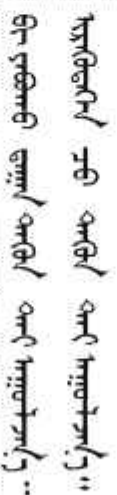
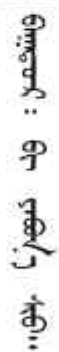

5. PUNCTUATION

The sentence structure is organized with the help of different marks and dots. In oral language, the same thing is achieved by intonation and pauses.

5.1 Punctuation in Classical Script

In Classical Script there is a division in marks and dots.

5.1.1 Dots

dots:	◀▶	◀	;	::	⋮	•
names:	period (Am), full stop (Br)	comma	semi-colon	colon	omission dots	"round dot"
usage:	Marks the end of a declarative sentence.	Marks pauses in the sentence and divides co-ordinate words, parts of sentence and clauses.	Divides independent clauses.	Emphasizes the announcement of the following part or sentence.	Marks a part that is omitted.	Marks a division.
ex:						

5.2.2 Question marks

Question marks are put at the end of **interrogative sentences**.

Чиний дүү ирсэн үү?	Did your younger sister come?
Чи ирнэ биз?	You'll come, won't you?
Чи хэзээ ажиллах вэ?	When will you work?

5.2.3 Exclamation marks

Exclamation marks are put at the end of **exclamatory** and **imperative sentences**, but often they are dropped in Mongolian because a particle has taken the function of them (ex.b).

Надад туслаач!	Please help me!
Ээж чинь ирлээ шүү.	Your mother came!
Нааш ир!	Come here!
Ямар сайхан юм бэ!	How nice this is!

5.2.4 Commas

Commas are used to show the **pauses** in the sentences. Here a few **basic rules**.

Commas are needed when:

1. ☞ Listing coordinate elements without conjunction words

(Attention: In English with conjunction "and" much better.)

Хэнтий, Хангай, Саяны өндөр сайхан нуруунууд. (coordinate subjects)	The high beautiful mountain ranges of <i>Khentii, Khangai, and Sayan</i> .
Би дэлгүүрээс ногоон, улаан, шар, цэнхэр цаас авлаа. (coordinate adjectives)	I bought <i>green, red, yellow, and blue</i> paper at the shop.
Би Англи, Швейцарь, Герман, Монголд амьдарч байсан. (coordinate adverbials)	I lived <i>in England, Switzerland, Germany, and Mongolia</i> .
Би танд тусалж байсан, тусалж байна, туслах болно. (coordinate verbs)	I <i>helped, I help, and will help</i> you.

No comma with:

- **words of different semantical groups:** Би дэлгүүрээс шинэ чухал үнэтэй ном авлаа.
- **Word combinations:** Хүмүүс энх тайвныг хүсдэг.

2. ☞ Separating independent parts of a sentence

Болд оо, нааш ир дээ!	Booold , come here!
Чи энэ улирлаар амжилттай, өөрөөр хэлбэл, онц бүрч чадна шүү.	This term, you can study successfully, <i>in other words</i> , with the grade A.
Паа, би чамайг ийм хүн гэж бодсонгүй!	Ugh , I wouldn't think that you were such a person!
Үгүй, би ээжтэвгээ маргааш уулзахгүй.	No , I won't meet my mother tomorrow.

No comma if the independent part is emphasized. Then an exclamatory mark is demanded. Халхай, халхай! Гар түлчихлээ. (*Ouch, ouch!* I burned my hand.)

3. ☞ Marking compound-sentence clauses that are separated by intonation

Би сайхан хоол идсэн, миний хүүхдүүд юу ч идээгүй.	<i>I had a nice meal, my children didn't have any.</i>
Харьсан шувуу ирдэг, явсан хүн эргэдэг.	<i>Migratory birds come back, people that have left, return.</i>

4. ☞ Marking pauses in long sentences with clauses that are linked with a *cVDS*.

clause 1 + <i>conjunction</i>	Өглөөний нар оргин гарч ирэхэд
clause 2 + <i>VDS + comma</i>	голын эхэн дэх саруул хөндий гэрэлтэж,
clause 3 + <i>VDS + comma</i>	ариун агаар татан,
clause 4 + <i>conjunction</i>	үнэхээр зуны амьсгал мэдрэгдэх <i>бөгөөд</i>
clause 5 + <i>VDS + comma</i>	дэргэдэх цэцэг өвсөнд нимгэн цагаан хяруу гялтганад,
clause 6 + <i>subj. indicator</i>	тэртээ ойд ногооны униар залгалдах <i>нь</i>
clause 7 + <i>period</i>	даруй нүүдэлчин малчин хүний сэтгэлийг хөдөлгөнө.

5. ☞ Avoiding confusion

Өчигдөр чамаас авсан номыг олсон. (They) found the book which had been taken from you yesterday.	Өчигдөр, чамаас авсан номыг олсон. <i>Yesterday</i> , (they) found the book which had been taken from you.
Цэцэг жимс түүв. (Someone) picked flowers ('tsetseg') and berries.	Цэцэг, жимс түүв. <i>Tsetseg</i> picked berries.

6. ☞ Changing the word order

Би энэ номыг чинь авлаа шүү. I bought <i>this book</i> , you know!	Би авлаа шүү, энэ номыг чинь. I bought it, <i>this book</i> , you know!
Та бол дээдийн дээд, хаадын хаан. <i>You are</i> the Highest, King of all kings.	Дээдийн дээд, хаадын хаан, Та. The Highest, King of all kings, <i>you are</i> .

5.2.5 Semi-colon

Semi-colons are used when the pause is bigger than with a comma, but not big enough to put a period. They are often used in **resolutions, laws, etc.** and not often in literature.

(from a contract)

II. Гэрээг цуцлах: 1. Монгол судлаач хүндэтгэх шалтгаанаар тус улсаас бүрмөсөн буцах болбол; 2. Монгол улсын хууль дүрмийг ноцтой зөрчвөл; (гэх мэт)	II. Cancellation of contract: 1. If the Mongolist is forced to leave this country due to serious reasons; 2. If he significantly violates the laws and regulations of Mongolia; etc.
--	---

5.2.6 Colon

Colons are used to **emphasize the announcements** of the following parts. They are widely used in **direct speech, quotations, and listing things**:

Баатар надад: "Чи багштайгаа уулзах хэрэгтэй" гэж хэлэв.	Baatar told me, " <i>You have to go and see your teacher.</i> "
Есүс: "Би бол Ертөнцийн Эзэн-Эцэг тийш очих ганцхан зам мөн" гэж хэлэв.	Jesus said, " <i>No one comes to the Father except through me.</i> "
Оюутан бүр бүртгүүлэхдээ дараах зүйлийг авчрах: 150 ам.доллар, 2 хувь зураг, тодорхойлолт, оршин суух зөвшөөрөл.	Each student is to bring the following items for registration: USD 150, 2 passport photos, references, proof-of-residence permit.

5.2.7 Quotation marks (Am.)/Inverted commas (Brit.)

Quotation marks are used for *direct speech*, for *quotations*, and in order to emphasize *particular words* which are used in a non-literal sense.

There are two possible forms: "... " and «...». The latter is not known in English.

Болд: "Ээж маань орой ирнэ" гэж хэллээ.	Bold said, "My mother will come in the evening."
Мөн ч «гавшгай» ажилладаг хүн байна даа.	Why! He is someone working so <i>efficiently</i> !
«Өсөхөөс сурсан үндэсний хэл Мартаж болшгүй соёл Үхтэл орших төрөлх нутаг Салж болшгүй орон.» (Д.Нашагдорж)	"The national language learned while being raised Is a culture that (I) can't ever forget The homeland (I) live in until (I) die Is a place that (I) can't ever leave" (D. Natsagdorj)

5.2.8 Omission dots

Omission dots (three dots) are used to replace a *part that is omitted*.

Бат: "Миний аав ..." гэж хэлэнгүүт ухаан алдлаа	When Bat was just saying, "My father ...", he lost his consciousness.
---	---

5.2.9 Parentheses (Am.)/Brackets (Brit.)

Parentheses are used to insert words or whole parts of sentences that serve as an *explanation* or a *complement*:

Манай багш (Ц. Болдбаатар) Франц улсад монгол хэл зааж байгаа.	Our teacher (<i>Ts. Boldbaatar</i>) is teaching Mongolian in France.
Өнөөдөр (сээн сарын нэгэнд) бүх хүүхдүүд хичээлдээ явна.	Today (<i>September 1st</i>), all children will go to school.

5.2.10 Dash and Hyphen

There is a **long line** for intellectual pauses (**dash**) and a **short line** for connections (**hyphen**).

Dashes can follow *subjects* to **mark them** (instead of another subject indicator), or they can replace the **quotation marks** in *direct speech*. If so, they are put at the beginning of a new line.

Чанар – манай ажлын гол үзүүлэлт.	<i>Quality</i> – the main characteristic of our work.
Ээж нь хүүдээ хандан, –Би чамтай хамт явах уу? гэхэд хүү нь, –Үгүй, би ганцаараа явж чадна гэв.	When the woman addressed her son and asked, "Shall I go with you?", the son answered, "No, I can go alone."

Hyphens are used to **connect two words, numbers and their suffixes**, and also to connect *personal names*: if the second of two names begins with a vowel, then a hyphen is put in between them. In literature, *words of similar meaning* are equated using a hyphen.

Улаанбаатар-Дарханы төмөр замыг тэр жил байгуулжээ.	The railway <i>Ulaanbaatar-Darkhan</i> was built in that year.
5-р сарын 24-нд	On May 24th ("5th month")
XIII-XIV зууны үед монголчууд дэлхий даяар маш алдартай байжээ.	In the 13-14th century, the Mongolians were very famous throughout the world.
Болд-Эрдэнэ, Бат-Оргил, Говь-Алтай	<i>Bold-Erdene, Bat-Orgil, Gov'-Altai</i>
Эх орон-Монголоо зогсолтгүй чимье.	Let's decorate our <i>motherland, Mongolia</i> , unceasingly.

Part V:
Appendix

1. List of Passive Roots

pages 407-410

2. List of Some Phrasal Verbs

pages 411-412

3. List of Inflectional Suffixes

pages 413-417

**4. Structural and Functional System of
Relational Suffixes**

pages 418-421

**5. Mongolian Equivalent of English Tense
System**

page 422

6. Table of Contents in Mongolian

pages 423-437

7. Index: English-German-Mongolian

pages 438-448

1. LIST OF PASSIVE ROOTS

The following list is a complement to p. 35. It contains most passive roots of the Mongolian language. On the top right hand side of every passive root table, we gave the 'general meaning'.

1.	ᠠ (ᠠᠭᠠ)	нэг- (нийг-)	one, to be one
a	ᠠᠨᠢᠨ (ᠠᠨᠢᠨ)	нэг (эн)	one
b	ᠠᠨᠢᠭᠠ	нэгд-	to be united
c	ᠠᠨᠢᠭᠠᠯ	нэгдэл	union, solidarity
d	ᠠᠨᠢᠭᠠᠯ	нэгж	unit
e	ᠠᠨᠢᠭᠠ	нэгжи-	to search
f	ᠠᠨᠢᠭᠠᠯᠢᠭ	нэгжлэг	search
g	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нэгтгэ-	to unite, to unify
h	ᠠᠨᠢᠭᠠᠯ	нэгэнг	once, already
i	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нэгжгээд	one each
j	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийгэм	society
k	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийлбэр	sum, confluence
l	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийлмэл	mixed, compound
m	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийлэг	synthetic, compound
n	ᠠᠨᠢᠭᠠ	нийлэ-	to come together
o	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийслэл	capital
p	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийт	all, total
q	ᠠᠨᠢᠭᠠᠨ	нийц	agreement, harmony
r	ᠠᠨᠢᠭᠠ	нийцэ-	to correspond, to conform

2.	ᠡᠭᠡ	хо-	two
a	ᠡᠭᠡᠨ	хоёр	two
b	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хоёрхон	only two
c	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хоёул	the two of ...
d	ᠡᠭᠡᠨ	хос	pair, couple
e	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хосло-	to unite into pairs
f	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хослол	pairing
g	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хосгүй	matchless

h	ᠡᠭᠡᠨ	холбо-	to join
i	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холбоо	tie, liaison
j	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холбоос	link, hyphen
k	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холбогдо-	to have to do with
l	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холбоот	union
m	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холбоочин	post and tele- graph worker
n	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хорши-	to mix, to combine
o	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хоршоо	cooperative
p	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хоршоохол	cooperativiza- tion
q	ᠡᠭᠡᠨ	хорь	twenty
r	ᠡᠭᠡᠨ	хошой	double (eg gold medal winner)
s	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	хооронд	between
t	ᠡᠭᠡᠨ	хולי-	to mix
u	ᠡᠭᠡᠨ	хольц	mixture
v	ᠡᠭᠡᠨ	хоч	nick name
w	ᠡᠭᠡᠨᠠᠨ	холомол	mixed, alloyed

3.	ᠢᠭᠢ	гу-	three
a	ᠢᠭᠢ	гуч	thirty
b	ᠢᠭᠢ	гуч (аг гуч)	great- (eg -grand daughter)
c	ᠢᠭᠢ	гуна	3 year old male ox
d	ᠢᠭᠢ	гунж	3 year old female cow
e	ᠢᠭᠢᠨ	гутгаар	the third (literary)
f	ᠢᠭᠢᠨ	гурав	three
g	ᠢᠭᠢᠨᠠᠨ	гурвалжин	triangle
h	ᠢᠭᠢᠨ	гурвал	trio
i	ᠢᠭᠢᠨᠠᠨ	гурамсан	three- (eg three- horse carriage)
j	ᠢᠭᠢᠨᠠᠨ	гурвуул	the three of ...

4.	ᠤᠯᠤ	дэ-	high, on
a	ᠤᠯᠤᠨ	дээр	on, above
b	ᠤᠯᠤᠨ	дээрлэ-	to improve
c	ᠤᠯᠤᠨ	дээд	high, supreme, upper
d	ᠤᠯᠤᠨ	дээдэс	ancestors, aristocrats

e	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дээш	up(wards), more than
f	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠯᠠ	дээшлэ-	to go up, to progress
g	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дээгүүр	above, over
h	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠬᠡ	дээрэлхүү	arrogant, insolent
i	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дээрэм	robbery, pillage
j	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠳᠡ	дээрэмдэ-	to rob, to plunder
k	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дээвэр	roof, covering
l	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠨᠠ	дээрэнгүй	arrogant, haughty
m	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠬᠡ	дээрэлхэ-	to be overbearing
n	ᠠᠨᠠ	дэл	mane, horsehair
o	ᠠᠨᠠᠭ	дэв	rank, order
p	ᠠᠨᠠᠭ	дэвэ-	to flap the wings
q	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэвши-	to develop, to make progress
r	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэвжи-	to grow strong
s	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэвхэр-	to leap, to jump
t	ᠠᠨᠠᠭ	дэнж	hillock, terrace
u	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠨᠠ	дэндүү	to, excessively
v	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэндэ-	to exceed the norm
w	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэгжин	elegant, fashionable
x	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ	дэгжи-	to thrive, to prosper
y	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠭ	дэмжлэг	support, help

5.	ᠠᠨᠠ	до-	below, under
a	ᠠᠨᠠᠨ	доор	below, under
b	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доод	lower, bottom
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доогуур	underground
d	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ	доош	down(wards)
e	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доошло-	to droop
f	ᠠᠨᠠᠨ	дор	below, under
g	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доогло-	to mock
h	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	дордо-	to be too low, to worsen
i	ᠠᠨᠠᠨ	дорой	weak, feeble
j	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доройто-	to be weak, to deteriorate

k	ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	доромжлол	humiliation, insult
---	------------	-----------	------------------------

6.	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	дог-	inside
a	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	догтор	inner, internal,
b	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	догно	intimate, kind- red (inside)
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	дотогш	in(wards)
d	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	дотоод	interior, domestic
e	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	догуур	inner, within

7.	ᠠᠨᠠᠨ	га-	outer
a	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадна	outside (of) exterior
b	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадаа	outside
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадагш	out of
d	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадуур	outside, exterior surface
e	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадарга (гадаргуу)	surface
f	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадар	the outside
g	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадаал	cosmos, foreign
h	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	гадарла-	to cover with a surface

8.	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ (ᠠᠨᠠᠨ)	цаа-	other side
a	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	цаана	farther, beyond
b	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	цаад	situated on the other side
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	цаадахь	situated beyond
d	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ + ᠠᠨᠠᠨ	цааш	away from, farther
e	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	цаашла-	to go farther, to go on
f	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	цаагуур	along the other side

9.	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ (ᠠᠨᠠ)	наа-	this side, here
a	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	наана	on this side, closer to here
b	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	наад	situated on this side
c	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ	наадахь	that nearest on this side, the very
d	ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ (ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ)	нааш	this way, hither, closer

e	ᠬᠠᠰᠢᠯᠠ	наашла-	to approach
f	ᠬᠠᠭᠠᠭᠤᠷ	наагуур	along this side, superficially
g	ᠬᠠᠭᠠᠭᠤᠷᠠᠭ	наагууриа-	to be too close, to be too superficial

10	ᠬᠣᠢ	хой-	north, behind
a	ᠬᠣᠢᠨᠠ	хойно	in the north, in the back
b	ᠬᠣᠢᠭ	хойг	back, rear, northern
c	ᠬᠣᠢᠰ	хойш	north(wards) back(wards)
d	ᠬᠣᠢᠭᠤᠷ	хойгуур	along the back
e	ᠬᠣᠢᠲᠤᠨ	хойтон	the next year
f	ᠬᠣᠢᠮᠣᠷ	хоймор	the rear part of a yurt
g	ᠬᠣᠢᠴ	хойч	future, descendants
h	ᠬᠣᠢᠰᠢᠯᠤ	хойшло-	to be postponed
i	ᠬᠣᠢᠰᠢᠭᠤᠯ	хойшгуул-	to postpone

11	ᠴᠠ	ца-	white
a	ᠴᠠᠰ	цаас	paper
b	ᠴᠠᠭᠠᠨ	цагаан	white
c	ᠴᠠᠭᠠ	цагаа	milk products
d	ᠴᠠᠭᠠᠭᠠᠳᠠ	цагаада-	to be rehabilitated
e	ᠴᠠᠭᠠᠯᠠ	цагаала-	to greet at New Year
f	ᠴᠠᠭᠠᠭ	цагаач	emigrant, vagabond
g	ᠴᠠᠭᠠᠪᠠᠷ	цайвар	whitish, pale
h	ᠴᠠᠢ	цай-	to dawn, to grow light
i	ᠴᠠᠢᠷᠠ	цайра-	to turn pale, to fade
j	ᠴᠠᠢᠯᠭᠠᠨ	цайлган	innocent
k	ᠴᠠᠯ	цал (буурал)	totally white

12	ᠪᠠᠶᠠ	бая-	rich
a	ᠪᠠᠶᠠᠨ	баян	rich
b	ᠪᠠᠶᠠᠯᠠᠭ	баялаг	riches, wealth
c	ᠪᠠᠶᠠᠰ	баяс-	to rejoice
d	ᠪᠠᠶᠠᠴᠤᠳ	баячууд	the rich
e	ᠪᠠᠶᠠᠵᠢ	баяжи-	to become rich

f	ᠪᠠᠶᠠᠷ	баяр	joy, gladness
g	ᠪᠠᠶᠠᠲᠠᠶ	баяртай	good-bye
h	ᠪᠠᠶᠠᠯᠠ	баярла-	to be happy

13	ᠰᠠᠢ	сай-	good
a	ᠰᠠᠶᠠᠨ	сайн	good, well
b	ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ	сайхан	nice, nicely
c	ᠰᠠᠶᠢᠵᠢᠷᠠ	сайжра-	to improve
d	ᠰᠠᠶᠢᠳ	сайд	minister
e	ᠰᠠᠶᠢᠷᠬᠠ	сайрха-	to boast, to brag
f	ᠰᠠᠶᠢᠳᠠ	сайда-	to improve a relationship
g	ᠰᠠᠶᠢᠲᠠᠷ	сайтар	well, thoroughly
h	ᠰᠠᠶᠢᠲᠠᠶ	сайтай	having good quality
i	ᠰᠠᠶᠢᠰᠠᠠ	сайшаа-	to praise, to award
j	ᠰᠠᠶᠢᠰᠠᠯ	сайшаал	award, approval
k	ᠰᠠᠶᠢᠴᠤᠳ	сайчууд	elite, best workers

14	ᠨᠣᠢ	ноё-	prince, lord
a	ᠨᠣᠢᠨ	ноён	prince, lord
b	ᠨᠣᠢᠯᠠ	ноёло-	to dominate
c	ᠨᠣᠢᠯᠣᠭ	ноёлог	lordly, haughty
d	ᠨᠣᠢᠷᠬᠠ	ноёрхо-	to oppress

15	ᠬᠣᠵᠢ	хожи-	late
a	ᠬᠣᠵᠢᠳᠠ	хождо-	to be late
b	ᠬᠣᠵᠢ	хожи-	to win
c	ᠬᠣᠵᠢᠭᠳᠠ	хожигдо-	to loose
d	ᠬᠣᠵᠢᠮ	хожим	after, then
e	ᠬᠣᠵᠢᠮᠳᠠ	хожимдо-	to be late
f	ᠬᠣᠵᠢᠮᠪᠢ	хожуу	late, tardy
g	ᠬᠣᠵᠢᠭ	хожоо	profit, benefit

16	ᠤᠯᠤ	ул-	red
a	ᠤᠯᠠᠨ	улаан	red
b	ᠤᠯᠠᠪᠠᠲᠠᠷ	улаавтар	reddish
c	ᠤᠯᠪᠠᠷ	улбар	orange reddish

d	ᠠᠯᠠᠢ	улай-	to blush, to confess
e	ᠠᠯᠠᠢᠷᠠ	улайра-	to become red
f	ᠠᠯᠠᠢᠯᠠᠭ᠎ᠠ	улайлга-	to make ashamed
g	ᠠᠯᠠᠨᠭᠠᠰ	улангас-	to become ferocious
h	ᠠᠯᠠᠯᠵᠠ	улалза-	to appear red
i	ᠠᠯᠠᠭᠠᠨᠠ	улагана	red currant

17	ᠬᠠ	ха-	... off
a	ᠬᠠᠳᠠ	хадя-	to mow
b	ᠬᠠᠯᠠᠭᠤᠷ	халуур	sickle
c	ᠬᠠᠳᠠᠯᠠᠨ	хадлан	hay cutting
d	ᠬᠠᠵᠠ	хаза-	to bite
e	ᠬᠠᠵᠢ	хажи-	to hem
f	ᠬᠠᠰᠠ	хаса-	to subtract
g	ᠬᠠᠰᠤᠭᠤᠷ	хасуур	chisel
h	ᠬᠠᠰᠢ	хаши-	to fence off
i	ᠬᠠᠰᠢᠭᠠ	хашгаа	fence, hedge

18	ᠳᠠ	да-	over-
a	ᠳᠠᠪᠠ	дава-	to overcome
b	ᠳᠠᠪᠠᠭᠠ	даваа	mountain pass
c	ᠳᠠᠪᠠᠭᠤ	давуу	outstanding
d	ᠳᠠᠷᠠ	дара-	to press, to crush
e	ᠳᠠᠶᠠᠯᠠ	дайла-	to make war, to entertain
f	ᠳᠠᠶᠠᠷᠠ	дайра-	to hit, to attack
g	ᠳᠠᠶᠠᠨ	дайн	war
h	ᠳᠠᠶᠠᠴᠢᠨ	дайчин	warrior, militant
i	ᠳᠠᠶᠠᠴᠢᠯᠠ	дайчла-	to mobilize
j	ᠳᠠᠶᠠᠰᠠᠨ	дайсан	enemy

19	ᠪᠣ	ов-	to heep
a	ᠪᠣᠣ	овоо	stone heep
b	ᠪᠣᠣᠯᠠ	овооло-	to accumulate
c	ᠪᠣᠣᠷᠠ	овооро-	to crowd
d	ᠪᠣᠷ	овор	appearance, figure
e	ᠪᠣᠯᠵᠠ	оволзо-	to move up and down

20	ᠣᠭ	ог-	abrupt
a	ᠣᠭᠳᠣᠷ	огдгор	short (for skirt)
b	ᠣᠭᠳᠠ	огдой-	to be short
c	ᠣᠭᠰᠣᠮ	огцом	steep, quick- tempered
d	ᠣᠭᠲᠤᠯ	огтол-	to cut (off)
e	ᠣᠭᠰᠣᠷ	огшор-	to be fired

The following 4 passive roots are particles, which appear with other words:

21	ᠪᠤᠲᠠ	буга-	fragmented
a	ᠪᠤᠲᠠᠯ	бутал-	to crumble
b	ᠪᠤᠲᠤᠷᠠ	бутра-	to scatter
c	ᠪᠤᠲᠠᠴ	бутач	illegitimate child
d	ᠪᠤᠲᠠᠷᠬᠠᠢ	бутархай	fraction

22	ᠬᠠᠭᠠ	хага-	broken
a	ᠬᠠᠭᠠᠷᠠ	хагара-	to break (intr.)
b	ᠬᠠᠭᠠᠷᠠᠯ	хагарал	breaking, split
c	ᠬᠠᠭᠠᠷᠬᠠᠢ	хагархай	splinter, chip
d	ᠬᠠᠭᠠᠰ	хагас	half, semi-
e	ᠬᠠᠭᠠᠰᠠᠯᠠ	хагасла-	to divide in half
f	ᠬᠠᠭᠠᠯ	хагал-	to break (tr.)
g	ᠬᠠᠭᠠᠴᠠ	хагаца-	to separate
h	ᠬᠠᠭᠠᠴᠠᠯ	хагацал	separation

23	ᠰᠤᠭᠠ	суга-	... out
a	ᠰᠤᠭᠠᠷᠠ	сугара-	to come off
b	ᠰᠤᠭᠠᠯ	сугал-	to pull out, to draw lots
c	ᠰᠤᠭᠠᠯᠠᠭᠠ	сугалаа	lot, lottery

24	ᠨᠢᠴᠢ	няц-	asunder
a	ᠨᠢᠴᠢ	няц	crushed
b	ᠨᠢᠴᠠ	няца-	to retreat
c	ᠨᠢᠴᠠᠭᠠ	няцаа-	to repulse
d	ᠨᠢᠴᠠᠷᠠ	няцра-	to be crushed
e	ᠨᠢᠴᠠᠯ	няцал-	to crush

2. LIST OF SOME PHRASAL VERBS

We have tried to list the most important Mongolian verbs that take another case than in English:

1	ай- to be afraid	хэнээс? юунаас? of whom? of what?	Нохойноос битгий ай! Don't be afraid of the dog!
2	айлчла- to visit (as a guest)	юунд? whom? what?	Төлөөлөгчид Америкт айлчлав. The representatives visited America.
3	анхаар- to pay attention	хэнийг? юуг? to whom? to what?	Та энэ асуудлыг анхаарах хэрэгтэй. You should pay attention to this matter.
4	асуу- to ask	хэнээс? юунаас? whom? what?	Та багшаас асуугаарай. Please ask the teacher.
5	багшла- to teach	хэнд? whom? (Acc.)	Тэр надад олон жил багшилсан. He taught me for many years.
6	баярла- to thank	хэнд? юунд? whom?	Танд баярлалаа. Thank you.
7	баярла- to be glad	хэнд? юунд? about what?	Үүнд би баярлаж байна. I am glad about this.
8	болгоомжло- to watch out to be careful	хэнээс? юунаас? for what? of what?	Хулгайчаас болгоомжил! Watch out for thieves! Be careful of cars!
9	гайха- to be surprised	юунд? by what?	Чи үүнд битгий гайх. Don't be surprised by this.
10	гомдо- to be offended	хэнд? юунд? by whom? by what?	Тэр чамд гомджээ. He was offended by you.
11	гуй- to beg (ask strongly)	хэнээс? юунаас? whom?	Түүнээс битгий гуй! Don't beg him.
12	гунигла- to be sad	юунд? about what?	Чи юунд гуниглаа вэ? Why are you sad? ("What are you sad about?")
13	гэмши- to regret to repent	юунд? what? of what?	Би үүнд гэмшиж байна. I regret this. I repent of this.
14	гэрлэ- to get married	хэнтэй? to whom	Тэр багштайгаа гэрлэсэн. She got married to her teacher.
15	далла- to wave	юугаар? with what?	Эмээ алчуураар далласан. The grandmother waved with a headscarf.
16	дурла- to fall in love to like/to desire	хэнд? юунд? with whom? what?	Би нэг бүсгүйд дурласан. Үүнд битгий дурлаарай. I fell in love with a young woman. Don't desire this.
17	итгэ- to believe to trust	хэнд? юунд? (in) whom?(in) what? whom?	Би танд итгэж байна. I believe you. (I believe in you.) I trust you.
18	ичи- to be ashamed to be embarrassed	хэнээс? юунаас? before whom? about what?	Би түүнээс ичиж байна. Би хамарнаасаа ичиж байна. I am ashamed before him. I am embarrassed about my nose.
19	заа- to teach	хэнд? whom?	Би түүнд англи хэл заадаг. I teach him English.
20	зөвлө- to take advice	хэнтэй? from whom?	Би багштайгаа зөвлөө. Let me take advice from my teacher.
21	зөвшөөрө- to agree	юуг? with what?	Би түүний хэлснийг зөвшөөрч байна. I agree with what he said.

22	мөрөөдө- to dream	хэнийг? юуг? about what?	Би Америк явахыг мөрөөдөж байна. I dream about going to America.
23	найда- to trust	хэнд? юунд? (in)whom? (in)what?	Би өөртөө найдаж байна. I trust myself.
24	нөлөөлө- to influence	хэнд? юунд? whom? what?	Тэр надад их нөлөөлсөн. He has influenced me a lot.
25	ол- to find	хаанаас? where?	Би түлхүүрээ хаанаас ч олоогүй. I haven't found my key anywhere.
26	өвд- to be ill	юугаар? with what?	Миний ээж өмөн үүгээр өвдсөн. My mother was ill with cancer.
27	сонго- to be elected (English prefers passive voice)	юугаар? what?	Бид түүнийг Улсын Их Хурлын гишүүнээр сонгосон. He was elected a member of the Great National 'Khural' (by us).
28	сонирхо- to take interest	хэнийг? юуг? in whom? in what?	Тэр энэ номыг их сонирхсон. He took great interest in this book.
29	сонс- to listen	юуг? to what?	Тэр үргэлж радио сондог. He always listens to the radio.
30	таларха- to thank	хэнд? юунд? whom? for what?	Би танд талархаж байна. Намайг урьсанд талархаж байна. I thank you. Thank you for inviting me.
31	уйд- to be bored	хэнээс? юунаас? with what?	Би чамаас уйдаж байна. I am bored with you.
32	утасда- to call/ to phone	хэн рүү? юу рүү? whom?	Над рүү утаслаарай. Call/phone me, please.
33	уурла- to be angry	хэнд? юунд? with whom? about what?	Ээж надад уурласан. Тэр үүнд маш их уурласан. The mother was angry with me. He was very angry about that.
34	уя- to tie	хэнээс? юунаас? to whom? to what?	Би морио модноос уясан. I tied my horse to the tree.
35	хоцор- to be (too) late	хэнээс? юунаас? for what?	Би хурлаас хоцорсон. I was late for the meeting.
36	хөгжимдө- to play (instrument)	юугаар? what?	Чи юугаар хөгжимддөг вэ? What instrument do you play?
37	хүлээ- to wait	хэнийг? юуг? for whom? for what?	Та хэнийг хүлээж байна вэ? Whom are you waiting for ?
38	яара- to hurry	юунд? to what?	Чи юунд яарсан бэ? What were you hurrying to ?
39	ядра- to be tired	юунд? from what?	Би ажилдаа ядарч байна. I am tired from my work.

3. LIST OF INFLECTIONAL SUFFIXES

In this list, we've tried to give **all the inflectional suffixes** of the Mongolian language in **Cyrillic alphabetical order**. We use, as also throughout the book, the following **abbreviations** and guidelines:

AsS = **Aspect Suffix**
 AwDS = **Adword Determining Suffix**
 AwS = **Adword Suffix**
 CbS = **Case-bound Suffix**
 CS = **Case Suffix**
 cVDS = **co-ordinating Verb Determining Suffix**
 NDS = **Noun Determining Suffix**
 NuS = **Numeral Suffix**
 PS = **Plural Suffix**
 PTS = **Person-bound Terminating Suffix**
 RS = **Reflexive Suffix**
 sVDS = **subordinating Verb Determining Suffix**
 TTS = **Tense-bound Terminating Suffix**
 VDS = **Verb Determining Suffix**
 VoS = **Voice Suffix**

a) Suffixes having **more than one form**, are listed with all forms, but **only with the basic form** we've given the name and the Classical Mongolian Script version.

-аарай ⁴	ᠠᠭᠠᠷᠠᠢ	PTS (demand)	
-ээрэй		-аарай ⁴	

b) Suffixes taking an **inserted vowel** (e.g. "-(а)гтун") are not listed. But suffixes taking an **inserted consonant** (not to be confused with hidden "н" or "г") are listed like this:

-(г)ийн		-ийн	
-(х)аа ⁴		-аа ⁴	

c) Only a few Cyrillic suffixes are **not added directly** to the stem. With such suffixes, we write an exclamation mark instead of a dash:

(!) нар	ᠨᠠᠷ	PS	
---------	-----	----	--

d) **Zero-suffixes** are also important suffixes, as they show an existing subordination that is not written. They are marked like this:

-ø	-ø	PTS (command)	
----	----	---------------	--

The suffixes which are written in **bold letters** are the most important ones, as they represent the **basic forms**.

-даг ¹	ᠳᠠᠭ, ᠳᠠᠭ	NDS (indefinite present)	144
-дахь	ᠳᠠᠬᠢ	NuS (ordinal)	241
-дог		-даг ⁴ (NDS)	144
-дөг		-даг ⁴ (NDS)	144
-дугаар ²	ᠳᠤᠭᠠᠭᠠᠷᠠ, ᠳᠤᠭᠠᠭᠠᠷ	NuS (ordinal)	241
-дуу ²	ᠳᠤᠭᠤ	AwS (diminutive)	218
-дүгээр		-дугаар ² (NuS)	241
-дүү		-дуу ² (AwS)	218
-дэг		-даг ⁴ (NDS)	144
-дэх	ᠳᠠᠬᠢ	NuS (ordinal)	241
ᠶ			
-е	ᠶᠡ	PTS (intention)	175
ᠪ			
-е	ᠶᠡ	PTS (intention)	175
ᠵ			
-ж	ᠵᠢ	cVDS (simultaneous)	157
-жээ	ᠵᠢᠶᠡ	TTS (past tense)	185
з			
-з(а)на ²	ᠵᠠᠨᠠ	AsS (temporary)	132
-з(о)но		-з(а)на ⁴ (AsS)	132
-з(ө)нө		-з(а)на ⁴ (AsS)	132
-з(э)нэ		-з(а)на ⁴ (AsS)	132
ᠮ			
-иа ²		-аа ⁴ (RS/NDS)	
-иад ²		-аад ⁴ (cVDS/NuS)	
-иарай ²		-аарай ⁴ (PTS)	179
-иаг ²		-ааг ⁴ (PTS)	178
-ий	ᠶ	CS (genitive)	79
-ийг	ᠶᠢᠭ	CS (accusative)	86
-ийн	ᠶᠢᠨ	CS (genitive)	79
-иар ²		-аар ⁴ (CS)	93
-иас ²		-аас ⁴ (CS)	90
-иасай ²		-аасай ⁴ (PTS)	182
-иуд ²		-ууд ⁴ (PS)	73

-иузаг ²		-уузаг ⁴ (PTS)	180
-иул ²		-уул ⁴ (VoS/NuS)	
ᠯ			
-л	ᠯᠠ	AsS (repetitive)	135
-лаа ⁴	ᠯᠠᠭ	TTS (past tense)	187
-лга ⁴	ᠯᠠᠭ, ᠯᠠᠭ	VoS (causative)	119
-лго		-лга ⁴ (VoS)	119
-лгө		-лга ⁴ (VoS)	119
-лгэ		-лга ⁴ (VoS)	119
-лд	ᠯᠠᠳ	VoS (adversative)	127
-лз	ᠯᠠᠵ	AsS (repetitive)	135
-лоо		-лаа ⁴ (TTS)	187
-лөө		-лаа ⁴ (TTS)	187
-лтай ³	ᠯᠠᠭᠢ	AwDS (worthwhile)	155
-лтой		-лтай ³ (AwDS)	155
-лтэй		-лтай ³ (AwDS)	155
-лтгүй		-лтай ³ (AwDS)	155
(!)луу ²	ᠯᠤᠭᠤ	CS (directive)	99
(!)лүү		(!)луу ² (CS)	99
-лц	ᠯᠠᠴ	VoS (communal)	126
-лээ		-лаа ⁴ (TTS)	187
ᠮ			
-маа-ж ин ⁴	ᠮᠠᠶᠠᠵᠢᠨ	sVDS (excluding)	172
-маар ⁴	ᠮᠠᠶᠠᠷ	AwDS (wish)	151
-магц ⁴	ᠮᠠᠭᠢᠴᠢ	sVDS (succeeding)	164
-м(гүй)	ᠮᠠᠭᠢ	AwDS (worthwhile)	155
-могц		-магц ⁴ (sVDS)	164
-моо жин		-маажин ⁴ (sVDS)	172
-моор		-маар ⁴ (AwDS)	151
-могц		-магц ⁴ (sVDS)	164
-мөө жин		-маажин ⁴ (sVDS)	172
-моёр		-маар ⁴ (AwDS)	151
-мэгц		-магц ⁴ (sVDS)	164

-мээ		-маажин ⁴	172
-жин		(sVDS)	
-мээр		-маар ⁴ (AwDS)	151
Н			
-н	✓	cVDS (associative)	158
-н	✓	CS (genitive)	79
-на ⁴	✓/✓	TTS (present/future)	190/ 191
(!) нар	✓	PS	74
-нгаа ⁴	✓/✓, ✓/✓	sVDS (opportunity)	171
-нгоо		-нгаа ⁴ (sVDS)	171
-нгөө		-нгаа ⁴ (sVDS)	171
-нгуут ²	✓/✓, ✓/✓	sVDS (succeeding)	170
-нгүүт		-нгуут ² (sVDS)	170
-нгээ		-нгаа ⁴ (sVDS)	171
-(н)ууд ²		-ууд ² (PS)	73
-(н)үүд		-ууд ² (PS)	73
О			
-оо		-аа ⁴ (RS/VoS/NDS)	
-оол		-аад ⁴ (cVDS/NuS)	
-оор		-аар ⁴ (CS)	93
-оос		-аас ⁴ (CS)	90
-оосой		-аасай ⁴ (PTS)	182
-ооч		-аач ⁴ (PTS)	178
Ө			
-өө		-аа ⁴ (RS/VoS/NDS)	
-өөд		-аад ⁴ (cVDS/NuS)	
-өөр		-аар ⁴ (CS)	93
-өөс		-аас ⁴ (CS)	90
-өөсэй		-аасай ⁴ (PTS)	182
-өөч		-аач ⁴ (PTS)	178
Р			
(!)руу ²	✓/✓	CS (directive)	99
(!)рүү		руу ² (CS)	99

С			
-с	✓/✓	PS	75
-саар ⁴	✓/✓, ✓/✓	sVDS (progressive)	168
-сан ⁴	✓/✓, ✓/✓	NDS (past tense)	143
-сон		-сан ⁴ (NDS)	143
-соор		-саар ⁴ (sVDS)	168
-сөн		-сан ⁴ (NDS)	143
-сөөр		-саар ⁴ (sVDS)	168
-сугай ²	✓/✓, ✓/✓	PTS (decision)	176
-сүтэй		-сугай ² (PTS)	176
-схий	✓/✓	AsS (quick)	132
-сэн		-сан ⁴ (NDS)	143
-сээр		-саар ⁴ (sVDS)	168
Т			
-т	✓/✓	CS (dative-locative)	83
-т	✓/✓	VoS (passive)	124
-таа ⁴	✓/✓	NuS (multiplying)	249
-тай ³	✓/✓	CS (comitative)	97
-тал ⁴	✓/✓	sVDS (limiting)	167
-той		-тай ³ (CS)	97
-тол		-тал ⁴ (sVDS)	167
-тоо		-таа ⁴ (NuS)	249
-төл		-тал ⁴ (sVDS)	167
-төө		-таа ⁴ (NuS)	249
-тугай ²	✓/✓, ✓/✓	PTS (blessing)	183
-түгэй		-тугай ² (PTS)	183
-тэй		-тай ³ (CS)	97
-тэл		-тал ⁴ (sVDS)	167
-тээ		-таа ⁴ (NuS)	249
У			
-ууд ²	✓/✓, ✓/✓, ✓/✓	PS	73
-уузаг ²	✓/✓, ✓/✓	PTS (admonition)	180
-уул ²	✓/✓, ✓/✓	VoS (causative)	118

-уул ²	ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ	NuS (collective)	244
-уур ²	ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ	AwS (movement)	224
-уут ²	ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ	sVDS (succeeding)	170
-ууш-т ай ²	ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠤᠮᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ	AwDS (necessity)	154
Ү			
-үүд		-үүд ² (PS)	73
-үүзэй		-үүзэй ² (PTS)	180
-үүл		-үүл ² (VoS/NuS)	
-үүр		-үүр ² (AwS)	224
-үүт		-үүт ² (sVDS)	170
-үүш-тэй		-үүштай ² (AwDS)	154
Х			
-х	ᠬᠤ (ᠬᠤ)	CbS (Possessive/Local)	101/102
-х	ᠬᠤ, ᠬᠤ	NDS (future tense)	147
-(х)аа ⁴		-аа ⁴ (RS)	108
-хаар ⁴	ᠬᠤᠠᠭᠠᠷᠠ	sVDS (intending)	166
-хан ⁴	ᠬᠤᠨ	CbS (collective)	103
-х(и)	ᠬᠤ (ᠬᠤ)	CbS (attributive)	104
-хлаар ⁴	ᠬᠤᠯᠠᠭᠠᠷᠠ ᠬᠤᠯᠠᠭᠠᠷᠠ	sVDS (logically succeeding)	165
-хлоор		-хлаар ⁴ (sVDS)	165
-хлөөр		-хлаар ⁴ (sVDS)	165
-хлээр		-хлаар ⁴ (sVDS)	165
-хон		-хан ⁴ (AwDS)	103
-хоор		-хаар ⁴ (sVDS)	166
-хөн		-хан ⁴ (AwDS)	103
-хөөр		-хаар ⁴ (sVDS)	166
-хуйц ²	ᠬᠤᠢᠶᠢᠴᠢ ᠬᠤᠢᠶᠢᠴᠢ	AwDS (possibility)	153
-хүйц		-хуйц ² (AwDS)	153
-хэн		-хан ⁴ (AwS)	103
-хээр		-хаар ⁴ (sVDS)	166

Ц			
-цгаа ⁴	ᠴᠢᠭᠠᠭᠠᠭᠠ (ᠴᠢᠭᠠᠭᠠᠭᠠ)	AsS (collective)	134
-цгоо		-цгаа ⁴ (AsS)	134
-цгөө		-цгаа ⁴ (AsS)	134
-цгээ		-цгаа ⁴ (AsS)	134
Ч			
-ч	ᠴᠢ	cVDS (simultaneous)	157
-чих	ᠴᠢᠬᠢ	AsS (completed)	133
-чууд ²	ᠴᠢᠭᠤᠳᠤ	PS	74
-чуул ²	ᠴᠢᠭᠤᠯᠤ	PS	74
-чүүд		-чууд ² (PS)	74
-чүүл		-чуул ² (PS)	74
-чээ	ᠴᠢ	TIS (past tense)	185
Цэ			
-цэ	ᠴᠢ	AwS (direction)	223
-цгүи	ᠴᠢᠭᠤᠢ	AwDS (negative)	155
Э			
-э		-э (PTS)	175
-эя		-я (PTS)	175
Эл			
-эл	ᠡᠯ	CS (genitive)	79
-элг	ᠡᠯᠭᠢ	CS (accusative)	86
-элн	ᠡᠯᠨ	CS (genitive)	79
Эе			
-эе		-э (PTS)	175
Ээ			
-ээ		-ээ ⁴ (RS/VoS/NDS)	
-ээд		-аад ⁴ (cVDS/NuS)	
-ээр		-аар ⁴ (CS)	93
-ээс		-аас ⁴ (CS)	90
-ээсэй		-аасай ⁴ (PTS)	182
-ээч		-аач ⁴ (PTS)	178
Я			
я	ᠶᠤ	PTS (intention)	175

4. THE STRUCTURAL AND FUNCTIONAL SYSTEM OF RELATIONAL SUFFIXES

In the introduction to Part III on page 71, we mentioned a **system**, after which the inflectional suffixes are categorized. We believe it's important to have a good idea of this system in order to be able to build syntagmas and sentences. Especially to Western people who are used to a completely different sentence structure, this system should prove helpful. To understand the following two tables, their system chart and all abbreviations, we explain here briefly the terminology which has been used:

Inflectional suffixes:

Inflectional suffixes give the word no lexical, but a **grammatical** meaning

Relational suffixes:

Relational suffixes are those inflectional suffixes which can **express a relationship** between words.

Sentence:

A sentence is an independent **unit of speech** which has one common intonation.

Syntagma:

Syntagma is a **particular part** of a sentence:

e.g. 'to give to someone'; 'to put on the table'; 'to be good in math'.

Syntagmas are **built through relationships between words**. Such relationships are expressed by suffixes.

Adwords:

Adwords **describe** nouns, verbs or adwords. Adjectives, adverbs, and numerals belong to the category of adwords.

They can be used

- **nominal** (Aw^N) as in: a **good** horse, **three** books,
- **verbal** (Aw^V) as in: to sing **well**, to go **twice**

Relational Suffixes which build Syntagmas: Table 1 (compare with page 421)

No. in table	Abbreviations	Explanations	Examples	Category	Page
I.1	Aw-W	adword - word		adwords	211ff
I.2	N-W	noun - word		CS's	78ff
I.3	V-W	verb - word		DS's	139ff
I.1.1	Aw-Aw	adword - adword	нэн (-ø1) сайн маш (-ø1) харамсалтай	adwords	211ff
I.1.2	Aw-N/V	adword - noun/ verb	сайн (-ø2) морь сайн (-ø2) дуула-	adjectives/ adverbs	212ff 221ff
I.1.3	Aw-N	adword - noun	өндөр (-ø3) хүн хар (-ø3) машин	adjectives	212ff
I.1.4	Aw-V	adword - verb	сайтар (-ø4) бодо- дандаа (-ø4) ажилла-	adverbs	221ff
I.2.1	N-N	noun - noun	ахын ном ширээний хөл	direct case genitive	79ff
I.2.2	N-Aw ^N	noun - adword in nominal function	усны тунгалаг нарны эрт	direct case genitive	79ff
I.2.3	N-V	noun - verb	хүнд өг- хүнийг хара- хүнээс асуу- хүнээр хийлгэ- хүнтэй ява- хүн рүү очи-	indirect cases	83ff 86ff 90ff 93ff 97ff 99ff
I.2.4	N-Aw ^V	noun - adword in verbal function	тоонд сайн уснаас гүн малаар баян бидэнтэй сайн говь руу муу	indirect cases	83ff 90ff 93ff 97ff 99ff
I.3.1	V-N	verb - noun	явсан хүн явдаг хүн яваа хүн явах хүн явагч хүн	NDS's	143 144 145 147 149
I.3.2	V-Aw ^N	verb - adword in nominal function	явмаар сайхан явахуйц чухал явууштай гоё явашгүй муухай үзэлгүй муухай ангам халуун	AwDS's	151 153 154 155 155 155
I.3.3	V-V	verb - verb	худалдаж ав- гүйн гар- очоод уулза- ирвэл ява- яравч ажилла- ирмэгц уулза- явахлаар ирэ- сурахаар яв- үхтэл ай- явсаар ирэ- ирэнгүүт унта- явангаа ярь- сурмаажин мэдэ-	VDS's	157 158 159 161 162 164 165 166 167 168 170 171 172
I.3.4	V-Aw ^V	verb - adword in verbal function	ирвэл сайн явавч муу явахлаар хол сурмаажин чухал	VDS's	161 162 165 172

Relational Suffixes which build Sentences: Table 2 (compare with page 421)

	Explanation	Examples	Page
2.	syntactic part - subject		
2.1	syntagma - subject (RS)	Би ээжтэйгээ хамт явсан. Би хичээлээс ирмэгцээ цайгаа уусан.	108ff 173
2.2	predicate - subject		371ff
2.2.1	Person-bound Terminating Suffixes (PTS's)		175ff
2.2.2	Tense-bound Terminating Suffixes (TTS's)		184ff
2.2.1.1	PTS's of 1st person	Би явъя. Хөдөө аж ахуйг хурдан хөгжүүлсүгэй!	175 176
2.2.1.2	PTS's of 2nd person	Гар! (-ө) Чи яваач. Номоо уншаарай! Гал гаруузай! Та суугтун!	177 178 179 180 181
2.2.1.3	PTS's of 3rd person	Тэр үзвэл үзэг! Тэд ирээсэй! Манай орон мандтугай!	181 182 183
2.2.2.1	TTS's of past tense	Би хоолоо идсэн. Орой болжээ. Аав хөдөө явав. Тэр явлаа.	184 185 186 187
2.2.2.2	TTS's of present tense	Өвөл цас ордог. Надад талх байгаа. Ус хөлддөгийг бид мэднэ.	188 189 190
2.2.2.3	TTS of future tense	Би маргааш явна.	191

Table 1: Relational Suffixes which build Syntagmas

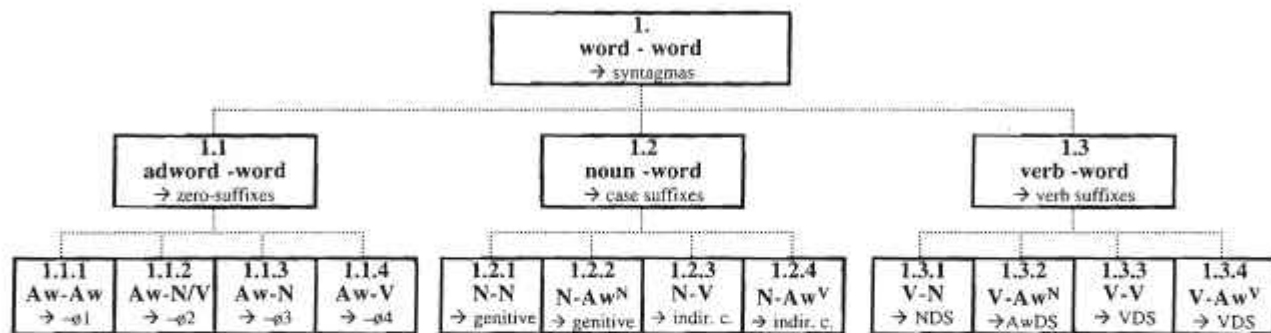
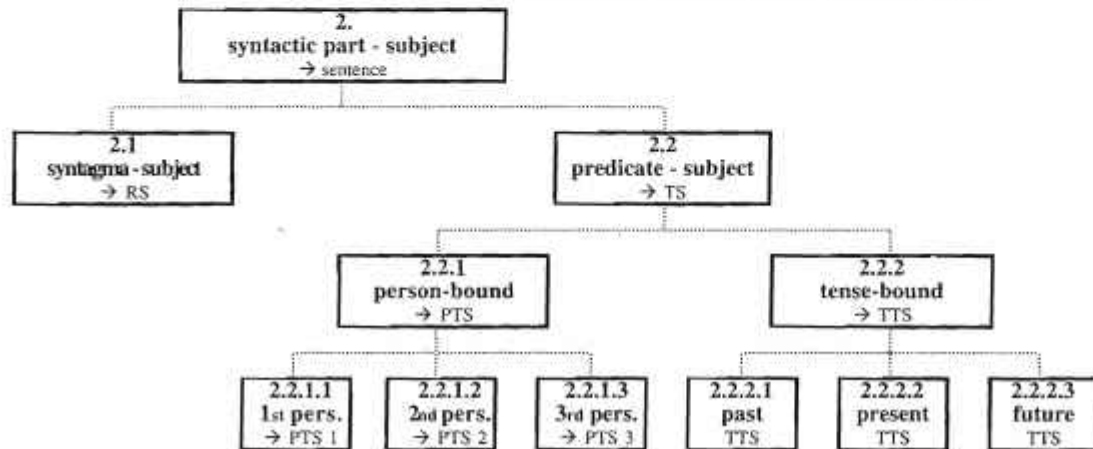

Table 2: Relational Suffixes which build Sentences

5. MONGOLIAN EQUIVALENT OF ENGLISH TENSES

As you study this chart, please refer to the following paragraphs in Part III of this book:
 p. 136 (analytically expressed aspects); p. 139 (NDS's); p. 184 (TTS's); p. 374/195 (building compound predicates)
 Exceptions are marked with "!!"

	PRESENT ОДОО ЦАГ ᠲᠠᠳᠦᠭᠡᠯᠡᠨᠠ	PAST ӨНГӨРСӨН ЦАГ ᠰᠠᠩ, ᠵᠡᠳᠡ, ᠯᠠᠭ, -ᠪ	FUTURE ИРЭЭЛҮЙ ЦАГ ᠲᠡᠨᠠ -х (болно)	FUTURE IN THE PAST ӨНГӨРСНИЙ ҮҮД- НЭЭС ИРЭЭЛҮЙ ЦАГ -х байсан
INDEFINITE ТОДОР- ХОЙГҮЙ	•Би бичдэг. <i>I write.</i>	•Би бичсэн. <i>I wrote.</i>	•Би бичнэ. <i>I shall write.</i>	•Би бичих байсан. <i>I should write.</i>
	•Та бичдэг үү? <i>Do you write?</i>	•Та бичсэн үү? <i>Did you write?</i>	•Та бичих үү? <i>Will you write?</i>	•Та бичих байсан уу? <i>Should you write?</i>
	•Би бичдэггүй. <i>I don't write.</i>	•Би бичсэнгүй. <i>I didn't write.</i>	•Би бичихгүй. <i>I shall not write.</i>	•Би бичихгүй байх байсан. <i>I shouldn't write.</i>
PROGRESSIVE ҮРГЭЛЖ- ЛЭХ	•Би бичиж байна. <i>I'm writing.</i>	•Би бичиж байсан. <i>I was writing.</i>	•Би бичиж байх болно. <i>I shall be writing.</i>	•Би бичиж байх байсан. <i>I should be writing.</i>
	•Та бичиж байна уу? <i>Are you writing?</i>	•Та бичиж байсан уу? <i>Were you writing?</i>	•Та бичиж байх уу? <i>Will you be writing?</i>	•Та бичиж байх байсан уу? <i>Should you be writing?</i>
	•Би бичихгүй байна. <i>I'm not writing.</i>	•Би бичиж байсангүй. <i>I wasn't writing.</i>	•Би бичиж байхгүй. <i>I shall not be writing.</i>	•Би бичиж байхгүй байх байсан. <i>I shouldn't be writing.</i>
PERFECT ТӨГС	•Би биччихээд байна. <i>I have written.</i>	•Би биччихээд байсан. <i>I had written.</i>	•Би биччихээд байх болно. <i>I shall have written.</i>	•Би биччихээд байх байсан. <i>I should have written.</i>
	•Та биччихээд байна уу? <i>Have you written?</i>	•Та биччихээд байсан уу? <i>Had you written?</i>	•Та биччихээд байх уу? <i>Will you have written?</i>	•Та биччихээд байх байсан уу? <i>Should you have written?</i>
	•Би бичээгүй байна. <i>I haven't written.</i>	•Би бичээгүй байсан. <i>I hadn't written. !!</i>	•Би бичээгүй байх болно. <i>I shall not have written. !!</i>	•Би бичээгүй байх байсан. <i>I shouldn't have written. !!</i>
PERFECT PROGRESSIVE ТӨГС ҮРГЭЛЖ- ЛЭХ	•Би бичсээр байна. <i>I have been writing.</i>	•Би бичсээр байсан. <i>I had been writing.</i>	•Би бичсээр байх болно. <i>I shall have been writing.</i>	•Би бичсээр байх байсан. <i>I should have been writing.</i>
	•Та бичсээр байна уу? <i>Have you been writing?</i>	•Та бичсээр байсан уу? <i>Had you been writing?</i>	•Та бичсээр байх уу? <i>Will you have been writing?</i>	•Та бичсээр байх байсан уу? <i>Should you have been writing?</i>
	•Би бичихгүй байсаар байна. <i>I haven't been writing.</i>	•Би бичихгүй байсаар байсан. <i>I hadn't been writing.</i>	•Би бичихгүй байсаар байх болно. <i>I shall not have been writing.</i>	•Би бичихгүй байсаар байх байсан. <i>I shouldn't have been writing.</i>

6. TABLE OF CONTENTS IN MONGOLIAN

Монгол гарчиг

И ХЭСЭГ : Удиртгал (х. 1-40) _____

1. Монгол хэл, түүний хувьсал хөгжил (х. 2)
 - 1.1 Монгол хэлний ерөнхий шинж (х. 2)
 - 1.2 Олон монгол хэл аялгуу (х. 2)
 - 1.3 Сонгодог бичгийн хэл хийгээд орчин цагийн утга зохиолын хэл (х. 3)
 2. Монгол бичгийн цагаан толгой (х. 4)
 - 2.1 Уйгуржин бичгийн цагаан толгой (х. 4)
 - 2.1.1 Уйгуржин бичгийн цагаан толгойн тойм хүснэгт (х. 4)
 - 2.1.2 Олон дуудлагат цагаан толгой (х. 5)
 - 2.1.3 Уйгуржин бичгийн цагаан толгойн нарийвчилсан хүснэгт (х. 6)
 - 2.1.4 Эгшиг авиа (х. 7)
 - 2.1.4.1 Эгшгийн зохицол
 - 2.1.4.2 Эгшгийн хувьсал
 - 2.1.4.2.1 Эгшгийн ижилсэл
 - 2.1.4.2.1.1 Дэвшин ижилсэх
 - 2.1.4.2.1.2 Ухран ижилсэх
 - 2.1.4.2.2 Урт эгшгийн үүсэл
 - 2.1.4.2.2.1 Авианы нийлэмжээс үүсэх нь
 - 2.1.4.2.2.2 Богино эгшгээс үүсэх нь
 - 2.1.4.2.2.3 Нийлмэл эгшгээс үүсэх нь
 - 2.1.4.2.3 Хос эгшгийн үүсэл
 - 2.1.4.2.3.1 Үгийн дундах хос эгшиг
 - 2.1.4.2.3.2 Үгийн эцсийн хос эгшиг
 - 2.1.4.2.4 Балархай эгшиг
 - 2.1.4.2.4.1 Эгшиг сулрах нь
 - 2.1.4.2.4.2 Эгшиг гээгдэх нь
 - 2.1.5 Гийгүүлэгч авиа (х. 13)
 - 2.1.5.1 Чанга, сул гийгүүлэгч
 - 2.1.5.2 Дэвсгэр үсэг
 - 2.1.5.3 Эр үгэн дэх зөөлөн гийгүүлэгч
 - 2.1.5.4 Гийгүүлэгчийн хувьсал
 - 2.1.6 Үеийн бүтэц (х. 15)
 - 2.1.7 Гадаад үгийн галиг (х. 16)
 - 2.1.7.1 Галигийн хүснэгт
 - 2.1.7.2 Галигийн жишээ
 - 2.1.8 Зөв бичгийн дүрэм (х. 17)
 - 2.1.8.1 Залгаврыг зөв бичих дүрэм
 - 2.1.8.2 Жийрэглэх эгшгийг зөв бичих дүрэм
 - 2.1.8.2.1 Ерөнхий дүрэм
 - 2.1.8.2.2 Тайлал
- 2.2 Кирилл бичгийн цагаан толгой (х. 19)
 - 2.2.1 Эгшиг авиа (х. 20)
 - 2.2.1.1 Эгшгийн ангилал
 - 2.2.1.2 Эгшиг зохицох ёс
 - 2.2.2 Гийгүүлэгч (х. 21)
 - 2.2.2.1 Хатуу, зөөлөн гийгүүлэгч
 - 2.2.2.2 Гийгүүлэгчийн ангилал
 - 2.2.2.2.1 Эгшигт гийгүүлэгч
 - 2.2.2.2.2 Заримдаг гийгүүлэгч

- 2.2.2.3 Гийгүүлэгчийн байр
- 2.2.3 Тэмдэг (х. 21)
 - 2.2.3.1 Хатуугийн тэмдэг
 - 2.2.3.2 Зөөлний тэмдэг
- 2.2.4 Үеийн бүтэц (х. 22)
- 2.2.5 Дүрмүүд (х. 22)
 - 2.2.5.1 Зөв дуудах дүрэм
 - 2.2.5.2 Зөв бичих дүрэм
 - 2.2.5.2.1 Үндсэн дүрмүүд
 - 2.2.5.2.2 Хувилгалын дүрмүүд
 - 2.2.5.2.2.1 Гол дүрмүүд
 - 2.2.5.2.2.2 Тайлал дүрмүүд
 - 2.2.5.2.3 «-ла» дагаврыг зөв бичих дүрэм
 - 2.2.5.2.3.1 «-ла» дагаврын тайлал дүрэм
 - 2.2.5.2.4 Зөөлний тэмдэг «и» болох дүрэм
 - 2.2.5.2.5 «-ж/-ч» нөхцлийн дүрэм
 - 2.2.5.2.6 Том үсгийн дүрэм
 - 2.2.5.2.7 Үг товчлох дүрэм
 - 2.2.5.2.8 Үг таслах дүрэм

2.3 Цагаан толгойнуудын харьцуулсан хүснэгт (х. 31)

3. Монгол хэлний үгийн бүтэц (х. 33)

3.1 Язгуур (х. 33)

- 3.1.1 Идэвхтэй (амьд) язгуур
- 3.1.2 Идэвхгүй (үхмэл) язгуур

3.2 Үндэс (х. 36)

3.3 Залгавар (х. 37)

- 3.3.1 Үг бүтээх залгавар (дагавар)
- 3.3.2 Үг хувилгах залгавар (нөхцөл)
 - 3.3.2.1 Нэр үгийг хувилгах нөхцөл
 - 3.3.2.2 Үйл үгийг хувилгах нөхцөл

/// ХЭСЭГ: Үгсийн сан (х. 41-68)

1. Үг бүтэх ёс (х. 41)

1.1 Дагавар залгаж үг бүтэх нь (х. 42)

- 1.1.1 Нэр үг бүтэх нь (х. 42)
 - 1.1.1.1 Нэр үг, тэмдэг нэрээс нэр үг бүтэх нь
 - 1.1.1.2 Үйл үгээс нэр үг бүтэх нь
- 1.1.2 Тэмдэг нэр бүтэх нь (х. 49)
 - 1.1.2.1 Нэр үг, тэмдэг нэрээс тэмдэг нэр бүтэх нь
 - 1.1.2.2 Үйл үгээс тэмдэг нэр бүтэх нь
- 1.1.3 Үйл үг бүтэх нь (х. 54)

1.2 Нийлмэл үгээр үг бүтэх нь (х. 57)

- 1.2.1 Хоршоо нийлмэл үг
- 1.2.2 Хавсраа нийлмэл үг
 - 1.2.2.1 Хамжсан хавсраа нийлмэл үг
 - 1.2.2.2 Найрсан хавсраа нийлмэл үг
- 1.2.3 Давтсан хоршоо нийлмэл үг

2. Үгсийн сангийн бүрэлдэхүүн (х. 60)

2.1 Өвөрмөц хэллэг (х. 60)

2.2 Ижил үгс (х. 62)

- 2.2.1 Үгсийн сангийн ижил үгс
 - 2.2.1.1 Үгсийн сангийн анхдагч ижил үгс
 - 2.2.1.2 Үгсийн сангийн үүсмэл ижил үгс
- 2.2.2 Үгзүйн ижил үгс
 - 2.2.2.1 Үгзүйн анхдагч ижил үгс
 - 2.2.2.2 Үгзүйн үүсмэл ижил үгс
- 2.3 Ойролцоо үгс (х. 63)
 - 2.3.1 Найруулгын ойролцоо үгс
 - 2.3.2 Гадаад хэлнээс орсон ойролцоо үгс
 - 2.3.3 Нутгийн аялгууны ойролцоо үгс
 - 2.3.4 Цээрлэсэн ойролцоо үгс
- 2.4 Ёс заншлын үгс (х. 65)
- 2.5 Зээлдсэн үгс (х. 66)
 - 2.5.1 Монголжсон харь үгс
 - 2.5.2 Янз бүрийн хэлнээс зээлдсэн үгс
 - 2.5.2.1 Самгард, уйгур хэлнээс зээлдсэн үгс
 - 2.5.2.2 Арав, Перс хэлнээс зээлдсэн үгс
 - 2.5.2.3 Хятад, манж хэлнээс зээлдсэн үгс
 - 2.5.2.4 Төвд хэлнээс зээлдсэн үгс
 - 2.5.2.4 Европын хэлнээс зээлдсэн үгс

III ХЭСЭГ: Үг зүй (х. 70–358)

I. Бодит үгсийн аймаг (х. 72)

1.1. Жинхэнэ үгсийн аймаг (х. 72)

1.1.1 Нэр үг (х. 72)

1.1.1.1 Нэр үгийн олон тоо (х. 72)

1.1.1.1.1 Олон тооны нөхцөл (ОТН)

1.1.1.1.1.1 «-ууд²» ОТН

1.1.1.1.1.2 «-чууд², -чуул²» ОТН

1.1.1.1.1.3 «нар» ОТН

1.1.1.1.1.4 «-д» ОТН

1.1.1.1.1.5 «-с» ОТН

1.1.1.1.2 ОТН-гүйгээр олон тооны утгыг илтгэх нь

1.1.1.1.2.1 Тоо илтгэсэн үгсээр олны утгыг илтгэх нь

1.1.1.1.2.2 Үгсийг давтан олны утгыг илтгэх нь

1.1.1.1.2.3 Үйл үгийн айгаар олны утгыг илтгэх нь

1.1.1.1.2.4 Багц ойлголтоор олны утгыг илтгэх нь

1.1.1.1.2.5 Хийсвэр ойлголт

1.1.1.2 Нэр үгийн тийн ялгал (х. 78)

1.1.1.2.1 Тийн ялгалын нөхцөл (ТЯН)

1.1.1.2.1.1 Нэрлэхийн тийн ялгал (х. 78)

1.1.1.2.1.1.1 Нэрлэхийн тийн ялгалд буй асуух үгс

1.1.1.2.1.2 Харьяалахын тийн ялгал (х. 79)

1.1.1.2.1.2.1 Нөхцлүүд (-ын, -ийн, -ы, -ий, -н), залгах дүрэм, жишээ

1.1.1.2.1.2.2 Асуух үгс

1.1.1.2.1.2.3 Хэрэглэх нь

1.1.1.2.1.3 Өгөх оршихын тийн ялгал (х. 83)

1.1.1.2.1.3.1 Нөхцлүүд (-д, -т), залгах дүрэм, жишээ

1.1.1.2.1.3.2 Асуух үгс

1.1.1.2.1.3.3 Хэрэглэх нь

1.1.1.2.1.4 Заахын тийн ялгал (х. 86)

1.1.1.2.1.4.1 Нөхцлүүд (-ыг, -ийг, -г), залгах дүрэм, жишээ

1.1.1.2.1.4.2 Асуух үгс

1.1.1.2.1.4.3 Хэрэглэх нь

1.1.1.2.1.4.3.1 Үл ялгах ёс

- 1.1.1.2.1.4.3.2 Ялгах ёс
- 1.1.1.2.1.4.3.3 Хэрэглээний шатлал
- 1.1.1.2.1.5 Гарахын тийн ялгал (х. 90)
 - 1.1.1.2.1.5.1 Нөхцлүүд ($-aa^4$), залгах дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.2.1.5.2 Асуух үгс
 - 1.1.1.2.1.5.3 Хэрэглэх нь
- 1.1.1.2.1.6 Үйлдэхийн тийн ялгал (х. 93)
 - 1.1.1.2.1.6.1 Нөхцлүүд ($-aar^4$), залгах дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.2.1.6.2 Асуух үгс
 - 1.1.1.2.1.6.3 Хэрэглэх нь
- 1.1.1.2.1.7 Хамтрахын тийн ялгал (х. 97)
 - 1.1.1.2.1.7.1 Нөхцлүүд ($-тай^3$), залгах дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.2.1.7.2 Асуух үгс
 - 1.1.1.2.1.7.3 Хэрэглэх нь
 - 1.1.1.2.1.7.3.1 Жинхэнэ хамтрахын тийн ялгал
 - 1.1.1.2.1.7.3.2 Хуурамч хамтрахын тийн ялгал
- 1.1.1.2.1.8 Чиглэхийн тийн ялгал (х. 99)
 - 1.1.1.2.1.8.1 Нөхцлүүд ($руу^2$, $луу^2$), залгах дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.2.1.8.2 Асуух үгс
 - 1.1.1.2.1.8.3 Хэрэглэх нь
 - 1.1.1.2.1.8.4 Чиглэхийн тийн ялгалын шинэ хэлбэр
- 1.1.1.2.2 Тийн ялгалтай холбогдох залгавар (ТЯЭ) (х. 101)
 - 1.1.1.2.2.1 Хамаатуулах утга илэрхийлэх ТЯЭ ($-x$)
 - 1.1.1.2.2.2 Үсгийн сангийн "гэр" гэсэн утга илэрхийлэх ТЯЭ ($-x$)
 - 1.1.1.2.2.3 Үсгийн сангийн "хүмүүс" гэсэн утга илэрхийлэх ТЯЭ ($-хан^4$)
 - 1.1.1.2.2.4 Харьцааны утгыг өөрчлөгч хэлзүйн хэрэглүүр болох ТЯЭ ($-x/-хи$)
- 1.1.1.2.3 Тийн ялгалтай холбогдох сул үг (ТЯС) (х. 106)
 - 1.1.1.2.3.1 ТЯС (минь, чинь, тань, маань, нь), дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.2.3.2 Хэрэглэх нь
- 1.1.1.3 Эгэх нөхцөл « $-aa^4$ » (ЭН) (х. 108)
 - 1.1.1.3.1 Эгэх нөхцлийн үүрэг
 - 1.1.1.3.2 ЭН, дүрэм, жишээ
 - 1.1.1.3.3 Хэрэглэх нь
 - 1.1.1.3.4 ТЯС-тай харьцуулах нь

1.1.2 Үял үг (х. 113)

- 1.1.2.1 Үйл үгийн хувилал
 - 1.1.2.1.1 Үйл үгийн хэвийн нөхцөл (ХэН) (х. 115)
 - 1.1.2.1.1.1 Үйлдэх хэв ($-\emptyset$)
 - 1.1.2.1.1.2 Үйлдүүлэх хэв
 - 1.1.2.1.1.2.1 « $-уул^2$ »
 - 1.1.2.1.1.2.2 « $-лга^4$ »
 - 1.1.2.1.1.2.3 « $-га^4$, $-аа^4$ »
 - 1.1.2.1.1.2.3.1 « $-га^4$ »
 - 1.1.2.1.1.2.3.2 « $-аа^4$ »
 - 1.1.2.1.1.2.4 Үйлдүүлэх хэвийн үүргүүд
 - 1.1.2.1.1.2.4.1 Эс тусах хэлбэрийг тусах хэлбэр болгох нь
 - 1.1.2.1.1.2.4.2 Тусах хэлбэрийг үйлдүүлэх хэв болгох нь
 - 1.1.2.1.1.2.4.3 Тусах хэлбэрийг үйлдэгдэх хэв болгох нь
 - 1.1.2.1.1.3 Үйлдэгдэх хэв « $-гд$ »
 - 1.1.2.1.1.4 Үйлдэлцэх хэв « $-лц$ »
 - 1.1.2.1.1.5 Үйлдэлдэх хэв « $-лд$ »
 - 1.1.2.1.1.6 Үйл үгийн хэвийг хооронд нь харьцуулах нь
 - 1.1.2.1.1.7 Үйл үгийн хэвийн нөхцлийг давхар хэрэглэх нь
- 1.1.2.1.2 Үял үгийн байдлын нөхцөл (БН) (х. 131)
 - 1.1.2.1.2.1 Байдлыг нийлэг аргаар илэрхийлэх нь (БН-тэй)
 - 1.1.2.1.2.1.1 « $-схий$ »: хоромхон үйлдэх
 - 1.1.2.1.2.1.2 « $-зана^4$ »: түр үйлдэх
 - 1.1.2.1.2.1.3 « $-чих$ »: төгс үйлдэх

- 1.1.2.1.2.1.4 «-цгаа⁴»: олноор үйлдэх
- 1.1.2.1.2.1.5 «-л»: давтан үйлдэх
- 1.1.2.1.2.1.6 «-лз, балз²/валз², галз², гана⁴»: давтан үйлдэх
- 1.1.2.1.2.2 Байдлыг задлаг аргаар илэрхийлэх нь
 - 1.1.2.1.2.2.1 «-ж/ч бай-»: Үргэлжлэх байдал
 - 1.1.2.1.2.2.2 «-(чих)аад⁴ бай/- (чих)сан⁴ бай-»: Төгс байдал
 - 1.1.2.1.2.2.3 «-саар⁴ бай-»: Төгс үргэлжлэх байдал
- 1.1.2.1.2.3 Хэвийн ба байдлын нөхцлийг хооронд нь харьцуулах нь
- 1.1.2.1.3 Үйл үгийн төлөв (х. 139)
 - 1.1.2.1.3.1 Тодотгон холбох нөхцөл (ТоН) (х. 139)
 - 1.1.2.1.3.1.1 НТоН-ийн үүрэг
 - 1.1.2.1.3.1.1.2 Өнгөрсөн цагт НТоН «-сан⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.1.3 Тодорхойгүй одоо цагт НТоН «-даг⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.1.4 Үргэлжлэх одоо цагт НТоН «-аа⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.1.5 Ирээдүй цагт НТоН «-х»
 - 1.1.2.1.3.1.1.6 Үйлдэгчийг заах НТоН «-гч»
 - 1.1.2.1.3.1.2 Тэмдэг үгийг тодотгон холбох нөхцөл (ТТоН) (х. 151)
 - 1.1.2.1.3.1.2.1 Хүсэх ТТоН «-маар⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.2.2 Чадавхи заах ТТоН «-хуйц²»
 - 1.1.2.1.3.1.2.3 Санал болгох ТТоН «-уушгай²»
 - 1.1.2.1.3.1.2.4 Бусад ТТоН «-шгүй, -лтай¹, -лгүй, -м, -мгүй»
 - 1.1.2.1.3.1.3 Үйл үгийг тодотгон холбох нөхцөл (ҮТоН) (х. 156)
 - 1.1.2.1.3.1.3.1 Зэрэгцүүлэн холбох ҮТоН (ЗэҮТоН)
 - 1.1.2.1.3.1.3.1.1 Зэрэгцэх ЗэҮТоН «-ж/-ч»
 - 1.1.2.1.3.1.3.1.2 Хам ЗэҮТоН «-н»
 - 1.1.2.1.3.1.3.1.3 Урьдчиллах ЗэҮТоН «-аад⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.1.4 ЗэҮТоН-ийг хооронд нь харьцуулах нь
 - 1.1.2.1.3.1.3.2 Захируулан холбох ҮТоН (ЗаҮТоН)
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.1 Болзох ЗаҮТоН «-бал⁴, -вал⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.2 Дутагдах ЗаҮТоН «-вч»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.3 Бэлтгэх ЗаҮТоН «-магц⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.4 Дагалдах ЗаҮТоН «-хлаар⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.5 Зорилгын ЗаҮТоН «-хаар⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.6 Угтуулах ЗаҮТоН «-тал⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.7 Үргэлжлэх ЗаҮТоН «-саар⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.8 Далимдах ЗаҮТоН «-нгуут²»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.9 Дашрамдах ЗаҮТоН «-нгаа⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.10 Онцгойлох ЗаҮТоН «-маажин⁴»
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.11 ЗаҮТоН-ийн дараа эгэх нөхцөл хэрэглэх нь
 - 1.1.2.1.3.1.3.2.12 ЗаҮТоН-ийн нэгтгэсэн хүснэгт
 - 1.1.2.1.3.2 Төгсгөн холбох нөхцөл (ТөН) (х. 175)
 - 1.1.2.1.3.2.1 Биеэр төгсгөн холбох нөхцөл (БТөН) (х. 175)
 - 1.1.2.1.3.2.1.1 Хүсэх БТөН «-я³» (I бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.2 Даалган хүсэх БТөН «-сугай²» (I бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.3 Шууд захирах БТөН «-й» (II бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.4 Тулган шаардах, гуйн хүсэх БТөН «-аач⁴» (II бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.5 Сануулан хүсэх, зөвлөн захирах БТөН «-аараг⁴» (II бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.6 Сэрэмжлүүлэн сануулах БТөН «-ууза²» (II бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.7 Хүндэтгэн захирах БТөН «-гтун²» (II бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.8 Тушаах, зөвшөөх БТөН «-г» (III бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.9 Гүнээ хүсэх БТөН «-аасай⁴» (III бие)
 - 1.1.2.1.3.2.1.10 Ерөөн хүсэх БТөН «-тугай²» (III бие)
 - 1.1.2.1.3.2.2 Цагаар төгсгөн холбох нөхцөл (ЦТөН) (х. 184)
 - 1.1.2.1.3.2.2.1 НТоН «-сан⁴» ЦТөН-ийн үүргээр хэрэглэгдэх нь (ерөнхий өнгөрсөн цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.2 ЦТөН «-жээ/-чээ» (өнгөрсөн цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.3 ЦТөН «-в» (өнгөрсөн цаг)

- 1.1.2.1.3.2.2.4 ЦТөН «-лаа⁴» (өнгөрсөн цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.5 НТөН «-даг⁴» ЦТөН-ийн үүргээр хэрэглэгдэх нь (тодорхойгүй одоо цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.6 НТөН «-аа⁴» ЦТөН-ийн үүргээр хэрэглэгдэх нь (үргэлжлэх одоо цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.7 ЦТөН «-на⁴» (одоо цаг)
 - 1.1.2.1.3.2.2.8 ЦТөН «-на⁴» (ирээдүй цаг)
 - 1.1.2.2 Үйл үгийг үүргээр нь ангилгах нь (х. 192)
 - 1.1.2.2.1 Гол үйл үг (х. 192)
 - 1.1.2.2.1.1 «Бай-» гол үйл үгийн үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.2.2.1.1.1 «Бай-»-г англи хэлэнд "there are"-гаар буулгах нь
 - 1.1.2.2.1.1.2 «Бай-»-г англи хэлэнд "to be"-гээр буулгах нь
 - 1.1.2.2.1.2 «Бол-» гол үйл үгийн үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.2.2.2 Туслах үйл үг (х. 194)
 - 1.1.2.2.2.1 «Бай-» туслах үйл үгийн үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.2.2.2.1.1 Холбогчийн үүргээр (нэр үг, тэмдэг үгийн дараа)
 - 1.1.2.2.2.1.2 Нийлмэл өгүүлэхүүн бүтээх үүргээр (үйл үгийн дараа)
 - 1.1.2.2.2.1.3 Хүсэх төлөв илэрхийлэх үүргээр
 - 1.1.2.2.2.2 «Бол-» туслах үйл үгийн үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.2.2.2.2.1 Холбогчийн үүргээр (нэр үг, тэмдэг үгийн дараа)
 - 1.1.2.2.2.2.2 Нийлмэл өгүүлэхүүн бүтээх үүргээр (үйл үгийн дараа)
 - 1.1.2.2.2.3 Дутмаг туслах үйл үг
 - 1.1.2.2.2.3.1 «ажээ, атал, аваас»
 - 1.1.2.2.2.3.2 «бий, буй, билээ»
 - 1.1.2.2.2.3 Баймж үйл үг ба баймж бүтэц (х. 201)
 - 1.1.2.2.3.1 Баймж үйл үг «чада-»
 - 1.1.2.2.3.2 Баймж бүтэц
 - 1.1.2.2.3.2.1 «... -х ...-тай/-гүй»
 - 1.1.2.2.3.2.2 «... -байх(аа)»
 - 1.1.2.2.3.2.3 «... юм байна»
 - 1.1.2.2.3.2.4 «... байлтай/байлгүй»
 - 1.1.2.2.3.2.5 «...-сан бол-»
 - 1.1.2.2.3.2.6 «... -х гэсэн юм»
 - 1.1.2.2.3.2.7 «... бололтой»
 - 1.1.2.2.3.2.8 «... -х юмсан/... -хсан»
 - 1.1.2.2.3.2.9 «... -сан юмсан»
 - 1.1.2.2.3.2.10 «... -сансан/... -дагсан»
 - 1.1.2.2.3.2.11 «... -хаас даа»
 - 1.1.2.2.3.2.12 Баймж бүтэц ба баймж залгаврыг хооронд нь харьцуулах нь
- 1.1.2.2.4 Гол үйл үгийг баймж утгаар хэрэглэх нь (х. 208)
 - 1.1.2.2.4.1 «-ж/-ч бол-» баймж үйл үг
 - 1.1.2.2.4.2 Бусад баймж үйл үгийн хүснэгт
- 1.1.2.2.5 Холбоос үйл үг «гэ-» (х. 210)
- 1.1.3 Тэмдэг үг (х. 211)
 - 1.1.3.1 Нэрийн тэмдэг үг (х. 211)
 - 1.1.3.1.1 Нэрийн тэмдэг үгийн тодорхойлолт
 - 1.1.3.1.2 Нэрийн тэмдэг үгийн өгүүлбэрдэх үүрэг
 - 1.1.3.1.2.1 Нэрийн тэмдэг үг тодотголын үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.3.1.2.2 Нэрийн тэмдэг үг өгүүлэхүүний үүргээр хэрэглэгдэх нь
 - 1.1.3.1.3 Нэрийн тэмдэг үгийн дараалал
 - 1.1.3.1.3.1 Нэрийн тэмдэг үгийн дарааллын зүй тогтол
 - 1.1.3.1.4 Нэрийн тэмдэг үгийн зэрэг
 - 1.1.3.1.4.1 Нэрийн тэмдэг үгийн ерийн зэрэг
 - 1.1.3.1.4.2 Нэрийн тэмдэг үгийн харьцуулсан зэрэг
 - 1.1.3.1.4.2.1 Гарахын т/я-тай нэр үгээр илэрхийлэх нь
 - 1.1.3.1.4.2.2 Гарахын т/я-тай нэрийн тэмдэг үгээр илэрхийлэх нь
 - 1.1.3.1.4.2.3 «адил, шиг, мэт, чинээ» гэсэн дагавар үгсээр илэрхийлэх нь
 - 1.1.3.1.4.2.4 «илүү, арай» гэсэн тэмдэг үгсээр илэрхийлэх нь
 - 1.1.3.1.4.3 Нэрийн тэмдэг үгийн давуу зэрэг

- 1.1.3.1.4.3.1 «хамгийн, туйлын» гэсэн үгсээр илэрхийлэх нь
- 1.1.3.1.4.3.2 Харьяалахын т/я-тай давтан хэрэглэсэн нөрүгээр илэрхийлэх нь
- 1.1.3.1.5 Нэрийн тэмдэг үгийн утгыг өөрчлөх нь
 - 1.1.3.1.5.1 Тэмдэг үг бүтээх залгавар (ТҮЗ) залгаж өөрчлөх нь
 - 1.1.3.1.5.1.1 Бууруулах ТҮЗ «-хан⁴»
 - 1.1.3.1.5.1.2 Бууруулах ТҮЗ «-(а)втар⁴, -дуу²»
 - 1.1.3.1.5.1.3 Эрчимжүүлэх ТҮЗ «-в»
 - 1.1.3.1.5.2 Тэмдэг үгээр эрчимжүүлэх нь
 - 1.1.3.1.5.2.1 «маш, нэн, тун, даан» гэсэн тэмдэг үгээр эрчимжүүлэх нь
 - 1.1.3.1.5.2.2 «хэтэрхий, дэндүү, даанч» гэсэн тэмдэг үгээр эрчимжүүлэх нь
 - 1.1.3.1.5.2.3 Бусад тэмдэг үгээр эрчимжүүлэх нь
- 1.1.3.2 Үйлийн тэмдэг үг (х. 221)
 - 1.1.3.2.1 Анхдагч үйлийн тэмдэг үг
 - 1.1.3.2.2 Илэвхгүй язгуурт үйлийн тэмдэг үг
 - 1.1.3.2.2.1 Хүснэгт
 - 1.1.3.2.2.2 Жишээ
 - 1.1.3.2.3 Үйлийн тэмдэг үг бүтээх нь
 - 1.1.3.2.3.1 ТҮЗ -аар бүтээх нь
 - 1.1.3.2.3.1.1 Чиг заах ТҮЗ «-(г)ш»
 - 1.1.3.2.3.1.2 Хөдлөл заах ТҮЗ «-уур²»
 - 1.1.3.2.3.2 Үгс хоршиж бүтээх нь
 - 1.1.3.2.3.3 Тэмдэг үгээр бүтээх нь
 - 1.1.3.2.4 Үйлийн тэмдэг үгийн утгазүйн ангилал
 - 1.1.3.2.4.1 Орон байр заасан үйлийн тэмдэг үг
 - 1.1.3.2.4.2 Цаг хугацаа заасан үйлийн тэмдэг үг
 - 1.1.3.2.4.3 Байдал, шинж тэмдэг заасан үйлийн тэмдэг үг
- 1.1.3.3 Тооны үг (х. 234)
 - 1.1.3.3.1 Тооны үг, тэдгээрийн нөхцлийн (ТҮН) хүснэгт
 - 1.1.3.3.2 Үндсэн тооны үг (х. 234)
 - 1.1.3.3.2.1 Хүснэгт
 - 1.1.3.3.2.2 Үндсэн тооны үгийг хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.2.2.1 Нийлмэл үндсэн тооны үгийг бүтээх нь
 - 1.1.3.3.2.2.2 Үндсэн тооны үгийг тодотголын үүргээр хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.2.2.3 Үндсэн тооны үгийг холбоосын үүргээр хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.2.2.4 Үндсэн тооны үгийн өргөн хэрэглээ
 - 1.1.3.3.2.2.4.1 Огноо
 - 1.1.3.3.2.2.4.2 Цаг
 - 1.1.3.3.2.2.4.3 Утас
 - 1.1.3.3.2.3 Үндсэн тооны үгийг хувилгах нь
 - 1.1.3.3.2.3.1 Хүснэгт
 - 1.1.3.3.2.3.2 Жишээ
 - 1.1.3.3.3 Дэс тооны үг (х. 240)
 - 1.1.3.3.3.1 Дэс тооны үг үүсгэх «-дугаар², -дахь/-дэх» дагавар
 - 1.1.3.3.3.2 Дэс тооны үгийг хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.3.2.1 Сар (-дугаар²)
 - 1.1.3.3.3.2.2 «-дугаар²»-ыг хэрэглэх бусад жишээ
 - 1.1.3.3.3.2.3 Гариг (-дахь, -дэх)
 - 1.1.3.3.3.2.4 «-дахь/-дэх»-ийг хэрэглэх бусад жишээ
 - 1.1.3.3.3.2.5 Хаяг (-дугаар², -дахь/-дэх)
 - 1.1.3.3.3.2.6 Ром тоог «-дугаар²»-ын үүргээр хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.4 Хам тооны үг (х. 244)
 - 1.1.3.3.4.1 Хам тооны үг бүтээх «-уул²» дагавар
 - 1.1.3.3.4.2 Хам тооны үгийг хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.4.3 Хам тооны үгийг хувилгах нь
 - 1.1.3.3.4.3.1 Хүснэгт
 - 1.1.3.3.4.3.2 Жишээ
 - 1.1.3.3.5 Тойм тооны үг (х. 246)
 - 1.1.3.3.5.1 Тойм тооны үгийн хүснэгт
 - 1.1.3.3.5.2 Тойм тооны үгийг хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.5.2.1 Тойм тооны үг үүсгэх «-аад⁴» дагавар

- 1.1.3.3.5.2.2 «гаруй, илүү, шахам, орчим» гэсэн дагавар үгсийг тойм тооны үгийн утгаар хэрэглэх нь
- 1.1.3.3.5.2.3 Тооны үгийг хоршиж тойм тооны үгийн утгаар хэрэглэх нь
- 1.1.3.3.5.3 Тойм тооны үгийг хувилгах нь
- 1.1.3.3.6 Давтах тооны үг (х. 249)
 - 1.1.3.3.6.1 Давтах тооны үгийн хүснэгт
 - 1.1.3.3.6.2 Давтах тооны үгийг хэрэглэх нь
 - 1.1.3.3.6.2.1 Давтах тооны үг үүсгэх «-таа⁴» дагавар
 - 1.1.3.3.6.2.2 «дахин, удаа» гэсэн үгсийг хэрэглэх нь
- 1.1.3.3.7 Хязгаарлах тооны үг (х. 250)
 - 1.1.3.3.7.1 Хязгаарлах тооны үг үүсгэх «-хан⁴» дагавар
 - 1.1.3.3.7.2 Хязгаарлах тооны үгийг хэрэглэх нь
- 1.1.3.3.8 Түгээл тооны үг (х. 251)
 - 1.1.3.3.8.1 Түгээл тооны үгийг хэрэглэх нь
- 1.1.3.3.9 Тооны үгийг тоо бичлэгт хэрэглэх нь (х. 252)
 - 1.1.3.3.9.1 Аравтын бутархай
 - 1.1.3.3.9.2 Энгийн бутархай
 - 1.1.3.3.9.3 Хувь
 - 1.1.3.3.9.4 Дөрвөн аргын тоо
 - 1.1.3.3.9.4.1 Нэмэх
 - 1.1.3.3.9.4.2 Хасах
 - 1.1.3.3.9.4.3 Үржүүлэх
 - 1.1.3.3.9.4.4 Хуваах

1.2. Төлөөний үг (х. 255)

- 1.2.1 Төлөөний үгийн бүтэцзүйн ангилал (х. 255)
 - 1.2.1.1 Нэрийн төлөөний үг
 - 1.2.1.2 Үйлийн төлөөний үг
 - 1.2.1.3 Тэмдгийн төлөөний үг
- 1.2.2 Төлөөний үгийн утгазүйн ангилал (х. 256)
 - 1.2.2.1 Биеийн төлөөний үг (х. 256)
 - 1.2.2.1.1 Биеийн төлөөний үгийн хүснэгт
 - 1.2.2.1.2 Биеийн төлөөний үгийн хувилал
 - 1.2.2.1.3 Биеийн төлөөний үгийг хэрэглэх нь
 - 1.2.2.1.3.1 «би»
 - 1.2.2.1.3.2 «чи»
 - 1.2.2.1.3.3 «та»
 - 1.2.2.1.3.4 «тэр»
 - 1.2.2.1.3.5 «бид (нар)»
 - 1.2.2.1.3.6 «та нар»
 - 1.2.2.1.3.7 «тэд (нар)»
 - 1.2.2.2 Хамаатуулах төлөөний үг (х. 260)
 - 1.2.2.3 Эгэх төлөөний үг (х. 261)
 - 1.2.2.3.1 Эгэх төлөөний үгийг тийн ялгалаар хувилгах нь
 - 1.2.2.3.2 Эгэх төлөөний үгийг хэрэглэх нь
 - 1.2.2.3.2.1 Нэрлэхийн тийн ялгалд хэрэглэх нь
 - 1.2.2.3.2.2 Харьяалахын тийн ялгалд хэрэглэх нь
 - 1.2.2.3.2.3 Бусад тийн ялгалд хэрэглэх нь
 - 1.2.2.3.3 Бусад эгэх төлөөний үгс
 - 1.2.2.4 Заах төлөөний үг (х. 264)
 - 1.2.2.4.1 Заах төлөөний үгийн хүснэгт
 - 1.2.2.4.2 Заах төлөөний үгийг хэрэглэх нь
 - 1.2.2.4.2.1 «энэ/ тэр/ эдгээр/ тэдгээр/ эд (нар)/ тэд (нар)»
 - 1.2.2.4.2.2 «ийм/ тийм/ иймэрхүү/ тиймэрхүү»
 - 1.2.2.4.2.3 «өнөө(төх)/ нөгөө(төх)/ өнөөдүүл/ нөгөөдүүл»
 - 1.2.2.4.2.4 «өдий/ төдий/ өчнөөн/ төчнөөн»
 - 1.2.2.4.2.5 «ингэ-/ тэгэ-»
 - 1.2.2.4.3 «ингэ-/ тэгэ-»
 - 1.2.2.5 Асуух төлөөний үг (х. 268)
 - 1.2.2.5.1 Асуух төлөөний үгийн хүснэгт

- 1.2.2.5.2 Асуух төлөөний үгийг харьцуулах нь
- 1.2.2.5.3 Асуух төлөөний үгийг хэрэглэх нь
 - 1.2.2.5.3.1 «хэн»
 - 1.2.2.5.3.2 «юу(н)»
 - 1.2.2.5.3.3 «ямар»
 - 1.2.2.5.3.4 «аль/алин»
 - 1.2.2.5.3.5 «хэд(эн)»
 - 1.2.2.5.3.6 «хичнээн»
 - 1.2.2.5.3.7 «хэзээ/ хэдийд»
 - 1.2.2.5.3.8 «хаа(на)»
 - 1.2.2.5.3.9 «хаашаа»
 - 1.2.2.5.3.10 «хаанаас»
 - 1.2.2.5.3.11 «хаагуур»
 - 1.2.2.5.3.12 «хэр»
 - 1.2.2.5.3.13 «хэрхэн»
 - 1.2.2.5.3.14 «яаж»
 - 1.2.2.5.3.15 «яагаад»
 - 1.2.2.5.3.16 «хэрхи-»
 - 1.2.2.5.3.17 «яа-»
 - 1.2.2.5.3.18 Давтан хэрэглэж олон тооны утгыг илэрхийлэх нь
- 1.2.2.6 Тодорхойгүй төлөөний үг (х. 276)
 - 1.2.2.6.1 Тодорхойгүй төлөөний үгийн хүснэгт
 - 1.2.2.6.2 Тодорхойгүй төлөөний үгийг хэрэглэх нь
 - 1.2.2.6.2.1 «хэн ч»
 - 1.2.2.6.2.2 «юу ч»
 - 1.2.2.6.2.3 «ямар ч»
 - 1.2.2.6.2.4 «аль ч»
 - 1.2.2.6.2.5 «хэд(эн) ч»
 - 1.2.2.6.2.6 «хичнээн ч»
 - 1.2.2.6.2.7 «хэзээ ч/ хэдийд ч»
 - 1.2.2.6.2.8 «хаана ч/ хаанаас ч/ хаашаа ч/ хаагуур ч»
 - 1.2.2.6.2.9 «яаж ч»
 - 1.2.2.6.2.10 «яа- ч»

2. Хийсвэр үгсийн аймаг (х. 282)

2.1. Дагавар үг (х. 282)

- 2.1.1 Дагавар үгийн тодорхойлолт (х. 282)
- 2.1.2 Дагавар үгийн бүтэцгүйн ангилал (х. 282)
 - 2.1.1.1 Жинхэнэ дагавар үг
 - 2.1.1.2 Тэмдэг үгийг дагавар үгийн үүргээр хэрэглэх нь
- 2.1.3 Дагавар үгийг хэрэглэх нь (х. 285)
 - 2.1.3.1 Тэг нөхцлийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 285)
 - 2.1.3.1.1 «гаруй»
 - 2.1.3.1.2 «шахам»
 - 2.1.3.1.3 «орчим»
 - 2.1.3.1.4 «гэхэд»
 - 2.1.3.1.5 «дээр»
 - 2.1.3.1.6 «доор»
 - 2.1.3.1.7 «хүртэл»
 - 2.1.3.1.8 «бүр/ болгон»
 - 2.1.3.1.9 «тутам»
 - 2.1.3.1.10 «есоор»
 - 2.1.3.1.11 «мэт»
 - 2.1.3.1.12 «шиг»
 - 2.1.3.1.13 «адил»
 - 2.1.3.2 Харьяалахын т/ я-ын нөхцлийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 287)
 - 2.1.3.2.1 «тулд»
 - 2.1.3.2.2 «төлөө»
 - 2.1.3.2.3 «турш»

- 2.1.3.2.4 «дагуу»
- 2.1.3.2.5 «чинээ»
- 2.1.3.2.6 «дэргэд»
- 2.1.3.2.7 «хооронд»
- 2.1.3.2.8 «хажууд»
- 2.1.3.2.9 «наана»
- 2.1.3.2.10 «цаана»
- 2.1.3.2.11 «дотор»
- 2.1.3.2.12 «ард»
- 2.1.3.2.13 «урд»
- 2.1.3.2.14 «уруу»
- 2.1.3.2.15 «өөд»
- 2.1.3.2.16 «дараа»
- 2.1.3.2.17 «эсрэг»
- 2.1.3.2.18 «дунд»
- 2.1.3.2.19 «ойролцоо»
- 2.1.3.2.20 «-уур» дагавартай үгс
- 2.1.3.2.21 «тухай»
- 2.1.3.2.22 «талаар»
- 2.1.3.2.23 «гадна»
- 2.1.3.2.24 «хойно»
- 2.1.3.2.25 «өмнө»
- 2.1.3.2.26 «адил»
- 2.1.3.3 Өгөх оршихын т/я-ын нөхцлийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 293)
 - 2.1.3.3.1 «ойр»
- 2.1.3.4 Гарахын т/я-ын нөхцлийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 293)
 - 2.1.3.4.1 «бусад»
 - 2.1.3.4.2 «өөр»
 - 2.1.3.4.3 «илүү»
 - 2.1.3.4.4 «хол»
 - 2.1.3.4.5 «(г)ш» дагавартай үгс
 - 2.1.3.4.6 «гадна»
 - 2.1.3.4.7 «хойно»
 - 2.1.3.4.8 «өмнө»
- 2.1.3.5 Хамтрахын т/я-ын нөхцлийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 295)
 - 2.1.3.5.1 «адил»
- 2.1.3.6 НГон-ийн дараа хэрэглэгдэх дагавар үг (х. 295)
 - 2.1.3.6.1 «хүртэл»
 - 2.1.3.6.2 «бүр/болгон»
 - 2.1.3.6.3 «тутам»
 - 2.1.3.6.4 «есоор»
 - 2.1.3.6.5 «мэт»
 - 2.1.3.6.6 «шиг»
 - 2.1.3.6.7 «тухай»
 - 2.1.3.6.8 «талаар»
- 2.2 Холбоос үг (х. 297)
 - 2.2.1 Зэрэгцүүлэн холбох холбоос үг (х. 297)
 - 2.2.1.1 Зэрэгцүүлэн холбох холбоос үгийн хүснэгт
 - 2.2.1.2 Жишээ ба тайлбарууд
 - 2.2.1.2.1 «ба»
 - 2.2.1.2.2 «бөгөөд»
 - 2.2.1.2.3 «-гүй»
 - 2.2.1.2.4 «болон»
 - 2.2.1.2.5 «ч, ...ч»
 - 2.2.1.2.6 «(мөн) түүнчлэн»
 - 2.2.1.2.7 «харин»
 - 2.2.1.2.8 «гэвч»
 - 2.2.1.2.9 «(зөвхөн) төдийгүй, мөн»
 - 2.2.1.2.10 «төдий биш, (харин)»

- 2.2.1.2.11 «-аар барахгүй, (мөн)»
- 2.2.1.2.12 «буюу/юм уу»
- 2.2.1.2.13 «эсвэл (эсхүл)»
- 2.2.1.2.14 «эсвэл ... эсвэл»
- 2.2.1.2.15 «байхад, харин»
- 2.2.1.2.16 «байтугай/битгий хэл/бүү хэл»
- 2.2.1.2.17 «гэхдээ» (нэмсэн)
- 2.2.2 Угсруулан холбох холбоос үг (х. 307)
 - 2.2.2.1 Угсруулан холбох холбоос үгийн хүснэгт
 - 2.2.2.2 Жишээ ба тайлбарууд
 - 2.2.2.2.1 «гэ-»
 - 2.2.2.2.2 «-г гэж»
 - 2.2.2.2.3 «эсэх»
 - 2.2.2.2.4 «...үү, үгүй юү гэдэг»
 - 2.2.2.2.5 «юм шиг л»
 - 2.2.2.2.6 «учир / учраас»
 - 2.2.2.2.7 «тул»
 - 2.2.2.2.8 «-аас болж»
 - 2.2.2.2.9 «-хгүй + -(г)ээр»
 - 2.2.2.2.10 «-х гэж»
 - 2.2.2.2.11 «-х + -ын тулд»
 - 2.2.2.2.12 «-х + -ын өмнө»
 - 2.2.2.2.13 «сан + -ы дараа»
 - 2.2.2.2.14 «-сан + -ы дагуу»
 - 2.2.2.2.15 «-сан + -аас хойш»
 - 2.2.2.2.16 «-х хүртэл»
 - 2.2.2.2.17 «байх үед/ -х(а)д»
 - 2.2.2.2.18 «-х бүрд/-х болгонд»
 - 2.2.2.2.19 «-х + -тай ээрэг»
 - 2.2.2.2.20 «-ж байх хооронд»
 - 2.2.2.2.21 «-х завсар/-х зуур»
 - 2.2.2.2.22 «(Хэрэв) ...-бал/-вал»
 - 2.2.2.2.23 «(Хэрэв) ...-х тохиолдолд»
 - 2.2.2.2.24 «(Хэрэв) ... нөхцөлд»
 - 2.2.2.2.25 «Хэдийгээр ... боловч»
 - 2.2.2.2.26 «-сан + -аар»
 - 2.2.2.2.27 «-х/-сан тухай/ талаар» (нэмсэн)
 - 2.2.2.2.28 «болохоор» (нэмсэн)
 - 2.2.3 Төлөөний үгээс гаралтай холбоос үгс (х. 319)
 - 2.2.3.1 Төлөөний үгээс гаралтай холбоос үгийн хүснэгт
 - 2.2.3.2 Жишээ ба тайлбарууд
 - 2.2.3.2.1 «(Мөн)түүнчлэн»
 - 2.2.3.2.2 «Түүнээс гадна»
 - 2.2.3.2.3 «Түүгээр ч барахгүй»
 - 2.2.3.2.4 «Тэгээд/Ингээд»
 - 2.2.3.2.5 «Тэгэхлээр/Ингэхлээр»
 - 2.2.3.2.6 «Тэгсэнээр/Ингэснээр»
 - 2.2.3.2.7 «Эс тэгвэл»
 - 2.2.3.2.8 «Тэгэхэд нь»
 - 2.2.3.2.9 «Тийнхүү/Ийнхүү»
 - 2.2.3.2.10 «Тийм учраас»
 - 2.2.3.2.11 «Учир нь»
 - 2.2.3.2.12 «Тийм болохоор»
 - 2.2.3.2.13 «Хэдий тийм боловч»
 - 2.2.3.2.14 «Нөгөө талаас»
 - 2.2.3.2.15 «Яагаад гэвэл»
 - 2.2.3.2.16 «Тэгсэн чинь» (нэмсэн)

2.3 Сул үг (х. 326)

2.3.1 Сул үгийн хүснэгт (х. 326)

2.3.2 Сул үгийн утгазүйн ангилал (х. 327)

2.3.2.1 Асуух сул үг (х. 327)

2.3.2.1.1 «бэ/вэ»

2.3.2.1.2 «уу²/юу²»

2.3.2.2 Үгүйсгэх сул үг (х. 328)

2.3.2.2.1 «биш»

2.3.2.2.2 «бус»

2.3.2.2.3 «(ү)гүй»

2.3.2.2.3.1 Нэр үгийн дараа хэрэглэх нь

2.3.2.2.3.2 Үйл үгийн дараа хэрэглэх нь

2.3.2.2.3.3 «алга» гэсэн үгийн тухайд

2.3.2.2.4 «үл»

2.3.2.2.5 «эс»

2.3.2.2.6 «бүү»

2.3.2.2.7 «битгий»

2.3.2.3 Баймж сул үг (х. 335)

2.3.2.3.1 «шуу²»2.3.2.3.2 «даа⁴»2.3.2.3.3 «аа⁴»

2.3.2.3.4 «юм»

2.3.2.3.5 «мөн»

2.3.2.3.6 «билээ/лээ»

2.3.2.3.7 «сан⁴»2.3.2.3.8 «даг⁴»

2.3.2.3.9 «биз»

2.3.2.3.10 «бий/вий»

2.3.2.3.11 «шив»

2.3.2.3.12 «бол» (шалтгааны)

2.3.2.3.13 «бол» (асуух)

2.3.2.3.14 Баймж сул үгийг харьцуулах нь

2.3.2.4 Төвлөрүүлэх сул үг (х. 345)

2.3.2.4.1 Завсрын сул үг «бол»

2.3.2.4.2 Нэгтгэн төвлөрүүлэх сул үг «ч»

2.3.2.4.2.1 Тодорхойгүй төлөөний үгийн бүрэлдэхүүнд хэрэглэх нь

2.3.2.4.2.2 Холбоос үгийн дотор хэрэглэх нь

2.3.2.4.2.3 Баймж бүтцийн дотор хэрэглэх нь

2.3.2.4.2.4 «... дээр» гэдэг утгыг илэрхийлэх нь

2.3.2.4.2.5 «бас» гэдэг утгыг илэрхийлэх нь

2.3.2.4.2.6 Нэгтгэн төвлөрүүлэх сул үгийн үүргийг харьцуулах нь

2.3.2.4.3 Салган төвлөрүүлэх сул үг «л»

2.3.2.4.3.1 Салган төвлөрүүлэх сул үгийн үүрэг

2.3.2.4.3.2 Төвлөрүүлэх сул үг «ч»-тэй харьцуулах нь

2.4 Аялга үг (х. 350)

2.4.1 Сэтгэлийн хөдөлгөөн илэрхийлсэн аялга үг (х. 350)

2.4.1.1 Товчоолсон ерөнхий хүснэгт

2.4.1.2 Жишээ, тайлбарууд

2.4.1.2.1 «аа»

2.4.1.2.2 «за, уухай, ай даа, аяа, өө, тийм дээ, ашгүй дээ»

2.4.1.2.3 «эвий, иш, хөөрхий, зайлуул, хай даа, халаг, өө»

2.4.1.2.4 «хөөө, хүүе, хөөш, эй»

2.4.1.2.5 «ооё, оо-ёо-ё, хөөх, хүүш, үгүй, ер»

2.4.1.2.6 «ёо, ёх, яанаа»

2.4.1.2.7 «ха ха, хий хий, гялай, гоё, урай, ай хө, яамай»

2.4.1.2.8 «лаа(х)⁴, пий-пай, ишш, түй, лэй, аа-лаа-лаа, аа-яа-яа, еэ харлаа»

2.4.1.2.9 «халхай, халцгай, тий тий»

2.4.1.2.10 «чааваас, балар, ээ, яалаа гэж, үгүй шүү, юу гэж, яачихав аа»

2.4.1.2.11 «май, байз, ишш/чишш, аа, эй дээ»

2.4.1.2.12 «ий, айжий, айжуу»

2.4.1.2.13 «бүүвэй»

- 2.4.2 Адгуус амьтны холбогдолтой аялга үг (х. 358)
 - 2.4.2.1 Товчоолсон ерөнхий хүснэгт
 - 2.4.2.2.1 Урьж дуудах аялга үгс
 - 2.4.2.2.2 Хөөж туух аялга үгс
 - 2.4.2.2.3 Малын зан үйлтэй холбогдолтой аялга үгс

IV ХЭСЭГ: Өгүүлбэрчүй (х. 359–405)

1. Өгүүлбэрийг аймаглах нь (х. 360)

- 1.1 Өгүүлбэрийг хэлэх зорилгоор нь аймаглах нь (х. 360)
 - 1.1.1 Хүүрнэх өгүүлбэр
 - 1.1.2 Асуух өгүүлбэр
 - 1.1.3 Захирах өгүүлбэр
 - 1.1.4 Анхааруулах өгүүлбэр
- 1.2 Өгүүлбэрийг бүтэц, зохион байгуулалтаар нь аймаглах нь (х. 363)
 - 1.2.1 Нэг ба хоёр бүрэлдэхүүнт өгүүлбэр (х. 363)
 - 1.2.1.1 Нэг бүрэлдэхүүнт өгүүлбэр
 - 1.2.1.1.1 Өгүүлэхүүн хэсэггүй өгүүлбэр
 - 1.2.1.1.1.1 Өгүүлэгдэхүүн өгүүлэхүүнд шингэх нь
 - 1.2.1.1.1.2 Эзэн биегүй өгүүлбэр
 - 1.2.1.1.1.3 Хам бүтцэнд өгүүлэгдэхүүн орхигдох нь
 - 1.2.1.1.2 Өгүүлэгдэхүүн хэсэггүй өгүүлбэр
 - 1.2.1.2 Хоёр бүрэлдэхүүнт өгүүлбэр
 - 1.2.1.2.1 Өгүүлбэр үг
- 1.2.2 Төгс ба төгс бус өгүүлбэр (х. 365)
 - 1.2.2.1 Төгс өгүүлбэр
 - 1.2.2.2 Төгс бус өгүүлбэр
- 1.2.3 Хураангуй ба дэлгэрэнгүй өгүүлбэр (х. 365)
 - 1.2.3.1 Хураангуй өгүүлбэр
 - 1.2.3.2 Дэлгэрэнгүй өгүүлбэр
- 1.2.4 Энгийн ба нийлмэл өгүүлбэр (х. 366)
 - 1.2.4.1 Энгийн өгүүлбэр
 - 1.2.4.2 Нийлмэл өгүүлбэр

2. Үгсийн хоорондын харьцаа (х. 367)

- 2.1 Үгийг зэрэгцүүлэн холбох нь (х. 367)
 - 2.1.1 Үгийг чөлөөтэй зэрэгцүүлэн холбох нь (х. 367)
 - 2.1.1.1 Үгийг аялгаар чөлөөтэй зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 2.1.1.2 Үгийг холбоосор чөлөөтэй зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 2.1.2 Үгийг чөлөөтэй бус зэрэгцүүлэн холбох нь (х. 368)
- 2.2 Үгийг захируулан холбох нь (х. 368)
 - 2.2.1 Үгийг шууд захируулан холбох нь (х. 369)
 - 2.2.2 Үгийг шууд бус захируулан холбох нь (х. 370)
 - 2.2.2.1 Үгийг нөхцлөөр холбох нь
 - 2.2.2.2 Үгийг дагавар үгээр холбох нь

3. Өгүүлбэрийн гишүүдийн хоорондын харьцаа (х. 371)

- 3.1 Өгүүлбэрийн гишүүд (х. 371)
 - 3.1.1 Өгүүлбэрийн гол гишүүд (х. 371)
 - 3.1.1.1 Өгүүлэгдэхүүн (х. 371)
 - 3.1.1.1.1 Өгүүлэгдэхүүний асуулт
 - 3.1.1.1.2 Өгүүлэгдэхүүн орхигдох нь
 - 3.1.1.1.3 Үгсийг өгүүлэгдэхүүний үүргээр хэрэглэх нь
 - 3.1.1.1.4 Өгүүлэгдэхүүний илтгэгч
 - 3.1.1.1.5 Өгүүлэгдэхүүний тэмдэг өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2 Өгүүлэхүүн (х. 373)

- 3.1.1.2.1 Өгүүлэхүүний асуулт
- 3.1.1.2.2 Энгийн өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2.2.1 Нэг үйл үгээр илэрсэн энгийн өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2.2.2 Нийлмэл үйл үгээр илэрсэн энгийн өгүүлэхүүн
- 3.1.1.2.3 Нийлмэл өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2.3.1 Гол үйл үг ба туслах үйл үгээр бүтсэн нийлмэл өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2.3.2 Гол үйл үг ба баймж үйл үг/баймж бүтцээр бүтсэн нийлмэл өгүүлэхүүн
 - 3.1.1.2.3.3 Гол үйл үг ба тодотгол үйл үгээр бүтсэн нийлмэл өгүүлэхүүн
- 3.1.2 Өгүүлбэрийн дэд гишүүд (х. 375)
 - 3.1.2.1 Тусагдахуун (х. 375)
 - 3.1.2.1.1 Үгсийг тусагдахууны үүргээр хэрэглэх нь
 - 3.1.2.1.2 Шууд тусагдахуун
 - 3.1.2.1.3 Шууд бус тусагдахуун
 - 3.1.2.2 Тодотгол (х. 377)
 - 3.1.2.3 Байц (х. 378)
 - 3.1.2.3.1 Орны байц
 - 3.1.2.3.1.1 Байр илэрхийлэх нь
 - 3.1.2.3.1.2 Зүг илэрхийлэх нь
 - 3.1.2.3.1.3 Орон дахь хөдөлгөөнийг илэрхийлэх нь
 - 3.1.2.3.2 Цагийн байц
 - 3.1.2.3.2.1 Үйл хөдлөлийн агшинг илэрхийлэх нь
 - 3.1.2.3.2.2 Үйл хөдлөлийн эхлэл, төгсгөлийг илэрхийлэх нь
 - 3.1.2.3.3 Дүрийн байц
 - 3.1.2.3.4 Шалтгааны байц
 - 3.1.2.3.5 Зорилгын байц
 - 3.1.2.3.6 Болзолын байц
 - 3.1.2.3.7 Дутагдах байц
 - 3.1.3 Өгүүлбэрийн гишүүдийн байрлал (х. 382)
- 3.2 Үгсийг өгүүлбэрийн гишүүдийн үүргээр зэрэгцүүлэн холбох нь (х. 384)
 - 3.2.1 Тодорхойлолт
 - 3.2.2 Өгүүлэгдэхүүнийг зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 3.2.3 Өгүүлэхүүнийг зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 3.2.4 Тусагдахууныг зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 3.2.5 Тодотголыг зэрэгцүүлэн холбох нь
 - 3.2.6 Байцыг зэрэгцүүлэн холбох нь
- 3.3 Өгүүлбэрийн гишүүдтэй хэлзүйн холбогдолгүй үгс (х. 387)
 - 3.3.1 Хандсан үгс
 - 3.3.2 Оруулсан үгс
 - 3.3.3 Аялга үгс
 - 3.3.4 Хариулт үгс
- 4. Өгүүлбэрийн өгүүлэхүүн хэсгүүдийн хоорондын харьцаа (х. 389)
 - 4.1 Энгийн нийлмэл өгүүлбэр (зэрэгцүүлэн холбох нь) (х. 389)
 - 4.1.1 Нөхшлөөр холбох нь
 - 4.1.2 Аялгаар холбох нь
 - 4.1.3 Холбоос үгээр холбох нь
 - 4.2 Хавсарсан нийлмэл өгүүлбэр (захируулан холбох нь) (х. 390)
 - 4.2.1 Гишүүн өгүүлбэрийн онцлог (х. 391)
 - 4.2.1.1 Гишүүн өгүүлбэрийн өгүүлэхүүний хэлбэр ба цаг
 - 4.2.1.2 Гишүүн өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүний хэлбэр
 - 4.2.1.2.1 Гол өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүнтэй ижил байх
 - 4.2.1.2.2 Гол өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүнээс өөр байх
 - 4.2.1.2.2.1 Гишүүн өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүн харьяалахын т/я-аар хэлбэржих нь
 - 4.2.1.2.2.2 Гишүүн өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүн заахын т/я-аар хэлбэржих нь

- 4.2.1.2.2.3 Гишүүн өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүн харьяалах буюу заахын т/я-аар хэлбэржих нь
- 4.2.1.2.2.4 Үндсэн дүрэм
- 4.2.2 Гишүүн өгүүлбэрийг аймаглах нь (х. 395)
 - 4.2.2.1 Өгүүлэгдэхүүн гишүүн өгүүлбэр
 - 4.2.2.2 Өгүүлэхүүн гишүүн өгүүлбэр
 - 4.2.2.3 Тусагдахуун гишүүн өгүүлбэр
 - 4.2.2.4 Тодотгол гишүүн өгүүлбэр
 - 4.2.2.5 Байц гишүүн өгүүлбэр
- 4.3 Холимог өгүүлбэр (х. 398)
- 4.4 Шууд ба шууд бус хөндлөнгийн үг (х. 398)
 - 4.4.1 Шууд хөндлөнгийн үг
 - 4.4.2 Шууд бус хөндлөнгийн үг
 - 4.4.3 Шууд хөндлөнгийн үгийг шууд бус хөндлөнгийн үг болгон хувиргах нь
- 5. Цэг цэглэл (х. 401)
 - 5.1 Уйгуржин монгол бичгийн цэг цэглэл (х. 401)
 - 5.1.1 Цэгүүд
 - 5.1.2 Тэмдгүүд
 - 5.2 Кирил монгол бичгийн цэг цэглэл (х. 402)
 - 5.2.1 Цэг
 - 5.2.2 Асуултын тэмдэг
 - 5.2.3 Анхаарлын тэмдэг
 - 5.2.4 Таслал
 - 5.2.5 Цэгтэй таслал
 - 5.2.6 Тодорхойлох цэг
 - 5.2.7 Хашилт
 - 5.2.8 Цуваа цэг
 - 5.2.9 Хаалт
 - 5.2.10 Зураас
- УХЭСЭГТ: Хэвсрэлт (х. 406–448) _____
- 1. Идэвхгүй (үхмэл) язгуурын жагсаалт (х.407)
- 2. Монгол англи хэлний үл тохирох үйл үгийн захирах байдал (х.411)
- 3. ОЦМХ-ний нөхцлийн жагсаалт (х. 413)
- 4. ОЦМХ-ний харьцааны бүтээврийн бүтэц үүргийн тогтолцоо (х.418)
- 5. Англи, монгол хэлний цагийн тогтолцооны дүйлгэсэн хүснэгт(х.422)
- 6. Номын монгол гарчиг (х. 423)
- 7. Хэрэглэсэн англи-герман-монгол нэр томъёоны жагсаалт (х. 438)

7. INDEX: ENGLISH-GERMAN-MONGOLIAN

We use the following abbreviations:

For Nouns:

NNoun
NS.....Noun Suffix
P.....Plural
PS.....Plural Suffix
C.....Case
CS.....Case Suffix
CbS.....Case-bound Suffix
CbP.....Case-bound Particle

For Verbs:

VVerb
VS.....Verb Suffix
Vo.....Voice
VoS.....Voice Suffix
As.....Aspect
AsS.....Aspect Suffix
DS.....Determining Suffix
NDS.....Noun Determining Suffix
VDS.....Verb Determining Suffix
cVDS.....coordinating VDS
sVDS.....subordinating VDS
AwDS.....Adword Determining Suffix
TS.....Terminating Suffix
PTS.....Person-bound Terminating Suffix
TTS.....Tense-bound Terminating Suffix

For Adwords:

AwAdword
AwS.....Adword Suffix
NuNumeral
NuS.....Numeral Suffix

General:

RS.....Reflexive Suffix
 →∅Zero-Suffix

English				German				Mongolian				Pages
A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
Ablative case				Ablativ Fall				Гарахын тийн ялгал				90ff, 215f, 293f
Abstract part of speech				Abstrakte Wortart				Хийсвэр үгсийн аймаг				282ff, 71
Accusative case				Akkusativ Fall				Заахын тийн ялгал				86ff, 107, 393
Active root				Aktive Wurzel				Идэвхтэй язгуур				33ff
Active voice				Aktive Handlungsart				Идэвхтэй хэв				116
Additive focus particle				Additive Fokus Partikel				Нэгтгэн төвлөрүүлэх сул үг				276, 346ff, 372
Adjective				Adjektiv				Тэмдэг нэр				212ff
Adjective-building				Adjektivbildung				Тэмдэг нэр бүтэх нь				49ff
Admonition-PTS				Ermahnungs-PSS				Сэрэмжлүүлэн сануулах БТөн				180
Adverb				Adverb				Дайвар үг				221ff, 284
Adverbial clause				Adverbialsatz				Байц гишүүн өгүүлбэр				310-319, 397ff
Adverbial				Adverbialbestimmung				Байц				378ff
Adversative voice				Adversative Handlungsart				Үйлдэлдэх хэв				127f
Adword				Beiwort				Тэмдэг үг				211ff
Adword suffix (AwS)				Beiwort-Suffix				Тэмдэг үгийн залгавар (ҮҮЭ)				218f, 223f
Adword determining suffix (AwDS)				Beiwortbestimmendes Suffix (BbS)				Тэмдэг үгийн тодотгон халбох нөхцөл (ТТөн)				151ff
Alphabet				Alphabet				Цагаан толгой				4, 19, 31
Analytically expressed aspect				Analytische Zustandsart				Байдлыг задлаг аргаар илэрхийлэх нь				136ff
Anterior-VDS				VbS der Vorzeitigkeit				Зэрэгцүүлэх ҮТөн				159, 209, 321
Appeal-PTS				Aufrufs-PSS				Хүндэтгэн захирах БТөн				181
Approximate numeral				Näherungszahl				Тойм тооны үг				246ff
Aspect suffix (AsS)				Zustandsartsuffix (ZS)				Байдлын нөхцөл (БН)				131ff
Assimilation				Assimilation				Ижилсэл				7
Assistant part of a sentence				Neben-Satzglied				Өгүүлбэрийн дэд гишүүн				375ff
Associative-VDS				VbS der Verknüpfung				Хам ҮТөн				158, 210
Attention part				Aufmerksamkeitswort				Хандсан үг				387
Attribute				Attribut				Тодотгол				377
Attribute clause				Attributsatz				Тодотгол гишүүн өгүүлбэр				309, 396
Attributive Adjective				Attributives Adjektiv				Тэмдэг нэр тодотгол болох нь				213
Attributive CbS				Attributives FgS				Тодотгох ТҮЭ				104
Auxiliary verb				Hilfsverb				Туслах үйл үг				194ff
B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Bagarasada (code-word)				Bagarasada (Kennwort)				Багарсад (түлхүүр үг)				13, 17
Basic vowel				Grundvokal				Үндсэн эгшиг				20

Blessing-PTS	Segens-PSS	Ерөөн хүсэх БТӨН	183, 307
Bound coordinate words	Gebundene Wortreihe	Чөлөөт бус зэрэгцэн холбогдсон үгс	368
Brackets (Br.)→ Parentheses (Am.)			
C	C	C	C
C	C	C	C
C	C	C	C
C	C	C	C
C	C	C	C
Cardinal numeral	Kardinale, Grundzahl	Үндсэн тооны үг	234ff
Case-bound suffix (CbS)	Fallgebundenes Suffix (FgS)	Тийн ялгалтай холбогдох залгавар (ТЯЗ)	101ff
Case-bound particle (CbP)	Fallgebundene Partikel (FgP)	Тийн ялгалтай холбогдох сул үг (ТЯС)	106ff, 140, 372
Case suffix (CS)	Fallsuffix (FS)	Тийн ялгалын нөхцөл (ТЯН)	78ff, 411ff
Causal adverbial	Kausale Adverbialbestimmung	Шалтгааны байц	381
Causal clause	Kausalsatz	Шалтгааны гишүүн өгүүлбэр	311ff, 397
Causative voice	Kausale Zustandsart	Үйлдүүлэх хэв	117f
Classical Mongolian Script	Klassisch- Mongolische Schrift, Altmongolisch	Сонгодог монгол бичиг	3f, 401f
Clause	Teilsatz	Өгүүлэхүүн хэсэг	389ff, 141f
Collective CbS	Kollektives FgS	Хамт олныг заах ТЯЗ	103
Collective numeral	Kollektiva, Sammlungszahl	Хам тооны үг	244ff
Collective aspect	Kollektive Zustandsart	Олноор үйлдэх байдал	134
Colon	Doppelpunkt	Тодорхойлох цэг	401, 404
Combined sentence	Zusammengesetzter Satz	Нийлмэл өгүүлбэр	366ff
Comitative case	Komutativ Fall	Хамтрахын тийн ялгал	97ff, 295
Comma	Komma	Таслал	372, 401, 403ff
Command-PTS	Befehls-PSS	Захиран хүсэх БТӨН	177
Communal voice	Kopulative Handlungsart	Үйлдэлцэх хэв	126
Comparative degree	Komparativ	Харьцуулах зэрэг	215ff
Complement	Artergänzung	Тэмдэг өгүүлэхүүн	214, 372, 374
Complete sentence	Vollständiger Satz	Төгс өгүүлбэр	365
Completed aspect	Abgeschlossene Zustandsart	Төгс байдал	133, 137, 422
Complex sentence	Satzgefüge	Хавсарсан нийлмэл өгүүлбэр	141, 156, 390ff
Component	Teil	Бүрэлдэхүүн	363f
Compound sentence	Satzverbindung, Satzreihe	Энгийн нийлмэл өгүүлбэр	156, 389ff
Compound predicate	Zusammengesetztes Prädikat	Нийлмэл өгүүлэхүүн	195, 198, 374ff
Compound vowel	Zusammengesetzter Vokal	Нийлмэл эгшиг	10
Concessive adverbial	Koncessive Adverbialbestimmung	Дутагдах байц	382
Concessive clause	Konzessivsatz	Дутагдах гишүүн өгүүлбэр	318, 397
Concessive-VDS	VbS des Widerspruchs	Дутагдах ҮТӨН	162, 318
Concrete part of speech	Konkrete Wortart	Бодит үгсийн аймаг	72ff

Diminutive suffix	Diminutivsuffix (Verkleinerungssuffix)	Тэмдэг үгийн утгыг буруулах залгавар	218
Diminutive numeral	Diminutiva, Verkleinerungszahl	Хязгаарлах тооны үг	250f
Diphthong	Diphthong, Doppellaut	Хос эгшиг	10f, 20
Direct object	Direktes Objekt	Шууд тусгагдахуун	122, 376
Direct speech	Direkte Rede	Шууд хөндлөнгийн үг	309, 398ff
Direction-AwS	Richtungs-BS	Чиг заах ТҮЗ	223f, 294
Directive case	Direktiv Fall	Чиглэхийн тийн ялгал	99
Distributive numeral	Distributiva, Verteilungszahl	Түгээл тооны үг	25ff
Dropping vowel	Ausfallvokal	Гээгдэх эгшиг	12, 24ff
E E E E E E E E E E E E E E			
Ellipsis	Ellipse, Auslassung	Орхилт	363
Epenthesized --> Inserted			
Euphemism --> Taboo Synonym	Euphemismus --> Tabu Synonym		
Exclamation mark	Ausrufezeichen	Анхаарлын тэмдэг	361f, 402f
Exclamatory sentence	Ausrufesatz	Анхааруулах өгүүлбэр	362
Excluding-VDS	VbS der Ausschliesslichkeit	Болзох ҮТОН	172
Extended combined sentence	Erweiterter zusammengesetzter Satz	Холимог өгүүлбэр	398
Extended sentence	Erweiterter Satz	Дэлгэрэнгүй өгүүлбэр	365
F F F F F F F F F F F F F F			
Final adverbial	Finale Adverbialbestimmung	Зорилгын байц	381
Final clause	Finalsatz	Зорилгын гишүүн өгүүлбэр	312f, 397
Final consonant	Endkonsonant	Дэвсгэрлэх гийгүүлэгч	14
Focus particle	Fokus Partikel	Төвлөрүүлэх сул үг	345ff, 372
Fraction	Bruchzahl	Энгийн бутархай	252
Free coordinate words	Freie Wortreihe	Чөлөөт зэрэгцэн холбогдсон үгс	367
Full stop (Brit.) --> Period (Am.)			
Full verb	Vollverb	Гол үйл үг	192ff
Functional classification of verb	Funktionsklassen des Verbes	Үйл үгийг үүргээр ангилах нь	192ff
Functional vowel	Funktionsvokal	Үүрэгтэй эгшиг	23ff
Future tense	Zukunft, Futur	Ирээдүй цаг	147, 191, 422
G G G G G G G G G G G G G G			
Genitive case	Genitiv Fall	Харьяалахын тийн ялгал	79ff, 287, 392
H H H H H H H H H H H H H H			
Hard sign	Härtezeichen	Хатуугийн тэмдэг	21, 175
Hidden "n"/"g"	Verstecktes "n"/"g"	Нууц "н"/"г"	49, 78, 235
Hierarchy list of the accusative case	Hierarchieliste des Akkus. Falls	Заахын тийн ялгалын шатлал	89, 393

Homonym	Homonym	Ижил үг	62ff
Hope-PTS	Hoffnung-PSS	Гүнээ хүсэх БТОН	182
Hyphen	Bindestrich	Богино зураас	402, 405
I	I	I	I
Idiom	Redewendung	Өвөрмөц хэллэг	60
Immediately succeeding-VDS	VbS der Unmittelbarkeit	Бэлтгэх ҮТОН	164, 173
Imperative	Imperativ, Befehlsform	Захирах хүсэх төлөв	175ff
Imperative sentence	Befehlssatz	Захирах өгүүлбэр	361, 402f
Incomplete sentence	Unvollständiger Satz	Төгс бус өгүүлбэр	365
Indefinite present tense	Indefinite Gegenwart	Тодорхойгүй одоо цаг	144, 161, 188, 422
Indefinite proword	Indefinites Fürwort	Тодорхойгүй төлөөний үг	276ff
Independent part of a sentence	Ungebundenes Satzglied	Өгүүлбэрт хэлвэйн холбогдолгүй үг	387f
Indigenous Mongolian vocabulary	Mongolisches Sondervokabular	Реал	65
Indirect object	Indirektes Objekt	Шууд бус тусалдахуун	377
Indirect speech	Indirekte Rede	Шууд бус хөндлөнгийн үг	309, 399
Infinitive	Infinitiv	Тодорхойгүй төлөв	26
Inflectional suffix	Wortveränderungssuffix	Үг хувилгах залгавар (нөхцөл)	38, 437ff
Inserted consonant	Verbindungskons./Einfügekonsorant	Жийрэглэх гийгүүлэгч	105, 437
Inserted part	Einfügewort	Оруулсан үг	387
Inserted vowel	Verbindungsvokal / Einfügevokal	Жийрэглэх эгшиг	17, 115
Instrumental case	Instrumental Fall	Үйлдэхийн тийн ялгагч	93ff, 123, 237
Intending-VDS	VbS der Absicht	Зорилгын ҮТОН	166
Intensifying AWS	Verstärkungs-BS	Утгыг эрчимжүүлэх ТҮЗ	219
Intention-PTS	Absichts-PSS	Шууд хүсэх БТОН	175
Interjection	Interjektion	Аялга үг	350ff, 388
Interrogative particle	Interrogativpartikel, Fragepartikel	Асуух сул үг	327f, 361
Interrogative proword	Fragendes Fürwort	Асуух төлөөний үг	268ff, 371, 373
Interrogative sentence	Interrogativsatz, Fragesatz	Асуух өгүүлбэр	361, 402f
Intonation	Betonung	Аялга	362, 389
Intransitive	Intransitiv	Эс тусах	122, 221
Inverted commas (Br.) ->Quotation marks (Am.)			
K	K	K	K
Kind of sentence	Satzart	Өгүүлбэрийн төрөл	360ff

L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L
Lateral fricative				Lateral fricativ				Шүдний				4f, 19		
Lexical Homonym				Lexikalisches Homonym				Үгсийн сангийн ижил үг				62		
Lexicology				Lexikologie				Үгсийн сангийн судлал				41ff		
Limiting-VDS				VbS der Begrenzung				Угтуулах ҮТoH				167, 295		
Listing word				Listenwort				Хураах үг				367		
Living root ---> Active root				Aktive Wurzel				Амьд язгуур				33f		
Loan word				Fremdwort				Зээлдсэн үг				64, 66ff		
Local adverb				Lokal Adverb				Орны дайвар үг				228f		
Local adverbial				Lokale Adverbialbestimmung				Орны байц				193, 378f		
Local CbS				Lokales FgS				Орны ТЯЗ				102		
Locative case ---> Dative-Locative														
Logical subject				Logisches Subjekt				Эзэн бич				116, 123		
Logically succeeding-VDS				VbS der Logischen Folge				Дагалдах ҮТoH				165, 173		
Long vowel				Langer Vokal				Урт эгшиг				9f, 20		
M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	
Main clause				Hauptsatz				Гол өгүүлбэр				307, 390		
Main part of a sentence				Haupt-Satzglied				Өгүүлбэрийн гол гишүүн				371ff		
Modal adverb				Modales Adverb				Баймж дайвар үг				223ff		
Modal adverbial				Modale Adverbialbestimmung				Баймж байц				380		
Modal clause				Modalsatz				Баймж гишүүн өгүүлбэр				311ff, 397		
Modal construction				Modale Konstruktion				Баймж бүтэц				201ff		
Modal particle				Modalpartikel				Баймж сул үг				335ff		
Modal verb				Modalverb				Баймж үйл үг				201		
Modification				Modifikation				Тодотгол				208, 218ff, 223ff		
Modifying verb				Modifizierendes Verb				Тодотгогч үйл үг				208ff		
Monophonic				Monophonetisch				Ганц дуудлагат				5		
Mood of verb				Modus des Verbes, Verbform				Үйл үгийн төлөв				139ff		
Morpheme				Morphem				Бүтээвэр				71		
Morphological Homonym				Morphologisches Homonym				Үгзүйн ижил үг				63		
Morphology				Morphologie				Үгзүй				70ff		
Movement-AwS				Bewegungs-BS				Хөдлөл заах ТҮЗ				224, 291		
Multiplying numeral				Multiplikativa, Vervielfältig.zahl				Давтах тооны үг				249ff		
N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	
Namilang (code-word)				Namilang (Kennwort)				Намиланг (тулхуур үг)				13, 17		
Necessity-AwDS				Notwendigkeits-BbS				Санал болгох ТТoH				154		

Negative particle	Negationspartikeln, Verneinungspartikeln	Үгүйсгэх сул үг	328ff
Nominative case	Nominativ Fall	Нэрлэхийн тийн ялгал	78, 394
Nominative complement	Gleichsetzungsnominativ	Нэр өгүүлэхүүн	372
Non-vocalized consonants (C9)	Nicht vokalisiert Konsonanten (K9)	Заримдаг гийгүүлэгч	21
Noun	Substantiv, Nomen	Нэр үг	72ff
Noun determining suffix (NDS)	Substantivbestimmendes Suffix (StS)	Нэрүгийг тодотгон холбох нөхцөл (НТoН)	139ff, 184, 295
Noun-building	Substantivbildung	Нэр үг бүтэх ёс	42
Numeral suffix (NuS)	Numeralsuffix (NS)	Тооны үгийн нөхцөл (ТҮН)	234ff
Numeral	Zahlwort, Numerale	Тооны үг	76, 234ff
O O O O O O O O O O O O O			
Object	Objekt	Тусагдахуун	375ff
Object clause	Objektsatz	Тусагдахуун гишүүн өгүүлбэр	309, 396
Omission dots	Auslassungszeichen	Цуваа цэг	401, 405
Omission of subject	Subjektausfall	Өгүүлэгдэхүүн орхигдох нь	371
Ordinal numeral	Ordinale, Ordnungszahl	Дэс тооны үг	240ff
Original adverb	Ursprüngliches Adverb	Анхдагч дайвар үг	221
Original postposition	Ursprüngliche Postposition	Жинхэнэ дагавар үг	282
P P P P P P P P P P P P P			
Parentheses (Am.)	Klammer	Хаалт	402, 405
Part of a sentence	Satzglied	Өгүүлбэрийн гишүүн	371ff, 384f, 387f
Part of speech	Wortart	Үгсийн аймаг	72ff, 255, 282
Participle	Partizip	Үйлт нэр	139, 144ff
Particle	Partikel	Сул үг	326ff
Passive root	Passive Wurzel	Идэвхгүй язгуур	35, 407ff
Passive-root adverb	Passive Wurzel-Adverb	Идэвхгүй язгуур дайвар үг болох нь	221ff
Passive voice	Passive Handlungsart	Идэвхгүй хэв	124ff
Past tense	Vergangenheit	Өнгөрсөн цаг	143, 184ff
Percentage	Prozentzahl	Хувь	253
Perfect aspect	Perfektive Zustandsart	Төгс байдал	137, 422
Period (Am.)	Punkt	Цэг	360, 401, 402
Permission-PTS	Erlaubnis-PSS	Тушаах зөвшөөх БТoН	181, 310
Person-bound terminating suffix (PTS)	Personengebundenen Satzendsuffix (PSS)	Биеэр төгсгөн холбох нөхцөл (БТoН)	175ff
Personal proword	Pers. Fürwort, Pers.pronomen	Биеийн төлөөний үг	256ff
Phrasal verb	Phrase	Үйлийн захирах хэллэг	411ff

Plural	Plural, Mehrzahl	Олон тоо	72ff, 276
Plural suffix (PS)	Pluralsuffix (PS)	Олон тооны нөхцөл (ОТН)	72ff
Polyphonic	Polyphonetisch	Олон дуудлагат	5
Positive degree	Positiv	Ерийн зэрэг	215
Possessive CbS	Possessives FgS	Хамаатуулах ТЯЗ	101
Possessive proword	Possessives Fürwort	Хамаатуулах төлөөний үг	260
Possibility-AwDS	Ermöglichungs-BbS	Чадавхи заах ТТОН	153
Postposition	Postposition, Nachsetzungs Wort	Дагавар үг	247, 282ff
Predicate	Prädikat, Satzaussage	Өгүүлэхүүн	360, 373f, 391
Predicate clause	Prädikatsatz	Өгүүлэхүүн гишүүн өгүүлбэр	395
Predicative adjective (=complement)	Prädikatives Adjektiv	Тэмдэг өгүүлэхүүн	214
Present tense	Gegenwart	Одоо цаг	136, 144, 145, 188ff, 422
Progressive aspect	Progressive Zustandsart	Үргэлжлэх байдал	136, 422
Progressive-perfect aspect	Progressiv-perfektive Zustandsart	Төгс үргэлжлэх байдал	137, 422
Progressive present tense	Progressive Gegenwart	Одоо үргэлжлэх цаг	145, 147, 189, 422
Progressive-VDS	VbS der Dauer	Үргэлжлэх ҮТОН	168
Pronunciation rule	Ausspracheregeln	Дуудлагын дүрэм	22
Proword	Fürwort, Pronomen	Төлөөний үг	255ff
Proword-conjunction	Fürwort-Konjunktion	Төлөөний үгээс гаралтай холбоос үг	319ff
Q Q Q Q Q Q Q Q Q Q Q Q Q			
Question mark	Fragezeichen	Асуултын тэмдэг	402ff
Quick aspect	Schnelle Zustandsart	Хоромхон үйлдэх байдал	131
Quotation marks(Am.)	Anführungszeichen	Хашилт	402, 405
R R R R R R R R R R R R R R R			
Real part of speech	Echte Wortart	Жинхэнэ үгсийн аймаг	72ff
Reduced vowel (unstressed vowel)	Reduzierter Vokal	Балархай эгшиг	12, 23ff
Reflexive proword	Rückbezügliches Fürwort, Reflexivpronomen	Эгэх төлөөний үг	261ff
Reflexive suffix (RS)	Reflexives Suffix (RS)	Эгэх нөхцөл (ЭН)	108ff, 171, 173, 244, 261, 392
Reflexive word	Reflexives Wort	Эгэх үг	263
Relational-suffix system	Beziehungssuffix-System	Харьцааны бүтээврийн тогтолцоо	418ff
Repetitive aspect	Wiederholte Zustandsart	Давтан үйлдэх байдал	135
Representative part of speech	Stellvertretende Wortart	Төлөөний үгсийн аймаг	255ff
Request-PTS	Bitte-PSS	Гуйн хүсэх БТОН	178
Response part	Antwort-Wort	Хариулт үг	388

Restrictive focus particle	Restriktive Fokus Partikel	Салган төвлөрүүлэх сул үг	132, 168ff, 348ff, 372
S S S S	S S S S	S S S S S	S
Seizing an opportunity-VDS	VbS der Gelegenheit	Дашрамдах ҮТoН	171
Semantic classification	Semantische Gruppierung	Утгазүйн ангилал	228ff, 234ff, 256ff, 350, 378, 384
Semi-colon	Strichpunkt, Semikolon	Цэгтэй таслал	401, 404
Sentence	Satz	Өгүүлбэр	360ff
Short vowel	Kurzer Vokal	Богиню эгшиг	10, 20
Short sentence	Kurzer Satz	Хураангуй өгүүлбэр	365
Shortened form	Kurzform	Хураангуй хэлбэр	155, 185ff, 330ff, 338ff
Simple sentence	Einfacher Satz	Энгийн өгүүлбэр	366
Simultaneous-VDS	VbS der Gleichzeitigkeit	Зэрэгцэх ҮТoН	136, 157, 208
Soft sign	Weichheitszeichen	Зөөлний тэмдэг	22, 27ff
Sound complex	Lautkomplex (Verlängerungssilbe)	Авианы нийлэмж	9
Spelling rule	Orthographie, Rechtschreibregel	Зөв бичгийн дүрэм	17, 23ff
Strong consonant	Starker Konsonant	Хүчтэй гийгүүлэгч	13
Stylistic Synonym	Stilistisches Synonym	Найруулгын ойролцоо үг	63
Subject	Subjekt, Satzgegenstand	Өгүүлэгдэхүүн	371ff
Subject clause	Subjektsatz	Өгүүлэгдэхүүн гишүүн өгүүлбэр	310, 395
Subject indicator/marker	Subjektanzeiger	Өгүүлэгдэхүүний илтгэгч	345, 372
Subjunctive	Konjunktiv	Хүсэх төлөв	196, 342
Subordinate clause	Nebensatz, Gliedsatz	Гишүүн өгүүлбэр	142, 307, 391ff
Subordinate words	Phrase	Захируулан холбогдсон үгс	368ff
Subordinating conjunction	unterordnende Konjunktion	Захируулан холбох холбоос үг	307ff
Subordinating VDS (sVDS)	Subordinierende Verbbestimmende Suffixe (Umstandanzeig Verbbest. Suffix)	Захируулан холбох ҮТoН (ЗаҮТoН)	161ff
Succeeding-VDS	VbS der zeitl. Ablösung	Далимдах ҮТoН	170, 173
Suffix	Suffix	Залгавар	37ff, 413ff, 418ff
Superlative degree	Superlativ	Давуу зэрэг	217ff
Syllable	Silbe	Үе	15, 22
Synonym	Synonym	Ойролцоо үг	63ff
Syntagma	Syntagma	Нийлц	108, 418ff
Syntax	Syntax, Satzlehre	Өгүүлбэрзүй	359ff
Syntactic subject	Syntax-Subjekt	Өгүүлбэрзүйн өгүүлэгдэхүүн	116, 123
Synthetically expressed aspect	Synthetische Zustandsart	Байдлыг нийлэг аргаар илэрхийлэх нь	131ff
T T T T	T T T T	T T T T T	T
Taboo synonym (Euphemism)	Tabu Synonym	Цээрлэсэн ойролцоо үг	65

Temporal adverb	Temporal Adverb	Цагийн дайвар үг	229ff
Temporal adverbial	Temporale Adverbialbestimmung	Цагийн байц	379
Temporal clause	Temporalsatz	Цагийн байц гишүүн өгүүлбэр	313-117, 397
Temporary aspect	Provisorische Zustandsart	Түр үйлдэх байдал	132
Tense-bound terminating suffix (TTS)	Zeitgebundenes Satzendsuffix (ZSS)	Цагаар төгсгөн холбох нөхцөл (ЦТөН)	184ff, 418ff
Tense	Tempus, Zeitform	Цаг	184ff, 391, 418ff
Terminating suffix (TS)	Satzendsuffix (SS)	Төгсгөн холбох нөхцөл (ТөН)	175ff
Transcription	Umschrift	Авианы галиг	4ff
Transformation	Umwandlung	Хувиргал	122ff, 400
Transitive	Transitiv	Тусах	122ff, 221
Type of sentence	Satzform	Өгүүлбэрийн хэв шинж	363ff
V V V V	V V V V	V V V V	V V V V
Verb	Verb	Үйл үг	113ff
Verb determining suffix (VDS)	Verbbestimmendes Suffix (VbS)	Үйлийг тодортог холбох нөхцөл (ҮТөН)	156ff, 418ff
Verb-building	Verbbildung	Үйл үг бүтэх ёс	54ff
Vocalized consonants (C?)	Vokalisierte Konsonanten (K?)	Эгшигт гийгүүлэгч	21ff
Voice suffix (VoS)	Handlungsartsuffix (HS)	Хэвийн нөхцөл (ХэН)	115ff
Vowel	Vokal	Эгшиг	7ff, 20ff
Vowel harmony	Vokalharmonie	Эгшгийн зохицол	7, 20
Vowel weakness	Vokalschwäche	Эгшгийн сулрал	12, 23ff
W W W W	W W W W	W W W W	W W W W
Weak consonant	Schwacher Konsonant	Сул гийгүүлэгч	13
Will-PTS	Willens-PSS (Vokativ)	Шууд хүсэх БТөН	175
Wish-AwDS	Wunsch-BbS	Хүсэх ТТөН	151
Word-building	Wortbildung	Үг бүтэх	41ff
Word class --> Part of Speech	Wortart	Үгсийн аймаг	72ff
Word combination	Wortzusammensetzung	Нийлэмж үг	57ff
Word root	Wortwurzel	Үгийн язгуур	33ff
Word stem	Wortstamm	Үгийн үндэс	36
Word structure	Wortstruktur	Үгийн бүтэц	33ff
Word-sentence	Ein-Wort-Satz	Өгүүлбэр үг	364
Z Z Z Z	Z Z Z Z	Z Z Z Z	Z Z Z Z
Zero-suffix (-ø)	Nullsuffix (-ø)	Тэг нөхцөл (-ø)	87, 116, 131, 177, 369, 418ff, 437ff

A complete grammar

of the Mongolian language,

written with a new, indigenous approach,

featuring

Cyrillic Script

Classical Mongolian Script

English Explanations

Very Detailed Table of Contents, Both in English and Mongolian

Necessary Linguistic Terms Explained Throughout the Book

Literal Translation for Analytical Understanding

Extensive Appendix (Suffix List, Index, etc.)

Many Examples Sentences of Everyday Life

Helpful Comparison and Overview Tables

Insights in Mongolian Cultural Heritage

Hints for Using Colloquial Language

Necessary Rules

*This Grammar is relevant and recommended for both
learners and researchers of the Mongolian language.*

*First publishing in Hong Kong, 1996.
Second publishing in Hong Kong, 2001.
Third publishing in Ulaanbaatar, 2003.*

Printed in Mongolia

ISBN 99929-0-445-3

